

În acest număr

- » Horia-Roman PATAPIEVICI
- » John J. COLE
- » Barbara CONATY
- » Nina NEGRU
- » Tatiana MUNTEANU
- » Vera OSOIANU
- » Tatiana PANAGHIU
- » Petru RACU
- » Ana SOFRONI
- » Ludmila COSTIN
- » Tatiana COSTIUC
- » Umberto ECO
- » Brewster KAHLE
- » Gordon FLAGG
- » Ecaterina ZASMENCO
- » Ala PANICI
- » Jean-Baptiste SOUFRON
- » John Carlo BERTOT
- » Charles R. McCLURE
- » Joe RYAN
- » Veronica GHEȚU
- » Alexe RĂU
- » Iurie COLESNIC
- » Lidia CODREANCA
- » Andrei VARTIC
- » Natalia CHERADI
- » Silvia GHINCULOV

Teorie și Practică
Agore
Sy
Bibliologic
An
Sata
Glos
Magister D xit

Editori:

Biblioteca Națională a Republicii Moldova
Asociația Bibliotecarilor
Societatea Bibliophililor

Colegiul de redacție:

Redactor-șef:

Alexe Rău

Vera Osoianu (redactor-șef adjunct), Iurie Colesnic,
Pavel Balmuș, Ilona Pîntea (secretar de redacție),
Dragoș Popa-Miu, Nina Negru, Natalia Cheradi,
Eugenia Bejan, Ludmila Corghenci
Lector: Neli Canțer

Procesare computer: Oxana Plugaru
com. nr. 8, Imprimeria B.N.R.M.

sumar

01| agora

Horia-Roman PATAPIEVICI | Lectura postmodernă (4)..... 3

02| invitatul revistei mb

Dialog cu bibliologul american John J. COLE | "Bibliotecile trebuie să facă parte
din fericirea omului" 6

03| symposion

Anul bibliologic 2004: Bibliotecile și democrația

Barbara CONATY | Bibliotecile: temelia Democrației 10

Nina NEGRU | Democrația și limbajul de lemn 14

Tatiana MUNTEANU | Integrarea bibliotecilor în procesul de constituire
a unei societăți democratice: cazul BPD 17

Vera OSOIANU | Numerizarea între politică și cultură 20

Tatiana PANAGHIU | Bibliotecarul și accesul liber la raft: experiențe și probleme 22

Petru RACU, Ana SOFRONI | Serviciile bibliotecar-informaționale în raport
cu dreptul de autor 24

Ludmila COSTIN | Bibliotecile și bibliotecarii în contextul tranziției la societatea informațională .. 26

Tatiana COSTIUC | Portretul de grup al generației noastre 29

04| pietre pentru templul bibliologiei

Umberto Eco | De la Internet la Gutenberg 31

BIBLIOTECA DE
- BIBLIOLOGIE

Biblioteca națională
a Republicii Moldova
Exemplar legal Moldova

RV-14650

RV-14650

05| satul global

Răspunsuri sincere de la Brewster KAHLE	39
Gordon FLAGG Google la Gate	41
Gordon FLAGG Google și bibliotecile într-un uriaș parteneriat de numerizare	44
Ghidul CALIMERA probleme legale și de drept	46

06| teorie și practică

Ecaterina ZASMENCO Rolul bibliotecilor universitare în modernizarea învățământului în contextul Procesului de la Bologna	53
Ala PANICI Standardizarea descrierilor bibliografice în aspectul noilor tendințe de catalogare a resurselor informaționale. Terminologie selectivă	58
Jean-BAPTISTE SOUFRON Importanța politică a proiectului Wikipedia: unica Enciclopedie adevărată din zilele noastre	60
John Carlo BERTOT, Charles R. McCLURE, Joe RYAN Noile surse de finanțare sunt cruciale pentru serviciile tehnologice	63
Veronica GHEȚU Dirijarea fenomenului "tehnici și tehnologii informaționale" în biblioteca universitară	66

07| bibliosofie

Alexe RĂU ALEPH în fața oglinzii (4).....	69
---	----

08| bibliofuturologie

Vera OSOIANU Biblioteca viitorului: contururi noi pe fundament vechi	72
--	----

09| aniversări culturale

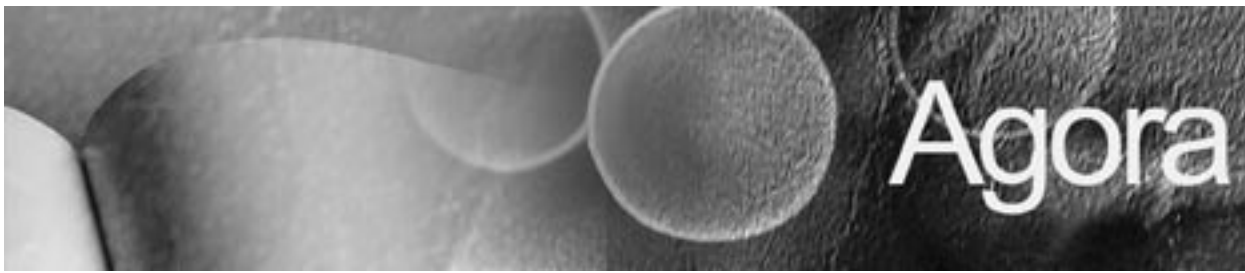
Lurie COLESNIC Un poet care a fost ministru și un ministru care a fost soldat	80
Lidia CODREANCA Primul zbor. M.Gh. Cibotaru la 70 de ani	82
Lurie COLESNIC Un talent excepțional, un destin neîmplinit	84
Lidia CODREANCA În căutarea vocației	85
Lidia CODREANCA Vivant profesores! sau Din confesiunile Marelui singuratic	87
Lurie COLESNIC Un soldat de gardă păzind copilăria	89

10| magister dixit 2475 ani de la nașterea lui Socrate

Andrei VARTIC Socrate or 432 BC	91
---	----

11| it

Natalia CHERADI Raport privind evaluarea proiectelor de extindere a serviciilor pentru beneficiarii bibliotecilor publice (perioada 2000-2003)	97
Silvia GHINCULOV Consorțiul eIFL Direct Moldova: întrebări și răspunsuri	103

Lectura postmodernă (4)

Horia-Roman
Patapievici

Nu aş dori deloc să se creadă că pledez pentru stilul incontrolabil al viziunilor agramate, dispreţuind controlul faptelor ori soliditatea informaţiei. Încerc doar să atrag atenţia asupra unei patologii, dezvoltate pe un trunchi perfect sănătos şi stimabil (tradiţia erudiţiei arhiviste a filologiei clasice). Vreau să spun doar atât: un fel de brici al lui Ockham trebuie aplicat şi aici. Până acum briciul lui Ockham a plivit spiritul, din punctul de vedere al literei. E timpul ca principiul briciului să acţioneze acum împotriva redundanţei pletorice a literei, bine ghidat de duhul spiritului. Nu altceva cerea Pascal, în două fragmente din *Pensées*³⁹¹ „Trebuie să nu se poată spune nici «Este matematician», nici «propovăduitor», nici «orator», ci doar «este un om subţire». Dintre toate, doar această însuşire universală îmi este pe plac. Atunci când, zărind pe cineva, îţi aminteşti de cartea lui, este semn prost.” Şi: „De vreme ce nu poţi fi universal ştiind tot ceea ce se poate şti despre toate, trebuie să ştii câte puţin despre toate. Căci este cu mult mai frumos să ştii câte ceva despre toate, decât să ştii totul despre un lucru; acest fel de universalitate este cel mai frumos. Dacă le-am putea avea pe amândouă, ar fi cu atât mai bine, dar fiindcă trebuie să alegem, să o alegem pe aceasta. Cei din înalta societate, de altfel, aşa simt şi aşa fac; într-adevăr ei sunt adesea buni judecători.” Lumea căreia i se face aici credit nu este fireşte lumea opiniei publice democratice, ci lumea bine-crescută a saloanelor intelectuale din secolul al XVII-lea. Reţin, pentru argumentul meu, preţul pus de Pascal pe generalitatea cunoaşterii şi refuzul, subsecvent, al specializării înguste. Când vederea unui om îţi evocă articolele de

specialitate scrise de acesta, este ceva stricat atât în prezenţa lui, cât şi în discernământul tău. Iar acest ceva stricat este suveranitatea trufaşă a gândirii tehnice, reducţia minţii la ceva îngust, parţial, digital, ghetoizarea în specializare.

Pe de altă parte, dacă lucrul bine făcut nu poate fi făcut decât prin specializare (şi, evident, nu poate fi făcut altminteri!), atunci e obligatoriu ca oamenii să se specializeze. Ceea ce însă cred că trebuie pretins este un soi de retragere a minţii specialistului din litera specialităţii sale. Aşa cum, în *Bhagavad-Gītā*,³⁹² Kṛṣṇa îl îndeamnă pe Arjuna să deprindă arta de a făptui prin retragerea făptuitorului din fructul faptei sale, tot aşa cred şi eu – că spiritul nu poate fi salvat de superficialitate şi diletantism decât prin specializare (i.e., nu poţi rămâne *kṣatriya* dacă nu ucizi); dar că, simultan, el nu poate fi salvat de indigenţă şi sterilitate decât dacă refuză de a se lăsa capturat de spiritul specializării (i.e., nu poţi să nu fii înlănţuit de *karma* dacă ucizi); – iar spiritul specializării este complet străin de spiritul ecumenic al culturii (căci cultura este, în epocile noastre secularizate, *funcţional* identică religiei). Aceasta este aporia pe care nu o pot rezolva decât spiritele de calitate: spiritul se stinge dacă nu se retrage din specializare şi moare dacă rămâne în ea. Aceasta înseamnă, evident, acelaşi lucru cu „renunţarea la fructul faptelor tale” (*phalatrṣṇavairāgya*) din *Bhagavad-Gītā*.

Un exemplu de prostie pedantă („pesamment universitaire”) semnaleză Christophe Mercier la

³⁹¹ *Pensées*, 35-647; 37-195 (Brunschvicg-Lafuma).

³⁹² *Bhagavad-Gītā*, IV, 20; V, 213.

alcătuirea ediției Pléiade a operelor lui Rudyard Kipling (*Œuvres*, t. III, Gallimard, Pléiade, 1996). Mercier³⁹³ menționează excluderea din selecție a unei capodopere (*Just so stories for little children*) – cu argumentul inept că este o poveste de copii (ca și cum cineva ar putea elimina *Printul fericit* de Oscar Wilde ori *Micul Prinț* de Antoine de Saint-Exupéry!) – și citează un astfel de model de judecată pedantă, din partea editorului: acesta îi avertizează pe cititorii lui *Kim* că aventurile relatate de Kipling „se desfășoară cu o asemenea suplețe, încât nici o imagine de natură geometrică ori mecanică nu le-ar putea rezuma suficient de exact” (!).

Într-una din scrisorile către Gombrich (probabil decembrie 1943) care au premers publicarea primei ediții a cărții sale *The Open Society and its Enemies* (la acea dată, încă „A Social Philosophy for Everyman”), Popper refuza categoric să elimine ori scurteze notele (care sunt, în sine, o capodoperă, putând fi citite separat de text, ca o piesă de virtuozitate), cu acest argument: „Am construit textul cu multă grijă, astfel încât este absolut de sine stătător pentru un cititor aparținând pur și simplu publicului educat, lipsit de intenții critice. Nu se află nimic în cuprinsul textului care să nu poată fi înțeles fără note.”³⁹⁴ Pentru Popper, care refuza să se considere un specialist ghețizat în ticurile vreunei secte academice distincte, marea miză era mobilizarea publicului educat – a celui public care, în interesul pe care îl poartă culturii și îl acordă ideilor, este intrinsec lipsit de interesele „egoiste” ale specialistului: acel public pe care Eliade îl numea „publicul general cultivat”.³⁹⁵

Progresul științelor, spunea Burckhardt,³⁹⁶ a fost adesea întârziat de spiritele academice și de profesori (die Akademiker und Professoren). Pentru Burckhardt, cuvântul „diletant” este discreditat numai în disciplinele în care prestația studiosului poate intra doar în două categorii de evaluare: ești ori nimeni, ori maestru (i.e., în arte). În științe însă, unde nu poți fi maestru decât într-un domeniu îngust (ca specialist), diletantismul este necesar, susținea el, deoarece numai prin diletantism poți vizita domeniile care depășesc aria specializării tale – altminteri, cu excepția specializării, rămâi „un ignorant și, în funcție de împrejurări, un individ necizelat” („ein roher Geselle”, o calfă necioplită – spune Burckhardt).³⁹⁷

Încercând să explice opacitatea teoriei politice americane la problemele noi puse de reflecția gânditorilor și scriitorilor central-europeni, Jeffrey Isaac construiește un model al hiperprofesionalizării disciplinare în mediul academic american (bazat pe imaginea științei normale propusă de Thomas Kuhn), care exprimă un tip de nemulțumire față de academismul steril al birocratizării vieții intelectuale cu totul asemănător celui formulat de mine. Potrivit lui Isaac,³⁹⁸ teoria politică americană s-a profesionalizat academic adoptând un stil intelectual care ar putea fi caracterizat prin următoarele trăsături: o aversiune față de întrebările directe, combinată cu desconsiderarea exprimării publice și, convers, cu adoptarea normativă a modalităților indirecte de exprimare; o respingere condescendentă a reflecțiilor care provin de la autori ce nu fac parte din primul cerc al disciplinei; încurajarea instituțională a psitacizării modelor disciplinare recepte (de preferință franceze și germane); un alexandrinism al interpretării textuale, cultivând referirea autistă și obsesivă la un număr restrâns de texte considerate fondatoare, plus o manie a citării scrupuloase și asidue a studiilor recente; înclinația de a confunda rigoarea cu obligativitatea de a folosi un lexic barbar și de a cultiva acele solecisme „tehnice” capabile să semnalizeze metateoriile încurajate de moda academică în curs; superficialitatea de a crede că știința impune încurajarea unei proze de proastă calitate și a unei limbi academice de lemn – toate acestea în dauna originalității ori a relevanței și conducând la înăbușirea creativității. Efectele acestui tip de „profesionalism” academic sunt caracterizate de Jeffrey Isaac cu ajutorul câtorva din formulările prin care George Orwell descria corupția limbii ca urmare a contaminării gândirii cu tehnicile propagandei politice: anestezierea minții, inhibarea gândirii limpezi și ratarea comunicării oneste. Concluzia lui Isaac este extrem de severă: „Prea mulți teoreticieni politici americani [plutesc] la vale pe apa unei vieți pseudointelectuale. [...] Teoria politică se ocupă de nimicuri, în timp ce flacăra libertății se întinde, iar lumea probabil că arde.”³⁹⁹

Citatele abundente, plictisitoare și inutil de precise ale erudiției postbelice sunt consecința perversă a confuziei dintre retorică și dovadă. Erudiții de dată recentă își imaginează că abundența acestor

³⁹³ Christophe Mercier, «Pléiade: Kipling», *Commentaire*, No. 76 (Hiver 1996-97), pp. 976-978.

³⁹⁴ Ernst Gombrich, „*The Open Society and Its Enemies: Remembering Its Publication Fifty Years Ago*”, p. 9.

³⁹⁵ „L'homme cultivé en général” (*Le mythe de l'éternel retour*, Gallimard, 1949, p. 14). În prefața la *Occultisme, sorcellerie et modes culturelles*, Eliade vorbește de avantajul pe care îl au cărțile care se adresează unui public de non-specialiști: acela de a fi „în mai mare măsură accesibile publicului inteligent” (Gallimard, 1978, p. 9 – sublinierea mea).

³⁹⁶ Jakob Burckhardt, *Considerații privind istoria universală*, p. 33.

³⁹⁷ Burckhardt, *Considerații privind istoria universală*, pp. 31-32; „sonst bleibt man in allem, was über Spezialität hinausliegt, ein Ignorant und unter Umständen im ganzen ein roher Geselle” (Burckhardt, *Weltgeschichtliche Betrachtungen*, S. 23). – *Geselle* este calfă; *roher Geselle* este calfă necioplită.

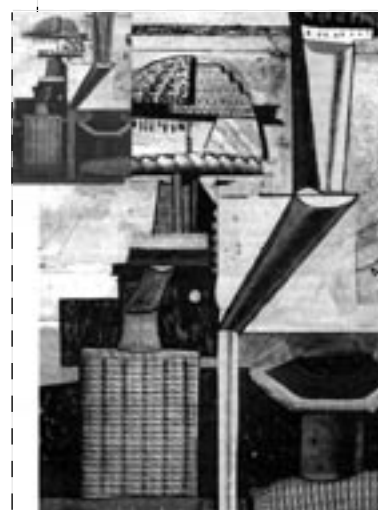
³⁹⁸ Jeffrey C. Isaac, *Democrația în vremuri întunecate*, pp. 55-61.

³⁹⁹ *Ibidem*, pp. 64; 63.

citatie constituie în sine o dovadă peremptorie de adevăr pentru că sunt indubitabil o dovadă de seriozitate. În fapt, citatele sunt argumente retorice, simple forme de persuasiune. Când s-a pierdut încrederea în raționament, a apărut abundența citatelor, ca certificat de „adevăr” într-o lume care nu mai știe să îl producă. Cu cât sunt mai abundente citatele inutile, cu atât este mai mare (a) sentimentul că fraudă e la ordinea zilei (altfel nu s-ar lua măsuri absurde de precauție împotriva ei – vezi citatele abundente ca profilaxie apotropaică), (b) conștiința că numai observarea regulii exterioare ne poate salva de impostură (semn că standardele de științificitate sunt în suferință) și (c) certitudinea că nu există alt criteriu de evaluare a adevărului decât gradul de conformitate cu sursele recunoscute, prin consens academic, ca valabile. Plethora de citate din erudiția de azi exprimă, în fond, declinul încrederii în atingerea adevărului.

Hannah Arendt era de părere că, în societatea modernă, amestecul confuz dintre domeniul adevărului și cel al puterii a condus la apariția unei noi „rase de intelectuali” (cunoscută până acum sub numele de tehnocrați), care va deschide drumul unei ere a tiraniei și a totalei sterilități.⁴⁰⁰

Raymond Boudon ne informează că inventatorul notelor de subsol a fost Leopold von Ranke, fondatorul istoriei erudite.⁴⁰¹ Mai recent, moda la zi pretinde ca articolele cu adevărat savante să nu mai uzeze de *footnotes* – acestea au fost pesemne lăsate în seama eseistilor și literaților – , dă bine ca seriozitatea veritabilă să fie exprimată prin *end-notes*.⁴⁰² Astăzi, potrivit aprecierii lui Călin-Andrei Mihăilescu, „trăim în epoca notei de subsol, [...] punem note de subsol la aproape orice, inclusiv la titluri: convorbirile și comunicările, și cărțile noastre au un titlu și o notă de subsol numită subtitlu, care explică titlul și ne justifică în fața celorlalți.”⁴⁰³

⁴⁰⁰ Hannah Arendt, „Despre violență”, Anexa V (*Crizele republicii*, p. 195).

⁴⁰¹ Raymond Boudon, „Daniel Bell et l'idéologie”, p. 844, col. 2.

⁴⁰² Vezi protestul lui W.E.K. Middleton, „Down with Backnotes!”, publicat în septembrie 1960 în *Isis*, revista Societății de Istoria Științei (History of Science Society).

⁴⁰³ Călin-Andrei Mihăilescu, „Du siècle, la fin”, p. 263.

Bibliotecile trebuie să facă parte din fericirea omului...

Dialog cu dl John J. Cole, directorul Centrului de Bibliologie (Center for the Book) al Bibliotecii Congresului din SUA

– *Stimate domnule director, cu niște ani în urmă, o carte scoasă la Editura „Kniga” din Moscova, răspândită desigur în toate republicile unionale de atunci, deci și în Moldova, prezentând experiența bibliotecilor din țara dvs., lansa sintagma „filosofia biblioteconomiei americane”. Aspectul filosofic al profesiei noastre ori, mai exact, temeiurile filosofice ale ei ne interesau deja și pe noi, numai că sensul pe care îl puneam (și îl punem) noi în această expresie diferă de înțelesul pe care i-l dați voi. Întrucât prin intermediul Centrului condus de dvs. Biblioteca Congresului promovează politica biblioteconomică americană și orientează activitatea bibliotecilor din state, ați fi probabil cel mai în temă și cel mai în drept să comentați această sintagmă, dezvăluindu-ne, nemediat, esențele ei în viziunea americanilor.*

– E și firesc să existe diferențe între noi, căci facem parte din medii filosofice diferite. Un Charles Pierce, un J. Deey sau un James, reprezentanții de seamă ai filosofiei pragmatiste americane, ne-au inoculat, ne-au cultivat un alt fel de a gândi și de a ființa. Filosofia noastră e mai puțin sofisticată ori, mai bine spus, mai puțin ambițioasă decât cea europeană. Noi am conștientizat faptul că absolutul nu poate fi atins și am renunțat la metafizică în favoarea ființării în prezent. Cine știe, poate că atunci când statul american va atinge o vârstă ca aceea a civilizațiilor europene, ne vom recicla și ne vom preocupa mai mult de metafizică. Acum însă suntem o națiune tânără, iar tinerețea preferă mai mult vârtoarea vieții decât solitudinea meditativă.

– *În schimb, dați dovadă de o nemăsurată ambiție în ceea ce privește progresul...*

– E și aceasta un însemn al tinereții, iar tinerețea crede că poate totul. Suntem o națiune entuziastă. Mai mult, suntem o națiune care și-a pus în gând să fie fericită. Numai de dragul fericirii au venit aici acei ce au stat la începuturile acestei țări, trecând primejdiosul ocean și înfruntând atâtea vicisitudini. La noi totul se întemeiază pe strategia fericirii. În Constituția SUA a fost scris apăsător că scopul acestui stat este să asigure fericirea cetățenilor săi. Iar dacă guvernul ales nu asigură cele necesare pentru ca americanii să fie fericiți, el va fi considerat ca un impediment în calea fericirii și va fi îndată demisionat. Așa gândeau întemeietorii țării și gândul acesta este, să zic așa, tulpina pe care se țin arborele numit SUA. Prin urmare, filosofia biblioteconomiei noastre presupune o astfel de organizare a activității bibliotecare, care să contribuie la realizarea acestei prevederi constituționale. La temelie acestei viziuni stă principiul că bibliotecile trebuie să facă parte din fericirea omului. S-a constituit, în două secole, un mănunchi de tradiții bibliotecărești și anume pe acestea se țin și filosofia, și politica biblioteconomiei noastre. Prima și cea mai importantă dintre aceste tradiții prefigurează rolul bibliotecilor în funcționarea democrației. Sarcina care se pune în fața primelor biblioteci americane era aceea de a pregăti alegători docti, informați, lucru fără de care nici nu poate fi imaginată o societate democratică veritabilă. Această sarcină, această tradiție deține și astăzi înțâietatea. Toate bibliotecile publice sunt ca niște pepiniere în care se cresc cetățeni americani. Se cresc prin alfabetizare și cultivare lingvistică, politică, iar acum

– tehnologică. Școlile lui Franklin au fost înființate tot în cadrul bibliotecilor publice.

– *Bibliotecile americane, din câte am reușit să vedem și să auzim în primele două săptămâni de ședere în țara dvs., sunt niște piloni ai democrației. Iar Biblioteca Congresului e un actor de prim rang în viața social-politică, reușind chiar să obțină anularea unei decizii prezidențiale. Cu toate acestea, bibliotecile voastre nu sunt politizate, lucru care nouă ni se dă foarte greu...*

– Bibliotecile americane fac parte din societatea civilă, nu sunt întreținute de vreun partid. Ele aparțin întregii comunități. Neangajarea politică a lor e asigurată de însuși sistemul de organizare a bibliotecilor. Astfel, directorul Bibliotecii Congresului, care se numește, de fapt, Bibliotecarul Congresului, nu este desemnat de partidul învingător în alegeri, ci este ales pe viață, ca și procurorul general. În acest fel, instituția nu are premise pentru a practica partizanatul politic, făcându-se imposibile, în același timp, ingerințele partidelor politice în activitatea acestei instituții. La celelalte nivele, de la bibliotecile principale ale statelor până la cele raionale și comunitare, directorii sunt aleși prin concurs de către consiliile de administrație ale acestor biblioteci, membrii cărora sunt aleși prin scrutin electoral special la nivel de comunitate, comitat, stat. Cu alte cuvinte, cetățenii alegători își conduc cu adevărat și pe deplin țara, inclusiv bibliotecile. Drept care, activitatea bibliotecară nu poate să fie subordonată decât intereselor cetățenilor.

– *Am observat că în toate bibliotecile americane, indiferent de tipul lor, este instituționalizată o prodigioasă activitate de alfabetizare informațional-tehnologică a populației. Este și această activitate direcționată de Biblioteca Congresului?*

– Nu este direcționată de maniera în care mi-ați povestit că se face la voi asistența de specialitate ori îndrumarea metodică, cum, iată, îmi amintește Charles. Noi lucrăm cu toții în proiecte comune, iar în aceste proiecte fiecare își are partea sa concretă de contribuție. Sigur că de multe ori Biblioteca Congresului este inițiatorul și realizatorul managementului unor proiecte. În general, managementul de proiecte este una din tradițiile biblioteconomiei americane de care am vorbit mai sus. Ne alegem o problemă stringentă (bibliotecile din spațiul rural, bibliotecile pentru elevi etc. și, elaborând un proiect național, încercăm să o soluționăm într-un an, doi. Promovarea noilor tehnologii este sarcina primordială a bibliotecilor, or ele au devenit niște puncte de reper ale informatizării societății. Biblioteca Congresului poate oferi instrumente necesare: metodologia catalogării în format electronic, a organizării bazelor de date, activităților de referință

în regim electronic și virtual, expoziții virtuale. Apoi, fiind cea mai bogată bibliotecă a națiunii, asigurăm bibliotecile cu copii ale documentelor pe care ele nu le dețin, dar de care utilizatorii au nevoie. Celelalte biblioteci asigură alfabetizarea concretă sau perfecționarea aptitudinilor de utilizare a noilor tehnologii, diferențiat, în funcție de gradul de pregătire a categoriilor de utilizatori. Și aici contribuția bibliotecilor la fericire este vizibilă. Or, ce înseamnă să fii fericit într-o societate pragmatică, superstandardizată și superinformatizată ca a noastră? Înseamnă să știi a utiliza noile tehnologii și să cunoști, și să știi a aplica standardele actuale (de la cele legate de activitatea de cercetare până la regulile din transportul urban sau rural), pentru ca astfel să ai acces la informație, la servicii, la muncă și la odihnă, satisfăcându-ți necesitățile și în același timp să nu fii un impediment pentru alții (ca cei care nu știu cum să folosească aparatele dintr-un autobuz de rută, de exemplu). Un om care știe cum să facă toate acestea va reuși în toate și deci va fi satisfăcut de sine, iar aceasta, din punct de vedere al pragmatismului, înseamnă fericire. Sau, ca să nu vă pară prea simplist acest deziderat, un minimum de fericire. Dar fără acest minimum nu vor fi posibile lucrurile mai înalte. Bibliotecile noastre tocmai se ocupă cu o astfel de pregătire a cetățenilor, zi de zi, minut cu minut.

– *Am înțeles că această partajare se referă nu doar la proiecte. Ea pare a fi o consecință a sistemului de finanțare a bibliotecilor americane.*

– Mai exact, și finanțarea, și proiectele, și toate celelalte sunt o consecință a modelului de societate promovat de americani. Într-o națiune bine organizată totul trebuie să fie partajat. În caz contrar, prosperitatea nu are cum să se producă. În condițiile de astăzi se partajează, iată, și producția ideilor. O idee nouă apărută fie și într-o comună undeva, îndată devine un bun al întregii națiuni, acum chiar și al întregii lumi. Ceea ce s-a făcut o dată, nu mai este repetat. Parabola cu eterna inventare a bicicletei a devenit inactuală. Întrecerea cedează locul cooperării. Și acesta e unicul drum al progresului postmodern. Și cauza creșterii vertiginose a ritmului acestui progres.

– *Care ar fi, în linii mari, concepția sistemului de finanțare a bibliotecilor americane?*

– El este așezat pe organizarea teritorial-administrativă a sistemului de biblioteci. Să luăm o bibliotecă comunitară. Ea este finanțată mai întâi din bugetul comunei, această cotă din buget ajungând mai ales pentru întreținere și salarizare. De la bugetul comitatului (raional) se alocă mijloace pentru achiziții, reparații ș.a. De la bugetul statului vor veni bani pentru construcții, reconstrucții, redotări. Adi-

că, de la acest nivel începe finanțarea pe proiecte și programe. La acest nivel se finanțează proiecte ce țin de competențele și de interesele unui stat, iar la nivelul bugetului federal se finanțează proiecte ce țin de necesitățile întregului sistem de biblioteci al SUA. Promovarea de către biblioteci a noilor tehnologii e un proiect, ba chiar un sistem de proiecte de însemnătate federală, ca și sistemul școlilor lui Franklin.

– *Din cele văzute la Minneapolis, am înțeles că la această partajare participă și beneficiarii.*

– Într-adevăr, peste tot există societăți ale prietenilor bibliotecii, care desfășoară o importantă activitate de acumulare a mijloacelor financiare pentru biblioteci. Aceste mijloace nu se iau în considerare la aprobarea bugetului de către patronat, ele reprezintă surse suplimentare gestionate de aceste societăți în scopurile întreținerii și dezvoltării bibliotecilor. Mai există apoi și numeroase cazuri când o comunitate decide colectarea de impozite pentru biblioteci, ceea ce constituie un sprijin și un impuls considerabil.

– *Directorul bibliotecii publice din Henepin vorbea de o tradiție-principiu care ar putea fi numită „dictatul comunității...”*

– Câteva nuanțe ale acestei tradiții vi le-am și relevat. Pe scurt, totul se face pentru utilizator, drepturile omului fiind puse în capul mesei. Cum se fructifică ea în practică? Primo. Se achiziționează cărțile solicitate de comunitate. Nici vorbă la noi de vreun amestec al statului sau al vreunui partid în acest proces, așa cum am înțeles că se întâmplă în Europa de Est. Secundo. Cărților achiziționate li se creează un regim de circulație neîntreruptă. La noi cărțile din bibliotecile publice trebuie să circule ca și banii, nu să fie depozitate. În perimetrele comitatelor, municipiilor, megapolisurilor, statelor, iar în ultimii ani, grație firmei și proiectului Minitex, și în perimetrul SUA și al țărilor din regiune s-a creat infrastructura necesară (transport auto și avia, transport electronic prin magistrala www etc.), s-a consolidat un sistem de circulație a cărților adaptat la modul mobil de viață al americanilor. Aceștia, precum se știe, se pot afla mereu în altă localitate. Ei bine, în cadrul unui sistem consolidat raional, de pildă, poți să comanzi niște cărți în biblioteca publică din comuna de reședință și să le returnezi în altă comună, unde te vei afla cu serviciul. Sau să comanzi cartea prin Internet în biblioteca din comună și ea să te ajungă din urmă în localitatea în care te vei deplasa în interese de serviciu sau de altă natură. Circulația bibliobuselor și a furgonetelor transportatoare de cărți funcționează neîntrerupt. De aceeași tradiție-principiu ține și un element relativ nou pentru societatea americană,

acela al identității comunitare. Bibliotecile publice din comunitățile etnice au început a colecționa în mod planificat publicații în limbile țărilor de unde au imigrat acei cetățeni, literatură despre istoria, cultura și civilizația acelor națiuni, organizează cursuri bilingve (spaniole-engleze, franceze-engleze etc.).

– *E legată oare această orientare nouă de vreo schimbare a politicii naționale a SUA?*

– Exista o rațiune legată de securitatea și integritatea federației. S-a crezut multă vreme că încurajarea acestor lucruri ar putea conduce la încolțirea unor tendințe separatiste. Astăzi lucrurile sunt înțelese altfel. Chiar și atitudinea față de băștinașii acestor locuri, indienii, a luat o turnură spectaculoasă. S-a încercat un fel de scuză față de ei pentru încălcarea dreptului lor de stăpâni și s-au inclus în cursul de istorie a SUA date despre vechimea multiseculară, milenară a amerindienilor, pentru ca ea să devină un obiect de mândrie împărtășită de toți cetățenii... E un lucru foarte dificil și anevoios... Bibliotecile au întreprins în acest sens acțiuni de pionierat, acțiuni destinate mai ales copiilor amerindieni.

– *V-ați referit anterior la rolul bibliotecilor americane în familiarizarea populației cu noile tehnologii. Însă nu mai puțin, poate chiar mai interesant pentru noi este felul în care se promovează tehnologiile pentru biblioteci, cum se informatizează și se automatizează acestea. Sistemul automatizat de la Henepin, de exemplu, în care roboții fac aproape toate procesele, începând de la recepționarea comenzilor, continuând cu depistarea cărților la raft și transportarea lor către catedra de servire, apoi sortarea cărților conform sistemului de aranjare la raft, transportarea lor la raftul respectiv și așezarea pe poliță etc. sunt expresia unei nemaiîntâlnite prețuiri și atitudini față de munca bibliotecarului. Este ca un imn whitmanian consacrat acestei munci.*

– Noi am pornit și aici nu de la poezie, ci de la practică. Am urmărit scopul reducerii maxime a muncii manuale. Programatorii noștri fac observații asupra felului în care lucrează bibliotecarele și se gândesc mereu ce ar putea să mai inventeze pentru a ușura în continuare, pentru a ajunge la abandonarea definitivă a oricăror procese manuale. Și pornim în toate de la lucruri foarte concrete. De exemplu, sistemul de la Henepin e mai numit și „box revolution”. Cutia este o unitate esențială în activitatea bibliotecilor, ea fiind prezentă în toate felurile de activitate bibliotecară. Pe manipularea acestor cutii s-a și pivotat concepția sistemului robotizat de la Henepin, care începe să fie omologat.

– *Ce tradiții noi se mai constituie în activitatea actuală a bibliotecilor din SUA?*

– În general, timpul pe care îl trăim este unul al cooperării, al conjugării eforturilor. Partajarea de care am vorbit ar putea conduce, poate, prin diviziunea muncii de prelucrare, stocare și punere în circulație a informației, la constituirea, în „satul global”, a unei biblioteci virtuale globale. De fapt, această bibliotecă a început deja să se contureze. OCLC-ul și Minitex-ul sunt elemente grăitoare ale acestei biblioteci.

– *Ce proiecte interesante promovează Centrul pe care îl conduceți?*

– Proiectele sunt numeroase și ne-ar trebui, poate, vreo săptămână ca să le trecem în revistă. Aș menționa acum proiectele legate de promovarea cărții și a lecturii în SUA: sondajul sociologic anual „Letters About Literature” (Lectura reflectată în scrisorile adresate scriitorilor), proiectul promoțional „Telling America’s Stories” (promovarea lecturii în familiile americane) inițiat de Prima Lady a SUA Laura Bush, proiectele „Book and Library History”, „Book Arts”, „Books in the Digital Age” ș.a. Rezultatele cercetărilor, sondajelor, observațiilor, documentărilor noastre sunt reflectate în publicații ce se bucură de audiență. Dar cea mai importantă activitate a noastră în ultima vreme a devenit Festivalul Național al Cărții organizat de Biblioteca Congresului sub patronatul Laurei Bush. E o acțiune ce s-a constituit într-o sublimare a întregii noastre activități de cercetare, de promovare a unității naționale și a diversității în biblioteconomie, de promovare a cărții și lecturii în societatea americană.

– *Vă mulțumesc pentru timpul ce mi l-ați acordat.*

– Și eu vă mulțumesc pentru invitația de a mă produce în calitate de invitat al revistei principale a bibliotecarilor din Moldova – „Magazin bibliologic”. Vă doresc tuturor să aveți satisfacție de la viața ce o trăiți.

Interlocutor Alexe Rău
Washington,
the Library of Congress, 16 iunie 2003.

Dialogul a fost mediat, în calitate de tălmăcitor, de dl Charles Mines de la Centrul „Community Connections” din Minneapolis.

Anul bibliologic 2004: Bibliotecile și democrația

Bibliotecile: temelia Democrației

Barbara Conaty

specialist în resurse
informaționale,
Departamentul de Stat al SUA

Spre sfârșitul secolului XVIII, persoanele responsabile de întemeierea Republicii Americane erau ferm convingeți că un electorat informat reprezintă piatra de temelie a democrației. Aceste persoane supranumite „părinții-fondatori” ai Americii au fost responsabile de elaborarea Constituției Statelor Unite și crearea sistemului de guvernământ.

Fondatorii Americii vorbeau insistent despre importanța centrală a unui cetățean informat într-o democrație. Președintele James Madison observa că „difuzarea cunoștințelor constituie unicul paznic adevărat al libertății”. Un alt președinte american și filozof politic de mare renume Thomas Jefferson vorbea despre „un cetățean luminat” ca „indispensabil pentru funcționarea corectă a republicii”. Aceste personalități erau ghidate de credința că un electorat informat era mai potrivit să facă concluzii înțelepte despre acțiunile vieții publice, când era chemat la vot. Ei credeau că un cetățean capabil să-și înțeleagă drepturile și libertățile va fi mai dispus să-i protejeze. Părinții-fondatori au pus bazele unei guvernări care a făcut din educație, acces la informație și toleranța pentru divergențele în opinii pietre de temelie pentru un nou experiment democratic.

Foarte curând bibliotecile au devenit componente importante ale acestui experiment. Chiar înainte de fondarea Republicii America, Benjamin Franklin a fondat (The Library Company) Societatea Biblioteca, prima bibliotecă de împrumut din Statele Unite. În 1731 ideea lui despre folosirea în comun a resurselor era cu adevărat o idee radicală.

Biblioteca Congresului care servește și ca Bibliotecă Națională a Americii a fost întemeiată în

1800. Primul depozitor federal de bibliotecă a fost întemeiat în 1813. Spre sfârșitul sec. XIX, americanii se bucurau de beneficiile lui Andrew Carnegie, un milionar și emigrant venit din Scoția. Cu averea sa a fondat și construit biblioteci pe întreg teritoriul Statelor Unite, multe dintre care funcționează și până în prezent.

Odată cu expansiunea geografică și prosperarea presei, bibliotecile publice se numără printre instituțiile inovative care se dezvoltă pentru a face față necesităților societății democratice. Bibliotecile publice, școlile publice, colegiile și alte instituții devin părți componente ale unui sistem menit să promoveze cetățenia activă. Bibliotecile sunt piatra de temelie în garantarea accesului la informație în secolul XXI, în toate țările.

Pe lângă aceasta, bibliotecile alimentează creativitatea și sunt poduri către lucrările de creație viitoare. Sunt locuri unde acei care vor scrie cărți mărețe și vor dezvolta idei excepționale își încep studiile și experiența de viață și cea a minții.

Astăzi în SUA există peste 16.500 biblioteci publice. Șaizeci și șase procente din întreaga populație adultă a țării posedă permis de intrare în biblioteci. Optzeci și trei procente dintre adulții americani sunt convingeți că bibliotecile joacă un rol esențial într-o democrație.

Ce aparține de bibliotecă într-o democrație?

În primul rând, în SUA, toate lucrările guvernamentale aparțin de domeniul public. De exemplu, prin Actul Federal privind Libertatea Informației, cetățenii pot obține acces la toate documentele

guvernamentale care nu-s indexate, respectând procedurile prescrise.

Din pricina procedurilor esențiale de distribuire, o resursă ieftină și vastă pentru bibliotecile americane este abundența publicațiilor guvernelor federale, statale și locale. Chiar dacă guvernările se bazează pe site-urile Internet privind stocarea și desiminarea informației, deseori bibliotecarii sunt cei care au abilități necesare pentru a naviga în marea de informații și a identifica informația necesară.

Totuși, într-o eră a tehnologiilor sofisticate se înregistrează o micșorare a materialelor din domeniul public, deoarece vânzătorii încearcă tot mai insistent să privatizeze informația guvernamentală. Această tensiune și activitate este astăzi una dintre schimbările-cheie în aria accesului liber la informația guvernamentală. Bibliotecarii sunt foarte activi în ceea ce privește propunerile și influențarea legislației privind principiile de folosire corectă a materialelor digitale.

O cale de mare succes de asigurare a accesului la informație în bibliotecile americane este Programul Federal Biblioteca Depozitoriu. Acest Program își are începutul în 1813. Aproximativ 1400 biblioteci primesc copii în format tradițional sau electronic a tuturor documentelor federale. Aproape cincizeci procente dintre bibliotecile depozitorii sunt găzduite de instituțiile academice. Aceste publicații gratuite acoperă o largă varietate de subiecte: de la grădinarit și sănătate, la politici guvernamentale precum impozite și drept criminal.

Un element-cheie în creșterea cantității resurselor guvernamentale disponibile publicului este Inițiativa Guvernare Electronică a guvernului federal SUA. Bazat pe Actul E-Guvernare din 2002, E-Guvernarea a stabilit obiectivele organizării informației guvernamentale în format electronic, inter-practicabil între toate agențiile federale. În Inițiativa E-Guvernare, Agenția Națională a Arhivelor și-a asumat dirijarea managementului documentelor electronice și a Oficiului Tipărituri Guvernamentale, privind problemele accesului bazat pe web.

Bibliotecarii federali au jucat un rol major la etapa de pomire a Inițiativei E-Guvernare. Comitetul Informare Guvernamentală, responsabil de implementarea E-Guvernării implică eforturile comune ale Oficiului Tipărituri Guvernamentale, oficiilor administrative a tribunalelor SUA de rând cu cele ale bibliotecarilor federali și a grupurilor de activitate a managerilor științifici și tehnici de la unsprezece agenții federale. First Gov, motorul de căutare a prezenței pe web a guvernului federal, este de asemenea punctul de pomire pentru taxonomia delegată de către inițiativa E-Guvernare. Principiul călăuzelor al inițiativei E-Gu-

vernare constă în ideea că publicul are dreptul la informația guvernamentală, și guvernul are obligația de a oferi accesul respectiv.

Inițiativa E-Guvernare nu va fi posibilă fără Internet. Internetul a început cu un schimb deschis de idei între cercetători și studenți. La început, mediul părea să ofere o expansiune aproape nelimitată a domeniului public. Fără îndoială, Internetul este forța motrice a Societății Informaționale. El evoluează de asemenea în resursa-cheie a guvernării democratice, deoarece cetățenii folosesc elemente precum „web logs” cunoscute acum și ca „blogs”, pentru a-și expune opiniile.

Internetul este un mediu colaborativ, în care fiecare poate fi editor. El este numit bibliotecă fără pereți și are un impact enorm asupra tineretului. După invenția telefonului și a telegrafului, efectele multiple ale Internetului au sporit valoarea informației în proporție cu numărul participanților.

Fraza „inegalitate digitală” descrie o situație când cei care nu au acces la computere sunt lipsiți de informația și contactele esențiale. Viața de zi cu zi sporește interacțiunea și tranzacțiile în spațiul electronic. Actul Bibliotecii și Serviciilor Tehnologice a făcut disponibil accesul public la 95% din bibliotecile Statelor Unite. Pentru că unii cetățeni au necesitatea accesului public, serviciile sunt oferite celor care nu-și pot permite computere, precum și cetățenilor de vârstă înaintată care nu se simt confortabil în mediul electronic.

Problemele Internetului sunt în vizorul comunității informaționale mondiale. În 2003, Summit-ul Mondial privind Societatea Informațională s-a întrunit la Geneva și participanții au prezis un rol important pentru biblioteci. Scopul major al Summit-ului a fost crearea ghidului de politici pentru dezvoltarea informației de domeniu public ca un mijloc internațional de promovare a accesului public.

Summit-ul a chemat bibliotecarii să sprijine crearea serviciilor digitale în bibliotecile publice și cooperarea internațională a bibliotecilor. Summit-ul a menționat necesitatea revizuirii strategiilor și legislației de bibliotecă, promovării alfabetizării tehnologice pentru toți utilizatorii bibliotecilor ca puncte de acces public comunitar în scopul furnizării resurselor electronice.

Un accent special a fost pus pe promovarea resurselor necesare pentru a face față necesităților populației din spațiul rural, vulnerabile, inclusiv cetățenii în vârstă, dezavantajații, copiii. În același timp, Summit-ul a chemat bibliotecarii să respecte drepturile la proprietatea intelectuală, încurajând folosirea în comun a resurselor și cunoștințelor.

În Statele Unite, Biblioteca Congresului deține în prezent peste 119 milioane unități de păstrare. Aproape o jumătate din cărțile și periodicele din colecții sunt în alte limbi decât cea engleză. Biblioteca Congresului reprezintă o îmbinare de succes dintre protecția domeniului public și sprijinul copyright-ului. Acestea sunt aspecte esențiale în activitatea sa ca bibliotecă națională.

Biblioteca Congresului este de asemenea și gazda Programului Național Biblioteca Digitală, care include câteva portal-uri internaționale, ce au drept scop susținerea parteneriatelor publice și private pentru finanțare și colaborare. Portdrapelul Programului este Colecția Memoria Americii care constă în mare parte din materiale aflate în domeniul public.

Biblioteca are, în desfășurare, două proiecte digitale de mare semnificație. Biblioteca Digitală Distribuie Deschisă (DODL) este un parteneriat internațional cu Biblioteca Muzeului Britanic și instituțiile de cercetare principale din SUA. DODL creează biblioteca digitală colaborativă care va oferi acces electronic global la colecțiile deținute de mai multe instituții.

Programul Infrastructura Națională Digitală de Informare și Prezervare (NDIIPP), de asemenea o lucrare în formare, are scopul de a prezerva materialele produse de bibliotecile digitale de felul DODL. Organizatorii proiectului sunt conștienți de instabilitatea proprie mediului digital. Hardware-ul și software-ul se învechesc foarte repede și depășesc capacitățile curente de prezervare. Programul caută, de asemenea, parteneri care conștientizează că nici Biblioteca Congresului, nici o altă instituție, luată aparte, nu poate spera de una singură să creeze un portal electronic pentru colecțiile digitale din întreaga lume și să le prezerveze.

Câteva cuvinte despre eficacitatea acestor strategii electronice. Pew Internet și Proiectul American Life (Viața Americană) a publicat un raport numit „Cum americanii iau legătura cu guvernul”.

Pew Charitable Trust este o fundație care susține serviciile de interes public prin promovarea informației, soluțiilor politice și sprijinirea vieții civice.

Raportul Pew oferă unele statistici relevante despre felul cum americanii se pun în legătură cu guvernul. Iată câteva momente ale trecerii în revistă. În general rezultatele prezintă o experiență destul de pozitivă a E-Guvernării. Americanii cu acces Internet au mai multe șanse să contacteze guvernarea decât cei fără. Nouăzeci și șapte milioane de persoane contactează guvernul on-line și șaiszeci și trei procente raportează o experiență reușită. Uti-

lizatorii Internetului necesită mai puțin timp pentru a-și pune la punct afacerile și raportează că Internetul le-a îmbunătățit relațiile cu guvernul.

Totuși, trebuie menționat faptul că cetățenii preferă încă contactele personale și telefonul când tratează întrebări urgente sau complexe.

Inegalitatea digitală este o problemă serioasă, deoarece o treime din americanii adulți nu au acces Internet. Raportul scoate în evidență și faptul că cetățenii mai în vârstă, persoanele de peste 65 de ani, au mai puțin succes decât alte grupe de vârstă. Atunci când este vorba de guvernarea electronică trebuie să reținem faptul că toți cetățenii necesită acces egal la guvern.

Ce altceva mai fac bibliotecarii și bibliotecile într-o democrație. Revenind la rolul bibliotecilor americane, este important de accentuat că grupurile, „avocații bibliotecii” și asociațiile muncesc din greu să asigure finanțarea și sprijinul de alt ordin. Asociația Bibliotecilor Americane este cea mai mare, dar există multe altele, inclusiv Asociația Bibliotecilor de Cercetare, Asociația Bibliotecilor de Drept din America, Asociația Bibliotecilor Specializate. De rând cu asociațiile specifice americane, bibliotecarii sunt implicați și în asociații profesionale internaționale. Bibliotecarii americani colaborează cu specialiști din alte domenii în vederea influențării legislației ce ține de profesie. Asociațiile profesionale de bibliotecari sunt adesea chemate să participe ca „prieteni al tribunalului” la procese judecătorești pe marginea cazurilor privind proprietatea intelectuală, încercând să echilibreze balanța între deținătorii drepturilor copyright și utilizatorii informației protejate.

Bibliotecarii elaborează, de asemenea, documente-cheie în sprijinul accesului liber la informație cum ar fi Legea drepturilor bibliotecii (Library Bill of Rights), elaborată de către Asociația Bibliotecilor Americane în 1939 și aprobată oficial în 1948. Legea reprezintă un document care promovează politici de bibliotecă și susține mai multe puncte de vedere. Aceste politici nu pot fi afectate de rasă, naționalitate, politică ori religie. Legea, adoptarea căreia de către bibliotecari este voluntară, este de mare importanță când este vorba de libertatea cuvântului și cenzură.

Workshopul Intenția Democrată este o rețea de comunități interesate de guvernarea democratică, participarea civilă și guvernarea electronică. Prin intermediul website-ului workshopul face disponibil publicului Inventarul Democrației Interactive, un depozitor global a celor mai avansate practici de guvernare democratică menit să sprijine democrația prin schimbul de informații și rețeaua de la persoană la persoană.

Biblioteca Digitală Internațională pentru Copii, dezvoltată în parteneriat de către Arhiva Internet și Universitatea Maryland, colaborează cu comunitățile editoriale pentru a oferi acces on-line liber la colecțiile internaționale a literaturii pentru copii. Scopul este de a ajuta copiii să înțeleagă societatea globală în care trăiesc. Reprezentanții ai bibliotecilor oferă ajutor în selectarea literaturii din țările respective.

Proiectul Ghidul Deschis (Open Directory Project) este o comuniune globală a editorilor voluntari care modifică harta Internetului. Fondat în spiritul unei surse deschise, Ghidul este disponibil gratuit pentru toți care sunt de acord să accepte folosirea gratuită a licenței.

Ghidul Deschis este cea mai răspândită bază de date despre conținutul web, elaborată și clasificată de oameni.

Proiectul Gutenberg a fost înființat pentru promovarea și distribuirea cărților electronice pentru folosirea lor de publicul general. Multe din datele produse azi ar putea să nu mai fie disponibile în viitor, dacă nu vor fi întreprinse măsuri de a le face accesibile acum. Conștient de învechirea rapidă a elementelor hardware și software, Proiectul Gutenberg urmează principiul de a oferi conținuturi în formate care pot fi citite de marea majoritate a computerelor. Conținuturile sunt produse în așa fel ca schimbările tehnologice să nu limiteze în viitor accesul la ele.

În sfârșit, există un site nou, creat de Biblioteca Publică de Știință, care a apărut recent în Internet. Scopul bibliotecii este crearea unei biblioteci elec-

tronice de cercetări științifice gratuite. Utilizatorii bibliotecii nu vor avea nevoie de permisiune pentru a citi sau copia materialele. Prin urmare, Biblioteca Publică de Știință face disponibilă o cale alternativă de accesare a cercetărilor științifice.

Biblioteca Publică de Știință a fost concepută de trei distinși oameni de știință, inclusiv laureatul premiului Nobel Harold Varmus. PLOS Biology, prima revistă în acces liber, a fost lansată în octombrie 2003.

Site-uri menționate în articol:

Pew Internet and American Life Project
<http://www.pewinternet.org/>

Democracy Design Workshop
<http://nyls.edu/pages/108.asp>

International Children's Digital Library (ICDL)
<http://www.icdlbooks.org>

Open Directory Project
<http://dmoz.org/about.html>

Project Gutenberg
<http://www.gutenberg.org/>

Public Library of Science
<http://www.publiclibraryofscience.org>

World Summit on the Information Society
<http://www.itu.int/wsis/docs/geneva/official/dop.html>

Traducere de Vera Osoianu

Democratia și limbajul de lemn

Nina Negru

Tradiții «democratice»
din istoria Bibliotecii Naționale

Ce trist e că „obeazalovca” sovietică numită „democrație populară” a devenit o realitate, ca și altă „obeazalovcă” – limba rusă ca „a doua limbă maternă”.

Avem în spate o tradiție în ceea ce privește preocuparea cercetătorilor noștri în domeniul biblioteconomiei: atât E. Lupașco, I. Madan, cât și P. Ganenco au scris despre biblioteci ca centre de iradiere a concepțiilor progresiste, democratice ale epocilor țaristă și comunistă. Nici n-au avut permisiunea să cerceteze alte aspecte ale bibliologiei, pentru că cenzura controla notițele pe care le luau cercetătorii în arhive și tăia (cu foarfeca) orice posibilitate de documentare alături de subiect (este arătat publicului caietul cercetătorului Ion Madan, care, după cenzurarea cu foarfeca de către securistul din arhivă, seamănă cu o căpriță de Anul Nou, cu fâșii de hârtie ciopârțită fantezist).

Experiența ne învață să ne păzim de cuvinte simple, care învăluie idei și făgăduințe aducătoare de moarte. „Democrația socialistă” a fost mai degrabă o demofilie demagogică, pentru că a batjocorit valori democratice ale secolului XX: împrăștierea țăranilor a fost batjocorită prin colectivizare, votul universal – prin manipularea maselor de către partidul unic, alfabetizarea – prin spălare a creierului. Au participat bibliotecile din Moldova la aceste politici antidemocratice? Desigur, în calitate de „opornăe bazî partorganizații”, cum erau numite oficial. Ce amploare a luat fenomenul „gromkie citki” în bibliotecile publice sovietice (numite massovâe)! Dar gazetele și broșurile citite în gura mare în scopuri ideologice nu propagau democrația, ci dictatura proletariatului. Ce amploare lua activitatea bibliotecilor în campaniile electorale și în propaganda ateistă! Încât unii dintre colegii noștri ar trebui să se spovedească acum la preot și să se simtă vinovați pentru că populația Republicii Moldova a căzut în absenteism ori nu mai are încredere în democrație ca formă politică de organizare a societății.

Cum să ștergi din memoria colectivă un fapt ca acesta: biblioteca dintr-un sat transnistrean (Novo-Gheorghievca) a fost utilizată pentru a-i determina pe țărani să accepte colectivizarea: 60 de oameni (de la bătrân de 70 de ani până la prunc de 8 luni) au fost închiși timp de 6 zile în bibliotecă, apoi în magazia de lemne a școlii, ținuți fără mâncare și fără să li se permită ieșirea pentru nevoi fiziologice.

În epoca bibliotecilor centralizate – anii '70 – tot la indicația partidului unic, oamenii cărții se ocupau cu reorientarea profesională a elevilor din școlile medii, lăudându-se în dări de seamă cu contribuții la faptul că mulți au renunțat la studii superioare pentru a rămâne la coada vacii, pe dealurile colhozului etc. Am văzut și în școala mea astfel de mesageri și vă asigur că unii colegi de clasă le-au căzut victime. Iar apoi ne miram că avem puțini oameni cu studii superioare față de celelalte republici-surori din fosta URSS.

Nu vreau să spun că bibliotecarul nu trebuie să se implice în viața socială pentru democratizarea societății. Vreau să remarc numai că bibliotecarul de astăzi tinde să schimbe limbajul de lemn comunist cu eurolangage-ul, pentru a-l transforma și pe acesta în limbaj de lemn. Cum democrația socialistă a privilegiat minoritățile inferiorizându-ne pe noi, majoritarii, tot așa și noua democrație, la noi, ar putea apăra mai mult minoritățile sexuale și religioase decât milioanele de victime ale comunismului.

Regimurile „democratice” comuniste au supra-solicitat rolul formativ al cărții, implicațiile sociale ale bibliotecarului, neglijând disciplina științifică în organizarea tehnologiei de bibliotecă. Lidia Neamțu, bibliotecara fruntașă din anii '60, nu cunoștea cele mai simple reguli de catalogare. Deci nu era nici bun profesionist și nici bun luptător pentru democrație. Ea executa ca un pionier poruncile partidului: tăia, ca și colegii ei de breaslă, fotografiile copiilor grași din revista „Zdorovie” pentru montaje de tip „Copilărie fericită” și disemina cărțile (mai mult broșuri cu caracter propagandistic comunist) din biblioteca sătească în fiecare familie de colhoznic. Și cum putea să se comporte altfel, dacă la semi-

narele activiștilor în domeniul ideologiei, adică ale educatorilor omului nou, Ivan I. Bodiul îi muștrulua chiar și pe poeți : „Vot Bogdan Istru smotrit na me-nea. Eto tebea toje kasaetsea, Istru!”

S-a acumulat un șir de tradiții pseudo-democratice de tip socialist, care trebuie reexaminat cu ochi critic, pentru a le depista reminiscențele totalitariste. Trebuie să recunoaștem cinstit că la noi democrația este doar un proiect și că de 15 ani nu reușim să ne construim instituțiile bazate pe drept și pe respect pentru valorile democrației. Înainte de a se erija în centru strategic de democratizare a societății, Biblioteca Națională trebuie să fie sigură că are o tradiție în acest sens.

Să reținem câteva date grăitoare despre politica de cadre promovată în această veche bibliotecă a Basarabiei. În primul ei secol de existență, din anii '30 ai secolului XIX până în anii '30 ai secolului XX, doar trei români apar pe lista celor care au condus biblioteca: Gavriil Bilevici – primul bibliotecar, M. Arionescu și E. Nițescu în perioada interbelică. Ceilalți nouă – N. Kozlov, M. Saburov, I. Tanski, P. Globaciov, L. Botean, P. Șușkevici, V. Beler, Kurkovskaia, D. Harjevskaja – au fost de alte naționalități și confesiuni. Este adevărat că Venedict Beler, de origine germană, a fost directorul care a marcat o epocă luminoasă în istoria bibliotecii (1857-1871), dar succesele lui erau de ordin administrativ și cultural în general, fără vreun folos pentru comunitatea românească din oraș.

După al doilea război mondial, alți zece directori ai bibliotecii se succedă, fără a îngroșa prea mult numărul autohtonilor. Astfel, primul director al Bibliotecii Republicane „N.K. Krupskaja” a fost o evreică de la Tiraspol, Adeli Cernovițkaia, care aducea și numele bibliotecii din RASSM, „N.K.Krupskaja”, condusă de ea până la ocuparea Basarabiei în 1940. Al doilea director, Ignatie Teleuță, fusese în perioada 1931-1933 comisarul norodnic al învățământului în RASSM, iar în 1947 a plecat de la conducerea bibliotecii la „muncă de partid”. Aleksandr Suhomlinov, director în anii 1948-1955, și Alexandr Cirtoca, director în 1959-1963, erau tot de peste Nistru: primul fusese învățător în raionul Camenca, iar al doilea, născut în raionul Șireaevo, regiunea Odesa, făcuse o școală de partid, care se considera pe atunci pepinieră de ziarști.

Ion Borș, director în anii 1956-1959, și Petru Ganenco, director din 1965 până în 1983, erau originari tot din Transnistria, dar fără a fi marcați de acea ură patologică față de „românii basarabeni”.

Singurii români născuți între Prut și Nistru și ajunși directori ai acestei instituții se numesc

Gheorghe Cincilei, cel care în 1964 a inaugurat cenaclul „Miorița” în paguba carierei sale, Grigore Sudacevschi în anii '80 și Alexe Rău, care funcționează din 1992.

Pe timpul Dariei Harjevskaja, democratizarea bibliotecii a însemnat pătrunderea în fondurile ei a literaturii cu caracter antițarist, antireligios și materialist, nu și a cărții românești. Preocuparea de căpătâi a democrațiilor sovietici a fost aceeași, cu o suplimentare substanțială a numărului de cadre ce promovau politica partidului. Se făcea totuși o discriminare pozitivă în favoarea femeilor. În primii ani după război cei 16 bibliotecari, în frunte cu A. Cernovițkaia, erau femei, dintre care doar două cu studii superioare de specialitate. (Arhiva Bibliotecii Naționale, inv. 1, d.12, f. 80.) Doar peste un deceniu, prin 1954, în colectivul instituției, format în spiritul democrației sovietice din 9 ruși, 7 evrei, 5 ucraineni și 2 moldoveni, numărul specialiștilor cu studii superioare crescuse până la 8. Căpătând tot atunci și statutul de „bibliotecă de stat și științifică”. Odată cu trecerea în cladirea actualei BN, se mărește considerabil și numărul angajaților: în octombrie 1962 erau 117, iar în decembrie al aceluiași an – 155. (ABN, inv.1, d.132, f. 25-38.) Să vedem reflectarea „democrației populare” în componența etnică a colectivului nou format. Din 117 angajați în octombrie 1962 – 31 erau moldoveni, 34 ruși, 21 evrei, 16 ucraineni, un chinez, un bulgar, un armean. Dintre cei 31 de moldoveni 17 erau basarabeni, iar ceilalți – transnistreni; dintre cei 21 de evrei 13 erau veniți din Transnistria și Rusia, ceilalți fiind chișinăuieni; rușii și ucrainenii, cu excepția câtorva persoane, erau veniți din toate colțurile URSS-ului și nu cunoșteau limba autohtonilor. În decembrie 1962 se mărește brusc numărul moldovenilor angajați ai bibliotecii până la 53, dar precizăm: 24 dintre ei făceau parte din personalul tehnic. Ar fi putut să ocupe toate cele 50 de locuri, dar democrația cerea ca jumătate din ele (paznici, șoferi, electricieni, femei de serviciu, fochiști, hamali, curieri, garderobieri) să fie oferite fraților mai mari din republicile-surori.

S-a invocat pretextul exigenței profesionale ca motiv al invitării unor persoane din alte republici în RSSM. Ei bine, din 105 de bibliotecari angajați la sfârșitul anului 1962 și rămași aici de neclintit în funcții-cheie pe mulți ani, doar 26 absolviseră o facultate de biblioteconomie, la Moscova, Leningrad sau Harkov. Mai erau și trei absolvenți ai unor instituții medii de învățământ în această specialitate. În rest, cei mai mulți (34) dintre specialiștii cu studii superioare absolviseră în Rusia o facultate de filologie rusă și numai 10 erau specialiști în filologia moldo-franceză sau engleză, pregătiți la Chișinău, ca și cei 10 istorici. Deși a avut printre angajați un absolvent al Facultății de Limbi Străine a Universi-

tății din Leipzig, pe Roza B. Branștein, originară din Cimișlia, biblioteca s-a debarasat de ea, marginalizând-o în funcția de ajutor de tehnician-bibliotecar. În mod misterios, este angajat în schimb David I. Șehtman, membru de partid cu studii superioare neterminate, în funcția de metodist și cercetător științific al instituției. Bineînțeles că atunci, ca și acum, erau marginalizați în mod democratic cei care-și facuseră studiile la apus de Prut, fiind preferate pepinierele de cadre din URSS și ilegalistii implicați în dinamitarea unor clădiri din Chișinău în 1941. De aceea, chiar și după 20 de ani de ocupație, în 1963, celelalte biblioteci din Chișinău (în afară de cele două biblioteci republicane), unde lucrau 113 bibliotecari, aveau doar 21 de specialiști cu studii superioare și 41 – cu studii medii de specialitate.

La acest început de secol XXI, noi, prin Biblioteca Națională, trebuie să demonstrăm că valorile democrației nu sunt autentice dacă nu se sprijină pe valorile naționale. La acest capitol avem o istorie foarte tristă în ceea ce privește completarea colecțiilor. În 1832, prima Bibliotecă Publică din Chișinău avea în fondul inițial de carte doar 36 de volume în limba română, trecute cu greu prin carantina de la Sculeni. Peste un secol, în 1946, directorul Bibliotecii Publice Republicane „N.K. Krupskaja” I. Teleuță raporta la Comitetul Central al PCM că „din cele două vagoane de carte românească trimisă din România (sute de mii de volume din Biblioteca Centrală din Chișinău „repatriată”) în biblioteca noastră n-au ajuns decât 443 de volume”. Biblioteca Orășenească nr. 2 ne întrecea: în 1949 din totalul de 15 700 volume 957 erau în limba „moldovenească” (Arhiva Organizațiilor Social-Politice din Moldova, f.51, inv.5, d. 501, f.16).

În 1948 se raporta că din cele 156244 de volume conținute în fondurile bibliotecii noastre doar 10 cărți „moldovenești” au fost oferite cititorului în trimestrul III. Autorii acestor cărți erau oare „moldoveni”: Leonid Kornfeld, Emilian Bucov, Iacob Kutkovețki, la care se adăugau și câțiva ilegalisti porecliți de Andrei Lupan „bâvalăe liudi”. În raportul sefului sălii de lectură se constată că există 451 de solicitări de carte „moldovenească”, dar biblioteca le ținea închise până și pe cele 1420 de cărți ce le avea în 1949 (0,6 la sută). Ca centru științific și metodologic, biblioteca trimitea în raioane lungi liste cu teme și nume de scriitori pentru organizarea de serate literare, și pe o listă cu 30 de nume doar unul Ion Creangă încăpea, penultimul.

Spuneam despre 1420 de cărți în limba română (0,6%). În 1950 Glavlitul (cenzura) a mai retras

din circuit 204 de volume. În 1954 indicatorii de performanță arată că din cei 617 de cititori ai secției „abonament”, doar 115 erau „moldoveni”, iar fondul de carte pentru cercetătorii științifici era închis. După ce biblioteca s-a mutat în această clădire, la 28 iunie 1961, s-a mărit numărul cititorilor, dar nu și al cărților „moldovenești” oferite: din 294863 – doar 5649 exemplare (3%). Bine că în 1960 s-a înființat fondul de carte în limbi străine, unde a fost inclusă și cartea românească. Dar este un semn de democrație acesta ca un autohton să-l citească pe Eminescu în sala de literaturi străine și abia după ce a obținut un permis special? Personal, am profitat cât am putut de acest permis, cu prilejul documentării pentru tezele de an și cea de diplomă, dar am văzut cu ochii mei cum securiștii se plimbau printre mesele cititorilor cu mâinile la spate și se uitau în caietele noastre ca învățătoarea în timpul lucrării de control. Numai că ei o făceau pentru a ne intimida.

Deci dacă vrem să construim instituția noastră pe baze noi și nu încercăm pur și simplu să mușamalizăm lucrurile urâte care s-au întâmplat aici, trebuie să ne facem publică *mea culpa* pentru că am tolerat lucrarea securității în politica de cadre, în epurarea colecțiilor, în îngrădirea accesului la carte chiar și atunci când un număr infim de oameni încerca să utilizeze fondul special. De asemenea, suntem datori să redobândim Depozitul Legal al României, de care am beneficiat câțiva ani înainte de 2000, ca să nu rătădă lumea de noi că ne numim Biblioteca Națională cu doar 10% de carte în limba acestei națiuni.

Cât despre centrele strategice pentru democratizarea societății... La un simpozion internațional cu aceeași temă am avut prilejul să iau cunoștință de activitatea Centrului Karta din Varșovia, care colectează informații despre victimele totalitarismului în Polonia, după ce a diseminat „tradiții nonconformiste” în societate. Acum este finanțat de Fondul Național pentru Democrație, dar în perioada de ilegalitate Centrul a pus bazele arhivei sale printr-o bibliotecă despre opoziția democratică, în fondurile căreia intrau 4200 de titluri de carte „samizdat” și 2400 de titluri de publicații periodice ilegale, apărute sub regim comunist.

Ne-am putea transforma noi oare într-un centru de propagare a documentelor Opoziției democratice, a disidenței în general? Suntem noi dispuși să aflăm adevărul crud despre opoziție în Republica Moldova?

Integrarea bibliotecilor în procesul de constituire a unei societăți democratice: cazul BPD

Tatiana Munteanu
director interimar BPD

Democrația este un mod de guvernare în care puterea supremă aparține poporului, exercitată fiind direct de el sau de reprezentanții săi, aleși potrivit unui sistem electoral liber. Însă societatea democratică nu vine de la sine, ea trebuie construită. Așa cum își doreau grecii antici sau francezii la 1779, când au declanșat Marea Revoluție Franceză, aceasta ne dorim și noi, cetățenii Republicii Moldova, după 1990 – instituirea unei societăți democratice.

Pentru ca o societate să fie considerată cu adevărat democratică, aceasta presupune întrunirea tuturor principiilor unei astfel de societăți, printre cele principale fiind: separarea puterilor în stat în – legislativă, executivă și judecătorească; garantarea drepturilor și libertăților constituționale, garantarea proprietății private, inviolabilitatea personală etc. Lipsa unuia din elementele de mai sus, sau oricărui alt element al unei societăți democratice, face ca societatea să fie pseudodemocratică.

De menționat că criteriile enumerate sunt, așa cum am arătat, cele de bază ale unei democrații, fiecare din aceste elemente își are componentele sale. Astfel, atunci când vorbim de garantarea drepturilor și libertăților constituționale, unul din elementele-cheie ale acestui criteriu este **dreptul și accesul liber la orice informație**. Acest principiu are un rol deosebit de important în dezvoltarea și educarea unei culturi a drepturilor omului, a principiilor democrației, a responsabilităților și participării cetățenilor la viața publică a societății.

Totodată o societate democratică nu înseamnă doar o arenă în care cetățenii urmăresc realizarea propriilor interese, dar și posibilitatea de:

- a folosi libertatea pentru a participa la viața societății;
- a alege reprezentanți și a fi ales în organele de conducere ale statului;
- a accepta toleranța și compromisul;
- a se informa asupra tuturor problemelor cu care se confruntă comunitatea etc.

Așadar, democrația presupune întrunirea unui complex întreg de principii, iar fiecare instituție publică sau privată și cetățean al statului sunt obligați în respectarea și promovarea lor.

Statutul oricărei instituții bibliotecare solicită angajarea și implicarea în demersul construcției unei societăți democratice. Or, dreptul și accesul liber la informație, care este un element indispensabil unei societăți democratice, privește în mod direct activitatea bibliotecilor – așa încât el trebuie promovat cât mai energic în societate. Însă, pentru a face să funcționeze valorile democratice, inclusiv a principiului dreptului și accesului liber la orice informație, bibliotecile sunt obligate să formeze și să realizeze o gamă întregă de programe, servicii, activități, care ar contribui la realizarea obiectivelor enumerate mai sus.

În cazul bibliotecilor din mun. Chișinău, elocvent este cel al Bibliotecii Municipale „B.P.Hasdeu”. De menționat că politica de democratizare a BM „B.P. Hasdeu” se bazează pe politici europene și IFLA, care la rândul lor întrunesc în sine principiile și valorile democratice.

În realizarea prevederilor de mai sus și promovarea principiului accesului liber la orice informație, BM folosește 2 metode: accesul prin diversitate și extindere prin calitate.

Referitor la primul caz, menționăm faptul că BM a fondat și dirijează activitatea a 36 de filiale, așa încât am putea spune că BM promovează principiul de acces la informație de 36 de ori mai mult decât oricare altă instituție publică din mun. Chișinău, dar și din Republica Moldova. În cel de-al doilea caz, politica BM s-a axat pe principiul diversității dreptului și accesului la informație – în cadrul BM sunt fondate filiale pentru diferite categorii de utilizatori: filiale pentru adulți și copii, minorități naționale și specializate, la fondarea cărora BM a înțeles să se facă posibil accesul la informație a tuturor cetățenilor Republicii Moldova.

Filiilele BM, având în vedere specificul lor de activitate și categoria de persoane pentru care au fost deschise, oferă programe cognitive și condiții atractive de informare și educare punând la dispoziția utilizatorilor lor resurse pentru dobândirea abilităților necesare pentru a deveni competitivi, resurse pentru lecturi și dezvoltare, contribuind astfel la realizarea principiului examinat de noi printre utilizatori indiferent de vârstă, stare socială etc. Așadar, constatăm că filialele BM sunt centre dotate cu importante resurse de educație reprezentând așezământul de instruire pe plan local, cât și instituția ideală pentru autodidacți.

Referitor la cea de-a doua cale pe care a mers BM – extindere prin calitate, pentru a ne exprima mai explicit, venim cu următoarele exemple:

a) Contribuind la educarea și dezvoltarea copiilor în general, politica Bibliotecii Municipale pentru Copii pune accentul pe serviciile informaționale pentru copii, organizând lecturi pentru copii, oferind acestora oportunități de a dobândi diverse deprinderi, de a acumula cunoștințe, a cunoaște drepturile lor.

b) Filialele BM sunt dotate cu importante servicii și resurse pentru crearea condițiilor efective activității adulților legate de educația permanentă, devenind astfel un complement viabil al educației pe tot parcursul vieții. Acest lucru implică:

- medii creative și pline de solicitudine, propice învățământului și educației;
- locuri de studiu adecvate;
- personal plin de solicitudine;
- puncte de acces pentru o participare activă în „activitățile” de toate tipurile;
- instruire și îndrumare în utilizarea TSI;
- evaluarea și organizarea informațiilor;
- acces liber la media de informații și la resursele de instruire, atât fizic, cât și virtual.

Mai putem enumera un șir de activități cum ar fi Campania socioculturală „Toți oamenii sunt liberi și egali în drepturi și demnități”, Clubul „Vârsta de Aur”, „Clubul veteranilor” „Clubul celor tineri” organizate de filialele BM.

c) Filialele minorităților naționale de la BM oferă de asemenea o gamă de servicii care sunt orientate spre păstrarea, dezvoltarea și promovarea diversității culturale, asigurarea accesului la cultura și literatura minorităților naționale în limbile ucraineană, găgăuză, bielorusă, evreiască etc.

Un rol deosebit în constituirea unei societăți democratice îi revine Bibliotecii Publice de Drept, filială a BM „B.P.Hasdeu” care, pe de o parte, are

sarcina creării condițiilor viabile și eficiente în accesul la informație și a documentului juridic, promovarea legislației în rândurile specialiștilor, dar și a studențimii de la facultățile de profil. Totodată BPD are obligația de a facilita accesul la cartea juridică și legislație pentru cei interesați de știința dreptului, contribuind la educarea unei culturi juridice generale în rândurile populației.

Aceste priorități ale BPD sunt menite să contribuie la formarea unor specialiști calificați în drept, dar și la cunoașterea drepturilor fiecărui cetățean, la o participare activă a tuturor membrilor comunității din Republica Moldova în dezvoltarea continuă a valorilor unei societăți democratice.

În promovarea obiectivelor sale, BPD îmbină atât metode tradiționale, cum este accesul la carte, cât și tehnologii și servicii moderne. Dintre ultimele menționăm:

- Serviciul interactiv întreb@bibliotecarul – oferă direct, prin intermediul PW, consultații interactive, informații bibliografice și factologice utile din domeniul jurisprudenței;
- Ghidul electronic informațional juridic – este un ghid juridic virtual care oferă gratuit diverse adrese electronice. Cuprinde de asemenea linkuri (cu comentarii) la informația cu privire la sistemul legislativ național și internațional, baze de date în rețeaua Internet;
- Expoziții virtuale – temele expozițiilor reflectă problemele actuale din domeniul dreptului, intrările recente în colecțiile bibliotecii. Expozițiile oferă atât informație grafică, cât și textuală despre cărți, ediții periodice, CD-uri la tema respectivă;
- Biblio@drept – serviciul dat oferă o serie de liste bibliografice virtuale elaborate în baza colecției de carte din Biblioteca Publică de Drept.

O sursă de documentare privind legislația Republicii Moldova o constituie:

- Baza de Date „Jurist”, în care este inserată toată legislația cu modificările la zi, inclusiv hotărârile guvernului, ale ministerelor și departamentelor de resort;
- Baza de date „Practica judiciară” ce conține jurisprudența Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova;
- Baza de date „EBSCO”, în care utilizatorii găsesc articole științifice în limba engleză din edițiile periodice internaționale, inclusiv din domeniul dreptului.

Un ghid cu totul special, cu caracter internațional, este Baza de date a legislației României „LexExpert” în care la fel este publicată legislația României cu toate modificările la zi.

Biblioteca Publică de Drept, dispunând de o colecție de resurse informaționale și documentare corespunzătoare, dotată cu echipament necesar (computere, proiectoare etc.) servește ca centru de organizare, prezentare și desfășurare a lecțiilor interactive pe problemele actuale ale dreptului.

Domeniile prioritare ale lecțiilor sunt:

- Bazele fundamentale ale justiției în Republica Moldova;
- Căile obligatorii necesare de parcurs în justiția națională pentru a accede la Curtea Europeană a Drepturilor Omului;
- Administrarea și funcționarea justiției în Republica Moldova;
- Sistemul electoral al Republicii Moldova și funcționalitatea lui;
- Drepturile și obligațiile persoanelor în cazul reținerii și arestului etc.

Scopul primordial al lecțiilor interactive este promovarea drepturilor și libertăților, acordarea asistenței informaționale întregii comunități, precum și educarea cetățenilor în plan de conștientizare a rolului personal în procesul de reformă juridică și aducerea legii mai aproape de individ.

De asemenea, BPD organizează cursuri de instruire pentru utilizatori, a elaborat un ghid practic „Ajutor în utilizarea bazelor de date «Jurist» și «Practica judiciară»” ce este util fiecărui utilizator interesat de modul de căutare și găsim a informației.

Toate proiectele enumerate mai sus au avut drept scop pregătirea utilizatorului pentru folosirea corectă a instrumentelor moderne de cercetare a legislației, pentru folosirea atât a informației tradiționale, cât și a informației de pe suport electronic după cum urmează:

- Utilizarea bazelor de date legislative locale și internaționale;
- Metode și tehnici de căutare a informației juridice în Internet etc.

În scopul informării și educării fiecărui utilizator, la BPD a fost elaborat un set de materiale pen-

tru a familiariza utilizatorii noștri cu Regulamentul de ordine interioară a bibliotecii, serviciile prestate, regulile de utilizare a cărților, a bunurilor din incinta BPD etc.

Dezvoltarea serviciilor BPD necesită stabilirea și menținerea unor relații de cooperare și colaborare cu diferiți parteneri interni și externi. Printre partenerii noștri strategici se enumeră: Programul de Drept al FSM, Programul Neonet (serv. Întreab@bibliotecarul), Pretura sectorului Centru al mun. Chișinău, redacția Revistei de drept privat, Centrul de Informații Universitare, Institutul de Reforme Penale, Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați din Moldova, Agenția pentru susținerea învățământului juridic și a organelor de drept “Ex-Lege”, alte ONG.

Reprezentând un element al democrației, Biblioteca Publică de Drept promovează o politică deschisă către toți rezidenții din comunitate, stabilește, așa cum am arătat, legături diverse cu parteneri naționali și internaționali, organizează programe, proiecte, întruniri etc., scopul cărora fiind educarea și informarea pentru a facilita participarea tuturor cetățenilor Republicii Moldova în construcția unei societăți democratice.

Numerizarea

între politică și cultură

Vera Osoianu

Digitizarea moștenirii culturale este o temă de mare actualitate și implică un larg spectru de probleme legale, tehnice, financiare, morale, emoționale etc. Instituțiile de cultură și în primul rând bibliotecile, arhivele, muzeele au de jucat un rol foarte important în acest proces.

În mediul electronic practic se șterg hotarele dintre aceste instituții pentru că odată ce lucrarea apare în format electronic nu mai contează unde se păstrează originalul. Specialiștii afirmă că digitizarea a sporit interesul utilizatorilor pentru biblioteci și muzee. Văzând lucrarea în format digital, aceștia vor să vadă și originalul.

Cu siguranță, mediul electronic are multe avantaje: în primul rând, lărgirea accesului la informație, dispariția inconvenientelor legate de timp, spațiu, areal geografic. Unul dintre marile avantaje este și faptul că o bibliotecă mică are nevoie doar de un computer conectat la Internet, ca să ofere aceeași calitate a servirii precum și o bibliotecă mare cu vaste resurse informaționale și o puternică bază financiară. Există și multe semne de întrebare, iar adevărul va trebui găsit undeva la mijloc.

În comunicarea „De la Internet la Gutenberg” ținută la Academia de Științe din Italia, în noiembrie 2004, Umberto Eco¹ oferă multe răspunsuri, dar fără îndoială poarta polemicilor a rămas deschisă.

La începutul anului 2005 comunitatea culturală a fost impresionată de acordul din decembrie 2004 dintre Google și cinci dintre bibliotecile de mare importanță din spațiul vorbitor de limbă engleză: bibliotecile universităților Harvard și Michigan, Biblioteca Publică din New York, bibliotecile universităților Stanford și Oxford, conform căruia 15 milioane de cărți în limba engleză urmează a fi digitizate și puse la acces on-line liber.

Universitățile Michigan și Stanford preconizează să digitizeze întreaga colecție – în total aproximativ 15 milioane de cărți, în timp ce Biblioteca Bodleian (Oxford) oferă în jur de un milion de cărți editate înainte de anul 1900.

¹ Vezi p. 31.

Contribuțiile Bibliotecii Universității Harvard și Bibliotecii Publice New York urmează a fi mai mici. Se presupune că realizarea proiectului se va extinde pe o perioadă de 10 ani cu un cost estimativ de 150-200 milioane dolari SUA (116-154 milioane euro).

Planul anunțat de Google a deranjat foarte mult Parisul. A fost formulată temerea că limba franceză și ideile vor fi strâmtorate pe web de limba engleză care și așa are o situație dominantă.

Președintele francez Jacques Chirac a cerut ministrului culturii Reneaud Donnedieu Vabres și Bibliotecii Naționale a Franței să studieze problema oglindirii mai ample în Internet a colecțiilor bibliotecilor franceze și a celor din Europa.

Președintele Chirac a pus această problemă și în fața miniștrilor culturii din țările Uniunii Europene. Ca urmare a acestei inițiative 19 biblioteci naționale europene își vor uni eforturile împotriva revoluției anunțate de uriașul motor de căutare Google. Cele 19 biblioteci răspund printr-o contraofensivă de multe milioane de euro care are scopul de a oferi on-line literatura europeană, moștenirea culturală a întregului continent. O mișcare de asemenea proporții necesită o coordonare serioasă la nivelul Uniunii Europene pentru a decide asupra selecției lucrărilor care vor fi digitizate.

Declarația a fost semnată de bibliotecile naționale din Austria, Belgia, Republica Cehă, Danemarca, Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Ungaria, Italia, Lituania, Luxemburg, Olanda, Polonia, Slovenia, Slovacia, Spania și Suedia.

Biblioteca Națională a Angliei a acordat mișcării sprijinul implicit fără a semna moțiunea, în timp ce Cipru și Malta au fost verbal de acord cu textul, Portugalia urmează să-l aprobe.

Discuțiile și polemicile pe marginea acestor evenimente n-au întârziat să apară și au împânzit publicațiile tradiționale și cele electronice.

Site-ul WWW.DW-WORLD.DE a inițiat în cadrul rubricii Cultura și modul de viață o dezbatere

interactivă având în vizor digitizarea în domeniul culturii. Participanții la discuții sunt rugați să răspundă la întrebări de felul: Credeți că introducerea elementelor digitale în muzee va favoriza atragerea vizitatorilor? Sunteți pentru sau împotriva digitizării literaturii? Francezii exagerează sau există pericolul dominației culturii anglo-americane odată cu apariția Proiectului Google Print?

Este oare Proiectul Google Print o amenințare pentru cultura Europei continentale?

Președintele Bibliotecii Naționale a Franței menționa că cele aproximativ 4,5 miliarde de pagini digitizate vor ajuta cercetătorii și vor oferi națiunilor sărace acces la cunoștințe și instruire la nivel global, dar adaugă că există riscul ca dominația americană să influențeze modul în care generațiile viitoare vor percepe lumea.

Domnul Jeanneney își face griji că generațiile viitoare vor putea vedea prin ochii anglo-americani așa evenimente de mare importanță precum revoluția franceză. Nu toată lumea împărtășește această neliniște. Participanții celui de-al 25-lea Târg de carte de la Paris, unde literatura rusă a fost tema principală, n-au înțeles agitațiile în jurul acestui subiect. Au fost expuse păreri de felul: „Acest proiect nu este numai pentru americani” sau „Internetul este internațional, deci și proiectul este pentru studenții din întreaga lume”. Majoritatea celor rugați să-și expună părerea nu vedeau în acest proiect vreun pericol.

Într-un articol publicat pe site Alasdair Sandford menționa că „unii numesc această polemică Victor Hugo împotriva lui Harry Potter sau David împotriva lui Goliat. Stăpânul este motorul de căutare în Internet Google. Subordonatul este un

bibliotecar francez de rang înalt care nu dorește dominația anglo-americană. Însă magia vrăjitorului emană în Franța același farmec precum și pretutindeni în lume. Ultimele aventuri ale lui Harry Potter au făcut din filmul anglo-american unul dintre cele mai populare filme din Franța în anul trecut”.

O problemă foarte serioasă care va însoți procesul de digitizare va fi respectarea dreptului de autor. Așa cum în majoritatea țărilor dreptul de autor se păstrează pe tot parcursul vieții autorului plus 50-70 de ani (acest termen variază de la țară la țară) după moartea autorului, la început vor fi digitizate cărțile vechi ale căror autori au murit cu mulți ani în urmă.

De rând cu digitizarea cărților, s-a recurs recent și la digitizarea picturilor, muzicii etc. Site-ul WWW.DW-WORLD.DE a publicat articolul „Beethoven în Bits și Bytes” menționând că orașul german Bonn face intrarea lui Beethoven în secolul XXI. Născut cu mai mult de 200 de ani în urmă, compozitorul clasic își pavează drumul în viitor. Cu arhiva completă on-line, cu expoziții multimedia și opera muzicală virtuală Beethoven a renăscut în era digitală. Fanii lui Beethoven au acces la note muzicale, scrisori și alte obiecte de pe vremea compozitorului, precum și la turul virtual al expozițiilor din casa-muzeu.

Proiectul a costat 4,5 milioane euro și conține mai mult de 26 mii de documente istorice, imagini etc. care au fost scanate, digitizate și catalogate într-o gigantică bază de date. Conform spuselor organizatorilor, proiectul este „un exemplu unic al faptului cum o instituție de cultură axându-se pe creația unui compozitor poate crea o conectare modernă între realizările tradiționale și folosirea noilor mijloace media”.

Bibliotecarul și accesul liber la raft: experiențe și probleme

Tatiana Panaghiu
Departamentul Informațional-
Biblioteconomic ULIM

Accesul la informație este nu numai un simplu acces, nu numai o procedură tehnică, dar este și reflecția calității informației, a mediului utilizatorului, a modernizării serviciilor, a schimbării mentalității (1,3).

La începutul unui nou secol (și mileniu), în condițiile în care activitatea umană s-a amplificat și a devenit mai diversă, în care informația s-a globalizat (mă refer la Internet), în care ritmul schimbărilor este uluitor, iar competiția este extrem de dură, se impune o strategie precisă pentru o nouă formă de dezvoltare.

O astfel de strategie a fost adoptată de către DIB ULIM. Pentru a ține pasul cu vremea, precum și în scopul stabilirii unor raporturi eficiente de parteneriat cu utilizatorii săi, cristalizării unei imagini favorabile, a fost implementat accesul liber la raft.

În comunicarea mea nu voi oglindi aspectele tehnologice ale accesului liber la raft, acestea constituind subiectul unui studiu aparte. Mă voi axa asupra aspectului subiectiv al problemei. Din care motive? În condițiile de acces liber la raft apar schimbări esențiale privind statutul bibliotecarului, activitățile de rutină fiind înlocuite cu cele creative, necesitând implicații inovaționale și luare de decizii.

Fiind o modalitate avangardistă (cel puțin, pentru bibliotecile universitare din Republica Moldova), accesul liber la raft impune și o nouă mentalitate, o schimbare radicală în tradiționala imagine a bibliotecarului. Schimbarea menționată ar avea drept formulă expresivă: „de la bibliotecarul, un om printre cărți, la bibliotecarul, un om printre oameni”. În acest sens, bibliotecarul, în afară de sarcinile tradiționale (îndeplinirea cărora solicită, în primul rând, un înalt nivel de profesionalism, competență), este pus în fața unor sarcini noi, care implică auto-perfecționarea continuă (nu numai profesională, dar și psihologică), cunoașterea noilor tehnologii performante, deprinderi și aptitudini comunicative deosebite.

În condițiile accesului liber la raft comunicarea între bibliotecar și utilizator devine foarte strânsă. Eficacitatea ei depinde de atitudinea persoanei implicate în relația directă cu beneficiarul, care trebuie să fie adecvată cu munca lui. Un bun profesionist nu va adopta o atitudine agresivă, exprimată prin nervozitate, antipatie, superioritate sau ironie vizavi de clientul servit. Însă nu trebuie să manifestăm o atitudine de altă extremă – submersibilă, caracterizată prin oboseală, lipsă de motivație sau expresii non-verbale, cum ar fi: evitarea contactului vizual, capul plecat și altele. Vom încerca să fim adepții celei de-a treia atitudini: promte, amabile și prietenoase, motoul căreia este „lucrul potrivit la locul potrivit”. Este cea mai favorabilă atitudine dintre toate, deoarece contribuie la formarea și consolidarea unor relații de parteneriat, egalitate și respect reciproc. În acest sens menționăm primordialitatea conceptului „Clientul nostru – partenerul nostru”, conștientizat și adoptat de întreg personalul Departamentului Informațional-Biblioteconomic ULIM.

În condițiile de acces liber la raft este important ca bibliotecarul de contact (experiență aplicată la DIB ULIM în rezultatul implementării proiectului Tempus – Tacis „Management for University Library”) să facă primul pas, să dea exemplu de comportament corect și adecvat, uneori asumându-și rolul de educator pentru unii utilizatori. Nu e secret că studenții, care constituie majoritatea covârșitoare a beneficiarilor noștri, au un comportament iresponsabil și risipitor atât față de cărți, alte resurse documentare și informaționale, cât și față de personalul bibliotecii. Dar indiferent de poziția și atitudinea clientului, bibliotecarul va manifesta amabilitate și corectitudine, care își vor avea efectul de neutralizare a oricărui conflict.

Indiferent de situație, bibliotecarul trebuie să fie accesibil, sincer interesat de doleanțele cititorilor. Aceasta ar permite ca utilizatorii, la rândul lor, să se simtă bine-veniți și așteptați în spațiile funcționale ale instituției bibliotecare. În final, astfel bibliotecarul contribuie la crearea unei imagini favorabile bibliotecii.

Un comportament grijuliu și plin de atenție față de solicitanți ar putea eclipsa unele lacune din colecții. Cu mult tact pot fi propuse alte titluri, în cazul în care publicația solicitată lipsește. Nu trebuie să ezităm de a oferi asistență cititorilor în situațiile când ei se simt derutați. Este important să existe o deschidere în acest sens și din partea solicitanților informației. Astfel, bibliotecarul va accepta ca inerentă conduita helping (de ajutor), posedând aptitudini ca: intuiția cognitivă, spiritul de cooperare și tactul pedagogic etc.

Accesul liber la raft oferă posibilități vaste de căutare și accesare a informației. Tocmai din acest motiv, cititorul (mai ales cel începător) poate să se simtă frustrat de avalanșa de informație, nefiind în stare să determine care este cea mai potrivită sursă pentru cererea sa. Și este de datoria angajatului să-i ofere consultații în alegerea și localizarea sursei căutate. E de menționat că în astfel de situații bibliotecarul își asumă și un rol de instruire, explicându-i cititorului următoarele: care este principiul de repartizare a literaturii; cum poate fi localizat documentul căutat; cum este constituită cota documentului și altele. În mod special, sunt oferite informații privind utilizarea catalogului electronic. În pofida includerii în curriculumul universitar a disciplinei „Bazele culturii informaționale”, totuși studenții au nevoie, mai ales la început, de ajutor și îndrumare. Rolul bibliotecarului este decisiv în formarea abilităților cititorilor privind depistarea, accesarea și utilizarea informației.

Particularitățile menționate ale activității bibliotecarului în condițiile accesului liber la raft contribuie la intelectualizarea muncii bibliotecarului.

În același timp, accesul liber la raft reprezintă o provocare, fiind decisiv în suscitarea curiozității

utilizatorilor pentru informare. Localizând un document concret, cu sprijinul bibliotecarului ori de sine stătător, utilizatorul depistează în imediata apropiere surse suplimentare, pentru care nu era orientat.

Accesul liber la raft contribuie la dezvoltarea unor astfel de calități ale studenților, cum ar fi: responsabilitatea, autoorganizarea și capacitatea de orientare în informații. În acest mod sporește încrederea lor în puterile proprii, ceea ce are un efect benefic asupra dezvoltării personalității (2).

Obstacolul principal în accesul la informație ține de mentalitate.

De cele mai multe ori beneficiarului îi este teamă să întrebe (nu cumva întrebarea să fie prea simplă ori neînțeleasă), îi este jenă să se informeze. Și anume aici cred că trebuie să se producă schimbări în comportamentul profesional. Noi trebuie să devenim mai implicați și eficienți, mai apropiați de clienți, căci noi îi pregătim ca actori principali ai Societății Informaționale. Noi, bibliotecarii, trebuie să-i ajutăm să capete deprinderi temeinice de lectură și informare pentru ziua de mâine.

Bibliografie:

1. Bytoft-Nyas, Eli. Biblioteca universitară: strategii și priorități. Magazin bibliologic, 2002, nr. 1-2, p. 60.
2. Harconița, Elena. Biblioteci libere și acces liber la informație în America. Magazin bibliologic, 2001, nr. 4, p. 75.
3. Manda, A. Imaginea bibliotecii și a bibliotecarului în relațiile cu publicul. Magazin bibliologic, 2003, nr. 4, p. 68.

Serviciile bibliotecar-informaționale în raport cu dreptul de autor

Petru Racu
Ana Sofroni

Stimați colegi!

În cadrul seminarului „Biblioteca și proprietatea intelectuală” care a avut loc în noiembrie 2004 a fost abordată tema „Dreptul la informare și limitele dreptului de autor”. Inițiativa a aparținut specialiștilor din domeniul respectiv, dar a trezit un viu interes și în rândurile bibliotecarilor. De aceea considerăm că elucidarea unor noi aspecte ale problemei în cauză, dezbaterile pe marginea lor pot fi bine-venite la acest simpozion prin faptul că am putea trasa direcții noi de perfecționare a activității bibliotecare.

Societatea informațională de azi, pentru a fi concretizată clar, necesită o echilibrare stabilă între interesele economice și cele publice. E vorba aici, în primul rând, de prerogativele celor care creează și lansează idei – prerogative cuprinse în noțiunea „dreptul de autor” și, pe de altă parte, de dreptul de informare și de a informa, pe care mizează bibliotecile ca instituții specifice. Echilibrul poate fi realizat, după părerea noastră, pe calea recunoașterii, în limitele impuse de legiuitor, a drepturilor patrimoniale exclusive ale autorilor. Depășirea prevederilor legii prin recunoașterea tot mai multor prerogative autorilor ar duce la restrângerea accesului la informație, cauzată de taxele care pot fi anunțate de autor. Bibliotecarii, într-o atare situație, nu vor avea posibilitate să asigure, în mod echitabil, accesul la sursele indispensabile pentru educație, creație și progres științific.

În contextul dat devine evidentă responsabilitatea profesională a bibliotecarilor în raport cu dreptul de autor. Ei trebuie să cunoască bine legislația în vigoare cu privire la dreptul de autor și să fie în mod rezonabil precauți la aplicarea ei, să evite încălcarea acestui drept fie din neatenție sau din neglijență.

Serviciile bibliotecar-informaționale trebuie să atragă atenția publicului asupra reglementărilor prevăzute de lege și totodată să-l determine să nu le încalce. Orice abuz de drept urmează a fi împiedicat prin metode bibliotecar-informaționale. Nu e

ușor să obții așa ceva când ești atacat cu reproșuri atât din partea cititorilor, cât și a titularilor de drepturi. Doar profesionalismul, competența și înalta responsabilitate îl afirmă pe bibliotecar în rolul de promotor activ al dreptului de autor.

Specifică pentru serviciile bibliotecar-informaționale este crearea „accesului liber la informație” realizat datorită aplicării principiului gratuității în activitatea de informare. Aceasta înseamnă că informația pe care o pun bibliotecarii la dispoziția utilizatorilor se află în liber circuit, fără oarecare restricții legale, inclusiv și cea cu privire la dreptul de autor. Astfel se asigură operativitatea promovării dreptului de autor în rândurile tuturor cititorilor interesați.

Menționăm aici rolul deosebit al bibliotecarilor în activitatea de localizare, obținere și utilizare a informației de care au nevoie cititorii.

Importanța serviciilor bibliotecar-informaționale în raport cu dreptul de autor trebuie să fie conștientizată la nivel de stat. Se cere aici o susținere juridică, fără de care sistemul în cauză se va distruge, cu consecințe ireparabile asupra colectivității, a întregii societăți.

Argumentarea unei asemenea afirmații reiese din faptul că informația larg accesibilă stimulează crearea altor opere intelectuale. Mai accesibilă însă informația devine pe calea difuzărilor de copii, ceea ce permite ca promovarea operelor autorilor să ia amploare și totodată să fie asigurate facilități creatorilor potențiali.

Ramura de drept ce reglementează relațiile legate de opera de creație cunoaște o dezvoltare continuă, cu profunde transformări mai ales în ultimii ani. Transformările s-au produs în special sub aspectul elementului tehnologic, datorită apariției noilor surse de energie și a noilor moduri de comunicare.

Și în Republica Moldova legislația cu privire la creația intelectuală a fost modificată. Legea nr.

293-XII privind dreptul de autor și drepturile conexe adoptată la 23 noiembrie 1994, precum și Legea nr. 982-XIV din 11.05.2000 privind accesul la informație constituie cadrul legislativ calitativ nou în domeniul protecției proprietății intelectuale. Totuși ele conțin mai multe imperfecțiuni. Ținem să le relevăm pe cele care se răsfrâng mai pronunțat asupra serviciilor bibliotecar-informaționale, provoacă dezechilibrul de care s-a vorbit. Astfel în art. 20 al Legii nr. 293-XII e stipulat că „fără consimțământul autorului sau al altui titular al dreptului de autor și fără plata remunerației de autor se permite reproducerea într-un singur exemplar a operei publicate legal...”. Dar ce ne facem noi, bibliotecarii, când ne parvin numeroase solicitări din partea cititorilor? Cerințele unuia din ei le satisfacem, și celorlalți le dăm refuz?

În art. 21 intitulat „Reproducerea reprografică a operelor de către biblioteci, arhive și instituții de învățământ” sunt indicate limitările cu privire la numărul de exemplare în cazul multiplicării operelor originale. Se permite reproducerea lor nonprofitabilă într-un singur exemplar în cazul când e necesar

de a înlocui opera pierdută, distrusă sau devenită inutilizabilă, facerea copiilor în scopuri didactice, științifice sau personale, în scop de studiu. O asemenea prevedere impune necesitatea de a duce evidența nominală la efectuarea copiilor și de a refuza satisfacerea repetată a cerințelor cititorilor privind lucrările care îi interesează.

Tot în acest articol (alin. 2) se vorbește despre limitările când biblioteca dispune de licență în vederea efectuării copiilor de pe documentele originale. Sunt situații care vin să incomodeze realizarea eficientă a serviciilor bibliotecar-informaționale, să restrângă aria acordării lor, ceea ce ar duce în consecință la lezarea directă a drepturilor la educație, instruire, informare.

Dreptul de autor poate fi promovat și real protejat doar cu concursul bibliotecarilor. Legislația în vigoare însă reflectă foarte superficial specificul bibliotecar, ea chiar cuprinde restricții care împiedică promovarea și utilizarea pe larg a dreptului de autor. Acest dezacord urmează a fi lichidat prin modificări respective.

Bibliotecile

Ludmila Costin

și bibliotecarii în contextul tranziției la societatea informațională

Societatea informațională este o formă avansată de organizare a societății cu un enorm potențial de dezvoltare social-economică, bazată pe infrastructuri informaționale și comunicaționale moderne, informație și cunoștințe.

În conformitate cu *Declarația de intenții* semnată la Liubliana în 2002, *Declarația de principii* semnată la Geneva în 2003, *Decretul Președintelui Republicii Moldova Privind edificarea societății informaționale în Republica Moldova*, Hotărârea Guvernului Republicii Moldova *Despre aprobarea Politicii de edificare a societății informaționale în Republica Moldova* din 2004, Republica Moldova și-a asumat responsabilitatea de a edifica o societate informațională orientată spre interesele tuturor cetățenilor țării. Trecerea Moldovei la societatea informațională „constituie unul din obiectivele strategice pentru următorii ani” [2, p.43] și „una din prioritățile naționale” [1, p.68].

Conceptul edificării societății informaționale în Republica Moldova este reflectat în Hotărârea Guvernului Republicii Moldova *Despre aprobarea Politicii de edificare a societății informaționale în Republica Moldova*. Conform conceptului menționat, bibliotecile, de rând cu muzeele și arhivele, sunt tratate ca deținătoare a resurselor informaționale naționale și, respectiv, trebuie să contribuie la dezvoltarea acestora. Privind accesul liber la informație, „politica de stat este orientată spre asigurarea accesului liber la resursele informaționale, prin crearea unui cadru normativ corespunzător, precum și spre susținerea organizațiilor și întreprinderilor generatoare de informație și cunoștințe (instituțiile de învățământ și științifice, organizațiile obștești, autoritățile administrației publice, agenți economici, persoane)” [2, p.44], bibliotecile fiind lipsă în această listă.

Spre regret, trebuie să constatăm că guvernul nu garantează bibliotecilor o susținere adecvată pentru a se afirma în această societate aflată în schimbare. Faptul poate fi explicat numai prin mentalitatea specifică societății noastre, și în nici

un caz prin neimportanța bibliotecii ca instituție informațională și culturală în noul mediu.

Astfel, bibliotecilor le revine argumentarea rolului și locului în procesul de edificare a societății informaționale.

În acest context este important de a identifica bibliotecile ca instituții sociale de profil informațional cu funcții și abilități bine definite.

Se știe că, în primul rând, catalizatorul schimbărilor în societate sunt tehnologiile informaționale care au afectat toate sferile activității umane, inclusiv bibliotecile, instituții legate nemijlocit de procesele de stocare, prelucrare și difuzare a informației. Spațiul informațional modern impune adaptarea bibliotecilor la noile condiții, numai în acest caz ele pot demonstra utilitatea și, respectiv, viabilitatea lor în noua societate.

Adaptarea presupune schimbare la nivel tehnologic, structural, managerial și drept consecință, conceptual, accentul deplasându-se de pe servirea beneficiarilor pe asigurarea accesului la informație.

În acest context, este foarte important ca modernizarea bibliotecilor să fie realizată în baza unor concepte sistemice, bine gândite și nu sub influența unor factori întâmplători.

Modernizarea bibliotecilor presupune, pe de o parte, utilizarea bibliotecilor cu echipament tehnic performant, care este suport pentru modernizarea tehnologiilor tradiționale specifice bibliotecilor, așa ca achizițiile, prelucrarea, asigurarea accesului la colecțiile bibliotecilor, pe de altă parte, aplicarea în biblioteci a tehnologiilor informaționale și comunicaționale oferite de revoluția informațională, cum ar fi, spre exemplu, Internetul, piața documentelor electronice ș.a.

Spre exemplu, Internetul oferă accesul la un enorm volum de informații, acoperind parțial golurile din colecțiile bibliotecilor, oferă noi oportunități privind completarea colecțiilor ș.a.m.d.

Mai mult ca atât, aplicarea acestor tehnologii oferă și noi oportunități în vederea integrării bibliotecilor în spații informaționale mai mari cu toate beneficiile pe care le oferă acestea, începând cu spațiul național și terminând cu cel global.

Bibliotecile din Republica Moldova deja au început și extind procesul de modernizare atât la nivel de biblioteci concrete prin constituirea sistemelor automatizate de biblioteci, cât și la nivel național prin lansarea proiectului SIBIMOL. Acest proiect prevede constituirea unui spațiu informațional național unic și integrarea resurselor informaționale naționale stocate în biblioteci. Aplicarea acestui proiect va permite pe deplin realizarea echitabilă a dreptului la informație a cetățenilor țării necondiționându-l de locul de trai al acestora. Bibliotecile vor fi acele porți care vor deschide spațiile informaționale globale pentru populația țării.

Concomitent, acest proiect poate servi ca bază conceptului automatizării oricărei biblioteci din țară din perspectiva integrării ei ulterioare în spațiul informațional național unic, fie ca participant la constituirea catalogului partajat, fie ca un punct de acces la catalogul partajat național. Din perspectiva constituirii spațiului național informațional unic, este foarte important ca automatizarea bibliotecilor să fie realizată de pe pozițiile conceptuale SIBIMOL. Poate că ar avea sens elaborarea unui concept de automatizare a categoriilor de biblioteci în dependență de gradul de competențe în contextul acestui proiect SIBIMOL.

O altă oportunitate pentru biblioteci o constituie resursele electronice, importanța cărora în contextul unei finanțări insuficiente a dezvoltării resurselor informaționale, pe de o parte, și tendința creșterii prețurilor la publicații, pe de altă parte, este extrem de mare. Accesul la bazele de date INTAS, EBSCO, la bazele de date cu regim „open access” este un suport important pentru activitatea profesională a beneficiarilor. În această ordine de idei, o realizare a bibliotecilor din țară este cooperarea în cadrul Consorțiului EBSCO. Utilizarea corporativă a resurselor electronice este o tendință specifică pentru activitatea informațională modernă. Această modalitate de utilizare a resurselor electronice oferă o șansă de lărgire a spațiului informațional pentru beneficiarii tuturor bibliotecilor.

Problemele enumerate mai sus sunt în centrul atenției Biroului Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova, mai concret, a Comisiei pentru Automatizare care prevede continuitatea promovării acestor idei în cadrul comunității bibliotecare din țară.

Modernizarea tehnologiilor de bibliotecă, utilizarea tehnologiilor informaționale în biblioteci dic-

tează necesitatea unor noi abilități pentru bibliotecari. Bibliotecarul modern, în afară de cunoștințele tradiționale specifice acestei profesii, trebuie să fie înzestrat cu deprinderi de a lucra la calculator, de navigare pe Internet, de regăsire a informației în bazele de date, de cunoaștere a resurselor informaționale ș.a.m.d. Aceste abilități trebuie să fie specifice pentru toți bibliotecarii, indiferent de locul de muncă, începând cu achizițiile și terminând cu servirea documentară. În mod obligatoriu, specialiștii de la achiziții trebuie să cunoască nu numai piața publicațiilor tipărite, ci și a celor electronice. În procesul servirii beneficiarilor, este important de a cunoaște resursele electronice pentru a satisface operativ și cu o plenitudine adecvată necesitățile de informare a beneficiarilor. Abilitatea bibliotecarilor cu deprinderile respective este însoțită și de schimbarea mentalității lor, proces și mai dificil decât asimilarea cunoștințelor și deprinderilor noi. Noile abilități intelectualizează profesia de bibliotecar, contribuind și la ridicarea statutului social. Competența bibliotecarilor de rând cu modernizarea bibliotecilor asigură competitivitatea bibliotecilor și, respectiv, viabilitatea lor în noua societate.

Deplasarea accentului de pe servirea informațională pe asigurarea accesului la informație ca o nouă paradigmă în activitatea bibliotecilor impune bibliotecarului și abilități didactice pe care acesta trebuie să le manifeste în procesul alfabetizării beneficiarilor, fie asistându-i în procesul accesării informației, fie la lecții speciale. Această conotație profesiei de bibliotecar i-o atribuie și una din dimensiunile de bază ale societății informaționale – cultura informațională a populației. În societatea informațională, cultura informațională devine o parte componentă a culturii profesionale, de ea în mare parte depinde integrarea populației în noua societate, coeziunea socială, excluderea inegalității privind accesul la informație.

Ca o soluție în vederea susținerii comunității bibliotecare din țară la acest subiect, Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova a lansat cu 4-5 ani în urmă ideea instruirii continue pe care o promovează și la etapa actuală, constituind în anul 2001 Școala de Biblioteconomie din Moldova cu suportul financiar al Fundației Soros-Moldova. Realizând diferite activități cum ar fi „...basic training, seminare și cursuri asupra problemelor actuale de activitate profesională, seminare organizate în teritoriu, mese rotunde, conferințe, ateliere” [3, p.40], Școala de Biblioteconomie a contribuit și continuă să contribuie la viabilitatea bibliotecilor din Moldova.

Un mediu important pentru formarea bibliotecarului modern este și comunicarea profesională. Astăzi comunicarea poate fi realizată atât virtual

prin constituirea unui site al Asociației Bibliotecarilor, cât și printr-o ediție informativă tipărită, care ar ține la curent comunitatea bibliotecară din țară cu informația la zi privind realizările tehnologice și manageriale în domeniul de specialitate.

Astfel, comunicarea profesională de asemenea constituie o preocupare a Asociației Bibliotecarilor din țară, în această direcție deja făcându-se anumite eforturi.

Cu certitudine, putem constata că bibliotecile din Republica Moldova deja s-au încadrat în procesul de edificare a societății informaționale argumentându-și locul și rolul prin afirmarea lor ca element de bază al acestei societăți, promovând noi proiecte și idei de modernizare, demonstrând utilitatea lor ca instituții ce dețin resursele informaționale naționale, care asigură accesul la informație și promovează cultura informațională în rândurile populației, iar bibliotecarul fiind figura-cheie în aceste procese.

Bibliografie:

Decretul Președintelui Republicii Moldova pentru edificarea societății informaționale în Republica Moldova nr. 1743-III din 19.03.2004 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. – Nr. 50-52. – 26.03.2004.

Hotărârea Guvernului Republicii Moldova despre aprobarea Politicii de edificare a societății informaționale în Republica Moldova // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. – Nr. 96-99. – 18.06.2004.

Corghenci, Ludmila. Instruirea continuă a bibliotecarilor în contextul societății informaționale // Dimensiunea socială a bibliotecii publice în societatea informațională. – P.40-44.

Ghinculov, Silvia. Bibliotecile Republicii Moldova în contextul societății informaționale // Dimensiunea socială a bibliotecii publice în societatea informațională. – P. 35-40.

Portretul de grup al generației noastre

Tatiana Costiuc

Ideea acestui articol s-a născut în timpul unei discuții din cadrul atelierului profesional *Philobiblon*, organizat lunar de Biblioteca Centrală Universitară din Cluj. Asistam la o lansare a celui de-al doilea volum al antologiei *Hermeneutica Bibliothecaria** din seria *Bibliotheca Bibliologica*, fondată de Ioachim Crăciun și îngrijită, în prezent, de Nicolae Edroiu. Evocând rolul bibliotecii universitare, ca element intermediar între cei doi piloni: cadre didactice și studenți, moderatorul activității, colegul Istvan Kiraly V. s-a referit implicit și la bibliotecari, profesioniști actuali, dar și predecesori, la cei care de-a lungul timpului au slujit această instituție importantă.

Trebuie să deschid o paranteză și să amintesc că Biblioteca Centrală Universitară din Cluj (ca, de altfel, și Biblioteca Academiei Române, filiala Cluj) a avut parte de o întreagă galerie de bibliotecari celebri, oameni de înalt prestigiu științific, care au făcut studii în străinătate, apoi, întorși în țară, au desfășurat o adevărată mișcare pentru bibliotecă, pentru munca de cercetare și sistematizare a informației, impunând Clujului un statut de autoritate în bibliologia românească. Este vorba despre Eugen Barbul, doctor în litere și filosofie al Universității din Budapesta, director general al Bibliotecii Universitare (în acea perioadă "Regele Ferdinand I"), renumitul bibliolog și folclorist Ion Mușlea, filologul și bibliograful Antal Valentiny, istoricul și arhivistul Andrei Veress, Emil Racoviță, biospeolog, savant de renume mondial, istoricul David Prodan, academicianul Virgil Vătășeanu, renumit savant în istoria artei, scriitorul Lucian Blaga. Și lista poate fi continuată până la numele actualului rector al Universității Babeș-Bolyai, istoricul Nicolae Bocșan, care și-a început activitatea ca bibliotecar la Biblioteca Centrală Universitară.

În acest context, Istvan Kiraly mărturisea că, într-o discuție pe coridoarele bibliotecii, unul dintre colegi se tânguia că trecutul acestei instituții, prin personalitățile remarcabile care au slujit-o, este apăsător...

O fi, m-am gândit și eu, pentru că exigențele impuse de-a lungul timpului nu permit coborârea standardelor, ba, mai mult, îi obligă pe colegii de la BCU să mențină statutul de instituție de referință în domeniul biblioteconomiei și bibliologiei în general, în pofida tuturor nelămuririlor și dificultăților veșnicii tranziții. Și cum, de fiecare dată în asemenea momente, gândul mă duce spre cei de acasă, am raportat această poveste la istoria bibliotecilor din Basarabia și mi-am zis "...uite, ce probleme pot avea oamenii!" Iar de aici și întrebarea firească: oare adevărata istorie a biblioteconomiei naționale din Basarabia de unde începe? Există în Basarabia nume "apăsătoare", personalități care ar fi stat la baza școlii biblioteconomice naționale?

Nu m-aș referi aici la Facultatea de Biblioteconomie și nici la distinșii noștri profesori, pentru care avem tot respectul și recunoștința, ci la specialiștii-bibliotecari.

Cunosc studiile efectuate în acest sens de colegele Nina Negru și Maria Ișaeu, articolele și comunicările despre cei care au contribuit, într-un fel sau altul, la înființarea bibliotecilor și la promovarea cărții naționale în spațiul dintre Nistru și Prut.

Când vorbim despre istoria bibliotecilor nu ne referim doar la evenimente, date și statistici; este nevoie de mărturii palpabile: biblioteci, colecții de patrimoniu, studii și bibliografii de valoare, regulamente și strategii de dezvoltare. Dispunem noi în Basarabia de asemenea mărturii și care sunt personalitățile ce și-au legat numele de aceste realizări?

Îndrăznesc să afirm că adevărata istorie a bibliotecilor naționale din Basarabia începe cu anul 1991, după destrămarea Imperiului Sovietic, iar volumele *Biblioteconomia Moldovei* (cadru de reglementare) constituie cea mai elocventă dovadă a reformei bibliotecare din Basarabia. *Modelul strategic al Sistemului Național de Bibliotecă*, faimosul Ordin nr. 86 al Ministerului Culturii și Cultelor, Sta-

* *Hermeneutica Bibliothecaria: Antologie Philobiblon* / Editori: Viorica Sâncrăian, Istvan Kiraly V. – Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, Biblioteca Centrală Universitară "Lucian Blaga", 2004. – 523 p.

tutul Bibliotecii Naționale, Statutul Bibliotecii Naționale pentru Copii, regulamentele de organizare și funcționare, fondarea Asociației Bibliotecarilor, a Clubului Biblioteconomiștilor și a Societății Bibliofililor. Iată doar câteva dintre activitățile care au pus baza renașterii bibliotecilor basarabene. S-au constituit filiale de carte românească, biblioteci pentru minorități naționale, s-au modernizat biblioteci publice, specializate și universitare, s-au elaborat și editat bibliografii și studii de înaltă ținută științifică, au devenit tradiție simpozioanele științifice, cenaclurile și ateneele literare, saloanele de carte, care au coagulat în jurul bibliotecilor uniunile de creație, oamenii de cultură și de știință. Aș putea înșirui aici o mulțime de alte realizări: revistele de specialitate ale bibliotecilor, Școala de Biblioteconomie, proiectele și programele inițiate și derulate în biblioteci de toate tipurile.

Și toate acestea se identifică cu generația mea de bibliotecari, că aici am dorit să ajung.

Sper să nu fiu învinuită de veleitarism, întrucât raportarea la acele personalități clujene remarcabile am făcut-o doar din perspectiva activității lor de bibliotecari-bibliografi și nicidecum de savanți de renume.

De câțiva ani am început să-i sărbătorim pe câte unul dintre colegii noștri, ajunși să rotunjească o vârstă: Lidia Kulikovski și Tamara Baghici, Svetlana Barbei, Alexe Rău și Silvia Ghinculov, Elena Harconiță, după care urmează Vera Osoianu și Ludmila Corghenci, apoi lista rămâne deschisă pentru toți cei care au creat și elaborat, și-au concretizat munca în lucrări și proiecte care vor rămâne în istoria bibliologiei naționale. Referindu-mă la generația mea, aș face abstracție de vârstă și promoție și i-aș include aici, ca într-un portret de grup, pe toți cei care, în doar treisprezece ani, au făcut un salt uriaș, transformând cu desăvârșire imaginea instituției bibliotecare în comunitate și percepția profesiei de bibliotecar.

Articolele și studiile de biblioteconomie ale lui Alexe Rău, strategiile și proiectele elaborate dintr-un spirit analitic de excepție au constituit pentru noi toți acea drojdie care, presărată peste entuziasm și dorință de afirmare, a fermentat și a generat un lanț de realizări remarcabile în toate rețelele de biblioteci.

Vera Osoianu dă dovadă poate de cel mai mare entuziasm în vederea modernizării serviciilor Bibliotecii Naționale, aplicând cu tenacitate toate experiențele însușite din studiile sale în străinătate, iar prin activitatea metodică desfășurată în teritoriu, modelează mentalități, percepții, atitudini.

Prin strădania colegelor noastre, Silvia Ghinculov și Natalia Cheradi, Zinaida Sochircă și Ludmila Corghenci, s-au constituit, aproape de la zero, biblioteci universitare moderne, demne de toată admirația.

Iar odată cu reorganizarea din temelie a sistemului de biblioteci și filiale din municipiul Chișinău, cu implementarea unei viziuni moderne a ceea ce înseamnă lectură publică și servicii pentru comunitate, viața culturală a capitalei s-a mutat în biblioteci. Lidia Kulikovski va rămâne directorul care a reușit în ultimul deceniu al secolului XX cele mai spectaculoase transformări în materie de organizare, dar și activitate bibliografică a bibliotecilor.

Și nu în ultimul rând, activitatea de promovare a cărții pentru copii, prin bibliografiile elaborate, dar mai ales prin activitățile culturale de excepție, organizate de doamna Claudia Balaban, de Eugenia Bejan și minunata echipă a Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”, este una fără precedent în întreg spațiul românesc.

Nu cred că am folosit prea multe superlative în această evocare, am toată convingerea că oamenii care și-au ales această profesie și au făcut din ea o pasiune, le merită pe deplin.

Mi-ar plăcea să afirm că meritele acestor realizări aparțin generației noastre, iar cei care vor veni după noi vor avea, dacă nu “nume apăsătoare”, cel puțin modele demne de urmat.

De aici, de la Cluj, urez tuturor colegilor mei de acasă, celor care au rotunjit sau urmează să rotunjească o vârstă, viață lungă între oameni și cărți, să conștientizăm împreună importanța și frumusețea muncii bibliotecare, să ne definim și să ne redefinim pe noi înșine, pentru că “...nu există deloc lucruri mari, nici lucruri mărunte. Există altceva. Altceva înseamnă ceea ce-mi place și ceea ce fac”(Jacques Prévert).

De la Internet la Gutenberg

Umberto Eco

Conferința lui Umberto Eco prezentată la Academia Italiană pentru Studii Americane Avansate

12 noiembrie, 1996

După Platon (în Fedru) când Hermes, pretinșul inventator al scrisului, și-a prezentat invenția lui Pharaoh Thamus, a lăudat noua tehnică, precizând că aceasta va permite ființelor umane de a-și aminti tot ceea ce în alte condiții ar putea uita. Însă Pharaoh n-a fost la fel de satisfăcut. „Iscusitul meu Theut, a spus el, memoria este un dar minunat și trebuie păstrată vie, antrenând-o sistematic. Cu invenția ta oamenii nu vor fi obligați să-și antreneze în continuare memoria. Ei își vor aminti lucrurile nu datorită unui efort intern, dar printr-o simplă virtute a unei invenții externe.”

Putem înțelege preocupările lui Pharaoh. Scrisul, ca oricare altă invenție tehnologică, face puterea umană pasivă – exact cum automobilele ne fac mai puțin capabili de a merge. Scrisul părea a fi periculos pentru că micșora puterea minții, oferind ființelor umane un suflet împietrit, o caricatură a minții, o memorie artificială.

Textul lui Platon este ironic, natural. Platon își scria argumentele împotriva scrisului, pretinzând că ideile lui au fost inspirate de Socrate.

În zilele noastre nimeni nu împărtășește aceste preocupări din două motive foarte simple. În primul rând, se știe: cărțile nu reprezintă un mijloc de a face pe cineva să gândească în locul nostru; din contra, există mașini care provoacă gândirea de mai departe. Numai după invenția scrisului a devenit posibilă apariția unor capodopere de memorie spontană precum „În căutarea timpului pierdut” de Proust. În al doilea rând, dacă pe parcursul anilor oamenii trebuiau să-și antreneze memoria pentru

a-și aminti lucrurile, după invenția scrisului ei trebuiau, la fel, să-și antreneze memoria pentru a-și aminti cărțile. Cărțile schimbă și îmbunătățesc memoria. Ele n-o narcotizează. Totuși, Pharaoh trăia o teamă eternă, teama că noua realizare tehnologică ar putea desființa sau distruge ceva considerat prețios, rodnic, ceva ce reprezintă valoarea în sine, și încă una adânc spirituală.

Era de parcă Pharaoh ar fi atras atenția asupra unei suprafețe scrise și apoi asupra unei imagini a memoriei umane zicând: „Aceasta va ucide aceea”.

Cu peste o mie de ani mai târziu, Victor Hugo în lucrarea sa *Notre-Dame de Paris* prezintă un preot, Claude Frollo, arătând cu degetul mai întâi o carte, apoi turnurile, apoi imaginea catedralei atât de iubite, zicând „ceci tuera cela”, aceasta va ucide aceea. (Cartea va ucide catedrala, alfabetul va ucide imaginea).

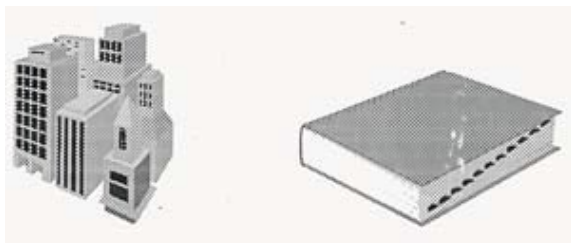
Acțiunea în *Notre-Dame de Paris* are loc în secolul XVII, puțin mai târziu după inventarea tiparului. Înainte de aceasta, manuscrisele erau accesibile numai pentru elita restrânsă a persoanelor cultivate, și unicul mijloc de a învăța oamenii despre istoriile din Biblie, viața lui Hristos și a sfinților, principiile morale, chiar și despre evenimentele istoriei naționale sau cele mai elementare noțiuni de geografie și științe naturale (natura popoarelor necunoscute, virtuțile plantelor și pietrelor) erau imaginile catedralelor. Pentru viața de zi cu zi, dar și pentru salvarea eternă, o catedrală medievală era un fel de program TV de azi, permanent și mereu neschimbat.

Cartea urma să abată oamenii de la valorile cele mai importante, încurajând informația inutilă, interpretarea liberă a Scripturii, curiozitatea nesăbuită.

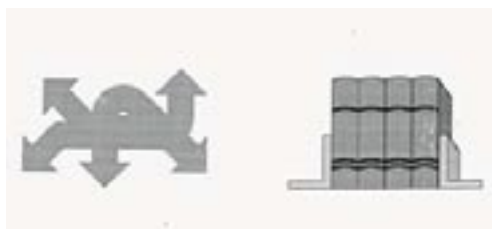
Partea a II-a

12 noiembrie, 1996

În anii șazeci, Marshall McLuhan a scris *Galaxia Gutenberg*, unde anunța că modul liniar de gândire instaurat de invenția presei, era la limita de a fi substituit de o cale mai globală de percepere și înțelegere oferită de imaginile TV ori alte feluri de invenții electronice. Dacă nu Mc Luhan, cu siguranță, mulți dintre cititorii săi arătau cu degetul către Discoteca Manhattan și apoi către o carte tipărită zicând „aceasta va ucide aceea.”

Mijloacele mass-media au avut nevoie de ceva timp pentru a accepta ideea că civilizația noastră a fost la limita de a deveni o imagine care ar fi putut implica declinul științei de carte. În zilele noastre acesta este principiul fundamental al fiecărei reviste săptămânale. Este curios faptul că mijloacele mass-media au început să exagereze declinul științei de carte și puterea covârșitoare a imaginii tocmai în momentul în care pe arena lumii apare computerul.

Cu siguranță, un computer este un instrument cu ajutorul căruia pot fi produse și editate imaginile, cu siguranță, instrucțiile de folosire sunt furnizate prin intermediul iconițelor, dar în aceeași măsură este cert: computerul a devenit, mai întâi de toate, un instrument de alfabetizare. Pe ecranul lui aleargă cuvinte, linii și pentru a folosi computerul trebuie să știi a citi și a scrie. Noua generație de computere învață a citi cu o viteză incredibilă. Un profesor universitar de modă veche este azi incapabil să citească ecranul computerului cu aceeași viteză cum o face un copil de 10 ani.

Adolescenții, care au posibilitatea să-și programeze computerul personal, trebuie să știe sau să învețe proceduri logice și algoritmi, trebuie să dactilografieze cuvinte și numere cu o viteză foarte mare. În acest sens, se poate spune, computerul ne-a făcut să ne întoarcem la Galaxia Gutenberg. Persoanele care își petrec nopțile ținând nesfârșite conversații pe Internet au de furcă în principal cu selectarea cuvintelor.

Dacă ecranul TV poate fi considerat un fel de fereastră ideală prin care poți vedea întreaga lume în formă de imagini, ecranul computerului este o carte ideală în care poți citi despre lume cu ajutorul cuvintelor și paginilor. Computerul clasic oferă un mod liniar de comunicare scrisă. Ecranul expune linii scrise. Este ca o carte citită într-un ritm rapid. Dar acum există și hipertexte. Într-o carte, se poate citi pe cale liniară, de la stânga la dreapta (ori de la dreapta la stânga, ori de sus în jos, în conformitate cu diverse culturi). Se poate sări printre pagini, odată ajuns la pagina 300 te poți întoarce să recitești ceva de la pagina 10, dar aceasta implică muncă, în sens de muncă fizică.

Hipertextul este o rețea multidimensională în care fiecare punct sau nod poate fi conectat cu oricare alt nod.

Astfel am ajuns la finalul capitolului despre povestea „aceasta va ucide pe aceea”. Se declară din ce în ce mai frecvent că în viitorul apropiat hipertextul CD-rom va înlocui cărțile.

Partea a III-a

12 noiembrie, 1996

Se presupune că odată cu răspândirea dischetelor hipertext cărțile vor deveni demodate. Dacă luăm în considerație că hipertextul este de obicei multimedial, dischetele hipertextuale complete vor înlocui în viitor nu numai cărțile, dar, de asemenea, și multe alte suporturi.

Acum trebuie să ne întrebăm dacă o asemenea perspectivă este una realistă ori este simplă ficțiune, și dacă distincția dintre comunicarea vi-

zuală și alfabetică conturate mai sus, dintre cărți și hipertexte este într-adevăr așa de simplă.

Permiteți-mi să enumăr o serie de probleme și posibile perspective pentru viitor. Chiar și după apariția tiparului, cărțile n-au fost niciodată unicul mijloc de dobândire a informației. Existau picturile, imaginile tipărite, învățarea orală și multe altele. Cărțile erau cel mai important instrument pentru transmiterea informației științifice, incluzând notățile despre evenimentele istorice, inclusiv în școli. Cu răspândirea diverselor mass-media de la cinema la televizor ceva s-a schimbat.

Cu ani în urmă unicul mijloc de studiere a unei limbi străine (în afara călătoriei după hotare) era studierea ei după carte. Acum copiii noștri, foarte frecvent, învață limbile ascultând casete, privind filme în ediții originale, descifrând instrucțiunile de pe cutii. Aceeși se întâmplă cu informația geografică. În copilăria mea am obținut cea mai bună informație despre țările exotice nu din manuale, dar din lectura romanelor de aventuri (Jules Verne, de exemplu). Copiii mei foarte timpuriu au cunoscut mai mult decât mine la același subiect din filme și de la televizor. Poți să înveți foarte bine istoria Imperiului Roman cu ajutorul filmelor, cu condiția ca filmele să fie tratate corect din punct de vedere istoric. Greșeala Hollywood-ului nu constă în faptul că a contrapus filmele cărților lui Tacitus ori Gibbon, dar mai degrabă că a impus o versiune exagerată a ambilor: și a lui Tacitus, și a lui Gibbon.

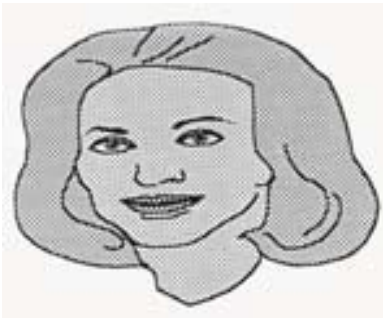
Un program educațional TV (să nu vorbim de un CD-ROM) poate explica genetica mai bine decât o carte.

Astăzi conceptul de știință de carte este alcătuit din mai multe media. Un statut corect al științei de carte trebuie să ia în considerație posibilitățile tuturor mijloacelor media. Preocuparea educațională trebuie extinsă asupra întregii mass-media. Responsabilitățile și sarcinile trebuie balansate cu grijă. Dacă pentru studierea limbilor casetele sunt mai bune decât cărțile, să avem grijă de casete. Dacă o prezentare a lui Chopin cu comentarii pe compact disc ajută oamenii să-l înțeleagă pe Chopin, nu vă faceți griji dacă ei nu vor cumpăra cele 5 volume de istorie a muzicii. Chiar dacă ar fi adevărat că astăzi comunicarea vizuală domină comunicarea scrisă, problema nu constă în contrapunerea acestora. Problema este cum să fie îmbunătățite ambele. În Evul Mediu comunicarea vizuală era, pentru mase, mai importantă decât cea scrisă. Însă Catedrala Chartres n-a fost din punct de vedere cultural inferioară, în comparație cu Imago Mundi de Honorius de Autun.

Catedralele erau TV-ul acelor timpuri, și diferența dintre ele și TV-ul de azi constă în faptul că di-

rectorii TV-ului medieval aveau o imaginație imensă și lucrau pentru profitul public (sau, cel puțin, pentru aceea ce ei considerau profit public). Problemele existau foarte multe. Comunicarea vizuală trebuia balansată cu cea verbală și mai ales cu cea scrisă. Odată, un semiolog, Sol Worth, a scris: „Imaginile nu pot spune („Ain't”) nu sunt. Eu pot spune verbal „Unicornii nu există”, dar dacă arăt imaginea unicornului, unicornul este acolo. Pe lângă aceasta apare și întrebarea este unicornul pe care-l văd un unicorn în general sau unicornul dat”.

Această problemă nu este atât de imaterială, precum pare a fi, și multe, multe pagini au fost scrise de logicieni și semiologi asupra diferențelor dintre expresii precum un copil, copilul, acest copil, toți copiii, copilărie ca idee generală. Asemenea discuții nu sunt ușor de expus prin imagini. Nelson Goodman în lucrarea sa *Arta limbilor* se întreabă dacă un desen reprezentând o femeie este reprezentarea femeii în general, portretul unei femei concrete, exemplul unei caracteristici generale a femeii, echivalentul declarației există o femeie care se uită la mine.

Se poate spune că pe un afiș sau pe o carte ilustrată, titlul sau alte forme de material scris pot ajuta la înțelegerea imaginii. Dar așa vrea să vă amintesc despre o invenție retorică numită exemplu, despre care Aristotel a scris niște pagini interesante. În scopul de a convinge pe cineva despre un eveniment produs, cea mai elocventă este dovada prin inducție. În inducție, eu pornesc de la mai multe cazuri particulare, și apoi deduc că ele, probabil, formează regula generală.

Să presupunem că eu vreau să demonstrez: câinii sunt prietenoși și își iubesc stăpânii; eu invoc mai multe cazuri în care câinii au demonstrat a fi prietenoși și de mare ajutor și sugerez faptul că trebuie să existe o regulă generală conform căreia orice animal, care aparține de specia câinelui, este prietenos. Să presupunem acum că eu vreau să vă conving că ei sunt periculoși. Pot face aceasta aducând următorul exemplu: „Odată un câine și-a ucis stăpânul...”. Este ușor de înțeles că un singur caz nu demonstrează nimic, dar dacă exemplul șochează, eu pot sugera pe furiș ideea că ei pot fi neprietenoși și dacă ești convins că aceasta este adevărul, eu pot extrapola exagerat o regulă

reieșită dintr-un singur caz și concludă: „Aceasta înseamnă că nu poți avea încredere în câini”. Folosind retoric exemplul se extinde de la un câine la toți câinii. Dacă aveți o minte critică, puteți realiza că eu am manipulat expresia verbală (un câine a fost rău) pentru a o transforma într-o altă expresie (toți câinii sunt răi), care nu înseamnă unul și același lucru. Dar dacă exemplul este unul, atât vizual, cât și verbal, reacția critică este mai greu de obținut. Dacă vă arăt imaginea câinelui care-și mușcă stăpânul, este foarte dificil a diferenția între o declarație particulară și una generală. Este ușor să accepți câinele ca un reprezentant al speciei. Ca să spunem așa, imaginile au un fel de putere Platonice: ele transformă individualul în idei generale.

Astfel, pentru o comunicare și o instruire vizuală pură este mai ușoară implementarea unor strategii convingătoare decât reducerea puterii critice. Dacă citesc într-o gazetă că un bărbat a spus: „Noi îl vrem pe domnul X ca președinte” sunt conștient că aceasta este opinia unui bărbat concret. Dar dacă văd pe ecranul televizorului un bărbat spunând entuziasmat: „Noi îl vrem pe domnul X ca președinte” este mai ușor să percep voința acestui individ ca exemplu a voinței generale.

Partea a IV-a

12 noiembrie 1996

Mă gândesc adesea că societatea noastră va fi în scurt timp scindată (sau este deja scindată) în două categorii de cetățeni: cei care privesc numai televizorul, care vor primi imagini prefabricate și deci definiții prefabricate ale lumii, fără nici o putere de selectare critică a informației primite, și acei care știu cum să mănuiască computerul, care vor fi capabili să selecteze și să analizeze informația. Aceasta va restabili diviziunea culturală care exista pe timpurile lui Claude Frollo între acei care erau capabili să citească manuscrisele și deci să trateze critic materialele religioase, științifice și filozofice, și acei care erau educați prin imaginile catedralelor, selectate și create de stăpânii lor care posedau puțină știință de carte.

Un scriitor de ficțiune științifică poate influența enorm viitorul dacă majoritatea indivizilor vor beneficia numai de comunicarea vizuală planificată de elita indivizilor alfabetizați în materie de computere.

Există două feluri de cărți: acelea care trebuie să fie citite și acelea care trebuie să fie consultate. În cazul cărților menite să fie citite (ele pot fi romane, tratate filozofice, analize sociologice ș.a.m.d) metoda normală de lectură este una pe care aș numi-o istorie detectivă. Începi de la pagina 1, unde autorul îți spune despre comiterea crimei,

urmărești toată acțiunea până la sfârșit, și în final descoperi că cel vinovat era majordomul. Sfârșitul cărții și sfârșitul experienței tale de lectură.

De remarcat că aceeași se întâmplă, să spunem, dacă citești *Discursul asupra metodei lui Descartes*. Autorul a vrut să deschizi cartea la prima pagină, să urmărești seria de întrebări, pe care le propune, să vezi cum se ajunge la anumite concluzii finale.

Fără îndoială, o persoană, care cunoaște deja această carte, poate s-o recitească sărind de la o pagină la alta, încercând să separe o legătură posibilă într-o declarație din primul capitol și alta din cel de la urmă. Un elev poate de asemenea decide să separe, să zicem, fiecare înțeles al cuvântului Ierusalim în imensa lucrare a lui Thomas Aquinas, astfel trecând cu vederea mii de pagini cu scopul de a-și concentra atenția la unicele pasaje despre Ierusalim... Dar acestea sunt metode de lectură pe care profanul le-ar considera nefirești.

Apoi există cărți cu menirea de a fi consultate, precum manualele și enciclopediile. Uneori manualele trebuie să fie citite de la început până la sfârșit; dar când materialul e cunoscut suficient, ele pot fi consultate, selectând unele capitole și pasaje anumite. Când eram la școala superioară a trebuit să citesc în întregime, pe cale liniară, manualul de matematică; azi dacă am nevoie de o definiție precisă a logaritmului, doar consult manualul. Îl păstrez pe rafturi, nu pentru a-l citi sau reciti în fiecare zi, dar pentru a-l răsfoi poate o dată la 10 ani, pentru a găsi ceva de ce am nevoie la timpul potrivit. Enciclopediile sunt concepute pentru a fi consultate mereu, dar niciodată citite de la prima la ultima pagină. De obicei recurgi la ajutorul enciclopediei pentru a afla sau a-ți aminti când a murit Napoleon, sau care este formula acidului sulfuric etc. Elevii folosesc enciclopediile într-un fel mult mai sofisticat. De exemplu, dacă eu vreau să aflu, dacă a fost posibil sau nu ca Napoleon să-l fi cunoscut pe Kant, trebuie să deschid volumul K și volumul N al enciclopediei: descopăr că Napoleon s-a născut în 1769 și a murit în 1821, Kant s-a născut în 1724 și a murit în 1804, când Napoleon era deja împărat. Nu este posibil ca cei doi să se fi întâlnit. Probabil ar trebui să consult biografia lui Kant ori a lui Napoleon – dar în biografia scurtă a lui Napoleon, care a cunoscut atât de multe persoane pe parcursul vieții, o posibilă întâlnire cu Kant ar fi putut fi trecută cu vederea, pe când în biografia lui Kant o întâlnire cu Napoleon ar fi trebuit menționată. Pe scurt, trebuie să răsfoiesc prin mai multe cărți în multe rafturi din biblioteca mea, să-mi fac notițe cu scopul de a compara mai târziu datele adunate și așa mai departe. Toate acestea necesită o muncă fizică istovitoare.

În schimb, cu un hipertext, pot naviga prin toată enciclopedia. Pot să leg un eveniment înregistrat la început cu o serie de alte evenimente similare răspândite de-a lungul textului, pot compara începutul cu sfârșitul, pot obține lista tuturor cuvintelor care încep cu litera A, pot obține lista tuturor cazurilor în care numele lui Napoleon are o legătură cu cel a lui Kant, pot compara datele lor de naștere și moarte – pe scurt, pot să-mi fac cercetarea în câteva secunde sau minute. Hipertextele vor face, cu siguranță, enciclopediile și manualele să pară învechite. În câteva CD-ROM-uri (probabil foarte curând în unul singur) va fi posibil de stocat mai multă informație decât în întreaga Enciclopedie Britannica, cu avantajul că CD-ROM-ul permite referințele încrucișate și regăsirea non-liniară a informației.

Toate compact discurile, plus computerul, vor ocupa o cincime din spațiul enciclopediei. Enciclopedia nu poate fi transportată așa precum CD-ROM-ul și nici nu poate fi actualizată atât de ușor. Rafturile ocupate azi la mine în casă și la fel în bibliotecile publice, de metri și metri de enciclopedii, ar putea să dispară în timpul apropiat, și nu vom avea motive să ne plângem de dispariția lor.

Poate un disc cu hipertext să înlocuiască o carte? Această întrebare ascunde de fapt două probleme și poate fi transformată în două întrebări diferite.

I. Prima, una practică: Poate suportul electronic să înlocuiască cartea menită de a fi citită?

II. A doua, una teoretică și estetică: Poate un hipertext sau CD-ROM multimedia să transforme însăși natura cărții menite de a fi citită, așa cum ar fi un roman sau o colecție de poeme?

Permiteți-mi să răspund mai întâi la prima întrebare. Cărțile vor rămâne indispensabile nu numai pentru literatură, dar pentru orice circumstanțe în care va trebui să citești atent, nu numai să primești informația, dar, de asemenea, să speculezi și să reflecti asupra ei. Să citești ecranul computerului nu este la fel cu a citi o carte. Să ne gândim la procesul de studiere a unui nou program pentru computer. De obicei, programul este capabil să expună pe ecran toate instrucțiunile necesare. Dar, de obicei, utilizatorii care vor să studieze un program își prindează instrucțiunile pentru a le citi ori cumpără un manual tipărit (permiteți-mi să menționez faptul că în prezent toate programele Help (Ajutor) ale computerelor sunt scrise de persoane iresponsabile, iar manualele comercializate sunt scrise de oameni deștepți). Este posibil să-ți imaginezi foarte bine cu ajutorul programului vizual cum să imprimi și să copertezi o carte, dar pentru a învăța cum să scrii (sau cum să folosești) un program pentru computer, avem nevoie de o carte tipărită.

După ce stau douăsprezece ore în fața computerului, ochii se fac ca două mingi de tenis și simt necesitatea de a sta confortabil într-un fotoliu și a citi un ziar sau poate un poem bun. Computerele difuzează o nouă formă de știință de carte, dar sunt incapabile să satisfacă toate necesitățile pe care le stimulează.

În orele mele de optimism, visez la o generație de computere care să te captiveze când citești ecranul, dar la un anumit moment să te simți nesatisfăcut și să cauți o formă diferită, mai relaxantă de lectură.

Partea a V-a

12 noiembrie 1996

În cadrul simpozionului asupra viitorului cărții, care a avut loc la Universitatea San Marino (dezbaterele au fost publicate de Brepols), Regis Debray menționa: "Faptul că civilizația Hebrew a fost o civilizație bazată pe Carte nu este independent de faptul că aceea era o civilizație nomadă". Cred că această remarcă este foarte importantă. Egiptenii au putut să-și sculpeze urmele pe obeliscuri de piatră, iar Moses nu a putut.

Dacă vrei să traversezi Marea Roșie, un pergament este cel mai practic instrument pentru a-ți realiza dorința.

Apropo, o altă civilizație nomadă, cea Arabică, era bazată pe carte și pe avantajul scrisului asupra imaginilor.

Cărțile au totuși un avantaj față de computere. Chiar pe hârtie modernă care are durata de rezistență de numai 70 de ani, cărțile sunt mai durabile decât suportul magnetic. Pe lângă aceasta, ele nu suferă de lipsa curentului electric și sunt mai rezistente la șocuri. Până acum cărțile încă reprezintă cea mai economică și flexibilă cale de a transporta informația la prețuri foarte scăzute.

Comunicarea electronică călătorește înaintea ta, cărțile călătoresc cu tine la viteza ta, însă, dacă naufragiezi pe o insulă pustie, o carte poate să te servească, când n-ai posibilitatea să conectezi computerul. Și chiar dacă computerul tău are baterii solare, nu poți să-l folosești în timp ce stai întins într-un hamac. În scopuri educative, o carte poate fi transformată într-un CD-ROM hipertextual. Un elev, poate, trebuie să cunoască, să zicem, de câte ori apare în *Paradisul Pierdut* cuvântul bun. Totuși, există astăzi posibilități de a transforma chiar și o carte menită să fie citită, chiar și o poezie în hipertext. Așa am ajuns la întrebarea a doua; între timp problema nu mai este una practică: aici preocuparea ține de însuși procesul de lectură. Conceptul că

în formă de hipertext chiar și un roman de acțiune poate fi structurat în așa fel ca cititorii să poată selecta un moment concret, să creeze povestea lor personală, chiar să decidă că vinovăția este a detectivului și nu a majordomului, nu este unul nou. Înainte de invenția computerului, poeți și scriitori visau la un text total deschis pe care cititorii să-l poată rescrie la infinit în diferite feluri. Aceasta a fost ideea lucrării *Le Livre* atât de laudată de Mallarmé; Joyce se gandea la *Finnegans Wake* ca la un text care ar fi putut fi citit de un cititor ideal afectat de o insomnie ideală.

În anii șaizeci, Max Saporta a scris și publicat un roman ale cărui pagini puteau fi dispersate în așa fel ca să poată fi compuse diferite povești. Nanni Balestrini a dat unui computer din generația timpurie niște versuri fără legătură ca să fie legate împreună în diferite poezii; Raymond Queneau a inventat un algoritm combinat pe baza căruia era posibil de compus miliarde de poezii. Mulți muzicieni contemporani au creat partituri muzicale mobile, prin manipularea cărora pot fi compuse diverse lucrări muzicale.

După cum probabil ați realizat, chiar și aici se impun două probleme. (I) Prima este ideea textului care fizic este mobil. Un asemenea text trebuie să dea cititorului impresia libertății absolute; dar aceasta este numai o impresie, o iluzie a libertății. Unicul mecanism care permite crearea fără limite a textelor există deja de milenii și este alfabetul. Cu ajutorul unui număr redus de litere poți crea, într-adevăr, miliarde de texte, și aceasta este exact ceea ce se face de la Homer până în prezent. Un text-stimulent, care ne oferă nu numai litere sau cuvinte, dar și succesiunea prestabilă a cuvintelor ori a paginilor, nu ne permite să inventăm orice am dori. Avem numai libertatea mișcării într-un număr finit de bucăți textuale prestabilite. Dar eu, în calitate de cititor, am această libertate chiar și când citesc un roman detectiv tradițional. Nimeni nu-mi interzice să-mi imaginez alt final al acțiunii. Citind un roman unde doi îndrăgostiți mor, eu, ca cititor, pot ori să plâng de soarta lor, ori să încerc să-mi imaginez un final diferit în care ei supraviețuiesc și trăiesc de-a pururi fericiți. Într-un fel eu, ca cititor, mă simt mai liber cu un text fizic terminat, asupra căruia pot medita mulți ani înainte, decât cu unul mobil unde sunt permise numai unele manipulări. (II) Această posibilitate ne conduce la cea de-a doua problemă care ține de textul finit fizic și limitat, dar care poate fi interpretat la infinit sau cel puțin în multe feluri. Aceasta de fapt este scopul fiecărui poet sau scriitor. Dar un text care poate suporta multe interpretări nu-i un text care poate suporta orice interpretare. Cred că ne confruntăm cu trei idei distincte ale hipertextului. În primul rând, trebuie să facem o distincție atentă a sistemelor și textelor, un text dat reduce posibilitățile unui sistem infinit ori indefinit de a forma un univers

închis. *Finnegans Wake* este cu certitudine deschis multor interpretări, dar cu siguranță că niciodată nu-ți va oferi demonstrația teoremei lui Fermat sau biografia completă a lui Woody Allen. Aceasta pare a fi banal, dar greșeala radicală a deconstrucționiștilor iresponsabili a fost să creadă că poți face cu textul orice dorești. Aceasta este strigător la cer de fals. Un hipertext textual este limitat, chiar dacă este deschis spre nenumărate și originale întrebări.

Hipertextele pot lucra foarte bine cu sistemele, ele nu pot lucra cu textele. Sistemele sunt limitate, dar infinite. Textele sunt limitate și finite, chiar dacă permit un număr mare de posibile interpretări (dar ele nu justifică orice interpretare posibilă).

Există totuși o a treia posibilitate. Putem să ne imaginăm un hipertext care este nelimitat și infinit. Fiecare cititor poate adăuga ceva și poți obține un fel de istorie fără sfârșit. Din acest punct de vedere noțiunea de autor în înțelesul clasic dispare și obținem o metodă nouă de creație liberă. Fiind autorul *Operei Deschise* eu nu pot exclude total o asemenea posibilitate. Totuși, există o diferență între aplicarea activității de creare a textelor și existența textelor create. Se impune o nouă cultură în care va exista o diferență între crearea textelor infinite și interpretarea textelor precise și finite.

Partea a VI-a

12 noiembrie, 1996

Ne îndreptăm către o societate mai liberală, în care creativitatea liberă va coexista cu interpretarea textuală. Îmi place aceasta. Dar nu trebuie să spunem că am substituit un lucru vechi cu altceva. Slavă Domnului, le avem pe ambele.

Invenția hipertextului care ne permite să creăm noi texte nu are nimic în comun cu abilitățile noastre de interpretare a textelor preexistente.

Există însă o altă confuzie între și despre două întrebări diferite:

- a) vor face computerele cărțile să pară învechite? și
- b) vor face computerele materialele scrise și tipărite să pară învechite?

Să presupunem că computerele vor duce la dispariția cărților. Aceasta nu înseamnă că vor dispărea și materialele tipărite.

Computerul creează noi metode de producere și difuzare a documentelor tipărite. Pentru a reciti un text și a-l corecta cum se cuvine, dacă nu este vorba de o scrisoare simplă, trebuie să-l imprimi, apoi să-l recitești, apoi să-l corectezi în computer și apoi să-l imprimi din nou. Eu unul nu cred că cineva

este în stare să scrie un text de mii de pagini și să-l corecteze fără să-l imprime măcar o singură dată.

Am văzut că dacă din întâmplare se credea că computerele vor contribui la salvarea copacilor – asta a fost mai mult o dorință. Computerele încurajează producerea materialelor imprimate. Putem să ne gândim la o cultură în care nu vor exista cărți și oamenii vor fi înconjurați de tone și tone de foi de hârtii nelegate. Aceasta va fi destul de dificil și va pune noi probleme bibliotecilor. Oamenii vor să comunice unii cu alții. În comunitățile străvechi făceau aceasta oral; în societățile mai complexe ei încercau s-o facă prin tipărituri. Cele mai multe dintre cărțile care sunt expuse în librării ar trebui definite ca produse ale Presei Inutile, chiar dacă unele au fost publicate de o presă universitară. Dar odată cu tehnologiile noi, am intrat într-o nouă Eră Samizdat. Oamenii pot comunica direct, fără medierea editurilor. O mulțime de oameni nu vor să publice, ei vor doar să comunice unul cu altul. Astăzi o fac prin E-mail sau Internet și va rezulta prin a fi un mare avantaj pentru carte, civilizația cărților și piața cărților. Uitați-vă în librării. Există prea multe cărți. Eu primesc prea multe cărți în fiecare săptămână. Dacă rețelele de computere vor reuși să reducă cantitatea de cărți tipărite, aceasta va fi îmbunătățirea culturală supremă. Una dintre cele mai frecvente obiecții împotriva pseudoalfabetizării computerelor este că tineretul se obișnuiește din ce în ce mai mult să vorbească prin formule scurte, obscure: dir, help, diskcopy, error 67 ș.a.m.d. Una dintre formulele de final folosite în rețele este cul 8r. Este aceasta știința de carte?

Eu sunt colecționar de carte veche și sunt încântat când citesc titluri din secolul al XVII-lea care se întind pe o pagină și chiar mai mult câteodată. Se aseamănă cu titlurile filmelor Linei Wertmuller. Introducerea era de câteva pagini. Începea cu formule de politețe, adresate de obicei unui împărat sau Papă, și continua pe pagini și pagini explicând într-un stil baroc virtuțile textului care va urma.

Dacă scriitorii baroci ar citi o carte contemporană pentru elevi ar fi îngroziți.

Prefața este de o pagină, prezentarea subiectului este foarte scurtă, se aduc mulțumiri unei fundații naționale sau internaționale care a oferit un grant generos, se explică pe scurt că apariția cărții a fost posibilă datorită iubirii și înțelegerii soțului sau a soției și a copiilor, se aduc mulțumiri secreta-rei pentru răbdarea de a dactilografia manuscrisul.

Înțelegem perfect întregul calvar uman și academic dezvoltat în cele câteva rânduri, miile de nopți petrecute corectând pagini, nenumărații hamburgeri înghetați în grabă...

Dar permiteți-mi să presupun că în viitorul apropiat s-ar putea să întâlnim trei rânduri cu următorul conținut: „W/C, Smith, Rockefeller” (și va trebui să citim: „Mulțumesc soției și copiilor; această carte a fost corectată de profesorul Smith, iar apariția ei a fost posibilă grație Fundației Rockefeller”).

Aceasta se pretinde a fi la fel de elocventă precum o introducere în stil baroc. Este aici o problemă de retorică.

Cred că în anii care vin, mesajele pasionate de dragoste vor fi trimise în formă de instrucțiuni scurte în limbajul de bază, sub formă de „dacă... atunci”, ca să obții, ca rezultat mesaje de felul „Eu te iubesc, de aceea nu pot trăi cu tine” (vers minuat din Emily Dickinson).

Pe lângă aceasta, cei mai buni reprezentanți ai literaturii engleze de maniere au fost listați – după câte îmi amintesc, într-un limbaj de programare: 2B OR/NOT 2B.

Există o idee curioasă în conformitate cu care cu cât mai multe spui în limbajul verbal, cu atât ești mai profund și perceptiv. Mallarmé susținea că este suficient să scrii „o floare” ca să invoci un univers de parfumuri, forme și gânduri. Foarte frecvent, în poezie, cu cât mai puține cvinte, cu atât mai multe lucrări.

Trei rânduri de Pascal spun mai mult decât trei sute pagini dintr-un tratat lung și plictisitor asupra moralei și metafizicii. Clientul noii alfabetizări nu trebuie să fie clientul cantității preinformatice. Dușmanii științei de carte se ascund pretutindeni.

Până acum am încercat să vă arăt că apariția noilor invenții tehnologice nu fac în mod obligatoriu invențiile precedente să pară învechite.

Mașina merge mai repede decât bicicleta, dar mașinile n-au înlocuit deplin bicicletele și nici o îmbunătățire tehnologică nouă nu poate face bicicleta mai bună decât era anterior. Ideea că noile tehnologii le anulează pe cele anterioare este mult prea simplistă. După invenția lui Daguerre pictorii nu s-au simțit obligați să slujească mai departe ca meseriași și să reproducă realitatea așa cum noi credem că o vedem. Dar aceasta nu înseamnă că invenția lui Daguerre doar a încurajat pictura abstractă. Există o întregă tradiție în pictura modernă care n-ar putea exista fără un model fotografic, să ne gândim, de exemplu, la hiperrealism. Realitatea este văzută de ochii pictorului prin ochiul fotografului.

Cu siguranță, apariția cinematografului a eliberat literatura de unele sarcini narrative pe care, prin tradiție, le îndeplinea. Dar dacă există ceva de felul

literatură postmodernă, există numai pentru că a fost larg influențată de cinema. Din același motiv astăzi eu nu mai am nevoie de un tablou pictat de un artist modest și pot să-i trimit iubitei mele o fotografie lucioasă și exactă, dar această schimbare în funcțiile sociale ale picturii nu au făcut pictura să fie demodată, cu excepția că azi portretele pictate nu reprezintă aceleași funcții practice de a face portretul cuiva (care poate fi făcut mai bine și la un preț mai bun de către un fotograf), dar rămân funcțiile de celebrare a unor personalități importante în așa fel încât comanda, cumpărarea și expunerea unor asemenea portrete să capete conotații aristocratice. Aceasta înseamnă că în istoria culturii niciodată nu s-a întâmplat, ca așa foarte simplu, ceva să distrugă altceva. Ceva a schimbat profund altceva.

L-am citat pe McLuhan conform căruia Galaxia Vizuală a substituit Galaxia Gutenberg. Am văzut că după câteva decade aceasta nu mai era adevărat. McLuhan declara că noi trăim într-un nou Sat Global (Global Village) electronic. Noi trăim, cu siguranță, într-o nouă comunitate electronică care este destul de globală, dar acesta nu este un sat – dacă prin sat se subînțelege o așezare umană unde oamenii interacționează direct unul cu altul. Problemele reale ale unei comunități electronice sunt următoarele: 1. Singurătatea. Cetățeanul nou al acestei comunități noi este liber să inventeze texte noi, să anuleze noțiunea tradițională de autor, să ștergă hotarul tradițional între autor și cititor, dar riscul este că – fiind în contact cu întreaga lume prin intermediul rețelelor globale – te simți singur... 2. Excesul informației și incapacitatea de a alege și a diferenția. Eu obișnuiesc să spun că *New York Times*-ul de duminică este un fel de ziar unde poți găsi orice este indicat de a fi tipărit. În paginile ziarului poți găsi orice ai vrea să cunoști despre eve-

nimentele săptămânii trecute și ideile pentru săptămâna care vine. Totuși, o săptămână întregă nu e de ajuns pentru a citi tot NYT de duminică. Există vreo diferență între un ziar care spune orice, dar nu poți să-l citești și un ziar care nu spune nimic, există o diferență între *New York Times* și *Pravda*?

Totuși, cititorii *New York Times*-ului pot încă să distingă între revista cărților, paginile dedicate programelor TV, suplimentul cu proprietăți imobiliare ș.a.m.d. Utilizatorii Internetului nu au aceleași posibilități. Astăzi noi suntem incapabili să facem diferență, cel puțin la prima privire, între o sursă demnă de încredere și una îndoielnică. Avem nevoie de o nouă formă de competență critică, încă necunoscută, de selecție și decimare a informației, pe scurt, o nouă înțelepciune. Avem nevoie de un fel nou de instruire educațională.

Permiteți-mi să vă spun că în această perspectivă cărțile vor avea încă o funcție enormă. Tot așa cum ar fi nevoie de un manual tipărit pentru a naviga în Internet, vom avea nevoie și de noi manuale tipărite cu scopul de a face față la Word Wide Web.

Permiteți-mi să închei cu o laudă lumii finite și limitate oferită de cărți. Să presupunem că citiți *Război și Pace* de Tolstoi, ați vrea cu disperare ca Natașa să nu accepte atențiile mizerabilului și ticălosului Anatoli, ați dori cu disperare ca personajul minunat, care este prințul Andrei, să nu moară și ca el și Natașa să poată trăi împreună, mereu fericiți. Dacă ați avea *Război și Pace* în varianta hipertext și CD-ROM-ul interactiv, ați putea scrie propria variantă, conform dorințelor proprii, ați putea inventa nenumărate Războaie și Păci, unde Pierre Bezuhov ar reuși să-l ucidă pe Napoleon sau, la dorința voastră, Napoleon l-ar înfrânge definitiv pe Generalul Kutuzov.

Din păcate, cartea nu-ți oferă această posibilitate. Ești obligat să accepți legile sorții și să realizezi că nu poți schimba destinul. Hipertextul și romanul interactiv ne permite să practicăm libertatea și creativitatea, și sper că un asemenea mod de activitate inventivă va fi practicat în viitor în școli. Dar cartea *Război și Pace* nu ne confruntă cu posibilitățile nelimitate ale Libertății, dar cu legile stricte ale necesității. Pentru a fi persoane libere trebuie să învățăm, de asemenea, lecția despre Viață și Moarte, și numai cărțile pot încă să ne ofere această înțelepciune.

Traducere de Vera Osoianu

Răspunsuri sincere de la Brewster Kahle

La 15 decembrie 2004, Brewster Kahle, fondatorul Arhivei Internet (Internet Archive) anunța despre un acord cu 10 biblioteci din 5 țări pentru “a asigura accesul la moștenirea tipărită” prin crearea unei biblioteci digitale de un milion de unități, partenerii proiectului fiind de la Biblioteca Congresului până la Biblioteca din Alexandria. Inginer cu inimă de bibliotecar, Kahle speră să catalizeze “folosirea largă a textelor într-un nou context de către persoane care nu le-au folosit anterior”. El a fost și fondatorul proiectului Arhiva Internet Mobilă, un vehicul echipat cu tehnică necesară pentru imprimarea textelor și copertarea acestora „oricând, oriunde, pentru oricine”.

În ce constă diferența între proiectul Text Archives și proiectul de digitizare Google?

Text Archives este un parteneriat între Internet Archive, biblioteci și arhive în vederea creării unei colecții digitale pentru cercetători, studenți și publicul general.

În acest parteneriat Internet Archive oferă stocarea, tehnologiile de digitizare și R&D în procesare și acces, iar bibliotecile partenere asigură dezvoltarea colecțiilor și catalogarea. Pe cât este posibil Text Archive va oferi cărți întregi sau seturi de cărți, în context, nu doar acces la pagini prin interfață web. În acest mod oamenii pot descoperi cărțile pe care le vor, pot face analize la computer, toate acestea pentru a deschide noi uși accesului.

Așa cum nu cunoaștem prea multe despre planurile Google, noi le aplaudăm investiția și sperăm sincer că publicațiile digitizate prin acest program vor fi, de asemenea, disponibile prin Text Archives.

Text Archives este deschis tuturor.

Care va fi următorul pas după ce Text Archives va realiza digitizarea unui milion de unități?

Vom activa în vederea îmbunătățirii metodelor de catalogare și preservare, în scopul de a le face cât mai folositoare. Suplimentar, vom activa în vederea recăștigării balanței în legea copyright, necesitatea căreia este dictată de expansiunea radicală a reglementărilor copyright la sfârșitul secolului XX.

Președintele ALA Michael Gorman a numit digitizarea manualelor „exerciții costisitoare de prisos”. El nu neagă accesul mai mare pe care îl va oferi digitizarea și indexarea multor tipuri de cărți. El accentuează totuși că este important contextul în care vor fi citite cele mai bune cărți, idee cu care suntem de acord. Este dificil de știut cum va schimba versiunile digitale ale cărților procesul

de instruire, dar la sigur va lărgi accesul la materialele în ajutor procesului de instruire pentru acei din afara instituțiilor. Noi vedem accesul digital ca pe o investiție în miliarde de oameni care sunt excluși în prezent.

Ca instituție nonprofit, cum își finanțează Arhiva Internet inițiativele?

De la fundații, instituții guvernamentale, donații de la corporații și contribuția noastră proprie. De exemplu, unele mijloace curente vin de la bibliotecile naționale pentru ajutorul în crearea colecțiilor web. În timp ce Google poate finanța digitizarea din fonduri interne, noi finanțăm inițiativele noastre în

parteneriate cu alții, astfel făcând proiecte comunitare cu rezultate comune.

Trebuie să-și facă griji bibliotecile despre viitorul lor ca spații fizice de interes public?

Discurile nu au substituit concertele și VCR-urile – teatrele. Cărțile nu dispar, și bibliotecile vor continua să fie spații importante pentru studiu și descoperiri.

Va reproduce, la cerere, Arhiva Internet lucrările lui Shakespeare pentru o taxă nominală așa de ușor precum în Alice în Țara Minunilor?

Într-adevăr, noi dăm cărțile din domeniul public departe de a fi pe gratis. Harvardul cheltuie 2 dolari pentru un împrumut, deci costul de 1 dolar pentru a imprima și coperta o carte de 100 de pagini este un chilipir.

Vizitați bibliotecile ca utilizator?

Lucrez în bibliotecă și sunt înconjurat de colecții de cărți și software. Motivul pentru care vizitez alte biblioteci acum este experiența bibliotecarilor. Această tendință va crește. Tranziția digitală poate să ofere fiecăruia fie cele mai mari realizări ale omenirii, fie diminuarea unui minunat spațiu public. Noi și partenerii noștri ne dedicăm creării unor biblioteci mari în cele mai bune tradiții.

Traducere de Vera Osoianu

Google la Gate

Gordon Flagg

Patru experți în domeniu evaluează planul ambițios de digitizare Google Print al companiei și prezic impactul acestuia asupra bibliotecilor.

Acum când s-a așezat praful în jurul mult-zgomotosului anunț făcut de Google în decembrie privind digitizarea cărților din colecțiile celor mai mari biblioteci de cercetare din lume și punerea lor la dispoziția cercetătorilor on-line (AL, Jan., p. 26-27), sunt aceste inițiative pe termen lung mai clare pentru biblioteci? Redactorul executiv al revistei *American Libraries* Gordon Flagg a solicitat participarea a patru autorități din domeniul digitizării într-un simpozion e-mail asupra proiectului ambițios inițiat de Google.

Participanții sunt Michael Gorman, decanul serviciilor de bibliotecă a Universității de Stat California; Deanna B. Marcum, director adjunct pentru serviciile de bibliotecă la Biblioteca Congresului, Susan McGlamery, directorul proiectului Referințe 24/7 și managerul producției globale pentru serviciile cooperative la OCLC, și Ann J. Wolpert, directorul Bibliotecii Institutului de Tehnologie din Massachusetts. Tuturor le-a fost trimis un set de întrebări și invitația de a comenta răspunsurile celorlalți participanți.

AL: Ca răspuns la anunțul făcut de Google despre planul de digitizare, bibliotecarii și alții fac presupuneri despre impactul proiectului. O lună mai târziu, ce preziceți în privința implicării mai largi a lumii bibliotecare?

Marcum: Prezența unui număr mare de cărți pe Web va face mai ușoară căutarea informației pentru mulți oameni. Bibliotecile vor fi capabile să ofere utilizatorilor servicii noi.

McGlamery: Inițiativa de digitizare Google va micșora barierele la accesul și regăsirea resurselor semnificative – de care vor beneficia atât cercetătorii, cât și publicul general. Ideal proiectul poate încorpora o legătură înapoi la biblioteca de origine, unde cercetătorul poate obține informația contextuală (și asistența în căutare suplimentară dacă este necesară).

În prezent înregistrările din Open WorldCat au legătura cu rezultatele căutării în Google și proiectul de digitizare Google prezintă o altă oportunitate de acest fel.

Gorman: De vreme ce cărțile științifice se intenționează să fie citite cumulativ și nu consultate pentru extragerea informației, a le face pe cele libere de copyright disponibile cu ajutorul unui motor de căutare în mod notoriu supus greșelilor pare a fi, în cel mai bun caz, o alocare greșită a resurselor.

Wolpert: Inițiativa Google este un experiment minunat. Dacă va avea succes, va expune audienței de toate vârstele din întreaga lume o bogăție de materiale istorice tipărite.

Experimentul va îndemna noi cercetări asupra motoarelor de căutare, reliefând problemele de preservare a lucrărilor digitale, și va atrage atenția necesară asupra aspectelor disfuncționale ale legilor copyright curente.

Gorman: Cu tot respectul cuvenit, acest răspuns este tipic prin aceea că conține numeroase presupuneri neverificabile. Cum va fi făcută disponibilă lumii “O bogăție de materiale istorice tipărite”?

Orice utilizator Google cunoaște că acesta este un sistem de regăsire a informației – lipsit total de precizie, criteriu esențial al eficienței pentru un asemenea sistem. Dacă nu poți găsi ceea ce dorești și dacă ești destul de norocos să găsești ceva, un paragraf sau două scoase dintr-un context, în ce constă progresul?

De asemenea, nici un fel de “cercetări ale motorului de căutare” nu vor nega următorul fapt: căutarea liberă a textului este net inferioară sistemelor de vocabulare controlate și va rămâne așa până la apariția computerelor cu capacitățile creierului uman. Google este menit să aibă algoritmi complecși, dar încă mai produce mulțimi de eșecuri pentru aproape toate căutările. Poți să pui ruj pe un porc, însă el tot porc va rămâne. Și încă ceva,

acest program nu va contribui cu nimic la prezervarea urmelor umane. De fapt, o schemă de transfer a înregistrărilor cunoștințelor de pe stabilitatea și constanța hârtiei pe instabilitatea și nestatornicia înregistrărilor digitale este un pas uriaș înapoi.

AL: Împărtășiți îngrijorarea unor observatori că o companie de profit vrea să devină portar al cunoștințelor lumii?

McGlamery: Cunoștințele sunt prea difuzate și deloc digitizate în totalitate, așa că nu este adevărat că Google (ori altcineva) va fi portar la cunoștințele lumii. Pericolul va surveni dacă cercetătorii se vor mulțumi cu ideea că cercetarea în Google este exhaustivă. Este importantă integrarea funcției de referință a bibliotecii în rezultatele cercetării, în așa fel ca cercetătorul să poată contacta ușor un profesionist pentru ajutor suplimentar în căutarea informației.

Marcum: Bibliotecile de multă vreme joacă un rol esențial în furnizarea accesului echitabil. Acest rol nu va dispărea. Bibliotecile au avut grijă să-și prezeve acel rol chiar dacă fac și alianțe comerciale pentru a face progrese în a-și face resursele disponibile on-line.

Wolpert: Cunoștințele lumii constau din mai multe formate, limbi și media. Bibliotecile de cercetare din America de Nord în totalitate găzduiesc aproximativ 2 miliarde unități, din care cărțile sunt numai un format. Materialele audio și video, revistele și gazetele, grafica și hărțile, manuscrisele și fișierele de computer, documentele guvernamentale, microformele reprezintă o vastă cantitate de cunoștințe care nu sunt în format de carte.

Gorman: Dacă Google ar fi „portar la cunoștințele lumii” așa fi foarte îngrijorat, dar atât timp cât acea declarație este o combinație de „hype and hubris” nu-mi pierd somnul.

AL: Care sunt argumentele prestigioaselor biblioteci care au luat „partea” digitizării în timp ce alte biblioteci precum Biblioteca Congresului, Carnegie Mellon, Biblioteca din Alexandria, bibliotecile universitare din China și India au ales Proiectul lui Brewster Kahle Text Archives (AL, Feb., p. 22)?

Marcum: Cred că nu este o caracteristică corectă. Bibliotecile de pretutindeni încearcă să găsească căi de a-și face resursele mai accesibile. Biblioteca Congresului speră să lucreze cu mai multe organizații pentru a realiza acest scop.

Wolpert: Aceste experimente sunt complementare și nu competitive, și există numeroase alte eforturi de digitizare, cum ar fi proiectul de di-

gitizare a documentelor guvernamentale, Proiectul Federal Biblioteca Digitală etc. Două aspecte ale inițiativei Google par a fi foarte importante: calitatea scanării care este destul de joasă și intenția de a include lucrări protejate copyright.

McGlamery: De mai mulți ani bibliotecile digitizează importante resurse locale în scopul facilitării accesului la colecțiile importante sau unice. Indiferent de faptul care colecție digitală conține sursa dată, noi trebuie să ajutăm cercetătorii în găsirea celei mai potrivite surse (în aceasta constă valoarea bibliotecilor).

AL: Când vorbim despre cărțile digitizate avem în vedere cărțile care inițial au fost tipărite, corect? Dar de mai mulți ani cărțile sunt elaborate digital și apoi sunt tipărite. Pot bibliotecile (sau Google) să lucreze cu editorii pentru a conserva sau folosi aceste fișiere digitale sau vom merge după șablonul de la format digital la tipar și înapoi la format digital?

Gorman: Cea mai importantă (și fără răspuns) întrebare cu care se confruntă astăzi bibliotecile este prezervarea textelor care au apărut numai în format digital. Unica cale efectivă de prezervare a cunoștințelor, pe care o știm, este tipărirea pe hârtie în mai multe copii. Așa cum acest proiect nu se ocupă de lucrările „născute digital”, dar de o cantitate enormă de cărți vechi, eu nu-l văd ca pe o contribuție de a rezolva această întrebare.

McGlamery: Dacă valoarea motorului de căutare Google va fi sporită de promovarea accesului continuu numai la resursele digitale, atunci interesele digitale vor dicta ca acesta să devină un jucător important în eforturile de digitizare.

Wolpert: În prezent editorii pot avea mai multe versiuni digitale ale cărții, toate servind diferitor interese. Această întrebare este mai puțin una tehnică (care poate fi rezolvată de standarde) și mai mult una ce ține de business. Așa cum sunt implicate problemele de business ale editorilor, aici nu-i ușor de găsit un răspuns simplu.

Marcum: Biblioteca Congresului și alte biblioteci lucrează cu editorii în vederea achiziționării fișierelor digitale la momentul creării. Aceasta este doar o altă cale pe care putem schimba procesul de activitate în mediul digital.

AL: Va deschide Google ușa spre comercializarea activității bibliotecilor?

McGlamery: Nu. Deși la un moment dat, Google poate varia accesul la resurse, aceasta nu va împiedica accesul liber la informația care este

disponibilă în biblioteci. Una dintre valorile-cheie pe care bibliotecarii o pot oferi utilizatorilor constă în faptul că noi suntem imparțiali și ei ne vor recomanda resurse care nu sunt bazate pe considerații financiare.

Gorman: Nu, dar aceasta oferă o acoperire pentru deprofesionalizarea bibliotecilor, permițând administratorilor universitari, stăpâniți de lăcomie, să înlocuiască bibliotecarii cu funcționari și eventual cu versiuni bibliografice ale ATM. Universitatea din Wales, Bangor, a amenințat deja cu reducerea majorității bibliotecarilor pe motiv că „resursele informaționale” sunt disponibile tuturor. Proiectul Google va da mai multe muniții unor asemenea dușmani ai culturii.

Marcum: În nici un caz. Digitizarea în masă oferă mai multă informație mai multor oameni. Acum problema noastră constă în folosirea experienței bibliotecarilor privind conținutul accesibil pe Web.

Wolpert: Din 30 milioane lucrări care au fost sub protecția copyright în SUA din 1790, numai aproximativ 12% sunt cu toată claritatea în domeniul public. Aproximativ 62% sunt sub protecția copyrightului și 26% pot fi sau nu protejate de copyright. Deși ar fi minunat să avem aproape 4 milioane de cărți vechi liber accesibile în Google, rămâne de văzut dacă indivizii vor plăti ca să vadă sau cumpere lucrări copyright. Între timp, bibliotecile de cercetare sunt bucuroase că acest proiect va oferi mai multă accesibilitate, vizibilitate colecțiilor bogate pe care le dețin.

AL: Digitizarea prin definiție schimbă informația dintr-un format în altul. Cum vor demonstra bibliotecarii agenților finanțatoare că o lucrare digitizată este un alt format care trebuie preservat și că originalul nu trebuie aruncat la gunoi. Sau crede cineva că odată ce cartea este digitizată, toate copiile fizice sunt inutile și nu trebuie păstrate?

Marcum: La această întrebare fiecare bibliotecă trebuie să răspundă de una singură. Pentru unii este suficient doar să ofere accesul. Pentru alții, cartea fizică va trebui să fie păstrată. Digitizarea în masă oferă bibliotecilor alegerea cum să investească resursele.

Wolpert: Există conștientizarea crescândă că asigurarea autenticității lucrărilor digitizate este o preocupare cel puțin la fel de importantă ca preservarea bits-urilor. Dacă luăm în considerare ușurința cu care fotografiile digitale pot fi modificate, nu mai putem afirma cu certitudine că „fotografiile nu mint niciodată”. În așa fel preocupările bibliotecilor în ceea ce privește digitizarea includ atât integritatea, cât și autenticitatea lucrărilor digitale.

McGlamery: Resursele care merită să fie digitizate trebuie prezervate într-un format accesibil. De exemplu, o bibliotecă care decide să digitizeze ziarul local poate casa copia pe hârtie, dar să mențină microforma, suplimentar la copia digitizată. În scopul preservării, orice obiect fizic selectat pentru digitizare trebuie păstrat, dar a cui este responsabilitatea de a păstra obiectul?

Gorman: Se pare că în jurul acestui proiect există prea multă fantezie și poate unii cred că vor fi eliminate după scanare cărțile care sunt filmate pentru sistemul digital. Inutil de spus că ar fi o catastrofă dacă aceasta s-ar întâmpla. Aveți dreptate când susțineți că problemele de păstrare și preservare nu devin mai puțin acute datorită acestui proiect, deși problemele de preservare nu sunt nimic în comparație cu ceea ce s-ar întâmpla dacă ar fi disponibile numai copiile electronice.

AL: Există pericole pentru bibliotecile mai mici în anunțul făcut de Google? Poate fi privit proiectul ca un alt pas către devenirea bibliotecilor irelevante? Ori bibliotecile pot folosi agitația din jurul proiectului Google pentru a face reclamă propriilor instrumente de căutare?

Gorman: Nu văd nici un pericol pentru bibliotecile mici, dar nu văd nici prea multe avantaje.

McGlamery: Proiectul e de mare valoare pentru bibliotecile mici mai ales pentru servirea mai bună a clientelei locale. Suplimentar la aceasta, cărțile scanate de Google din colecțiile bibliotecilor partenere vor (sau pot) avea o legătură directă cu găsirea cărții în biblioteca locală, folosind datele din OCLC Open World Cat. Aceasta va facilita eforturile bibliotecii de a ajunge la comunitatea servită.

Wolpert: A egala impactul proiectului cu colecțiile achiziționate este asemănător cu a evalua o experiență educațională numai în baza manualului folosit. Cercetările au iluminat de repetate ori gradul în care activitatea de căutare și folosire a informației este profund interactivă cu comportamentul uman. Fiecare colecție de bibliotecă se răsfrânge în servicii, iar serviciile și colecțiile reflectă necesitățile și interesele unice ale cititorilor din comunitatea servită de bibliotecă. Bibliotecarii deștepți vor continua să profite de toate oportunitățile oferite pentru a îmbunătăți accesul la resursele și serviciile de care au nevoie comunitățile.

Marcum: Accesul mai bun la informația necesară utilizatorilor poate fi un mare avantaj pentru bibliotecile mai mici. Eforturile digitizării masive cuplate cu experiența bibliotecarilor locali de a ajuta utilizatorii să ajungă la informația necesară, vor fi o poveste minunată pentru bibliotecarii locali.

Traducere de Vera Osoianu

Google

și bibliotecile într-un

uriaș parteneriat de numerizare

Gordon Flagg

Printr-o acțiune care va avea probabil o importanță majoră pentru lumea bibliotecară, Google a anunțat la 14 decembrie 2004 că se angajează într-un ambițios proiect de digitizare a cărților din colecțiile a cinci mari biblioteci de cercetare pentru a le face disponibile on-line.

Cofondatorul motorului de căutare Google Larry Page menționa: „Încă înainte de a începe proiectul Google, visam să lărgim accesul la informația pe care bibliotecile atât de afectuos o organizează pentru căutarea on-line. Astăzi anunțăm cu mândrie acest program de digitizare a colecțiilor acestor biblioteci, care va permite fiecărui utilizator Google căutarea imediată a acestora”.

În proiect sunt implicate bibliotecile universităților Harvard, Stanford, Oxford, Michigan și Biblioteca Publică New York. Bibliotecile universităților Michigan și Stanford vor permite digitizarea întregii colecții – aproximativ 7 milioane titluri fiecare instituție – în timp ce Harvard limitează participarea la 40 mii titluri alese la întâmplare. Oxford va contribui cu colecția secolului XIX și Biblioteca Publică New York va oferi o parte din titlurile din domeniul public.

Odată ce lucrările intră în baza de date Google, cercetătorii vor putea accesa (full text) cărțile vechi care sunt în domeniul public. Pentru titlurile aflate sub protecția copyrightului vor fi disponibile on-line numai niște extrase scurte.

Fiecare bibliotecă va primi o copie a bazei de date Google create în baza colecțiilor sale, care va putea să fie făcută disponibilă pentru utilizatorii bibliotecii respective.

Cărțile de la Stanford vor fi scanate la sediul Google din Mountain View, California, în timp ce pentru Harvard și Michigan compania va crea un centru de scanare mobil. *New York Times* din 14 decembrie scria că în timp ce Google refuză să discute asupra costului proiectului, unii dintre cei implicați estimează că va costa 10 dolari scanarea

fiecărui dintre cele 15 milioane de documente ce urmează a fi digitizate și că procesul va dura o decadă sau mai mult. Compania și-a sporit miliardele de dolari cu un stoc public oferit vara trecută.

Acordul bibliotecilor cu Google nu este exclusiv și unii prezic că anunțul făcut va îndemna alte motoare de căutare în internet, precum Amazon, Yahoo și Microsoft să dezvolte proiecte similare. Google și Amazon deja permit cercetătorilor să vadă mostre limitate din cărțile copyright.

Paul LeClerc, președintele Bibliotecii Publice New York, menționa că biblioteca sa participă în proiect „din motiv că este esențial pentru misiunea noastră – de a face colecțiile accesibile democratic pentru auditoriul global, fără taxe. Fără ajutorul Google, prețurile pentru digitizarea cărților noastre – atât în dolari, cât și în timp – ar fi imposibilă. Acesta este un câștig reciproc pentru fiecare din cei implicați”.

Reacția inițială a lumii bibliotecare a variat între entuziasm și groază: unii au văzut în anunțul făcut de Google accelerarea unei transformări inevitabile spre mediul digital în continuă dezvoltare, în timp ce alții au exprimat îngrijorarea privind natura comercială a acțiunii, posibila calitate și utilitate a rezultatelor căutării. Walt Crawford, cercetător superior în Grupul Bibliotecilor de Cercetare, s-a arătat sceptic că planul ambițios va avea actualmente succes. „Să presupunem că Google va duce la bun sfârșit aceasta, dar cum intenționează ei să facă față problemelor – cum ar fi numărul copleșitor de cercetători când conținuturile full-texte va crește dramatic?”

Președintele ales ALA Michael Gorman, decanul serviciilor de bibliotecă de la Biblioteca de Stat California, a etichetat planul Google ca „un element tehnologic”. Motorul de căutare Google „nici nu poate fi comparat cu un catalog bun de bibliotecă, relatează Gorman pentru *American Libraries*, și cele mai multe cărți digitizate vor avea o utilitate limitată când vor fi reduse la bucăți extrase din context. Există o deosebire între un manual și o carte de referință, observa acesta. Dacă toate cărțile

de referință din bibliotecile noastre ar fi digitizate, aceasta ar fi o resursă incredibilă”.

Acțiunea întreprinsă de Google a fost discutată și de alții. „Aceasta este o zi de schimbare a lumii”, relatează John Wilkin, un bibliotecar de la Universitatea Michigan care lucrează pentru Google. „Unii își fac griji că acesta este începutul sfârșitului bibliotecilor. Dar este ceea ce trebuie de făcut pentru a revitaliza profesia și a o face mai semnificativă”.

Duane Webster, directorul executiv al Asociației Bibliotecilor de Cercetare, a numit proiectul „o dezvoltare senzațională pentru societate în întregime, dar mai ales pentru bibliotecile de cercetare, care vor trebui să facă față unor noi probleme”, inclusiv prezervarea fișierelor digitale de aseme-

nea magnitudine, schimbarea rolului bibliotecilor de cercetare, problemelor de copyright. „Aceasta scoate în evidență faptul că noi gândim agresiv despre viitor și despre faptul cum societatea folosește informația”.

American Libraries, Ianuarie, 2005, p. 26-27.

Traducere de Vera Osoianu

Ghidul

CALIMERA: probleme legale și de drept

Proiectul CALIMERA, care a durat 18 luni și și-a încheiat misiunea în mai 2005, a acordat o atenție deosebită problemelor legale și de drept în activitățile bibliotecilor, muzeelor și arhivelor.

Odată cu intrarea în Era Informațională, se adâncește tot mai evident disensiunea între libertatea accesului la informație și dreptul la proprietatea intelectuală. Informația este percepută tot mai frecvent drept un bun ce poate fi comercializat și aceasta, în mod sigur, va îngădi pe viitor accesul la informația de calitate indispensabilă dezvoltării intelectuale, culturale, economice și sociale.

Compartimentul Probleme legale și de drept al Liniilor directorii CALIMERA se referă la copyright; efectul copyrightului asupra accesului public; copyrightul și sistemele de protecție tehnică; baze de date; libertatea informației etc.

Uniunea Europeană a adoptat un număr mare de directive menite să încurajeze societatea informațională. Suplimentar, au fost publicate documente, organizate conferințe și ședințe relevante asupra temei. Multe dintre aceste inițiative ale UE sunt semnificative pentru biblioteci. Liniile directorii Calimera își propun să ghideze persoanele de decizie în domeniul cultural, să stabilească problemele relevante și să încurajeze experiențele avansate. O atenție aparte este acordată asociațiilor profesionale, care sunt chemate să ofere membrilor săi consultanță în acțiunile de lobbying în relațiile cu guvernării în scopul realizării schimbărilor necesare. Liniile directorii pot fi folosite și pentru a reaminti guvernanților și ordonatorilor de credite că problemele legale, în special copyrightul, nu trebuie lăsate cu vederea în procesul de planificare a fondurilor necesare pentru proiectele naționale de digitizare.

Copyrightul este un subiect complex și particularitățile lui variază între țările Europei, precum și între categoriile lucrărilor protejate de copyright. Există câteva probleme de care trebuie să se țină

cont la folosirea lucrărilor aflate sub protecția copyrightului și este important ca specialiștii din biblioteci să cunoască cât mai bine reglementările legii copyright din propria țară și specificul lucrărilor cu care au de a face.

Ce este, de fapt, copyrightul? Copyrightul sau dreptul de autor este dreptul exclusiv de proprietate, oferit creatorului lucrării, de a permite sau interzice copierea unor categorii specifice de subiecte. Durata acestui drept constituie, în mod normal o perioadă fixă de timp (de regulă pe parcursul întregii vieți plus un număr anumit de ani după moartea autorului. Dacă lucrarea are doi sau mai mulți autori, numărătoarea anilor începe după decesul ultimului dintre autori). Legile copyright naționale se bazează pe principiile conținute în tratatele și convențiile internaționale. Tratatul care stă la baza Legii internaționale copyright este Convenția de la Berne pentru protecția lucrărilor artistice și literare (www.wiho.int/treaties/en/berne/). Convenția de la Berne a fost revăzută de câteva ori de la prima apariție și există și câteva alte tratate care acoperă alte lucrări. În 1996 au fost aprobate două tratate care extind protecția copyright în era digitală. În Tratatul copyright (WCT) a fost adăugat Dreptul Internet.

Creatorilor li se oferă un set de drepturi exclusive (vânzare, repartizare, licențe): dreptul de reproducere, dreptul de publicare, dreptul de adoptare, dreptul de închiriere și împrumut către public, drepturi de expunere publică, drepturi de radiodifuzare și disponibilitate publică prin rețele. Mai multe țări, cum ar fi Regatul Unit al Marii Britanii, oferă aceste drepturi automat după crearea lucrării, pe când altele solicită înregistrarea lucrării.

În SUA, de exemplu, există un sistem de înregistrare benevol; copyrightul există din momentul când este creată lucrarea, dar se recomandă înregistrarea, care este necesară pentru cazurile în care autorul este pus în situația de a intenta un proces civil pentru nerespectarea copyrightului.

De copyright sunt legate și drepturile morale, de remarcat dreptul de a fi recunoscut ca autor al lucrării și dreptul ca lucrarea să nu fie tratată peiorativ. Importanța și rolul acestor drepturi variază în diverse state europene. Colecțiile bibliotecilor din Europa, indiferent dacă sunt în format tradițional sau digital (incluzând baze de date, intranet, software, conținuturi „născute” digital, web site-uri) sunt protejate prin legea copyright.

Majoritatea țărilor de pe continentul european se supun dreptului civil, pe când Regatul Unit (UK) și Irlanda, de rând cu alte națiuni vorbitoare de limbă engleză (SUA, Australia, Africa de Sud ș.a.) se supun dreptului comun. Sub dreptul civil, autorii au în vedere dreptul inalienabil la proprietatea intelectuală; cu alte cuvinte aceasta este parte a drepturilor lor civile. Sub dreptul comun, copyrightul nu este un drept absolut: este doar recunoscut de lege.

Aceasta este o deosebire foarte importantă și motivul pentru care armonizarea copyrightului în cadrul țărilor Uniunii Europene este foarte dificilă.

Începând cu anul 1988, Comisia Europeană este preocupată de programul de armonizare a legilor copyright în cadrul UE, reieșind din faptul că deși legile copyright din statele membre nu sunt identice, ele sunt totuși similare. Fiecare națiune are tradiții proprii în ceea ce privește copyrightul. Totuși, după implementarea la sfârșitul anului 2002 a directivei 2001/29/EC a Parlamentului European privind armonizarea unor aspecte ale copyrightului și ale drepturilor conexe în societatea europeană, drepturile au fost constrânse. Efectele excepției privind reducerea copierii materialelor ce țin de cercetările „non-comerciale” au devenit recent mai efective în unele state europene. Profesioniștii care lucrează în biblioteci trebuie să fie conștienți de efectele unor asemenea prevederi asupra activității proprii și asupra activității altor persoane.

Copyrightul nu este un drept absolut și mai multe țări din lume recunosc necesitatea limitării la drepturile exclusive date autorilor, în unele circumstanțe specifice. Aceste limitări și excepții garantează că accesul la informație, promovarea interesului public pentru cercetare, instruire și alte roluri importante, nu trebuie să fie subiectul unor restricții copyright inutile.

Profesioniștii care lucrează în bibliotecile din toată lumea cred că unele excepții sunt importante pentru garantarea accesului nelimitat la informație și moștenire culturală. Fără aceste excepții, copyrightul ar deveni un monopol.

Când o lucrare nu mai este protejată, ea intră în domeniul public, un domeniu, unde, la general

vorbind, conținuturile sunt libere de drepturile de proprietate sau sunt tratate ca atare.

Digitizarea face posibilă răspândirea largă, ușoară și rapidă a informației, care poate fi un mare beneficiu în lumea cercetărilor științifice. De exemplu: digitizarea informației guvernamentale poate facilita distribuirea largă și rapidă a informației, contribuind la e-Guvernare. Totuși, aceasta nu poate avea loc fără permisiunea proprietarilor de drepturi, dacă materialul este sub protecția copyrightului.

În consecință, în ultimii ani această tendință este îngrijorătoare pentru multe țări.

În ultimii ani, multe țări sunt îngrijorate de extinderea termenului de protecție care reduce materialele (cărți, muzică, filme etc.) din domeniul public (Direcția copyright a UE extinde protecția pe parcursul vieții plus 70 de ani – termen deja în vigoare în Germania, dar în extindere în alte țări). Directiva UE privind bazele de date de asemenea pune constrângeri asupra domeniului public prin protejarea bazelor de date.

Aceasta are, de asemenea, un impact nefast asupra creativității, deoarece multe lucrări noi se bazează pe lucrări anterioare sau folosesc, cumva, lucrări apărute anterior.

Extinderea termenilor de protecție se face pentru a permite autorilor să beneficieze de dreptul de autor etc. și deci cercetarea nu poate să continue fără contribuții financiare de la editare.

Numai niște legi copyright balansate vor promova realizările societății în întregime prin asigurarea unei protecții efective autorilor și deținătorilor de drepturi, precum și prin asigurarea accesului rezonabil al cititorilor în scopul de a încuraja creativitatea, invenția, cercetarea, educația și instruirea.

Împrumutul public non-comercial nu este o activitate controlată, prin tradiție, de Legea copyright. Împrumutul public a fost dintotdeauna esențial pentru accesul la materialele culturale și educaționale și trebuie să fie accesibil tuturor.

Informația, în orice formă, este parte a surselor de împrumut. În conformitate cu directivele UE despre închiriere și împrumut, bibliotecile Europei au la baza activității reglementări concrete privind împrumutul. Directiva privind dreptul de închiriere și împrumut și alte reglementări privind copyrightul în domeniul proprietății intelectuale stipulează că materialele împrumutate de bibliotecile publice trebuie să fie autorizate și licențiate. Aceasta înseamnă că pentru unele materiale autorii ar putea

solicita anumite remunerări. Cerința este în vigoare și pentru muzee și arhive, dacă acestea împrumută materiale.

Deținătorii de drepturi erau îngrijorați că în mediul digital, lucrările lor nu vor fi protejate pe deplin de lege. Ca rezultat, editorii pot folosi metode de protecție tehnologică, precum sisteme pentru managementul drepturilor digitale, pentru a automatiza procesul de licențiere a lucrărilor și a garanta că termenele licențelor sunt respectate. Articolul 6 al Directivei copyright al UE consideră împiedicarea ori evitarea unor asemenea măsuri de protecție digitală drept infracțiune criminală.

Acesta este un motiv de îngrijorare pentru persoanele care doresc să copieze o lucrare protejată de lege. Managementul drepturilor digitale (DRM) are menirea să protejeze împotriva nerespectării copyrightului, dar poate merge mai departe și să limiteze accesul legitim.

De exemplu, dacă este făcută o excepție pentru a permite unei persoane dezabilitată vizual să transforme în alt format o lucrare pentru a o citi, aceasta va fi imposibil dacă lucrarea e protejată de DRM, care interzice copierile și transformările fără autorizație.

Prin urmare, excepțiile își pierd valoarea. În cel mai rău caz, DRM împreună cu licențele restrictive pot împiedica unele copii, făcute pentru unele scopuri. Directiva permite guvernelor să intervină în cazul plângerilor adresate, dar există preocuparea că aceasta nu va lucra destul de bine în practică. Este sigur că nu va lucra suficient de rapid pentru a permite persoanelor să obțină informația necesară în timp util. Unele grupuri de utilizatori cer ca în unele cazuri speciale, precum depozitul legal, prezervare și arhivare, să fie permisă evitarea măsurilor tehnice, toate în scopul disponibilității materialelor pentru generațiile viitoare. Bibliotecarii și grupurile de utilizatori vor trebui să monitorizeze dezvoltarea acțiunilor în acest domeniu.

Este, de asemenea, considerat infracțiune criminală amestecul în managementul dreptului asupra informației digitale electronice (informația oferită de posesorul copyrightului care identifică lucrarea, autorul ori alți deținători de drepturi, informații despre termenele și condițiile de folosire a lucrării), eliminarea acestor date ori retransmiterea lucrării fără ele.

Aceste infracțiuni noi, ce țin de măsurile de protecție tehnologică și de managementul drepturilor digitale, oferă bibliotecilor puterea de a-și proteja colecțiile proprii care au fost digitalizate sau alte materiale care au fost elaborate în format electronic.

La 29 aprilie 2004 Consiliul Miniștrilor și Parlamentul European au adoptat Directiva 2004/48/EC despre intrarea în vigoare a drepturilor asupra proprietății intelectuale care acoperă copyrightul și drepturile conexe, mărcile de fabrică, design, patente, indicatori geografici etc.

Scopul urmărit este impunerea sancțiunilor împotriva falsificărilor și plagiatului. Legea se aplică tuturor infracțiunilor, atât celor neintenționate și minore, cât și celor intenționate și serioase și nu se limitează numai la infracțiunile comerciale.

Curtea Europeană de Justiție examinează posibilitatea introducerii în viitorul apropiat a sancțiunilor necesare. Există o mare îngrijorare în legătură cu posibilitatea ca persoane precum studenții, cercetătorii, învățătorii, bibliotecarii să fie pedepsite pentru încălcări minore făcute în scopuri nobile, necomerciale. Bibliotecile trebuie să urmărească foarte atent cum se dezvoltă evenimentele în această sferă.

Proprietarii copyrightului organizează societăți colective de acordare, în numele lor, a licențelor pentru folosirea unor lucrări. De exemplu, există grupuri care se ocupă de administrarea colectivă a licențelor și distribuirea onorariilor de la folosirea casetelor, CD-urilor, materialelor tipărite, lucrărilor artistice, difuzarea radio și TV a materialelor etc. Licențierea colectivă poate beneficia utilizatorii prin a le oferi licențe de folosire care acoperă întregul repertoriu, eliminând necesitatea de a negocia un număr mare de licențe individuale. Societățile pot deține monopolul asupra folosirii unor materiale.

Activitatea societăților de colectare este urmărită de Comisia Europeană, în particular aspectele care trebuie reglementate în cadrul Comisiei Europene pentru Comunicare: Managementul copyrightului și a drepturilor conexe pe piața internă, EC COM (2004) 261 (Final).

Comisia a trasat câteva posibilități de îmbunătățire a situației privind dezvoltarea licențierii pentru exploatarea drepturilor.

Directiva nr. 96/9/EC a Consiliului Europei despre protecția bazelor de date reglează protecția bazelor de date. Selecția și aranjamentul conținutului bazelor de date sunt protejate de copyright. Pentru protecția investițiilor pentru crearea bazelor de date există drepturi aparte.

O bază de date este definită în directivă ca „o colecție de lucrări independente, date ori materiale aranjate în ordine sistematică ori metodică și accesibilă individual, electronic sau prin alte mijloace”. Bazele de date pot include orice tip de informații,

cum ar fi: text, muzică, imagini, numere, fapte și date.

Cataloagele, precum cataloagele de bibliotecă, sunt baze de date sub aceeași definiție ca și colecțiile de metadate. Creatorii bazelor de date pot interzice copierea neautorizată o perioadă de 15 ani de la data completării bazei de date sau de la data când aceasta a devenit disponibilă pentru public. Dacă baza de date suferă schimbări esențiale, atunci ea este protejată încă 15 ani. Excepțiile la acest drept, cum ar fi probleme de instruire și cercetări necomerciale, sunt de competența statelor membre, sunt însă și restricții – utilizatorii pot extrage în scopuri personale o parte substanțială dintr-o bază de date non-electronică, dar nu și dintr-o bază de date electronică. Actualmente această Directivă este revizuită cu scopul clarificării unor probleme privind excepțiile.

În UE bazele de date sunt protejate prin Dreptul asupra bazelor de date sau Dreptul copyright. Conform Directivei privind bazele de date, orice colecție de metadate este calificată ca o bază de date. Există un argument puternic că dacă un indicator folosește abilități și cunoștințe pentru a aplica eticheta metadate unui document, atunci acesta trebuie protejat de copyright. Chiar dacă tribunalul ar decide că astfel de documente nu sunt calificate pentru asemenea protecție, din pricina investiției umane și financiare, ele, fără îndoială, se vor bucura de dreptul asupra bazei de date.

Dreptul asupra proprietății intelectuale în sfera metadatelor devine o problemă particulară în cazul proiectelor comune privind adăugarea metadatelor la colecții. Proprietatea în cazul unor asemenea colecții dezvoltate în comun este încredințată mai multor instituții partenere. Aceasta înseamnă că nici o instituție nu poate exploata materialele fără acordul tuturor celorlalți parteneri.

În asemenea cazuri, cea mai bună soluție este de semnat un acord de parteneriat înainte de a începe munca în cooperare.

În cazul mai multor instituții locale, este puțin probabil ca metadatele să fie suficient de prețioase sau importante pentru a justifica o situație activă în politicile Internetului, pe care unele servicii comerciale se oferă să le realizeze contra taxe, dar trebuie să se recunoască faptul că prin plasarea metadatelor într-un domeniu public, instituția riscă ca alte instituții să folosească asemenea metadate în scopuri proprii. Totuși, numai în cazul când colecțiile de metadate sunt foarte importante și valoroase, aceste acțiuni sunt justificate.

Un alt aspect al problemei ține de proprietatea copyright a unei lucrări la care trebuie adăugate

metadatele în scopul de a o descrie în așa fel ca să poată fi găsită. Când este solicitată permisiunea de a digitiza o lucrare, trebuie să fie solicitată în același timp și permisiunea de a incorpora metadatele.

Copierea unei lucrări din colecție pentru arhivare, preservare sau conservare este considerată de mare importanță pentru biblioteci, muzee și arhive. Este important ca lucrările de interes public să prezinte o excepție și să poată fi copiate pentru a conserva originalul, iar copia să fie disponibilă pentru consultări și alte folosințe pe aceeași cale precum formatul original. În Directiva copyright a UE, statelor membre li se permite de a arhiva și prezerva lucrări specifice și a le face disponibile în condiții stricte. Multe state decid să nu încorporeze aceste prevederi, care nu sunt obligatorii, în Legislația națională și deci în aceste scopuri trebuie cerută autorizația respectivă. Aceasta continuă să împiedice obiectivele naționale de preservare a moștenirii culturale, deoarece acordarea eliberării este dificilă și costisitoare.

Succesul proiectelor de digitizare depinde de conținuturile accesibile publicului. Inevitabil vor fi conținuturi de ambele feluri atât „născute” digital (cum ar fi baze de date, conținuturi WEB etc.), precum și lucrări tradiționale din colecțiile din toată Europa, care vor fi considerate ideale pentru a fi incluse. Profesioniștii care lucrează în biblioteci, muzee și arhive trebuie să cunoască specificul copyrightului din țara proprie și directivele și tratatele internaționale.

Ei trebuie să-și asume responsabilitățile pentru a se asigura că activitatea lor și cea a beneficiarilor este în concordanță cu legislația copyright națională și internațională.

– Important de notat că, deși în unele cazuri biblioteca poate fi singurul proprietar al lucrării fizice, ea nu este neapărat și proprietarul drepturilor. Numai timpul va arăta dacă în viitor va exista o excepție pentru digitizarea lucrărilor tipărite, cu scopul de a le face disponibile beneficiarilor prin rețele de acces liber. Directiva copyright a UE include câteva excepții pentru reproducere.

– Copyrightul lucrării protejate trebuie clarificat înainte de digitizare și făcut cunoscut prin rețea. Bibliotecarii trebuie să fie pregătiți pentru negocierile cu deținătorii drepturilor de autorizație. Acesta poate fi editorul, o societate de colectare, o agenție de licență sau poate chiar autorul ori reprezentantul autorului, dacă acesta este mort.

– Deseori va fi nevoie de negocieri pentru dreptul de acces la lucrările existente în format digital. Dacă ambii parteneri negociază la nivel

legal, sunt dezirabile cunoștințele despre Legea copyright și elaborarea contractelor.

– Există multe nuanțe care apar în procesul de semnare a contractelor și licențelor care pot aduce organizația în pragul riscului unui litigiu costisitor și este important ca negociatorii să cunoască condițiile de semnare și prețurile.

Înainte de a începe digitizarea, bibliotecile trebuie:

- Să cunoască legislația copyright curentă și în curs de apariție și să ceară consultări legale. (Detalii despre specificul copyrightului național al unui număr impunător de state pot fi găsite pe web site-ul UNESCO).
- Să elaboreze scopul politicilor copyright și directivele serviciului. Din documentele elaborate trebuie să reiasă ce este permis sau nu beneficiarului. Se va stabili cine și în ce scopuri va avea acces, se va decide asupra securității rețelei și cum va fi controlată copierea și folosirea, dacă va exista un sistem tehnic de protecție sau accesul va fi monitorizat prin identificare, înregistrare sau controlul prin parolă (password). Va fi sau nu oferit accesul la distanță la lucrările protejate.
- Să decidă asupra conținutului ce urmează a fi inclus și să identifice cine deține copyrightul asupra protecției lucrării. În cazul când organizația nu deține copyrightul unei lucrări, aceasta nu poate fi pasibilă la digitizare. Unele lucrări pot fi deja publicate în format electronic și deci editorul va avea nevoie de licență pentru a oferi accesul.
- Să estimeze cât timp va necesita obținerea copyrightului și să facă demersurile necesare la timp.
- Să programeze fonduri suficiente pentru obținerea copyrightului, mai ales în cazurile când autorii sau alți deținători de drepturi sunt reprezentanți de societăți, de colective. La stabilirea bugetului necesar trebuie să fie luate în calcul costurile pentru personalul angajat suplimentar.
- Să stabilească mecanismele și să negocieze licențele necesare. Dacă este posibil, să fie angajați consultanți.
- Să negocieze accesul la lucrările electronice existente în cadrul unor consorții. Bibliotecarii pot negocia de pe poziții mai avantajoase cu negustorii dacă și unesc posibilitățile și cunoștințele formând consorții.
- Să conștientizeze faptul că una din problemele principale va fi să învingă rezistența deținătorilor de drepturi pentru a permite digitizarea lucrărilor. Ei vor trebui convinși că operele lor nu vor fi supuse abuzului ori folosite greșit și că nu vor pierde financiar.

- Un autor sau editor va fi reluctant în a permite ca lucrarea să fie accesibilă electronic fără a avea garanții că lucrarea nu va fi folosită în scopuri neadecvate și nu va fi accesată în țări cu o protecție copyright necorespunzătoare.
- Să conștientizeze limitele contractuale și posibilitățile bibliotecii. Contractele pot interzice unele întrebări sau să necesite folosirea unor măsuri pentru restricția ori controlul accesului unei a treia părți.
- Copyrightul unui web site în dezvoltare, în mod ideal, trebuie să aparțină bibliotecii gazdă. Dacă un web site începe să fie dezvoltat de către alte persoane sau organizații este extrem de important ca toate autorizațiile relevante să fie obținute înainte ca web site-ul să fie scos în acces public. După obținerea drepturilor, organizația este liberă să-l exploateze după bunul plac.
- Unele colecții digitizate vor fi de asemenea baze de date și vor fi protejate de drepturi copyright. Aceasta are loc indiferent de dreptul asupra conținutului care este protejat de dreptul propriu și poate ori nu să aparțină organizației.
- Să corecteze clauzele pentru managementul drepturilor privind licențele care au fost acordate. În particular, de luat în considerație posibilitățile de întrebuițare a Managementului drepturilor digitale în scopul înregistrării unor detalii privind dreptul de autor, durata licențelor și unele clauze speciale în cadrul licențelor.
- Să se asigure că pentru instruirea personalului au fost rezervate resursele adecvate. Toate acestea în scopul ca personalul să fie conștient de probleme legate de politici și problemele copyrightului. Să se asigure că personalul este conștient de riscurile posibile în cazul nerespectării drepturilor, precum și de daunele aduse organizației dacă proprietatea intelectuală nu este respectată.
- Grupul de la Frankfurt a publicat o declarație despre retrodigitizare (digitizarea conținuturilor care în original au apărut în format tradițional) de către editori și biblioteci.

Accesul și folosirea informației electronice, de regulă, este reglementat de o înțelegere contractuală, numită licență, care este obligatorie pentru ambele părți. Aceasta a devenit metoda preferată de proprietarii copyright pentru conținuturi în format digital. O licență conferă drepturi de proprietate. Ea specifică condițiile în care bazele de date și alte lucrări copyright pot fi folosite și exploatate și de către cine.

Directiva copyright a UE 2001 /29/ EC încurajează folosirea licențelor. Capitolul 30 stipulează:

„Drepturile la care se face referire în Directivă pot fi transferate, încredințate ori subiect de recunoaștere în licențele contractuale fără a prejudicia legislația națională despre copyright și drepturile conexe”. Ultimul moment este important; licențele nu trebuie să neglijeze Legea copyright.

Licențele precizează cine este în drept să acceseze lucrarea, la ce preț și pe ce termen. Sunt stipulate și întrebări de felul: poate un utilizator să facă copia lucrării, ce perioadă utilizatorul poate accesa lucrarea ori dacă poate face careva schimbări. Bibliotecile recurg la procurarea licențelor în scopul de a face conținutul digital disponibil utilizatorilor. Ele trebuie să negocieze cele mai bune, cu puțință, condiții pentru a face față necesităților utilizatorilor. Aici nu este vorba numai despre prețuri, dar și de siguranța că licența conține definiții precum „utilizatori autorizați”; „întrebuintare autorizată” și „site” care cel mai bine corespunde necesităților instituției. Nu este suficient ca personalul să respecte condițiile negociate, acestea trebuie comunicate și utilizatorilor. În mod normal contractul include prevederi unde se afirmă că nici instituția, nici utilizatorii nu vor încălca copyrightul sau alte drepturi de proprietate. Posesorul licenței afirmă de asemenea că licența va fi folosită în concordanță cu condițiile negociate. Personalul bibliotecilor trebuie să susțină drepturile morale și legale ale creatorilor și distribuitorilor proprietății intelectuale, totuși ei nu trebuie să semneze niște clauze prin care organizația își asumă niște responsabilități ce nu le poate îndeplini, pentru acțiuni care sunt în afara controlului lor direct.

Licențele negociate de către consorții sunt văzute de mulți ca răspuns împotriva puterii editorilor și altor deținători de drepturi. În unele țări poate fi posibil de convins guvernele să finanțeze astfel de proiecte. Multe consorții naționale și-au unit puterile pentru folosirea în comun a informației licențiate și pentru elaborarea unui set de principii privind licențierea. Editorii încep a se obișnui să negocieze cu consorțiile, dar se păzesc de cererile pentru „licențe-model”. Cu toate acestea, astfel de „licențe-model” există.

Publicația EBLIDA „Licențierea resurselor digitale: cum să eviți capcanele legale” (Licensing Digital Resources: how to avoid the legal pitfalls) semnată de Emanuella Giavarra este un ghid al experienței avansate pentru acei care negociază licențe la produsele electronice.

Comunitățile creative sunt organizații non-profit care oferă creatorilor de conținuturi digitale (muzică, fotografii, film, scrieri, material educațional) posibilități de a-și face lucrările disponibile prin licențe. Ei păstrează copyrightul, dar permit altora să folosească lucrările în unele condiții. De exem-

plu, licența poate permite copierea, distribuirea, expunerea lucrării copyright cu condiția că va spori renumele autorului. Ideea este de a permite creatorilor de a-și face lucrările disponibile cu mai puține condiții restrictive decât permite legea copyright. Comunitățile creative au fost fondate în 2001 în SUA și au o ramură internațională Commons care a negociat licențe specifice cu autoritățile câtorva state, incluzând, în Europa, Austria, Finlanda, Germania, Olanda și Spania. Sunt în proces de dezvoltare licențele în Belgia, Croația, Franța, Irlanda, Italia, Suedia și Rusia. Pentru mai multă informație de consultat site-ul www.creativecommons.org.

În conformitate cu Convenția europeană pentru protecția drepturilor umane și a libertăților fundamentale „fiecare are dreptul la respect pentru viața privată și de familie, pentru casă și corespondență”. În scopul de a permite mișcarea liberă a datelor și în același timp a asigura protecția intimității, UE a armonizat legile statelor membre printr-un număr de directive și reglementări.

Informații despre indivizi – cunoscute ca „date personale” – sunt colectate și folosite în multe sfere ale vieții cotidiene, cum ar fi de exemplu înregistrarea la bibliotecă.

Dacă instituțiile colectează, transmit, folosesc în comun accesul, cu alte cuvinte se ocupă de careva date personale, sunt obligate să prelucreze datele într-o manieră corectă și sigură.

În conformitate cu dreptul european, la procesarea datelor trebuie respectate opt principii generale:

- Datele trebuie să fie corecte și legale;
- Folosite în scopuri limitate;
- Datele trebuie să fie adecvate, relevante și nu excesive;
- Datele trebuie să fie exacte;
- Să nu se păstreze mai mult decât este necesar;
- Datele trebuie procesate în conformitate cu datele subiecților de drept;
- Datele trebuie păstrate în siguranță;
- Nu pot fi transferate către alte țări fără protecția adecvată.

Există reguli foarte stricte care se aplică la procesarea „datelor sensibile”, cum ar fi datele despre originea rasială sau etnică, opinii politice, apartenență religioasă, calitatea de membru de sindicat, datele despre sănătate și preferințe sexuale. Astfel de date pot fi prelucrate numai în circumstanțe foarte specifice.

Este foarte necesară claritatea și transparența despre datele personale colectate și în ce scopuri

pot fi folosite. Este recomandabil totuși de elaborat un document care să specifice:

- de ce sunt colectate aceste informații personale;
- în ce scop vor fi folosite informațiile colectate;
- ce opțiuni au beneficiarii de a folosi aceste date;
- cine poate avea acces la date;
- ce perioadă vor fi păstrate datele etc.

Legile naționale garantează o serie de drepturi pentru indivizi. Acestea includ:

- dreptul de a fi informați când datele sunt prelucrate;
- necesitatea prelucrării acestor date;
- dreptul de a accesa datele;
- dreptul de a rectifica sau anula datele în caz de necesitate;

Orice solicitare, din partea persoanelor, de a-și accesa propriile date personale trebuie rezolvată prompt; și orice date personale despre o a treia parte nu pot fi accesate fără permisiunea acesteia.

Pentru îmbunătățirea accesului la informație pentru toți cetățenii și ghidarea acestora la folosirea practicilor de calitate, bibliotecile trebuie să urmărească procesul de dezvoltare a legislației copyright naționale și internaționale.

- Bibliotecile trebuie să fie pregătite să adune dovezi când restricțiile copyright devin bariere în oferirea serviciilor și să raporteze despre aceasta asociațiilor și instituțiilor naționale. Directivele UE pot fi revăzute și schimbate dacă pentru aceasta există un motiv serios.
- Trebuie încurajate inițiativele când specialiștii din sectorul moștenirii culturale își unesc eforturile pentru a rezolva împreună problemele discutabile.
- Managerii bibliotecilor trebuie să susțină și să stabilească legături cu organizații internaționale și europene precum EBLIDA (Biroul European al Asociațiilor de Biblioteci, Informare și Documentare), care a fost fondat în 1992 ca organizație non-guvernamentală, nonprofit cu scopul de a reprezenta bibliotecile la nivel european și care activează în vederea siguranței că legislația copyright nu afectează defavorabil scopurile Societății Informaționale Europene. EBLIDA are un Grup de Experți Copyright bine organizat, reprezentând cele mai multe state membre ale UE. Este foarte important de a realiza un echilibru potrivit între drepturile proprietarilor și dreptul utilizatorilor.

Managementul documentelor digitale este tehnologia-cheie pentru temelia e-Guvernării. Acesta trebuie să aibă la bază ambele sisteme, cel care generează documentele și cel care le păstrează, în așa fel ca documentele electronice să fie administrate în cadrul unor reglementări potrivite.

O problemă dificilă este siguranța că autoritățile publice nu se ascund în spatele regulilor de protecție a datelor ca o sursă pentru a reține circulația informației. De asemenea, legile privind protecția datelor adoptate trebuie să dea siguranța că sunt destul de viguroase pentru a face față tehnologiilor moderne.

În privința libertății informației, persistă necesitatea continuă ca cetățenii să fie mai conștienți de drepturile lor vizând accesul la informație. Autoritățile publice trebuie să găsească metode de a face cât mai accesibilă informația oficială pentru cetățeni. La nivel UE au fost propuneri de creare a unui „portal” comun de accesare a informațiilor de la diverse instituții de pe un singur web site și a unui „helpdesk” interinstituțional.

Se impune combaterea urgentă a „spam”-urilor cu ajutorul unor activități legale, tehnice, sociale și educaționale. Atât timp cât problema mesajelor electronice comerciale nesolicitate nu este rezolvată la nivel internațional, ea nu are rezolvare la nivel european ori național.

Prezentare și traducere selectivă
de Vera Osoianu

Teorie și practică

Rolul

Ecaterina Zasmenco

bibliotecilor universitare în modernizarea învățământului în contextul Procesului de la Bologna

Oricare bibliotecă modernă este parte indispensabilă a spațiului educațional, iar o bibliotecă universitară ocupă un loc deosebit în acest context, fiind suportul de bază al procesului de instruire și cercetare. Rolul bibliotecii universitare sporește în legătură cu reformările virtuozose care se realizează la moment în cadrul învățământului superior, acestea fiind dictate de intenția Republicii Moldova de a adera la Procesul de la Bologna. Integrarea în Spațiul European Educațional propune avantaje valoroase învățământului superior din Moldova, dar nu înainte de a impune și anumite exigențe fixate în acest document.

În speranța optimistă că vom reuși să devenim membri ai Procesului de la Bologna, este important să înțelegem că atingerea acestui obiectiv presupune o muncă consecventă și asiduă. Ca și oricare alt proces de integrare, semnarea actului de aderare nu înseamnă decât începutul adevărat al integrării. De aceea dezideratul Ministerului Educației rezidă în încrederea că regăsindu-ne într-o Europă comună a cunoașterii, vom fi capabili să-i facem față, s-o îmbogățim și să contribuim la îmbunătățirea ei calitativă.

Care ar fi locul și rolul bibliotecilor universitare în acest context. Cu siguranță acestea rezidă din obiectivul vital al Procesului de la Bologna – promovarea unui sistem eficient de asigurare a calității învățământului superior la nivel instituțional, național și european. Acest deziderat impune bibliotecilor universitare schimbări, care țin, în primul rând,

de conținutul și calitatea activităților informațional-bibliotecare.

Acestea, la rândul său, dictează modernizarea activității bibliotecilor. În acest sens bibliotecile universitare stipulează în rândul direcțiilor prioritare de activitate acoperirea informațional-documentară a proceselor educațional și științific prin utilizarea în aceste scopuri a posibilităților oferite de tehnologiile informaționale moderne, extinderea accesului utilizatorilor la informație, integrarea în spațiul informațional global, deplasarea accentului de pe servirea beneficiarilor pe organizarea accesului la informație.

Evoluția furtunoasă a tehnologiilor informaționale a schimbat radical mediul informațional, oferind noi oportunități, dar generând și noi probleme pentru bibliotecă. Implementarea și utilizarea eficientă a tehnologiilor informaționale moderne în activitatea bibliotecilor cere soluționarea unui spectru divers de probleme, începând cu cele conceptuale, tehnologice, organizaționale și terminând cu reciclarea personalului și formarea utilizatorilor. Aceste deziderate sunt stipulate și în Proiectul unui document foarte important în viziunea noastră, la elaborarea căruia au lucrat reprezentanți din toate tipurile de biblioteci ale rețelei învățământului – Strategii de dezvoltare a bibliotecilor instituțiilor de învățământ (2005-2010). Ministerul Educației a promovat acest document spre examinare către Guvernul țării, bibliotecarii fiind în speranța că documentul va avea susținerea factorilor de resort.

Ce reprezintă azi bibliotecile instituțiilor de învățământ superior. Conform datelor statistice, în Republica Moldova (către 1 martie 2005) funcționează 27 de biblioteci ale instituțiilor de învățământ superior de stat și privat, acestea deținând un fond de peste 6600000 documente. În medie anual bibliotecile din învățământul superior înregistrează peste 6000000 împrumuturi și cca 5400000 vizite ale utilizatorilor.

Una din direcțiile de bază care definește rolul și misiunea primordială a unei biblioteci este **dezvoltarea colecțiilor**.

Având în vedere că în ultimii ani în cadrul instituțiilor de învățământ superior s-au înființat facultăți noi, s-a modificat și diversificat nomenclatorul de specialități și specializări, trebuie menționat faptul că administrațiile universitare conștientizează acest moment și acordă o atenție deosebită în vederea completării fondului de documente, atât tipărite, cât și pe suport electronic, al bibliotecilor. Astfel, dacă urmărim situația indicatorilor în biblioteci vizavi de intrări noi per/utilizator, spre exemplu (Tab. 1), putem constata că situația comparativ cu alte biblioteci este mai bună, dar departe de a se încadra în normele țărilor europene. Bibliotecile, îndeosebi bibliotecile mari (ca vârstă și fonduri) dețin și multe colecții care necesită a fi înnoite sau împrăspătate. Rata de viață a colecțiilor acceptată de bibliotecile europene și recomandată de IFLA este de 7-10 ani. Situația în acest aspect în bibliotecile noastre (Tab. 2) pare a fi alarmantă, deși poate ar exista și niște explicații obiective, atunci când este vorba de păstrarea și conservarea colecțiilor de valoare cultural-științifică deosebită, de patrimoniu național și instituțional. Dar fără a face calcule, știm foarte bine că multe biblioteci universitare dețin numeroase documente apărute cu mult timp în urmă. Și nu întotdeauna este posibil de a le înlocui cu altele mai actuale. Și nu întotdeauna ele pot fi casate. Acesta rămâne un proces de preocupare continuă a bibliotecilor, fiind și un proces migălos care cere mult timp și forțe.

Una din sursele de completare a colecțiilor, pe care o menționează bibliotecile, este schimbul național și internațional de documente. În acest sens vom menționa bibliotecile Universității "A. Russo" Bălți, USM, ASEM, ULIM, UTM, Universității de Stat "I. Creangă", care își completează anual colecțiile în mediu de la 150 la 500 de documente și expediază, la rândul său, până la 180 de documente. Realizări mai modeste înregistrează la acest capitol bibliotecile Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Institutului Național de Educație Fizică și Sport, universităților din Cahul și Comrat. Printre partenerii cu care colaborează, bibliotecile numesc centrele universitare din România, Bulgaria, Polonia, țările CSI, BN a României, Biblioteca Congresului ș.a. De asemenea, bibliotecile men-

ționează importanța și necesitatea schimbului de documente la nivel național.

Aș vrea să menționez activitatea Bibliotecii Republicane Științifice Agrare a Universității Agrare care, începând cu anul 2001, este membru al Rețelei Internaționale de Biblioteci AGLINET, care include 55 de biblioteci și centre de informare internaționale de profil agrar din 55 de țări ale lumii și colaborează în vederea schimbului de documente prin intermediul împrumutului interbibliotecar. Bibliotecile membre AGLINET au ca sarcină punerea la dispoziție una altele a edițiilor naționale din domeniul agriculturii.

Este salutară ideea realizată de către colegii de la DIB ULIM și Universitatea bălțeană în vederea Depozitului legal instituțional, care permite formarea unei colecții exhaustive ale publicațiilor cadrelor didactice și cercetătorilor universitari. Este o experiență demnă de urmat, realizarea căreia ar cere poate mai multă insistență a bibliotecarilor din alte instituții în adresa rectoratelor.

La compartimentul **Schimb de documente și împrumut interbibliotecar** toate bibliotecile menționează problemele ce țin de obstacolele în această activitate – procedura anevoioasă de devamare și taxele vamale, cheltuieli mari pentru expedițiile poștale, număr limitat de documente destinate schimbului – toate acestea fiind un subiect abordat și în Strategiile de dezvoltare a bibliotecilor din instituțiile de învățământ. Tot în acest context, bibliotecarii solicită urgentarea aprobării Regulamentului împrumutului interbibliotecar.

Bibliotecile își expun opiniile și în adresa ministerelor tutelare și în special Ministerului Educației vizavi de problema achizițiilor de documente și pentru alte biblioteci din învățământ decât cele școlare. În acest sens ar fi bine-venită elaborarea de către Ministerul Educației în colaborare cu bibliotecile a unor proiecte de amploare în scopul completării colecțiilor cu publicații de referință, spre exemplu, achiziționarea bazelor de date străine ș.a.

Și dacă a venit vorba de baze de date, este momentul să ne referim la activitatea Consorțiului eIFL Direct Moldova care oferă posibilități facile de accesare a BD EBSCO, bine-venite și recunoscute în comunitatea universitară. A dispune de resurse electronice nu înseamnă încă utilizarea lor eficientă. Strategia utilizării eficiente a BD se constituie din două componente:

1. Promovarea lor activă în rândurile beneficiarilor pentru ca fiecare categorie de beneficiari să cunoască bazele de date de profil;
2. Instruirea și formarea beneficiarilor privind cultivarea deprinderilor de regăsire a informațiilor în baze de date după diverse chei de acces, în

vederea organizării comunicării directe dintre beneficiar și resursele informaționale.

Conștientizând foarte bine aceste momente, bibliotecile au realizat anumite performanțe. În primul rând este vorba de asigurarea condițiilor de accesare a BD prin dotarea cu echipament, extinderea accesului la INTERNET, organizarea activităților de promovare a BD și instruire a beneficiarilor. În acest sens vom menționa inaugurarea Centrului MULTIMEDIA la Biblioteca ASEM, Mediateca Bibliotecii Universității "A. Russo", Bălți, Mediateca DIB ULIM, oficiul "Servicii multimedia" la BCU, Centrul Infomedica de la Biblioteca Universității de Medicină ș.a.

Desigur, lucrurile la acest capitol nici pe departe nu sunt ideale. Există problema achitării taxei pentru unele instituții, asigurarea cu echipamentul necesar pentru utilizarea BD, accesul la INTERNET. Totodată, bibliotecile își expun doleanțele privind activitatea Consorțiului în vederea aderării altor membri, activitățile de instruire a personalului, parteneriatul, participarea la expoziții și prezentări naționale etc.

O direcție strategică de activitate a bibliotecilor universitare este promovarea lucrărilor corpului didactic și cercetătorilor prin elaborarea bazelor de date care, în viziunea noastră, prezintă interes nu numai pentru utilizatorul comunității universitare. Desigur, aici se are în vedere nu numai constituirea bazelor de date bibliografice. Este vorba de digitizarea publicațiilor în cauză și organizarea accesului la ele. Această direcție de activitate ar putea servi drept subiect al unor proiecte corporative interuniversitare întrucât este nevoie de implicarea unor resurse financiare și umane impunătoare.

Cu referire la proiectele de grant voi menționa că bibliotecile universitare au beneficiat de granturi mai mari și mai mici finanțate de diferite organisme, în vederea completării colecțiilor, dotării cu echipament tehnic, softuri specializate de bibliotecă, instruirea personalului. Multe din biblioteci sunt implicate și beneficiază și de granturile facultăților și laboratoarelor științifice universitare. Nu voi face o sinteză a acestor reușite, va dura prea mult. Aici doar aș vrea să promovez, poate repetat, ideea elaborării proiectelor corporative, de parteneriat cu implicarea bibliotecilor din străinătate. Bibliotecile noastre ar avea doar de câștigat. Dar pentru a realiza un astfel de obiectiv, se cere o bună colaborare, cooperare între bibliotecile noastre, Ministerul Educației, Ministerul Culturii, un interes mai concret vizavi de organismele internaționale care acceptă astfel de proiecte.

Universitățile, Ministerul Educației, alte ministere trebuie și în continuare să manifeste interes pentru achiziționarea bazelor de date străine,

dotarea bibliotecilor cu echipament performant, inaugurarea centrelor MULTIMEDIA, orientarea spre formarea colecțiilor digitizate ale cadrelor didactice și cercetătorilor. Altfel spus, bibliotecile universitare trebuie să fie suportul informațional și documentar al schimbărilor ce intervin în învățământul superior în contextul exigențelor Procesului de la Bologna.

O bibliotecă universitară modernă azi este un centru de informare, care își propune realizarea sarcinilor și funcțiilor prin extinderea serviciilor oferite beneficiarilor deplasând accentele pe utilizarea tehnologiilor computerizate.

În acest sens, beneficiarii trebuie să dețină deprinderi și abilități de orientare în torentele de documentare, de regăsire, diseminare și apreciere operativă a informației și de a o obține în forma comodă pentru utilizare. Altfel spus, utilizatorul trebuie alfabetizat, sarcină deloc ușoară în condițiile realității noastre, realizarea căreia într-o măsură substanțială revine bibliotecarului.

Poziția bibliotecii ca centru informațional în sensul celor expuse mai sus impune bibliotecarilor necesitatea perfecționării continue a competențelor profesionale. Nu pot să nu mă refer în acest context la activitatea Școlii de Biblioteconomie din Moldova. Toate bibliotecile fără excepție menționează cu satisfacție importanța și utilitatea activităților organizate în cadrul Școlii. Bibliotecile stipulează abordarea imperioasă a temelor, expunerea clară a subiectelor, utilizarea tehnologiilor moderne, aplicarea suporturilor informațional-educative, a formelor interactive de predare. Totodată, bibliotecarii își expun doleanțele vizavi de organizarea a mai multor acțiuni de instruire cu aplicații practice, seminare ce țin de metodologia aplicării standardelor, mai multe acțiuni în teritoriu.

Și în încheiere câteva cuvinte referitor la personalul bibliotecilor universitare (Tab. 3). Administrațiile bibliotecilor sunt preocupate de crearea condițiilor optime în vederea identificării potențialului creativ al bibliotecarilor, perfecționării profesionale. Se depun eforturi în vederea completării statelor cu specialiști tineri, flexibili, deschiși schimbărilor, cu o bună pregătire teoretică. Vom menționa că în comparație cu alte tipuri de biblioteci, în bibliotecile universitare activează un procent destul de impunător de specialiști cu studii superioare în domeniu. Dar trebuie să recunoaștem că problema personalului totuși există. Cunoaștem situația și știm cred că și răspunsul la întrebarea de ce bibliotecarii nu vin în biblioteci. Este vorba de statutul social al profesiei, remunerarea muncii. Cred că aceste probleme de rând cu alte probleme în activitatea bibliotecilor vor rămâne și în continuare în vizorul Asociației Bibliotecarilor, Consiliului Biblioteconomic Național, Consiliului director, tuturor factorilor de resort.

Abrevieri:

B-ca Ac. de Muzică, Teatru, Ar. Plastice	Biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice
B-ca ASEM	Biblioteca Academiei de Studii Economice din Moldova
B-ca Centrală USM	Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova
B-ca Generală a Ac. "Șt. cel Mare" a MAI	Biblioteca Generală a Academiei de Poliție "Șt. cel Mare" MAI
B-ca Inst. de Științe ale Educației	Biblioteca Institutului de Științe ale Educației
B-ca INEFS	Biblioteca Institutului Național de Educație Fizică și Sport
B-ca Științ. Agr. a UASM	Biblioteca Științifică Agricolă a Universității Agrare de Stat din Moldova
B-ca Științifică AAP	Biblioteca Științifică a Academiei de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova
B-ca Științifică US "A. Russo" Bălți	Biblioteca Științifică a Universității de Stat "A. Russo", Bălți
B-ca Științifică UPS "I. Creangă"	Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat "I. Creangă"
B-ca US Cahul	Biblioteca Universității de Stat Cahul
B-ca US Comrat	Biblioteca Universității de Stat Comrat
B-ca USMF "N. Testemițanu"	Biblioteca Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”
B-ca UP Tiraspol	Biblioteca Universității Pedagogice din Tiraspol
B-ca UTM	Biblioteca Universității Tehnice a Moldovei
DIB ULIM	Departamentul Informațional-Biblioteconomic al Universității Libere Internaționale din Moldova

Ala Panici

Standardizarea descrierilor bibliografice în aspectul noilor tendințe de catalogare a resurselor informaționale. Terminologie selectivă

După publicarea recomandărilor FRBR, secția Catalogare IFLA a decis revizuirea familiei ISBD – în special a standardului pentru descrierea monografiilor ISBD(M) și a celui pentru seriale – ISBD(S). Primele variante redactate ale acestor standarde au fost oferite spre discuție în 2001, următoarele variante – în prima jumătate a anului 2002, iar variantele finale – spre sfârșitul anului 2002.

Scopul primordial al revizuirii standardelor nominalizate a fost asigurarea corespunderii dintre ISBD și FRBR, în special obținerea compatibilității cerințelor FRBR cu nivelul de bază al înregistrării bibliografice naționale, fapt care a determinat revizuirea ulterioară a tuturor elementelor de date. Elementele care au fost obligatorii în ISBD, iar în FRBR sunt facultative – devin facultative în ISBD. Elementele facultative în ISBD, dar obligatorii în FRBR – devin obligatorii și în ISBD. În acest sens prioritare în aspectul facultativ/obligatoriu sunt considerate cerințele FRBR.

Unele elemente sunt obligatorii în toate cazurile, altele – numai în anumite situații, care pot fi exprimate prin formula „necesar de identificat” sau „în cazul unei importanțe deosebite pentru utilizatorii catalogului” etc.

În cazul în care situația nu poate fi explicată, elementul devine facultativ. Unele elemente sunt facultative în toate cazurile, altele – numai în anumite condiții pot deveni obligatorii (ex.: diverse note – ale catalogatorului sau bibliografice).

Prezumtiv, agențiile bibliografice naționale și bibliotecile, care asigură schimbul internațional, urmează cu strictețe cerințele ISBD. Alte instituții au o libertate mult mai mare în acest sens, fiind capabile să selecteze, la propria latitudine, elementele obligatorii sau facultative pentru crearea înregistrărilor bibliografice, aranjând elementele selectate în ordinea și cu punctuația stabilită în ISBD.

În pofida schimbărilor – structura și componentele datelor ISBD și-au păstrat stabilitatea și continuă să fie utilizate integral sau parțial de către elaboratorii regulilor de catalogare sau schemelor de metadata.

Standardele din familia ISBD servesc în continuare procesul creării înregistrărilor bibliografice, dar nici unul dintre standardele familiei ISBD nu poate fi aplicat izolat. Utilizatorii standardelor – creatorii înregistrărilor bibliografice vor simți și în continuare necesitatea permanentă de consultare a diferitor ISBD, în cazul în care descrierea resursei bibliografice prezintă caracteristici proprii altor ISBD, decât celui utilizat pentru tipul resursei bibliografice, supuse catalogării.

Schimbările ce s-au produs în ISBD(M) nu sunt atât de radicale, elaboratorii au preferat să urmeze tradițiile descrierii bibliografice stabilite pe parcursul anilor, iar schimbările din ISBD(S) demonstrează o schimbare radicală în domeniul catalogării.

Grupul de lucru, creat în scopul revizuirii ISBD(S), începând cu anul 1998, inițiază renovarea acestui standard, grație faptului că în ultimii ani s-a produs o creștere considerabilă a resurselor electronice, care prezintă o varietate foarte diversă de publicații, o largă răspândire primind publicațiile netradiționale, care nu pot fi catalogate conform regulilor descrierii bibliografice a seriilor în sensul strict al acestei noțiuni.

Conștientizarea profund filozofică a condițiilor create pe parcursul ultimelor decenii a condus la crearea unui termen generalizator – **resurse în continuare**, destinat să acopere necesitățile de catalogare ale tuturor publicațiilor seriale – atât celor tradiționale, cât și celor netradiționale, inclusiv a celor integrate, pentru a fi adaptate la mediul electronic. În rezultatul extinderii ariei de utilizare a standardului corespunzător, „Descrierea bibliogra-

fică internațională standardizată pentru seriale” – ISBD (S) s-a modificat, căpătând o nouă formulă: „Descrierea bibliografică internațională standardizată pentru seriale și alte resurse în continuare” – ISBD (CR).

Au fost revizuite regulile care explică dacă schimbările produse în titlul publicației sunt suficient de serioase pentru a fi alcătuită o descriere nouă. Catalogatorii știu foarte bine ce dificultate prezintă controlarea diverselor schimbări produse în titlul serialului – fie acestea importante sau nu; cât de complicată este luarea deciziei de conservare a descrierii bibliografice create sau de elaborare a unei descrieri noi. Varianta revizuită a regulilor de catalogare poate fi aplicată în acest context cu mai multă facilități și permite unificarea practicilor de descriere bibliografică a publicațiilor seriale ce au suportat schimbări similare în titlu.

În aspect terminologic ISBD(CR) include 12 termeni noi, care reflectă sensul filozofic actual al obiectelor descrierii bibliografice în mediul electronic contemporan. Termenii mai vechi au căpătat semnificații mult mai vaste și complexe.

Exemplu:

Termenul esențial „*Publicație*” (*Publication*) din ISBD(S) a fost transformat în „*Resursă bibliografică*” (*Bibliographic resource*).

Resursă bibliografică – o expresie sau manifestare a unei lucrări sau produs după care se realizează descrierea bibliografică. O resursă bibliografică poate avea orice suport sau combinație de suporturi și poate fi tangibilă sau intangibilă.

Resursă în continuare – Resursă bibliografică editată de-a lungul timpului fără o durată predefinită. Resursele în continuare includ seriale și resurse integrate în desfășurare. Sinonimul termenului *Resursă în continuare* este *Resursă în desfășurare*.

Termenul caracteristic ISBD(CR) are o semnificație mult mai amplă, decât cea din ISBD(S) – *publicațiile în continuare*, precum și *publicațiile periodice* constituie componentele termenului *publicații seriale*.

Serial (Serial) – Resursă în continuare, editată într-o succesiune de numere sau părți distincte, purtând, de regulă, un număr, fără o durată predefinită. Exemple de seriale: jurnale, reviste, jurnale electronice, repertorii în continuare, rapoarte anuale, ziare și colecții monografice.

Resursă integrată (Integrating resource) – Resursă bibliografică suplimentară sau actualizată

care se integrează într-un tot. Resursele integrate pot fi finite sau în continuare. Printre exemplele de resurse integrate se numără paginile de actualizare și site-urile Web actualizate.

Astfel, în cazul în care publicațiile seriale sunt emise în ediții separate finite, resursele integrate se completează sau se modifică prin intermediul renovărilor, care nu se editează separat, ci se integrează într-un tot întreg. Resursele bibliografice, apărute în ediții finisate separate sau părțile numerotate, dotate cu semne identificatoare, proprii publicațiilor seriale (ex.: anuare), dar periodicitatea cărora e limitată (ex.: buletinul evenimentelor), se prelucrează similar resurselor în continuare. Analogic se prelucrează edițiile reprint ale publicațiilor seriale și resursele integrale finite. Terminologia nouă a influențat integral structura și conținutul ISBD (CR) – în toate diviziunile sunt evidențiate principiile comune publicațiilor seriale și resurselor integrate. Schimbări esențiale s-au produs și în zonele descrierii bibliografice, spre ex. în zona destinată înregistrării numerelor și datelor cronologice de identificare a publicației, care este prezentată într-o formulă mult mai adecvată resurselor actuale, supuse descrierii bibliografice – *Zona datelor specifice*.

Procesul evoluției edițiilor seriale și apariția unui flux enorm de seriale a condiționat dispariția acestora ca tip de resurse bibliografice individuale. În esență, periodicitatea sau continuitatea (particularitatea resurselor puse în circulație într-un timp nelimitat inițial) a devenit un indiciu comun al diferitor resurse, spre deosebire de situația anterioară revizuirii ISBD(S), în care acest indiciu era propriu unui singur tip de resurse bibliografice – serialelor. În acest studiu a fost făcută o analiză generală, destul de superficială, a schimbărilor intervenite în rezultatul revizuirii ISBD în contextul aplicării în practică a concepției FRBR. În fond, schimbările produse sunt mult mai complexe, variate și voluminoase.

Urmează o perioadă complicată de studiere și adaptare a modelului FRBR la condițiile noastre locale, chiar dacă la momentul inițierii implementării concepției, FRBR poate fi interpretat de către catalogatori drept extremism științific. Este mult mai convenabil să-ți păstrezi pozițiile comode și bine cunoscute, dar e necesară înțelegerea că evenimentele de ultimă oră, ce se desfășoară în spațiul informațional, inclusiv și în cel bibliotecar, afectează inevitabil activitatea noastră cotidiană și ne obligă să uităm de conservatismul tradițional în favoarea participării în mod egal la implementarea tehnologiilor avansate de catalogare, menite să satisfacă cele mai tendențioase cerințe ale utilizatorului sec. XXI.

Importanța

Jean-Baptiste
Soufron

politică a proiectului Wikipedia: unica Enciclopedie adevărată din zilele noastre

Wikipedia:
cătore nouă Eră a Iluminismului electro-
nic?

Wikipedia este o enciclopedie deschisă, unde oricine poate interveni pe text (în bine sau rău). Proiectul Wikipedia (www.wikipedia.org) a început în 2001. În noiembrie 2004, când a apărut articolul dlui Soufron, se lucra la cel de-al 535 668-lea articol în limba engleză. Erau peste 100 mii de articole în limbile germană, franceză, japoneză etc. Materialele publicate pot fi în orice limbă. Compartimentele principale sunt: Cultură, Geografie, Istorie, Matematică, Știință, Societate, Tehnică.

Proprietarul este Fundația Wikimedia care gestionează și proiectele surori Wikitionary, Wikibooks etc.

Wikipedia este rezultatul unui efort colaborativ. Mii de persoane contribuie și pot contribui în continuare la realizarea proiectului. Tot ce se cere pentru participare este să știi cum să montezi o pagină și să ai careva cunoștințe enciclopedice pe care să vrei să le comunici. Enciclopedia oferă posibilitatea creației libere.

Așa cum fiecare persoană poate interveni și monta un articol, există pericolul unor informații părtinitoare, învechite sau incorecte. Totuși, deoarece există o mulțime de alte persoane care citesc și care pot interveni pe text, informația este corectată foarte repede.

În articolul de mai jos autorul își argumentează opțiunile pro Wikipedia polemizând cu fostul redactor-șef al Enciclopediei Britannica Robert Mc Henry.

Autorul a acceptat traducerea și publicarea materialului în M.B. cu mențiunea că polemica în jurul Enciclopediei Wikipedia va continua.

„Imaginați-vă o lume în care fiecărei persoane de pe glob i se oferă posibilitatea accesului liber la toate cunoștințele umane. Iată de aceasta ne ocupăm noi”, susține fondatorul Wikipedia Jimmy Wales.

Sunt convins că Wikipedia este unica Enciclopedie reală din zilele noastre, deoarece este unica care se bazează pe un scop politic real: libertatea asupra conținutului informației. Pe de altă parte, cărți precum Enciclopedia Britannica nu sunt nimic mai mult decât simple compendii de cunoștințe fără suflet politic care uzurpează termenul „Enciclopedie”.

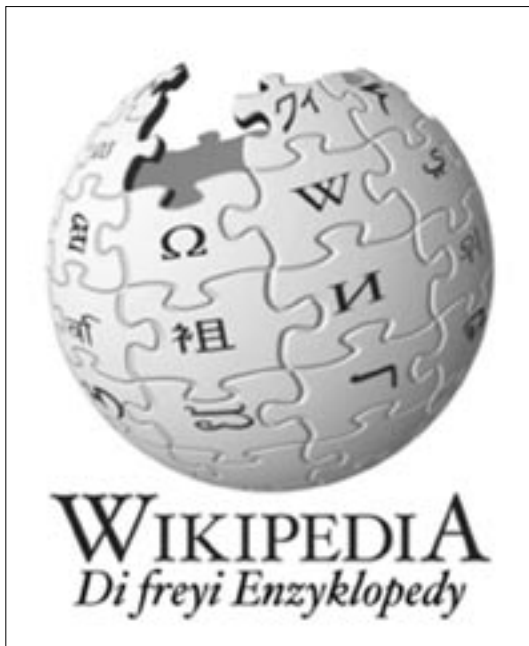
Iată un articol destul de interesant despre Wikipedia scris de Robert Mc Henry, fostul redactor-șef al Enciclopediei Britannica.

Este interesant faptul că autorul oferă ceva valoros de a fi citit, dar în sens că este un sumar destul de bun al criticilor făcute în general Enciclopediei Wikipedia și că poate foarte bine să demonstreze că, departe de a fi doar candidat pentru a deveni enciclopedie, Wikipedia poate să fie unica enciclopedie adevărată din zilele noastre.

O dispută clasică despre metode
și corectitudine

Robert Mc Henry începe prin a-și bate joc de Wikipedia și versiunile sale mai mici Gaelic sau Klingon. Nu sunt sigur dacă este într-adevăr o idee bună pentru un scriitor englez să ia în derâdere încercările de a dezvolta prezența limbilor mai puțin cunoscute în Internet. Din punct de vedere moral este șocant să susții aceasta, iar din punct de vedere științific este irelevant vizavi de discuția despre importanța Enciclopediei Wikipedia ca sursă a informației corecte.

Apoi, Robert McHenry descrie metoda „asymptotică” de scriere a articolelor folosite de Wikipedia. El se arată mirat că cineva poate crede cu adevărat că procedeul erorilor și corectărilor poate

duce la corectitudine. El explică, de altfel, că corectitudinea nu este obiectivul principal al Enciclopediei Wikipedia și că scopul principal al proiectului este de a fi liber. Apoi, Robert Mc Henry sfârșește prin a ne spune că o enciclopedie trebuie să tindă către corectitudine și că principiile fundamentale de alcătuire nu-i vor permite niciodată să concureze cu principiile clasice, bazate pe opiniile experților, de elaborare a unei enciclopedii „adevărate”.

Dar Yochai Bankler deja a descris de ce acest model are avantaje sistematice asupra ierarhiei manageriale unde obiectul produsului este informația ori cultura și unde investițiile capitale pentru capacitățile de comunicare sunt larg distribuite în loc de a fi concentrate.

În primul rând, este mai bine de identificat și repartizat capitalul uman necesar proceselor de producere a informației și culturii cu ajutorul principiilor „Costul oportunităților de informare: se pierde mai puțină informație despre cea mai bună persoană pentru lucrul dat”.

În al doilea rând, există beneficii în creștere substanțială pentru a permite unui număr mare de potențiali colaboratori să interacționeze cu largi resurse informaționale în căutarea unor noi proiecte și antreprize colaborative. Eliminarea proprietății și a contractului ca principii de organizare a colaborării reduc substanțial costul tranzacțiilor implicate în procesul de selectare de către potențialii colaboratori, a resurselor cu care să lucreze, pentru care proiect și cu care colaboratori.

Aceasta rezulta în câștigarea alocațiilor care cresc mai mult decât proporțional cu creșterea numărului de indivizi și resurse care fac parte din sistem.

În sfârșit nici nu vreau să mă pronunț asupra argumentului meschin al lui Robert Mc Henry că Wikipedia trebuie comparată cu un WC public unde oamenii vin fără să știe cine a fost mai înainte... Persoanele care lucrează la Wikipedia și petrec ore în șir ca să revadă articole și să organizeze web site-ul vor fi apreciate pentru ceea ce este cu adevărat valoros. De asemenea, nici nu vreau să accept un punct de vedere relativist susținând că nu există noțiunea de „informație corectă”. Am explicat deja că Wikipedia este unica enciclopedie capabilă să scape de subiectivitate scoțând la iveală discuțiile în jurul unui articol și arătând calea de a se autoconstrui în timp și prin contribuțiile Wikipedia-știlor. Cititorii atenți vor remarca, de asemenea, faptul că Robert Mc Henry nu a realizat o cercetare științifică de ansamblu privind Wikipedia. El pur și simplu a analizat un articol într-un domeniu în care este expert și a găsit o inexactitate. Nu există nici un motiv de a contrapune în baza acestui articol corectitudinea Enciclopediei Wikipedia și corectitudinea Enciclopediei Britannica.

Dar corectitudinea științifică de nivel foarte scăzut a metodelor lui Mc Henry ne oferă perspicacitatea felului în care trebuie să reacționăm la sfaturile lui despre cum să crezi o enciclopedie de cel mai înalt nivel.

Afirmația mea ar putea să surprindă, dar sunt convins că Wikipedia este unica enciclopedie adevărată din zilele noastre și că lucrări de felul Enciclopediei Britannica nu sunt nimic mai mult decât baze de cunoștințe care uzurpează termenul „Enciclopedie”. Și acum urmează argumentul meu principal. Citind lucrarea fostului redactor-șef al Enciclopediei Britannica Robert McHenry am realizat brusc că el crede că o enciclopedie trebuie să fie numai un loc unde să găsești informația exactă, că oamenii doresc numai răspunsuri corecte la întrebările lor.

Nu pot fi de acord.

Importanța principiilor politice

ca element principal al Enciclopediei franceze

Poate că este un element care pare destul de evident pentru mine. Poate este din pricină că sunt francez și semiadormit pe parcursul lecțiilor de istorie din școala superioară, învățam hipnotizat când profesorii francezi mă învățau despre faimosii filozofi francezi Diderot și D'Alembert, faimosul Iluminism francez din secolul al XVIII-lea, faimoasa Enciclopedie franceză: dar cum poate cineva pretinde că o enciclopedie este numai un loc unde informația trebuie să fie exactă?

Mi se pare, în primul rând, că o enciclopedie adevărată trebuie să fie dirijată către propriul proiect politic și nu doar către un simplu proiect de dicționar științific.

Enciclopedia filozofilor francezi n-a fost doar un proiect bazat pe cunoștințe, dar, de asemenea, și un proiect politic menit să propage ideile Iluminismului și să instaureze domnia „Rațiunii” ca bază a dezbaterilor publice moderne.

Și apoi, aș putea să dovedesc că Wikipedia este unica enciclopedie modernă care prezintă mai mult un proiect politic decât un simplu proiect bazat pe cunoștințe, care merită să fie numit enciclopedie, pentru că nu-și propune numai să facă niște cunoștințe disponibile publicului, dar, de asemenea, își propune să fie liber.

Este ușor de uitat că enciclopedia originală de la Diderot și D'Alembert nu era un simplu catalog al cunoștințelor, dar un „dicționar rațional al artelor, științei și meseriilor”, precum menționează titlul final. Aici, adjectivul „rațional” nu trebuie înțeles ca „organizat”, dar ca parte a unui proiect politic mai larg care să arate rațiunea ca axă principală a dezbaterilor publice și politice în Europa secolului al XVIII-lea. A fost, cu siguranță, un vast compendiu al tehnologiilor perioadei respective, descriind instrumentele meseriilor și proceselor tradiționale. Dar o mare parte din această informație fusese deja disponibilă din alte baze de cunoștințe precum „Descrierea artelor și a materiilor” publicată anterior. Și, în sfârșit, chiar dacă o lucrare importantă cuprinde 28 de volume, 71818 de articole și 2885 de ilustrații, ea devine faimoasă și prețioasă numai pentru că a fost orientată politic și pentru că și-a atins scopul politic de transformare a societății secolului al XVIII-lea.

Este destul de evident că multe dintre cele mai remarcabile figuri ale iluminismului francez au contribuit la lucrare, inclusiv Voltaire, Rousseau și Montesquieu. Enciclopedia era o armă politică îndreptată asupra distrugerii superstițiilor și promovării accesului la cunoștințele umane. Era sumarul chintesenței gândului și credinței Iluminismului. Enciclopedia n-a ezitat să laude gânditorii protestanți și să provoace dogma catolică. Întreaga lucrare a fost interzisă din motive politice, dar pentru că avea mulți susținători sus-puși, lucrul a continuat și fiecare volum era livrat clandestin abonaților.

În vechiul regim francez Enciclopedia a cauzat o furtună de controverse politice și, cu siguranță, a jucat un rol important în mișcarea intelectuală care a dus la Revoluția Franceză.

Unde poți găsi careva piste că Robert McHenry este conștient că proiectul politic este fundamental pentru orice enciclopedie adevărată?

Wikipedia ca unica enciclopedie adevărată nu este numai un simplu catalog al cunoștințelor disponibile pe web, este un catalog al cunoștințelor libere, ceea ce înseamnă că principiul fundamental al Wikipedia nu este numai folosirea Internetului ca mijloc de informare, dar, de asemenea, furnizarea unui conținut care este liber și va rămâne așa.

Aceasta poate duce la efecte comice de felul unei enciclopedii scrise în Klingon ori de felul articolelor superdetaliat despre subiectele în vogă, dar trebuie să înțelegem într-adevăr că această libertate este diferența reală dintre Wikipedia și alte așa-zise enciclopedii de azi: Wikipedia se bazează pe principiul politic de extindere a libertății, de schimbare a societății secolului oferind tuturor controlul asupra conținutului.

În acest sens, astăzi este, de asemenea, clar că numai Wikipedia poate pretinde de a fi o Enciclopedie adevărată.

Ca să-l citez pe Robert McHenry, utilizatorul care accesează Wikipedia ca să învețe ceva despre un anumit subiect nu este în poziția unui vizitator a unui WC public. El este capabil să controleze conținutul celor văzute, este capabil să înțeleagă cum a fost alcătuit acest conținut, este un om liber care ajută la făurirea unei societăți libere.

Între timp, poate că ar trebui să-l lăsăm în pace pe Robert Mc Henry să-și scrie hârtiile incorecte în care să ne explice punctul său de vedere despre corectitudine.

Traducere de Vera Osoianu

Noile surse de finanțare sunt cruciale pentru serviciile tehnologice

John Carlo Bertot
Charles R. McClure
Joe Ryan

Programele LSTA, E-RATE ș.a. au provocat experimentări și inovații.

În ultimii ani bibliotecile publice au câștigat mai multe surse noi de finanțare care au fost folosite, în special, pentru sporirea infrastructurii tehnologice, a telecomunicațiilor și a serviciilor și resurselor bazate pe rețea. În combinații, aceste surse care includ programul Library Services and Technology Act (LSTA), Servicii de Bibliotecă și Acțiuni Tehnologice, E-RATE, alte programe federale, statale și locale, premii din partea Fundației Bill și Melinda Gates au permis bibliotecilor să se angajeze în experimente și inovații semnificative în vederea îmbunătățirii serviciilor pe care le prestează.

Bibliotecarii publici au folosit cu succes aceste fonduri externe pentru:

- A oferi noi programe și servicii bazate pe rețea;
- A obține sprijin și resurse suplimentare pentru bibliotecile lor;
- A se integra mai bine în infrastructura informațională a comunității;
- A spori credibilitatea și vizibilitatea bibliotecii publice ca „loc de informare” pentru comunitate.

Deși aceste fonduri externe (care pot de asemenea include fonduri statale pentru telecomunicații, sprijin de la fundații industriale sau nonprofit, parteneriate, servicii caritabile) de cele mai multe ori alcătuiesc doar 1-3% din bugetul bibliotecii, ele au permis bibliotecilor publice să-și îmbunătățească infrastructura existentă, care n-ar fi fost posibilă în alte condiții.

Aceste noi surse de finanțare au motivat autorii să realizeze un studiu, în perioada februarie 2001-ianuarie 2002, pentru a ajuta comunitatea, persoanele de decizie politică de nivel statal și federal, alte persoane interesate de viitorul bibliotecilor publice la evaluarea faptului cât de cruciale au devenit aceste surse de finanțare și cum pot fi folosite mai bine în viitor. Studiul a folosit metode

multiple, strategii interactive de colectare a datelor care includeau studii de caz, grupe țintă, vizitarea site-urilor, interviuri și rezumate. Metodologia și constatările detaliate sunt accesibile în raportul final (vezi www.ii.fsu.edu).

Constatări și probleme

Constatările finale ale studiului sugerează o serie de căi de dezvoltare a acțiunilor promițătoare, provocate de era digitală în bibliotecile publice din SUA și în comunitățile pe care acestea le servesc.

LSTA este un program federal model de finanțare a bibliotecilor. Participanții au indicat că fondurile LSTA, ghidate de Institutul Servicii de Muzeu și Bibliotecă și gestionate la nivel statal de bibliotecile de stat, au fost folosite în general bine. Îmbunătățirile sugerate pentru LSTA includ prevenirea fondurilor pentru construcțiile disponibile și asigurarea unui program adecvat de finanțare, dar pentru program în general respondenții au sugerat numai schimbări minore.

Fondurile din programul E-RATE sunt esențiale pentru funcționarea locală.

Cei mai mulți dintre managerii de bibliotecă sunt de acord că inițiativele E-RATE au avut ca scop de a ajuta în cazul cheltuielilor mari – Internet, telecomunicații, instalații electrice, echipamente pentru rețele. Dar procedurile programului se transformă într-un adevărat coșmar când începe procesul de aplicare exagerat de „complicat”, „obositor” și „nesfârșit”, mai ales când trebuie de demonstrat misiunea unică a bibliotecii publice pentru comunitate, ignorând lipsa de experiență a bibliotecilor în obținerea granturilor și în implementarea și folosirea tehnologiilor informaționale.

Îmbunătățirile sugerate pentru programul E-RATE includ:

- simplificarea procedurilor de aplicare;
- adaptarea personalului, practicilor și rețelelor care în prezent favorizează școlile publice: de exemplu, de a permite bibliotecilor să aibă aceleași posibilități ca și școlile la combinarea argumentărilor pentru

- finanțare și alegerea vânzătorilor în așa fel ca bibliotecile să poată concura mai efectiv pentru deconturile pentru rețeaua internă;
- asigurarea comunității bibliotecare cu informații clare și corecte;
 - sprijinirea bibliotecilor care nu au personalul, timpul și expertiza tehnică necesare procesului de aplicare și
 - necesitatea de a distinge școlile publice de bibliotecile publice.

Influența sprijinului extern la furnizarea serviciului Internet

Este clar că nici o sursă de finanțare nu poate de una singură să asigure rapid și efectiv serviciul Internet într-o bibliotecă. Din fericire, cu sprijinul bibliotecilor de stat, fondurile au influențat crearea unei infrastructuri informaționale și tehnologice capabile să ofere un serviciu fie chiar și susținut, decât să prezinte publicului o simplă piesă de echipament. Pe deasupra, nici o organizație de una singură, indiferent de cât de adânci îi sunt buzunarele, nu poate finanța eforturile care vor fi necesare pentru a efectua îmbunătățirile în continuă creștere în serviciile Internet ale bibliotecii.

Echipamentul nu este suficient. Managerii bibliotecilor publice și finanțatorii au realizat odată cu implementarea serviciilor Internet că instalarea unităților de echipament n-a fost suficientă. Mai degrabă, au trebuit găsite mijloace de a crea o nouă infrastructură informațională pentru a susține serviciul. Au trebuit folosite diverse surse de finanțare pentru tehnologii și colecții, angajarea și instruirea personalului, instruirea publicului, promovarea serviciilor, gestionarea și evaluarea serviciilor noi. A fost importantă identificarea și repartizarea fondurilor pentru fiecare dintre aceste elemente de infrastructură informațională, ținându-se cont și de nivelul de modernizare.

Necesitatea coordonării și ofertele bibliotecilor de stat

Există necesitatea unei entități care să coordoneze, influențeze sau direcționeze finanțările pentru serviciile Internet a bibliotecilor publice în direcția corectă. Multe biblioteci de stat și-au asumat această responsabilitate și au făcut-o fără a fi răsplătite prea bine – o preocupare asupra căreia va trebui atrasă atenția finanțatorilor externi în viitor. Influența fondurilor externe nu poate fi cea așteptată fără implicarea, la etapa începătoare, a bibliotecii de stat.

Cineva trebuie să aibă autoritatea și responsabilitatea pentru căutarea fondurilor externe.

Este clar că există un sprijin din partea comunităților locale, guvernelor și a sectorului privat

pentru serviciile Internet oferite de bibliotecile publice. Suportul poate fi în bani, dar poate consta, de asemenea, într-o largă varietate de parteneriate creative și/ori echitabile. Este imperativul comunității din aria de servire a bibliotecii publice de a identifica următoarea organizație extraordinară de generoasă care să actualizeze computerele primite anterior prin generozitatea Fundației Bill și Melinda Gates.

Nu uitați cele mai sărace districte și comunități. Suplimentar la susținerea tehnologiilor în bibliotecile mici și filialele urbane, există necesitatea de a concentra atenția asupra celor mai sărace comunități. Una e să elaborezi programe pentru cei mulți și este cu totul altceva să te asiguri că beneficiile propuse de program au ajuns la cei care le simt cel mai mult necesitatea, câteodată chiar neglijând sistemul, reglementările și procedurile.

Întreținerea

În timp ce Fundația Gates trebuie aplaudată pentru aportul semnificativ și important de susținere a bibliotecilor publice în procesul de aderare la rețele și excluderea inegalității digitale, rămâne neclar cine va fi următorul Gates. Programul a permis unui număr mare de biblioteci publice să obțină și să modernizeze tehnologiile informaționale care altfel nu ar fi putut fi disponibile în perioada anilor 1998-2001. În curând, toate aceste echipamente vor trebui înlocuite sau modernizate.

Înțelegerea situației. Numeroși factori se combină pentru a forma eficacitatea generală a programelor de felul LSTA, E-RATE și a granturilor Gates. Factorii de situație survin la nivelul finanțatorului și afectează modul în care fondurile sunt cerute, eliberate și reglementate. Ei survin, de asemenea, la nivelul bibliotecilor de stat, de exemplu în materie de personal ori angajament/interes pentru un popor particular; la nivelul bibliotecii locale în materie de structură organizațională, infrastructură informațional-tehologică și personal; la nivel de comunitate în materie de demografia comunității locale, forma de guvernământ și sprijinul acordat bibliotecii. Astfel flexibilitatea este cerința de bază pentru succesul acestor diverse programe de finanțare.

Suplimentar, sunt necesare mai multe cercetări pentru a înțelege cum trebuie îmbinate mai bine programele de finanțare, asistență din partea bibliotecilor de stat, implicarea bibliotecilor locale și a comunității pentru a spori mai mult impactul acestor programe de finanțare. În general, este necesar de a lua în considerare un număr de factori când se face evaluarea impactului inițiativelor bibliotecare bazate pe tehnologii și a surselor necesare pentru aceste inițiative.

Elaborarea cadrului pentru biblioteca publică

Constatările studiului sugerează numeroase teme și întrebări pentru cercetare care necesită o atenție suplimentară. Cercetarea despre care se raportează în acest articol este primul efort de evaluare a contribuției pe care programele de finanțare externă îl au asupra îmbunătățirii rolului bibliotecilor publice în lichidarea inegalității digitale. Această cercetare este totuși o simplă „fotografie instantanee” a beneficiilor și impactelor care au rezultat de pe urma acestor fonduri externe în perioada anilor 2000-2001.

Preocupări pentru viitor

Autorii văd studiul ca o primă etapă pentru o călătorie mai lungă în vederea continuării eforturilor pentru:

- 1) adaptarea și îmbunătățirea infrastructurii tehnologiilor de informare în bibliotecile publice;
- 2) coordonarea mai efektivă a eforturilor guvernării federale, altor finanțatori, bibliotecilor de

stat și guvernelor statale, bibliotecilor locale și consorțiilor pentru maximalizarea impactului și beneficiului diverselor programe de finanțare externă;

3) îmbunătățirea activității bazate pe rețea a bibliotecilor publice și a serviciilor Internet pentru servirea mai bună a acestora care suportă inegalitatea digitală.

La fel de importantă este necesitatea de a aranja resursele la nivel de politică pentru a obține siguranța că politicienii de nivel federal și statal înțeleg importanța și impactul programelor LSTA, E-RATE și a celor adiacente. Constatările cercetării nu numai documentează importanța și impactul acestor programe; ele oferă, de asemenea, recomandări de îmbunătățire a acestui impact asupra bibliotecilor publice. LSTA și E-RATE, în special, trebuie extinse și susținute în așa fel ca bibliotecile publice să continue a fi mijlocul de bază în micșorarea inegalității digitale.

Traducere de Vera Osoianu

Dirijarea fenomenului “tehnic și tehnologii informaționale” în biblioteca universitară

Veronica Ghețu
director Centru Automatizare,
Departamentul Informațional-
Biblioeconomic ULIM

Întotdeauna, omul a căutat să se informeze pentru a învăța mai bine, a crea, a decide, a acționa. Dintotdeauna, el a produs idei, a scris texte și a contribuit la dezvoltarea cunoașterii. Astăzi, el comunică, cu ușurință, cu semenii săi prin telefon, fax sau mesagerie electronică și-și exprimă frecvent părerile în mass-media sau în reuniuni și conferințe. Această producție de informație generală sau specială a condus la crearea dispozitivelor legate de difuzarea cunoștințelor, precum reviste de specialitate, biblioteci, centre de documentare, baze de date, servere ale noii pânze electronice, numite Internet. Se dezvoltă azi veritabile piețe industriale în sânul unei societăți a informației. Societatea cunoașterii conferă noi dimensiuni procesului învățării; definește componenta „formarea și perfecționarea personalului”; impune o nouă filosofie a sistemelor de informare și documentare. Selecția conținutului de informații, condiționarea acestora pentru o utilizare pertinentă, stăpânirea tehnologiilor de informare, în special a nevoilor și grijii unui răspuns economic și cultural, sunt componentele principale ale unui management al informației. În fața extraordinarelor transformări ale sistemelor de informare și documentare din ultimii douăzeci de ani, în fața actualei explozii a rețelelor electronice, trebuie să constatăm că un număr de cercetători sau profesori rămân neștiutori față de posibilitățile oferite azi, dar și de riscurile care pot să apară, dintr-o imperfectă stăpânire și cunoaștere a acestora.

A colecta, a tria, a trata, a valida, a difuza informația utilă este, cu siguranță, problema specialiștilor în informare și documentare formați corect și competenți. Dar aceasta privește atât pe cercetători, cât și pe formatori, responsabili de instituții de învățământ etc. Toți trebuie să intervenim ca actori ai unei noi inteligențe, fondate pe un management responsabil al informării. Mai mult, azi trebuie să găsim legăturile care se stabilesc între procesul informației, pe de o parte, și demersurile de formare sau învățare, pe de altă parte. Pregătirea tinerilor, școala, universitatea, metodele de informare

moderne au devenit o necesitate. Centrele de documentare și de informare, biblioteca universitară sunt instrumente de punere în valoare a resurselor electronice, ale Internetului și multimedia. Integrarea lor într-un proiect pedagogic, punând informația în centrul procesului formativ, este mai mult ca niciodată o prioritate. Diferite unghiuri de abordare oglindesc raporturile între informare și formare, pentru formarea cu informație și formare pentru informație. DIB ULIM insistă asupra acestei viziuni, orientând comunitatea universitară pentru relații funcționale de parteneri egali. În acest sens sunt utilizate diverse pârghii, inclusiv: promovarea documentului strategic „Politica de dezvoltare a DIB ULIM”; implementarea accesului liber la raft; facilitarea accesului la baze de date utile etc.

Biblioteca trebuie să se modernizeze mereu pentru a răspunde nevoilor de informare generale și individuale. Ea este specializată în prelucrarea cărților, articolelor, publicațiilor electronice, astfel încât utilizatorii să poată găsi informația de care au nevoie. Informatica și noile tehnologii de informare au început să-și modifice profesiile. Piața tehnologiei digitale a documentelor adaugă noi complexități; arhivarea și documentarea sunt tot mai apropiate. Astfel apar meserii noi care nu mai au legătură cu lanțul documentar sau, mai bine spus, nu mai fac parte din tradiționalul lanț documentar, punând accent pe dimensiunea sistematică a documentării. Se spune tot *bibliotecar*, dar se fac referiri la meserii ca expert în supravegherea tehnologică, informațională, inginerie documentară, specialist în bibliometrie sau scientometrie, făuritori de sisteme de informație și produse multimedia sau hipermedia, gestionari ai unei documentări structurate, redactori tehnici, specialiști în arhivare electronică. Bibliotecarii încearcă din ce în ce mai mult să-și folosească competențele pentru comunicare sau cunoștințe metodologice, sau pedagogice și de formare (specialiști ai transferului informativ și cognitiv), urmărind finalitatea serviciilor și produselor, în termeni de management, și situându-se altfel în

raport cu utilizatorul, cu nevoile și practicile sale de informare. *Astăzi, se trece progresiv de la o logică a producției la o nouă logică a folosirii și valorificării informației.* Tendința este de *încorporare a valorii adăugate a produselor și serviciilor de informație.*

Astăzi, biblioteca universitară încearcă să dețină un potențial considerabil care poate fi exploatat la maximum cu ajutorul noilor unelte informatice. Serviciile de rețea completează colecțiile fizice și se pot rezuma la sintagma „a face mai mult cu mai puține mijloace”. Nu mai este nevoie să circule direct periodicele în instituție sau în laboratoarele universităților. Acum, informația exploatată (adunată, concepută) devine un produs adaptat la diferite nevoi. Competențele bibliotecarilor în domeniul cercetării documentare și a cunoașterii surselor de informare se extind pentru a cuprinde și documentele electronice. Bibliotecarii analizează, clasifică și descriu documentele destinate și utilizate în sistemele de cercetare sprijinind utilizatorii în găsirea informației. În rețea, bibliotecarii răspund la întrebările utilizatorilor pe teme de informare, oferind acces la colecțiile bibliotecilor și la instrumentele de cercetare documentară. Tehnologiile de informare (autostrăzile informaționale, multimedia) permit să se depășească granițele geografice și temporale; să dezvolte o formare dincolo de ziduri, în timp real. Specialiștii din bibliotecă aleg astăzi din rețea acele site-uri care răspund întrebărilor utilizatorilor – selecția fiind mai rapidă când avem de-a face cu documentele electronice decât cu documentele tipărite. Bibliotecarii profesioniști împreună cu cadrele didactice sunt în măsură să determine dacă un site Internet constituie o sursă de informare interesantă sau este de dorit să cauți răspunsul în sursele imprimate tradiționale, fie să le folosești pe ambele. Furnizarea serviciilor de calitate necesită resurse, dar, din păcate, implementarea noilor tehnologii nu se face în mod sistematic și concomitent la nivel național, prin crearea unor rețele bine coordonate cu servicii centralizate, care ar conduce la economisirea a numeroase resurse materiale și umane.

Biblioteca, astăzi, trebuie să aibă o viziune generală asupra surselor de informare, tehnicilor de informare, sistemelor de transfer a informației și a serviciilor de informare. Astfel, biblioteca universitară trebuie să ia toate măsurile posibile pentru a facilita accesul la informație; a aduna și difuza informație cât mai calitativă și completă. Accesul la informație în biblioteca universitară are la bază următoarele elemente:

- oferirea resurselor informaționale (selecționate și organizate);
- oferirea cunoștințelor actualizate sub diferite forme și diferite culturi în societatea informației;

- deținerea personalului care are o viziune globală asupra informațiilor și cunoștințelor disponibile și serviciilor de informare;
- este în măsură să evalueze validitatea și fiabilitatea surselor de informare;
- formează persoane (clienți ai instituției bibliotecare) apte să gestioneze informația, sursele de informare, sistemele de comunicare necesare procesului educațional și formării profesionale.

Noi investiții – noi responsabilități

Institutele de învățământ superior trebuie să investească, astăzi, mai mult ca oricând, în puternice echipamente educaționale, adevărate mașini care să “împrăștie” informația structurată, putând fi consultată de către studenți de diferite origini, pe loc sau la distanță, aparținând sau nu aceleiași instituții. Este cazul universităților americane, australiene, din sud-estul Asiei. Mai mult ca niciodată, profesorii și alți formatori (bibliotecarii) trebuie să realizeze produse informaționale și formaționale, care pot fi difuzate prin satelit de către rețelele calculatoarelor. *Președintele unui institut de tehnologii din America arăta într-un studiu că 50% din cunoștințele dobândite de tinerii absolvenți în universitățile americane provin din libera consultare a surselor de informare și de cunoștințe disponibile pe Internet.* Acesta este un fapt care nu poate fi ignorat. În ceea ce privește specialiștii din informare și documentare, ei devin parteneri egali în procesul de formare și gestionare a cunoștințelor. Deja pe piață, la nivel internațional, apar produse și servicii de informare-formare care modifică tradiționalele locuri de muncă ale profesorului-bibliotecarului-documentaristului.

Tehnologiile informaționale și comunicaționale au devenit instrumente indispensabile pentru educație și dezvoltare. Informația din lumea largă este la ușa noastră. Circulația ideilor se accelerează și este pe punctul de a ne schimba certitudinile și deprinderile. Beneficiarii noștri trebuie să aibă posibilitatea să beneficieze de ceea ce înseamnă Internet. Inteligența colectivă se dezvoltă în mod spectaculos pe rețelele electronice. Vor rămâne beneficiarii noștri departe de căile de circulație ale informației planetare pentru că noi nu am știut să creăm un sistem propriu? Este interesant de notat faptul că noile tehnologii de informație au contribuit din plin la o re poziționare strategică a misiunilor și funcțiilor documentării. Dezvoltarea site-urilor Internet, a societăților și în mod special crearea instrumentelor Intranet au reliefat necesitatea gestionării profesionale, scoaterea la lumină și menținerea unor astfel de instrumente de lucru, de dispunere a resurselor informațional-documentare structurate, validate, în permanență actualizate, ceea ce se știe că fac bine bibliotecarii documentariști. Dar dincolo de instrumente este gestiunea dinamică a infostructurii

organizaționale care este încredințată serviciilor moderne de documentare, singurele capabile să asigure perenitatea instrumentelor, ca o structurare și actualizare a conținuturilor informaționale.

Este nevoie în bibliotecile universitare de un adevărat management al informării și documentării. Perspectivele societății informaționale sunt axate pe valorificarea superioară a informațiilor manageriale și de gestiune. P. Drucker precizează că „*informația înseamnă un nou tip de management*”, înțelegând prin aceasta faptul că gândirea și acțiunea managerială sunt determinate, în măsură hotărâtoare, de informații.

Gestiunea eficientă a informatizării semnifică *investiții necesare în materie de instrumente avansate* (sisteme de gestionare a bazelor de date și a gestiunii electronice a documentelor...), *prin crearea unor servicii apropiate* (centre de documentare, centre de resurse, direcții de informare și documentare, ...) recurgând la competențele specifice noi, *prin dezvoltarea unor noi activități – supra-veghere informațională*. Exploatarea actuală a utilizării Internetului face mai mult ca niciodată nevoia

recurgerii la medieri informațional-documentare specializate pentru selecționarea unei informații pertinente, sintetizând-o, determinând modalitățile eficiente de acces la resursele necesare diferitor grupe de utilizatori.

În concluzie menționăm că succesul bibliotecilor în viitor va fi determinat de faptul cât de bine managerii instituțiilor bibliotecare vor ști să aleagă angajații potriviți, care să se adapteze repede schimbărilor și culturii organizaționale și care „vor face casă bună” cu tehnologia.

Bibliografie:

1. Androniceanu, Armenia. Managementul schimbării: Valorificarea potențialului creativ al resurselor umane. București: ALL Educațional, 1998, p. 158-167.
2. Lebedencu, Miruna. Resursele umane în viitor. Profesii, 2003, 1 sept., p. 1, (supl. săpt. la „Ziarul financiar”).
3. Regneală, Mircea. Biblioteca publică și rolul său în mileniul III. Biblioteca, 2003, nr 3, p. 93-95.

Aleph

În fața oglinzii (4)

Alexe Rău

De fapt, dacă am accepta necondiționat, ca pe un postulat, teza lui Albert Flocon (expusă în tratatul său „L'univers des livres”) că din formele de scriere fac parte și gesturile, atunci primatul scrierii nici nu mai necesită vreo dovadă. Or, ține de ordinul evidențelor adevărul că în faza iluminării, a trezirii conștiinței, ca și în aceea în care divinitatea încă nu-și începuse retragerea, în faza „pipăitului”, a mâinii ca organ al inteligenței (apud Bergson), exprimarea de sine, ca și comunicarea incipientă, nu se puteau realiza prin alte mijloace decât gesticulația și mimica. Nu mai puțin elocventă în acest sens este și dovada logică adusă în favoarea acestei concluzii de către S.P. Kapița în celebrul său interviu acordat revistei „Magazin bibliologic”. Alfabetul, spune savantul, este ultima formă de scriere inventată de omenire și se bazează pe sunetele vorbirii. Prin urmare, vorbirea a apărut după inventarea formelor de scriere anterioare (geometrică, analitică, sintetică etc.). Căci dacă vorbirea ar fi fost anterioară scrierii, zice el, atunci alfabetul ar fi trebuit să apară înaintea celorlalte forme de scriere, ceea ce ar fi o absurditate. Și ca să întărească definitiv teza sa, academicianul rus mai adaugă la aceasta și concluzia antropologilor că în perioada primordială omul nu-și avea încă dezvoltate pe deplin coardele vocale, producând doar câteva sunete specifice. Iar Derrida va consacra problemei primatului scrierii în raport cu cuvântul sonor un întreg tratat - Gramatologia - la care vom reveni pe parcurs.

Așa se face că în timp ce complexitatea creierului uman este un dat (un dar divin, cum zice Kapița), posibilitățile, mijloacele de exprimare, de exteriorizare a conștiinței țin de domeniul devenirii.

Se întâmplă aici un lucru similar cu felul de a fi al ființării umane, al Daseinului lui Martin Heidegger descris indescriptibil în inimaginabila pentru muritorii de rând „epopee” filosofică, metafizică „Sein und Zeit”. Daseinul își începe calea ființială prin a se „arunca” în viitorul său final, conștientizându-și, dacă nu chiar trăindu-și moartea, iar de acolo se întoarce înapoi de unde a fost „aruncat”. Daseinul este survenire permanentă din propriul său viitor, premergerea, starea continuă de „a-fi-înaintea-lui-însuși”(SZ, p. 326) îi marchează destinul, îi determină calea și modul de parcurgere a ei. Destinul uman nu e decât drumul labirintic spre sine, spre propriul „centru ascuns” (Borges). Probabil, la același lucru se gândea și Platon atunci când sublinia că „noi suntem îndreptați cu fața spre trecut”.

Complexitatea creierului, în aspectele ce fac obiectul acestor reflecții, este parcă „aruncată” în viitor. Noi ne-am creat iluzia unei îndepărtări, a unei avansări în raport cu primordialitatea, dar de fapt, prin ceea ce descoperim, nu facem decât să ne apropiem de esențele, de potențialitățile pe care divinitatea, Creatorul le-a ascuns în noi și în natură încă la origini, la Facere. Omul caută, de milenii, mijloace (tehnologii, căci vorbirea și scrierea, chiar limbajul sunt în primul rând niște tehnologii) și suporturi de exteriorizare care să fie pe potriva complexității creierului său. Și cum creierul, așa cum a arătat Stephane Lupassco, e un câmp de materie neuropsihică străbătut de circuite electrochimice, de influxuri nervoase echivalente cu declucurile specifice computerului, este clar că cel mai bun suport de exteriorizare (fixare) a informației din creier va deveni acela care va fi cel mai aproape de factura materiei neuropsihice. Și pentru că asemănarea

funcțională dintre creier și computer este evidentă, putem conchide că siliciul, elementul care se află la baza construcției computerului, se pare că ne-a apropiat mult de acest ideal.

Și iese din ascundere (vorba lui Heidegger) în această ordine de idei un lucru cu totul și cu totul revelatoriu: evoluția în timp a formelor și chiar a suporturilor scrierii, a felului lor de a fi ne dau indicații asupra firii Daseinului de-a lungul ontologiei sale. Urmele ființelor sunt o informație codificată despre ființări. Cum cercetăm celelalte vietăți după urmele pe care acestea le lasă în natură, așa și scrierea poate fi considerată ca urma pe care o lasă pe parcursul căii sale Daseinul, urma care ne vorbește mai ales despre invizibilul ființării umane și despre dimensiunea transcendentală a acesteia (tot așa cum cardiograma ne arată/spune aproape totul despre inimă fără să o vedem pe aceasta din urmă). Scrierea poate fi considerată astfel și ea ca un fel de radiogramă a părții mai puțin sau nevăzute a ființării. Scrierea este o daseinogramă, iar cartea și biblioteca sunt, în acest sens, un daseinoscop, un ființograf.

„Citind”, decodificând daseinograma aceasta, vom releva că ea e alcătuită din mai multe segmente, diferite atât ca întindere, cât și din punctul de vedere al configurației urmelor desenate de ființa umană. Fiecare din aceste segmente corespunde unor mari perioade preistorice și istorice. Primul segment e de factură geometrică, urmând apoi „înregistrările” obiectuale, simbolurile naturale, pictogramele, hieroglifyele și alte reprezentări sintetice, semnele alfabetice și, în sfârșit, semnele HTML. Toate ne dau informații transcendentală și ancestrale despre starea și felul de a fi al Daseinului (omului) în perioadele de timp respective. Și pentru că vine vorba de perioade cronologice, vom menționa de asemenea că daseinograma noastră are ceva comun cu ceea ce de la Kant încoace filosofii numesc schematizare.

Revenind la primul segment, cel geometric, vom remarca faptul că el nici nu a fost luat în considerare până acum de istoricii scrisului și ai cărții, nici chiar de Albert Flocon și Nguen Hin. Se considera că semnele acestea nu au nimic în comun nici cu scrierea, nici cu bibliologia. Cercetătoarea americană Marija Gimbutas a fost unul din primii savanți care au pus un semn de egalitate între semnele geometrice și celelalte forme de scriere. Alți cercetători și cunoscători ai paleoliticului au venit să demonstreze și ei că însemnele geometrice lăsate de omul primordial pe pietre, oase și pe alte materiale conservă și comunică informație la fel ca celelalte feluri de scriere. Să nu-l uităm aici pe Nicolae Densușianu, autorul celebrului tratat „Dacia preistorică”, cel care a zăbovit mult asupra sem-

nelor geometrice, ajungând la concluzia că ele au apărut mai întâi în spațiul carpato-danubiano-ponctic (lucru confirmat mai târziu de Gimbutas). La noi, cercetătorul Andrei Vartic a realizat niște studii fundamentale asupra acestui fenomen („Întrebarea cu privire la paleoinformatică”, „Portacul lui Borzic”, „O istorie geometrică a lui homo sapiens”, „Istoria a început la Mitoc” ș.a.), el devenind fondatorul unei discipline bibliologice noi, paleoinformatica, și introducând în uz un concept științific nou, acela de homo geometricus. Este clar că acceptarea semnelor geometrice ca formă de scriere extinde cu mult în timp și în arealul științific și filosofic bibliologia, dându-i, practic, un nou statut, unul egal în drepturi și în preocupări cu disciplinele „aristocrate”.

Dar ce ne spune acest segment al daseinogramei despre felul de a fi al omului? Mi se pare evident faptul că toate porțiunile acestei ființograme înregistrează, fiecare în parte, câte o etapă în devenirea conștiinței și a gândirii omului (de la aflarea în intuiția divină și apoi în cea pură la senzorialitate, de la gândirea obiectuală și prin imagini la cea abstractă și apoi la cea software-izată, textualizată). Porțiunea semnelor geometrice reprezintă cu siguranță perioada în care omul se mai afla, așa cum am remarcat într-unul din windowsurile anterioare (în care îl decodificam pe Bergson), în faza de trezire, adică era situată în intuiția divină și nu avea necesitatea de a „măsura” cu rațiunea, cu instrumentele gândirii lumea ambientă și universul. O revenire, în acest context, la tratatul „L'univers psihique” al lui St. Lupassco ni se pare a fi una revelatoare. Precum știm, filosoful acesta a conchis că informația despre mediul ambiental se înregistrează în creierul uman sub formă codificată, prin linii și figuri geometrice. Sunt tocmai semnele geometrice pe care omul din paleolitic (homo geometricus) le exterioriza pe pietre, pe oase, în lut și în lemn. Așadar, omul parcă avea acces direct la informația din creier, fără mijlocirea conștiinței și a rațiunii. E foarte probabil că inscripțiile pe care el le făcea erau nu altceva decât un produs al mâinii (ca organ de inteligență în acea perioadă), care imprima sub clicul (comanda) codului sacru de care am vorbit în Aleph (2). Și atunci, paranormalele și sururi matematice (care ni se par fatidice și fatale până la urmă) descoperite în inscripțiile geometrice decodificate de A. Vartic se poate întâmpla să fie și ele o informație despre univers venind de la Creator. Și dacă ar fi așa, atunci siderata descoperire anunțată de Andrei Perjovschi în revista *Atelier* și comentată în *Le monde* (descoperirea unui nou limbaj pe care el îl numește zeuxilogie și care înseamnă înregistrarea impulsurilor venite de la divinitate (am consemnat acest eveniment în cartea mea „Jurnal parizian”) ar fi o apropiere nesperată de divinitate.

Nu putem să nu-l invocăm aici, cel puțin ca martor doveditor, și pe marele Platon. Este bine cunoscut faptul că el era fascinat de geometrie (chiar dădea lecții particulare și publice în acest domeniu) și, uluit de certitudinile la care se poate ajunge prin demonstrațiile asupra diferitor aspecte ale triunghiului, a ajuns să creadă că figurile geometrice, conceptele matematice reprezintă direct arhetipurile lucrurilor. „Har divin fără mijlocirea minții” – aceasta a fost concluzia sa. Iar Kant, atunci când comenta aceste lucruri în „Critica rațiunii pure”, dovedea că e vorba, într-adevăr, nu de inteligență, ci de intuiția pură. Bergson va reconfirma plenar aceste teze.

Și încă o constatare intermediară. Este clar, din analizele paleoantropologilor străini (Henri Deporte, Marcel Otle) și din acelea ale lui Andrei Vartic că în paleolitic, în epoca lui homo geometricus, numerele, șirurile matematice constituiau un mijloc de codificare, conservare și comunicare a informației. Drept care nu pot să nu fac o legătură între numerele primordiale și numerizarea (digitizarea) informației în zilele noastre. Nu este oare și aceasta o dovadă a felului heideggerian de a fi al omului, care înaintea din viitor spre esențele ascunse ale originii? Să fie vorba oare, actualmente, de încheierea unei mari epoci, a unui cosmic ciclu în evoluția Daseinului?

Tot în porțiunea geometrică încep să se arate și primele semne (urme) ale dedublării. E greu de spus definitiv care sunt sursele, motivele și mecanismele dedublărilor umane. Claude Levi-Strauss a încercat să ne dea, în tratatele „Dedublarea reprezentării în artele Asiei și Americii” și „Antropologie structurală” (ca și Marcel Granet în disertația „L'évolution de l'humanité”) o configurație de principiu a algoritmului de evoluție și manifestare (extazare) a acestui fenomen, care se suprapun, în mare, cu motivația formulată de Johan Huizinga în „Homo ludens”, prin sintagma „nevoia congenitală de climax antitetice”. Etnologia, zice el, a arătat că în perioadele culturilor arhaice viața socială se baza pe o alcătuire antitetice și antagonistă a comunității

înseși și că întreaga lume de idei a unei asemenea comunități se rânduia în conformitate cu antagonismul conținut în acea structură dualistă. Pretutindeni se găsesc urme ale acestui dualism primitiv, care împarte tribul în două jumătăți opuse și exogame. Împărțirea după jumătăți totemice și gruparea după sexe trece într-un dualism de expresie cosmică.

Dualismul, dedublarea aceasta sunt confirmate/demonstrate de o manieră magistrală și de către scrierea geometrică, de către primul segment al daseinogramei noastre. Unghiuri opuse unul altuia, numere de semne pare și impare (care ar putea reprezenta, printre altele, masculinul și femininul, cerul și pământul, viața și moartea, ziua și noaptea, lumea asta și lumea cealaltă, lumea și antilumea etc., intersecția cărora, ca să fac o adăugire/clarificare la ipoteza lui A. Vartic, l-ar fi putut conduce pe omul primordial la ideea crucii paleolitice), imagini inversate, parcă primate în apă, în oglindă.

Efectele oglinzirii sunt o prezență permanentă în toate segmentele daseinogramei, în toate formele de scriere și de utilizare a acestora, oferindu-ne informații inedite despre cum era omul, mai cu seamă invizibilul uman, în diferite epoci de ființare. E un motiv de a dubla window-ul patru, consacrand acestui fenomen, în mod expres, „ferestruica” ce va urma.

Dar nu pot să nu adaug la toate acestea, sau poate trebuia chiar să le anticipez, invocând efectul umbrei, impactul ei asupra psihicului uman și a mentalității colective. Umbra omului stând în picioare cu mâinile întinse în lături și cu spatele spre soare, este o cruce. Umbra, umbrele sunt și ca un alter ego, și ca o antilume, și ca semnificanțul unui alt tărâm și ca arătare a spiritului, a Ființei inpalpabile. E ca un reflex al invizibilului și al nevizibilului. Apropo, „funcționalitatea” umbrelor are și rost de reamintire, de scoatere la vedere a uitatului, a îndepărtatului, a dispărutului. În mitologia și în folclorul românesc și nu numai motivul umbrei ca dedublare ființială este unul frecvent.

Biblioteca

viitorului: contururi noi pe fundament vechi

Vera Osoianu

Presa de specialitate din ultimii ani dezbate foarte insistent probleme legate de rolul și locul bibliotecii în Societatea Informațională, despre rolul bibliotecii în dezvoltarea democratică și economică, despre misiunea bibliotecii de a susține implicarea indivizilor și a organizațiilor în dezvoltarea societății civile etc. Un loc aparte este rezervat implicării bibliotecilor în aprofundarea înțelegerii democrației și sporirii abilităților de promovare a schimbărilor democratice. Sunt inițiate cercetări care au menirea de a ajuta bibliotecarii la integrarea noilor tehnologii în aria competențelor și contribuțiilor tradiționale, și la înțelegerea mai bună a schimbărilor din mediul bibliotecar.

Baza unei societăți democratice o constituie accesul egal pentru toți cetățenii la resursele de cultură și cunoaștere. Accesul la informație și cunoaștere este un drept de bază și este fundamental pentru cetățenia activă în societatea informațională. Fără acestea nu există democrație. Pentru prosperarea democrației sunt esențiale următoarele momente:

- organizarea de către societate a serviciilor informaționale;
- accesul la informația necesară pentru o cetățenie activă;
- accesul la metadate (informații despre informații) și la informații.

Valorile de bază ale societății democratice sunt:

- dreptul și abilitatea de a folosi informația;
- dreptul și abilitatea de a practica cetățenia;
- dreptul și abilitatea de autoexprimare și creativitate;
- accesul la informații;
- copyrightul.

O societate democratică trebuie să ofere cetățenilor informații corecte, la timpul și în locul potrivit, adecvate particularităților de vârstă și nivelului de calificare și cunoaștere. Serviciile de informare ale bibliotecilor trebuie să se bazeze pe:

- orientarea către cititor;
- feedbackul operativ;
- controlul calității;
- continuitate și responsabilitate.

Abilitatea de a dirija circulația informației se impune ca o deprindere civică de mare importanță și ca parte a instruirii la toate nivelurile și pe tot parcursul vieții.

Pentru asigurarea accesului la informație și cunoaștere pentru toți cetățenii și pentru realizarea dreptului tuturor cetățenilor la servicii egale trebuie elaborat un plan de acțiuni care să stea la baza Strategiilor de dezvoltare a bibliotecilor pe termen lung. Planul trebuie să garanteze servicii de informare axate pe necesitățile utilizatorului pentru toți cetățenii prin susținerea bibliotecii hibrid. O primă preocupare este ca biblioteca să dețină:

- personal instruit și competent;
- infrastructura tehnologică modernă;
- standardele necesare.

Rezervele informaționale ale bibliotecilor constituie capitalul de valoare al societății bazate pe cunoaștere. Bibliotecile:

- păstrează valorile de bază ale societății informaționale,
- susțin accesul la cunoaștere și cultură,
- dezvoltă limba și gândirea indivizilor,

- sprijină abilitățile de cetățenie în societatea informațională,
- contribuie la cunoașterea culturii proprii și a altor culturi, susținând înțelegerea mai adâncă a persoanei proprii și a altor persoane.

Pentru schimbarea și dezvoltarea de mai departe a domeniului bibliotecar este necesară:

- modernizarea infrastructurii tehnologice, dezvoltarea și respectarea standardelor privind transferul de date, instruirea utilizatorilor în vederea folosirii computerelor și a serviciilor bazate pe WEB;
- garantarea serviciilor informaționale digitale prin dezvoltarea comunicațiilor electronice;
- evaluarea serviciilor informaționale la nivel național pentru clarificarea faptului dacă toți utilizatorii se bucură de drepturi egale privind accesul la informații;
- monitorizarea necesităților speciale ale serviciilor de bibliotecă în cadrul programelor naționale;
- garantarea de către stat a finanțării serviciilor web de nivel național și a sarcinilor speciale ale bibliotecilor;
- creșterea competenței personalului de bibliotecă.

Strategia de dezvoltare pe termen lung asupra căreia se lucrează în ultimul timp trebuie să prezinte viziuni și obiective privind accesul la cunoaștere și cultură, să identifice necesitățile de schimbare și dezvoltare, să prezinte măsuri menite să garanteze tuturor cetățenilor, inclusiv copiilor, servicii de informare și să definească rolul autorităților finanțatoare și ale statului. Rezultate cu adevărat bune pot fi obținute numai printr-o colaborare cu adevărat efectivă a organelor tutelare, a statului și a altor parteneri. Strategia trebuie să fie elaborată în așa fel ca să poată servi drept bază pentru negocierile cu guvernul și alte organe de decizie.

Intrarea bibliotecilor în Era Informațională presupune: resurse umane, infrastructură, telecomunicații etc. Bibliotecarii din Moldova intră în această lume, pentru mulți aproape necunoscută, de pe poziții care nu ne avantajează sub nici o formă. Tot mai mult ne confruntăm cu necesitatea de modernizare în toate componentele sale: activități și servicii oferite, spații de amplasare, colecții, personal, legislație, instruire etc.

Eforturi uriașe trebuie depuse pentru a implementa în societate ideea că biblioteca este instituție strategică, factor activ în procesul de democratizare, civilizare și modernizare a țării și că toate strategiile de dezvoltare elaborate de comunitățile locale trebuie să includă problemele bibliotecilor.

Acum, când se încearcă elaborarea unei politici naționale privind Societatea Informațională, trebuie prinsă din start ideea că biblioteca are de jucat un rol esențial în această mișcare de idei.

În acest scop instituția bibliotecară are misiunea de a-și apăra cauza și a apropia autoritățile naționale și locale de recunoașterea rolului esențial pe care biblioteca, în calitatea sa de serviciu public, îl poate juca în viața comunității pe care o servește.

Asigurarea accesului la informația de domeniu public, creată de autoritățile publice, trebuie să devină fundamentul politicii naționale de informare și să servească dezvoltării democrației și libertății.

Autoritățile publice, precum și bibliotecile, arhivele și alți furnizori de informații trebuie să-și asume responsabilitatea principală pentru accesibilitatea și managementul informației ca domeniu public.

Principiile fundamentale ale managementului informațional trebuie să funcționeze în felul următor: informația creată de autoritățile publice trebuie să fie considerată de disponibilitate publică și orice excepții de la această regulă trebuie justificate, minimalizate și efectuate în corespundere cu prevederile legii.

Politica națională informațională trebuie să se bazeze pe principiul accesibilității informației guvernamentale. Orice politică informațională națională trebuie să aibă drept scop dezvoltarea societății bazată pe cunoaștere, precum și dezvoltarea societății civile.

Bibliotecile de azi constituie o instituție indispensabilă societății civile și un mijloc efectiv de edificare a acesteia.

Bibliotecile trebuie să-și impună imaginea de spații deschise, primitoare, care oferă siguranță și accesibilitate pentru toți membrii comunității.

Pentru a acoperi aceste roluri, bibliotecile trebuie să rămână în continuare relevante pentru toți membrii comunității din aria de servire.

Având în vedere interesele utilizatorilor actuali, bibliotecile trebuie să-și amplifice eforturile pentru a ajunge la non-utilizator. O cale sigură spre non-utilizatori este colaborarea cu alte servicii publice, precum educația, sănătatea, servicii sociale, serviciile de organizare a timpului liber.

Pe viitor va crește rolul bibliotecilor în dezvoltarea lecturii, serviciilor și obligațiilor digitale, coeziunii comunitare și valorilor civice. Se va ține cont de faptul că orele de funcționare trebuie să acopere necesitățile și posibilitățile tuturor beneficiarilor.

- Pentru a se apropia mai mult de comunitățile pe care le servesc, bibliotecile trebuie să-și facă publice prioritățile și scopurile.
- Programele naționale să fie suficient de flexibile pentru a fi adaptate la necesitățile locale.

Este cunoscut faptul că practic nici una dintre bibliotecile din lume nu are resursele pe care și le-ar dori sau de care consideră că are nevoie. Pare de necrezut atunci când te gândești la Biblioteca Congresului cu cele peste 124 milioane unități de păstrare și cu cea mai frumoasă clădire din câte au existat cândva sau la Biblioteca Muzeului Britanic, sau la Biblioteca Națională a Franței, sau la Biblioteca Orășenească Helsinki, Finlanda fiind recunoscută, pe drept cuvânt, lider mondial în automatizarea proceselor de bibliotecă, cu cele 99% de procese biblioteconomice automatizate, lider mondial în arhitectura de bibliotecă și lider european în dezvoltarea serviciilor de bibliotecă. Cu toate acestea, fiecare director de bibliotecă anume aceasta va susține și va trebui să recunoaștem că aceasta este realitatea. Sigur că proporțiile și caracteristicile problemelor existente sunt mult prea diferite și variază de la țară la țară și de la regiune la regiune. Decalajul problemelor actuale poate fi ușor observat la o încercare de a urmări dezvoltarea bibliotecilor din cadrul Uniunii Europene. Însăși sărăcia relativă a țărilor membre variază considerabil, de la 8% în Danemarca la 23% în Portugalia. Ca și societatea, bibliotecile s-au divizat în bogate și sărace. Diferențele de potențial dintre biblioteci afectează dreptul la informație care ar trebui să fie egal pentru toți. Să luăm un indice foarte reprezentativ cum ar fi extinderea accesului la Internet. Acesta variază enorm: de la 8% în Grecia la 48% în Suedia.

Pentru majoritatea bibliotecilor sunt caracteristice probleme legate de:

- *modernizarea spațiilor și a echipamentelor.* În anii '80, majoritatea bibliotecilor din țările dezvoltate au suportat o schimbare de paradigmă bazată pe introducerea computerizării. Desăvârșirea acestor schimbări de paradigmă a variat de la țară, la țară, dar scopurile finale au fost aceleași. În majoritatea țărilor introducerea OPAC-ului și a altor servicii online a fost mult mai greoaie și a durat mult mai mult decât introducerea Internetului ca serviciu public.

- *diversificarea serviciilor.* O problemă prioritară pentru mai toate bibliotecile este ajustarea serviciilor oferite la necesitățile tuturor grupurilor de beneficiari din aria de servire. Criteriu prioritar la selectarea serviciilor oferite trebuie să fie impactul asupra vieților oamenilor.

- *actualizarea colecțiilor.* Calitatea colecțiilor este motivația principală pentru majoritatea beneficiarilor de a veni și a rămâne la bibliotecă.

- *sporirea competenței profesionale a personalului de bibliotecă.* Se impune mai ales alfabetizarea digitală, instruirea personalului în vederea folosirii tehnologiilor informaționale și a Internetului, instruirea publicului în vederea folosirii noilor tehnologii. Premiul Fundației Bill & Melinda Gates Access to Learning de 1 milion de dolari, care este cel mai important premiu pentru lumea bibliotecară, se acordă bibliotecii care întrunește următoarele criterii: disponibilitatea accesului publicului la tehnologii informaționale moderne; instruirea personalului în vederea folosirii tehnologiilor moderne în servirea publicului; instruirea publicului în vederea folosirii tehnologiilor societății informaționale. Bibliotecile trebuie să facă față competiției intense din sfera recrutării și menținerii personalului. Bibliotecarii cu studii superioare sunt atrași spre sectorul privat, unde salariile și condițiile de activitate sunt mult mai spectaculoase. Se impune dezvoltarea unei noi generații de lideri de bibliotecă.

- *securitatea patrimoniului bibliotecii.* În pofida introducerii în biblioteci a sistemelor de securitate antifurt, camerelor video de supraveghere, posturilor specializate de control, dispariția și deteriorarea cărților este încă o problemă pentru majoritatea bibliotecilor. Biblioteca Congresului are date dispărute aproximativ un milion de publicații, în jur de 250 mii de publicații sunt date dispărute la Biblioteca Muzeului Britanic.

- *asigurarea finanțării.* Finanțarea nesatisfăcătoare este cauza principală în activitatea ineficientă a bibliotecilor. Posibilitățile financiare nu permit bibliotecilor să asigure standardele necesare serviciilor de lectură publică. Practic toate bibliotecile raportează reducerea mijloacelor pentru achiziții, pentru întreținere, reduceri de personal. Este înregistrată și reducerea orelor de funcționare a bibliotecii. Raportul Asociației Bibliotecarilor Americani privind finanțarea bibliotecilor din SUA semnalează probleme asemănătoare în foarte multe biblioteci. Pentru a acoperi golurile financiare se încearcă căutarea unor forme alternative de finanțare. Fundațiile și societățile de tipul „Prietenii bibliotecii” au un aport deosebit în colectarea de fonduri. În zece ani de activitate, Fundația Bibliotecii Publice Boston a adunat peste 56 milioane de dolari care au fost folosiți pentru modernizarea și diversificarea serviciilor oferite. La etapa inițială de creare a Bibliotecii Naționale Digitale, Biblioteca Congresului a primit 98 milioane de dolari din partea statului și 76 milioane din partea diferitor organizații nonguvernamentale.

- *salarizare.* Pe tot parcursul evoluției profesiei de bibliotecar, salarizarea a fost cea mai discutată, dar și mereu nerezolvată problemă. Indiferent de nivelul de dezvoltare a țărilor, salarizarea bibliotecarilor este mult inferioară altor profesii. O estimare aproximativă a salariilor în diverse țări este greu de realizat întrucât factorii implicați sunt extrem de numeroși și de diverși. Faptul însă că un salariat al

Bibliotecii Congresului are salariul de 80 de ori mai mare decât un bibliotecar de aceeași calificare de la noi nu lasă loc pentru nici un fel de comentarii.

Atât bibliotecarii, cât și factorii de decizie sunt conștienți de problemele existente și foarte mulți încearcă o redresare a situației, sigur în măsura posibilităților. În vara anului 2004, societatea britanică a fost practic bulversată de apariția studiului privind activitatea bibliotecilor publice „A cui este responsabilitatea” („Who's in charge”) efectuat de Tim Coates. Este de remarcat faptul că autorul nu reprezintă tagma bibliotecarilor, fiind expert în domeniul cărților, licențiat la Oxford, precum și faptul că studiul său a urmat unui alt studiu („Overdue”) „Întârziată” efectuat de Fundația Laser care a avut în vizor aceleași probleme legate de biblioteca publică și viitorul ei. Concluziile ambelor studii sunt aproape identice: dacă nu vor fi luate măsurile de rigoare, cât mai urgent, în următorii 20 de ani societatea britanică ar putea rămâne fără serviciile bibliotecilor publice cunoscute în formula de azi. Publicații prestigioase precum „The Times”, „The Observer”, „The Guardian”, „The Independent” au luat atitudine publicând ecouri din partea reprezentanților celor mai diverse segmente sociale. Spre onoarea lor, reprezentanții puterii nu s-au lăsat așteptați și imediat au convocat summitul unui „grup de experți de nivel înalt”, reprezentând Departamentul Cultură, Media și Sport, ministrul artelor lordul McIntoch etc. La summit a fost anunțată o alocație suplimentară de 2 milioane lire sterline pentru susținerea programelor curente de activitate privind dezvoltarea serviciilor de bibliotecă. S-a făcut și remarca că această suplimentare nu va rezolva și alte mari probleme precum achiziția de carte și spațiile de amplasare asupra cărora și-au pus amprenta anii și finanțarea nesatisfăcătoare. Faptul că puterea a reacționat cu atâta promptitudine dă mari speranțe pentru viitorul bibliotecilor publice din această țară.

Grija față de bibliotecă (acolo unde are loc) este dictată de faptul că instituția bibliotecară influențează masiv cinci segmente ale vieții publice :

1. **Educația:** Sprijinul autoeducației și instruirii pe tot parcursul vieții. Presa de specialitate din ultimul timp definește bibliotecile drept „Universități de la colțul străzii”. Astăzi este absolut imposibil să-ți imaginezi o universitate sau colegiu funcționând efectiv fără o bibliotecă bună. Bibliotecile au menirea de a educa gustul pentru lectură și instruire și a face din lectură un obicei pentru toată viața. Ideea despre aportul bibliotecii în instruirea pe tot parcursul vieții a prins foarte bine în societatea americană. Nu întâmplător, în anul 2004, Președintele Bush a suplimentat bugetul Institutului Serviciilor Muzee și Bibliotecii cu încă 32 milioane de dolari la cele peste 164 milioane alocate anterior, bani destinați

susținerii programelor privind instruirea pe tot parcursul vieții. În anul 2005 bugetul Institutului a fost suplimentat cu încă 160 milioane de dolari. Fiind instituții deschise pentru toți, bibliotecile sunt plasate ideal pentru a recunoaște și ajuta persoanele care au nevoie de instruire. Un studiu efectuat recent în Marea Britanie releva faptul că 70% dintre copii au convingerea că biblioteca este unul din cele mai bune locuri unde poți învăța în afara școlii.

2. **Politica socială:** Asigură protecția socială în cultură. Joacă un rol important în prezervarea moștenirii culturale locale. Sprijină grupurile de beneficiari dezavantajați fizic și social, minorități naționale etc.

3. **Informarea:** Asigură dreptul la informație. Oferă noi servicii de informare indispensabile unei societăți unde drepturile individuale și necesitatea de a cunoaște sunt esențiale. Egalitatea accesului la informații și instruire este vitală dacă bibliotecile își propun să ofere tuturor oportunitatea de a-și realiza din plin potențialul. În condițiile apropierei de societatea bazată pe cunoaștere, impusă de tehnologiile informaționale, necesitatea asigurării accesului la informații pentru fiecare capătă noi dimensiuni. Rețineți însă că pe viitor bibliotecile se vor orienta și la oferirea răspunsurilor de-a gata.

O problemă care se conturează tot mai mult și care pe viitor va da mari bătăi de cap lumii bibliotecare ține de disonanța dintre dreptul la informație și dreptul la proprietatea intelectuală. Tendința globală este pentru mai multă protecție și mai multe drepturi asupra proprietății intelectuale, care este văzută din ce în ce mai mult ca un drept ce poate fi comercializat. Aceasta poate afecta accesul la informația de bază, la materialele educaționale și de studiu, la resursele culturale – toate cruciale pentru dezvoltare. Acest pericol va fi mai mare în țările cu democrații în curs de dezvoltare precum țara noastră, unde cenzura ideologică care ne-a afectat anterior va fi înlocuită cu cenzura economică. Să nu uităm nici de faptul că cele mai bune informații, cele mai prețioase baze de date nu pot fi accesate în Internet gratuit.

În scopul ocrotirii serviciilor viitoare de bibliotecă, diminuării inegalității digitale, încurajării valorilor democratice, bibliotecarii trebuie să depună eforturi în vederea asigurării accesului la informație și să vegheze asupra corectitudinii legilor ce reglementează dreptul la proprietatea intelectuală.

4. **Dezvoltarea culturală:** oferă diverse publicații și servicii în dependență de interesele utilizatorilor, constituind o etapă esențială în calea spre cunoaștere și creativitate.

5. **Dezvoltarea economică:** bibliotecile joacă un rol important în dezvoltarea serviciilor de infor-

mare privind businessul și toate sferile adiacente, ajutând indivizii în căutarea de slujbe și în recalificarea, instruire continuă etc.

Ultima ediție (1995) a Manifestului UNESCO despre biblioteca publică declară că biblioteca publică este poarta locală spre cunoaștere și oferă condiții de bază pentru instruirea pe tot parcursul vieții, luarea independentă a deciziilor, dezvoltarea culturală a indivizilor și a grupurilor sociale.

Bibliotecile influențează masiv segmentul recreație și cultură, asigurarea bunăstării sociale (servind la domiciliu persoanele cu diverse dezabilități, oferind spații pentru diverse activități, unde indivizii pot să se relaxeze). Problemele privind incluziunea socială sunt caracteristice mai ales țărilor ex-socialiste. Programul PULMAN menționa că „preocuparea față de utilizatorii cu handicap potențiali este esențială pentru ca bibliotecile publice să rămână competitive: pe măsură ce populația Europei îmbătrânește, un număr tot mai mare de persoane în vârstă vor avea dificultăți de vedere sau alte tipuri de invalidități. Bibliotecile publice de pe continentul nostru riscă excluderea a 10% dintre europeni ca utilizatori potențiali dacă nu se iau anumite măsuri specifice”. O experiență deosebită în servirea persoanelor cu diverse handicapuri, a pensionarilor, bolnavilor etc. a acumulat Biblioteca Orășenească Helsinki. Biblioteca a rezolvat problema accesului fizic (în clădire, săli de lectură, la rafturi), accesului intelectual (la conținutul purtătorilor de informații, inclusiv la materialele în format electronic) și instruirii personalului de bibliotecă în vederea satisfacerii cerințelor specifice persoanelor cu handicap. Majoritatea bibliotecilor din Moldova au restanțe considerabile la rezolvarea acestor probleme. Servirea la domiciliu a acestor categorii de beneficiari ar putea fi o rezolvare imediată a problemei. Din diverse motive nici această soluție nu este folosită prea frecvent.

Tehnologiile informaționale sunt un mijloc de a redefini importanța bibliotecii pentru societate. În acest context bibliotecile viitorului vor avea următoarele priorități:

- Vor oferi persoanelor de toate vârstele posibilitatea de a dobândi noi deprinderi, de a folosi creativ informația și a-și îmbunătăți calitatea vieții;
- Vor fi părți integrate ale sistemului educațional;
- Vor asigura incluziunea socială și vor fi cu adevărat deschise și accesibile pentru toți, și vor oferi acces atât la resursele tradiționale, cât și la resursele on-line;
- Vor oferi acces la tehnologiile și serviciile informaționale care anterior erau inaccesibile comunității;

- Vor fi în centrul comunității oferind oportunități de recreare și făcând disponibile informații despre toate aspectele vieții;
- Vor oferi acces la informațiile oficiale și guvernamentale cu scopul de a da posibilitate persoanelor să se implice în procesele democratice;
- Vor fi tot mai implicate în alfabetizare. În acest scop bibliotecile pot promova propriile programe ori pot susține programele inițiate de alte organizații.

Acestea sunt sarcini uriașe, dar în deplină concordanță cu tradițiile bibliotecii publice de instituție deschisă, accesibilă, parte componentă a comunității.

Serviciile oferite copiilor vor avea menirea să asigure posibilități pentru dezvoltarea individuală prin altoirea dragostei pentru carte și lectură încă din fragedă copilărie. Lectura trebuie să devină pentru această categorie de cititori un obicei și o cultură, dar nu obligație sau impunere. Este esențială contribuția bibliotecilor în asigurarea necesităților de destindere și recreare ale copiilor, precum și în dezvoltarea intelectuală, emoțională, socială, educațională și lingvistică. Aceste sarcini sociale biblioteca le realizează și oferind spații unde copiii pot citi, studia, căuta în Internet sau cunoaște alți copii. Este o posibilitate de a întâlni alte persoane pe un teritoriu neutru, dar sigur și bine reglementat.

În ultimii ani, în diverse țări au fost făcute mai multe tentative de a defini mai precis rolul bibliotecii publice. O cercetare mai recentă, efectuată în Anglia, cerea utilizatorilor bibliotecii publice să definească motivul principal de frecventare a bibliotecii. Interesant că și în cazul bibliotecilor cu facilități de folosire a tehnologiilor informaționale relativ dezvoltate răspunsul era „pentru a împrumuta cărți” și aceasta în timp ce foarte mulți văd în folosirea tehnologiilor informaționale un mijloc de creștere a rolului și importanței bibliotecii în societate. Probabil aici și-a spus cuvântul tradiția prin care a merge la bibliotecă pentru a împrumuta cărți și a găsi informații este parte integrantă a vieții și un fel de a fi pentru foarte multe persoane. De peste 500 de ani de când au apărut cărțile tipărite, cititul a devenit pentru mulți un mod de viață. Într-un sondaj recent 80% dintre persoanele chestionate au răspuns că preferă să cumpere cărți în format tradițional decât varianta lor digitală.

Personalul, colecțiile, programele și serviciile trebuie să reflecte comunitatea din aria de servire a bibliotecii. Bibliotecile publice nu sunt numai spații simple de depozitare. Ele sunt și vor continua să fie locuri de întâlnire, centre de instruire, puncte de acces la noile tehnologii.

După hotare sunt în mare vogă centrele de business organizate în spațiile bibliotecilor publice, unde personalul din sfera businessului poate face copii la materialele necesare, trimite faxuri, unde au la dispoziție Internetul cu conectare rapidă etc.

Într-o lume dominată de televizor și Internet, bibliotecile publice sunt silite să ofere baze de date online disponibile 24/7, resurse digitale, echipamente pentru materiale video și audio, computere pentru accesul public. Aceste servicii specializate necesită spații adecvate, mobilă specială, planuri complexe de electrificare, aranjamente de lumină etc.

Este aparent că deseori bibliotecilor publice le lipsește un scop bine definit spre care să-și centreze activitatea și prioritățile. În ultimii ani se acordă tot mai multă atenție unor noi roluri, dar în același timp bibliotecile sunt reluctante când e vorba să renunțe la alte roluri tradiționale.

Bibliotecile publice încearcă continuu să contextualizeze utilizarea informației, folosind-o în contextul necesităților pentru comunitățile locale, dar și a priorităților internaționale, naționale, regionale și locale. În trecut bibliotecile au demonstrat flexibilitate vizavi de schimbările externe. Întrebarea-cheie este dacă ele se pot schimba destul de repede pentru a rămâne relevante pentru Societatea Informațională.

Există atât de multe lucruri pe care biblioteca le face, dar și mai multe care pot fi făcute. Se zice că atunci când vrei să faci ceva, găsești nenumărate posibilități, dar încă și mai multe argumente găsești atunci când cauți justificarea de a nu face ceva.

În ultimul timp se vorbește mult despre rolul bibliotecii în Societatea Informațională. În acest context esența bibliotecii și a serviciilor de informare va consta în rolul de intermediar între utilizator și universul informației. Va crește în continuare rolul de socializare a indivizilor. În SUA tot mai mulți indivizi vin la bibliotecă pentru a citi un ziar, ca să nu-l citească acasă în singurătate. Crește și numărul persoanelor care vin la bibliotecă pentru a se face utili societății. În bază de voluntariat activează majoritatea societăților „Prietenii bibliotecii” atât de răspândite în SUA, care se ocupă de colectarea de fonduri, vânzarea publicațiilor scoase din inventar sau donate de diverse organizații și persoane particulare. Voluntarii se ocupă și de procese biblioteconomice precum aranjarea la raft a publicațiilor restituite, igienizarea publicațiilor, restaurarea etc. Sigur este vorba aici și de un anumit nivel de trai, când strictul necesar pentru asigurarea unui trai decent nu este o problemă. Și actele de caritate, și munca de voluntariat, atât de răspândite în SUA, presupun un anumit nivel de dezvoltare de care nu se poate face abstracție sub nici o formă.

Tot mai des este întâlnit termenul „bibliotecile ca spațiu”. În instituțiile academice, bibliotecile sunt loc de întâlnire pentru studenți și profesori.

Printre prioritățile bibliotecilor publice din multe țări se evidențiază: promovarea lecturii și instruirea pentru toți, indiferent de venit, mediu social, economic etc.; dezvoltarea abilităților necesare accesului digital; locul de lider în promovarea incluziunii sociale în comunitate și edificarea identității comunitare. O altă prioritate: dezvoltarea abilităților personalului din sfera serviciilor pentru public pentru ca acestea să poată juca un rol esențial în perioada dinamică a schimbărilor în care sunt antrenate bibliotecile publice.

Studiul PLIS (Public Library în the Information Society) care face parte din Programul Comisiei Europene pentru Biblioteci, care este cel mai complet studiu despre bibliotecile publice și care analizează rolul și viitorul celor peste 40 000 de biblioteci publice din Europa, menționează că rolul bibliotecii publice este perceput ca o prelungire a valorilor tradiționale ale acesteia.

Proгноzele privind evoluția activității bibliotecilor în următorii ani prezic trecerea treptată de la accentul pus pe colecții la accentul pus pe resursele electronice. Va câștiga teren biblioteca hibrid unde vor conviețui atât resursele electronice, cât și resursele tradiționale. Deși părerile bibliotecarilor și beneficiarilor vizavi de Internet s-au polarizat, este clar că Internetul nu este un pericol pentru bibliotecă și nici un substituent al acesteia. Internetul nu a înlocuit nimic, a oferit doar noi și rapide posibilități de informare. Cât despre calitate, rămâne de discutat. Bibliotecarii americani sunt de părerea că Internetul a mărit interesul față de biblioteci, arhive și muzee. Văzând lucrarea în Internet, utilizatorul dorește să vadă originalul. În lumea virtuală hotarele dintre bibliotecă, arhivă și muzeu dispar.

Se pare că în viitor dominația asupra Internetului în aria noastră va deveni și o problemă politică. Începutul anului 2005 a fost marcat de anunțul făcut de motorul de căutare Google de a oferi acces la peste 15 milioane de cărți și documente aflate în posesia a cinci dintre cele mai prestigioase biblioteci din zona în care se vorbește limba engleză. Faptul că „anglo-saxonii” vor realiza un pas major în proiectul „bibliotecii universale” le-a provocat francezilor un sentiment de teamă că limba și cultura franceză vor ajunge într-o zi undeva la „periferie”. Președintele Franței, Jacques Chirac a anunțat o contraofensivă împotriva a ceea ce denuțește „dominația culturală americană”. Chirac vrea să atragă sprijinul guvernelor europene într-un proiect de mai multe milioane de euro: postarea literaturii europene pe Internet. În acest scop urmează a se întâlni

cu experți din mai multe țări ale Uniunii Europene. La întâlnirea cu ministrul culturii Renaud Donnedieu de Vabres și directorul Bibliotecii Naționale Jean-Noel Jeanneney, Președintele Chirac a cerut acestora să analizeze condițiile în care colecțiile marilor biblioteci ale Franței și Europei să poată să apară cât mai repede în Internet. Referindu-se la Proiectul Google (4,5 miliarde de pagini de text), Jean-Noel Jeanneney, directorul Bibliotecii Naționale a Franței, menționa că proiectul Google va fi de mare ajutor pentru cercetători și o mare șansă pentru națiunile sărace să aibă acces la informație. În același timp ar putea fi și o amprentă strivitoare a Americii asupra modului în care generațiile viitoare vor privi lumea. Franța are deja o alternativă la Proiectul Google, dar destul de modestă în comparație cu acesta. Este vorba de „Gallica”, proiectul prin care au fost postate on-line peste 80.000 de lucrări și 70.000 de imagini. Urmează postarea stocului de ziare franceze din secolul al XIX-lea, din colecția Bibliotecii Naționale a Franței.

Odată cu câștigarea terenului de către Internet se întretes și discuțiile despre utilitatea bibliotecarului. La începutul anului 2005 presa de specialitate din Occident relatează despre intenția administrației Universității Bangor din Wales de a elibera 8 din cei 12 bibliotecari câți număra personalul Bibliotecii, pe motiv că studenții pot găsi cea mai mare parte a informației on-line. Se propunea ca personalul Bibliotecii să fie limitat la: un catalogator, un expert în completarea fondului, un bibliotecar-șef și un bibliotecar specializat în literatura cu caracter juridic. Conform ziarului „The Guardian” „documentul consultativ” emis de Universitate menționa că prin reducerea numărului de bibliotecari instituția va salva aproximativ 566 mii de dolari. Bibliotecara Eileen Tileen spunea angajatului ziarului că cei din conducerea Universității cred că Internetul exclude necesitatea personalului calificat, pe când ea de fapt crede că Internetul a complicat folosirea resurselor și că utilizatorii au nevoie de a fi ghidați în marea de informații. Tot mai mulți bibliotecari profesioniști susțin ideea că „ceea ce îi trebuie cel mai mult Internetului este un bibliotecar”. Deci aici se anunță o luptă care trebuie câștigată.

Tot mai des apare întrebarea (după părerea unora fatală pentru indexatorii din biblioteci): este oare necesară structurarea informației dacă există motoare de căutare atât de eficiente, face să ne organizăm documentele dacă putem pur și simplu să le căutăm. Referindu-se la acest subiect dna Hermina Angheliescu menționa că „sarcina bibliotecilor este să explice publicului novice menirea organizării informației. Și aici sunt voci care spun că nu mai e nevoie de bibliotecari/biblioteci când totul este pe Internet. Bibliotecarii sunt în campanie permanentă pentru a-și dovedi utilitatea și contribu-

ția la organizarea haosului din Internet. Da, pornind de la cuvinte (nici nu le pot spune „cheie”) motorul de căutare regăsește documentele/materialele... problema este ce faci cu 10000 de site-uri regăsite? Câte sunt relevante pentru subiectul căutat? La câte ecrane avem răbdare să ne uităm? Literatura spune că nu la mai mult de 2-4, ceea ce înseamnă mai puțin de 50 de site-uri”.

Conform studiului „Bibliotecile publice și Internetul: 2004” 99,6% dintre bibliotecile publice din SUA sunt conectate la Internet și dintre acestea 98,6% oferă acces public pentru utilizatori.

Este o realizare importantă dacă luăm în considerare faptul că în urmă cu 10 ani numai 20,9% dintre bibliotecile publice ofereau servicii Internet.

Raportul a identificat trei domenii importante de investiții începând cu 1997: granturi federale pentru tehnologii alocate prin Programul servicii de biblioteci și tehnologii; desconturi e-rate pentru infrastructura de telecomunicații; finanțarea de stat și locală, inclusiv sprijinul fundațiilor.

În luna iunie 2005 lista de discuții Biblos publică o informație despre o bibliotecă universitară din Austin Texas care era pe cale să elibereze un spațiu unde erau depozitate 90.000 de volume. Spațiul eliberat trebuia să fie ocupat de o sală de computere, care, după spusele oficialităților universitare, să corespundă mai bine mediului fiind deschis 24 ore 7 zile pe săptămână. Unul dintre beneficiarii bibliotecii expunea părerea că această înlocuire a cărților cu calculatoare este doar un prim pas spre schimbările viitoare dictate de era digitală. „Poate peste 40 de ani când vom privi filme în ochelarii de soare și vom citi ziare pe telefonul mobil ideea necesității unei clădiri pline cu cărți va părea la fel de ridicolă ca un sertar plin cu fișe”.

O idee asemănătoare, o bibliotecă fără cărți, a fost realizată cu câțiva ani în urmă la Biblioteca Universității de Stat Wayne. A fost creat un centru de informare cu 700 de computere care funcționează non-stop. Însă mai târziu biblioteca a fost remodelată ca să poată avea și o colecție de cărți care numără aproximativ 100.000 de exemplare.

Diversificarea și perfecționarea tehnologiilor societății informaționale influențează masiv prioritățile de activitate ale bibliotecilor axându-le pe promovarea informației. Bibliotecile din SUA și din țările Uniunii Europene experimentează masiv posibilitățile tehnologiilor moderne în scopul de a oferi beneficiarilor servicii de calitate indiferent de arealul geografic; mărirea bibliotecii și a colecțiilor; timp. Acestui scop servește mai ales Rețeaua Globală de Referințe Virtuale QuestionPoint întreținută de Bi-

biblioteca Congresului și OCLC, GLIN (Rețeaua Globală de Informații Juridice) etc. Accesul non-stop la informații, precum și diversificarea acestora va fi și în viitor prioritatea bibliotecilor. Aici trebuie concentrată atenția bibliotecarilor pentru a face față concurenței impuse de alte instituții promoatoare de informații. Experții care ne-au vizitat țara au remarcat în unanimitate faptul că în virtutea tradițiilor și a instruirii, bibliotecarii din țara noastră sunt mai mult custozi ai cărților și periodicelor și mai puțin promotori ai informației. Aici avem de muncit și încă foarte serios, dacă vrem să avem viitor. Fără această schimbare bibliotecile nu se vor putea ține pe linie de plutire și nici nu vor putea să facă față concurenței impuse de alți promotori de informații.

După părerea mea succesul bibliotecilor publice americane rezidă în faptul că în SUA nu numai beneficiarii cunosc că biblioteca este cel mai indicat loc pentru a găsi o informație. Însuși producătorii de informații au convingerea că odată ajunsă la bibliotecă, informația va intra în circuit și va ajunge în mod sigur la destinatar. Legătura dintre bibliotecă și producătorii de informații este esențială pentru ambii, dar mai ales pentru binele beneficiarului.

Dreptul la informații este unul dintre drepturile fundamentale și și-a găsit oglindire în Declarația fundamentală despre drepturile omului. Cu 10-15 ani în urmă, când au apărut primele contacte mai serioase cu Occidentul, iar prin studierea limbilor și a literaturii de specialitate editată acolo, bibliotecarii moldoveni au preluat sloganul „informația este putere”. Pentru foarte multe biblioteci publice acest mare adevăr și până acum tot la nivel de slogan a rămas. Nu veți întâlni prea multe biblioteci unde să găsești:

- orarul trenului, autobuzului, microbuzului etc;
- cum să pregătești pachetul de documente pentru pensionare;
- cum să completezi declarația pe venit;
- cum să investești mai rațional banii și care sunt băncile care oferă cele mai avantajoase dobânzi;
- cum se face asigurarea medicală;
- adresele organizațiilor de caritate;
- adresele organizațiilor care oferă diverse granturi și posibilități de instruire;
- cum să perfectezi documentele pentru a înfia un copil;
- cum să ajuți adolescentul să reușească la școală;
- sfaturi importante pentru părinți;
- cum să pregătești copilul de școală;
- cum să faci economii la energia electrică;
- ce să faci dacă s-a stins lumina;
- cum să începi construcția unei case și unde poți găsi cele mai bune materiale de construcție.

Nu trebuie să fie ceva neobișnuit pentru o bibliotecă publică nici o listă de literatură pentru minoritățile sexuale. Toată lumea plătește taxe și respectiv toată lumea are drepturi egale. Când beneficiarul pășește pragul bibliotecii, intră în universul comunității de care aparține și tot ce are tangențe cu această comunitate trebuie să fie concentrat aici. Aici se ascunde sensul noțiunii „biblioteca centrul comunității” sau „biblioteca inima societății”, sau „biblioteca centru cultural al comunității”. Există multe roluri și de mare valoare pe care bibliotecile pot să le joace în secolul XXI, dar, la sigur, cel mai important va fi cel de „intermediar informațional al comunității”, un organism care înțelege atât interesele utilizatorilor, cât și universul informației, și modul de organizare a acesteia, iar mai presus de toate dezvoltă și promovează mecanismele care leagă aceste două elemente împreună. Axa principală o vor constitui necesitățile societății bazate pe posibilitățile și circumstanțele locale.

Concluzii:

În anii următori va crește semnificația bibliotecii ca:

- loc pentru instruire și noi experiențe, mesager al cunoașterii și culturii,
- loc unde informația va fi mânăuită cu pricepere și organizată în corespundere cu necesitățile utilizatorilor,
- portal către informație și comunicare electronică,
- parte a societății bazată pe cunoaștere și instruirea cetățenilor pe tot parcursul vieții.

Importanța resurselor WEB și a comunicării electronice va spori numai când aceste conținuturi vor fi folosite, și va depinde de cât de bine știu utilizatorii să folosească informația pentru a-și îmbunătăți calitatea vieții.

O prerogativă a viitorului rămâne unirea bibliotecilor și a serviciilor informaționale în rețele și dezvoltarea infrastructurii tehnologice necesare pentru aceasta.

Discuțiile despre rolurile și prioritățile bibliotecii viitorului vor continua, însă un lucru trebuie să ne fie clar: locul pe care biblioteca urmează să-l ocupe în societatea viitoare nu este hotărât. Locul trebuie câștigat și bibliotecarii sunt acei care trebuie să lupte pentru a-l câștiga.

Dacă vom reuși să sporim rolul bibliotecilor de instrumente efective în susținerea democrației, educației, culturii și dezvoltării economice, vom putea contribui la schimbarea viitorului democratic al țării.

Un poet

care a fost ministru și un ministru care a fost soldat

Iurie Colesnic

Ioan Buzdugan a fost învățător, a fost soldat, a fost deputat, a fost senator, a fost ministru, a fost poet, dar înainte de toate a fost și a rămas un patriot, un luptător de neclintit pentru libertatea Basarabiei și unitatea tuturor românilor.

Pentru prima oară am întâlnit numele lui în arhivă vizavi de numele lui Alexe Mateevici, prezentat fiind cu o pagină de amintiri despre poetul național. Scrise simplu, sincer, niște rânduri din care răzbătea regretul pentru dispariția prematură a unui suflet deosebit, a unui scriitor care ar fi dat neamului multe opere nemuritoare. În cartea *Doina dorurilor noastre* (Chișinău, 1990), am publicat aceste rânduri:

„L-am cunoscut pe Mateevici în 1912. Mi-aduc aminte și astăzi. Era o zi frumoasă de vară, o sârbătoare. În grădinița redacției *Cuvânt moldovenesc* din piața Nemețkaia ploșcead nr. 16, la umbra nucilor și cireșilor stufoși, unde domnișoara Gavrilă (fiica neuitatului Gavrilă, întemeietorul primelor foi moldovenești) desena un portret al dlui Pan Halippa. Venind la redacție, găsesc între alții și un tânăr necunoscut mie până atunci, îmbrăcat în haine preoțești, dnul Halippa mă întâmpină cu cuvintele pipărate: «Iată și poetul nostru românaș – vă recomand: poetul nostru Alecu Mateevici», arătându-mi-l pe tânărul preot (probabil, autorul are în vedere uniforma Academiei teologice. – red.) și adăugând: «Vă rog să vă iubiți ca frații, ca să le fie drag și la alții!». La cuvintele rostite de Halippa «poetul Mateevici», tânărul academician (cu înțelesul de student al academiei, – red.) s-a îmbujorat la față ca o fată mare...»

De atunci încolo am depozitat într-un dosar aparte toate materialele legate de această perso-

nalitate și în cele din urmă am reușit să-i încheie o biografie sumară, dar într-o formulă enciclopedică exactă, pe care am utilizat-o în volumul *Generația Unirii* (Chișinău, 2004):

„BUZDUGAN (Buzdâga), Ioan Alexandru (9.III.1887, Brânzenii Vechi, jud. Bălți – 29.I.1967, București, Cimitirul Bellu).

Român basarabean. S-a născut într-o familie de țărani.

Studii primare în satul natal, medii agricole la Gore-Gorki (Moghilău), pedagogice – la Seminarul din Camenița, superioare – la Universitatea din Moscova. Licențiat în drept al Facultății de Drept din Iași și doctor în economie al Universității din Cernăuți.

Ocupația: profesor.

Membreu al Partidului Socialist-Revoluționar. Naționalist.

A fost ales deputat în Sfatul Țării de către Congresul Militarilor Moldoveni și a aderat la Fracțiunea Blocul Socialist Moldovenesc. Membru: al Comitetului Central al Frontului Român, al Comitetului Central Ostășesc Moldovenesc.

Mandat validat de la 21.XI. 1917 până la 18.II.1919.

A fost secretar al Prezidiului Sfatului Țării (22.XI.1917 – 18.II.1919), membru al Comisiilor: Școlară, de Declarații și Statute, de Regulamente, Agrară, a II-a de Redactare.

La Chișinău a locuit în casa Kirkoroff, Sadovaia colț cu Pușkin.

A completat chestionarul de membru al Sfatului Țării în data de 20.I.1918, fiind în etate de 30 ani.

La 27 martie 1918 a votat Unirea Basarabiei cu România.

În ziua inaugurării ședințelor Sfatului Țării, la 21.XI.1917, a rostit o cuvântare de felicitare din partea Partidului Social-Revoluționar Moldovenesc.

Publicistul George Tofan i-a schițat următorul portret:

Un interesant vorbitor e d. Buzdugan, figură pe care-o întâlnești în toate mișcările lunilor din urmă. Vorbește în numele social-revoluționarilor moldoveni. E de statură mai mult de mijlocie, fața are trăsături energice, vorbește pe un ton ridicat cu o voce străbătătoare, întrebunțează vorbe care lovesc urechea cu lovituri de ciocan. Pledează cu multă căldură pentru țărâtime, pentru dezvoltarea sa politică, socială, culturală și economică. Declarațiile sale categorice sunt subliniate cu aplauze; limba de care se folosește e cea română literară. (Sărbătoarea Basarabiei. Chișinău, 1917).

Tot despre el, mai târziu, a scris un remarcabil patriot:

...poetul de remarcabil talent, Nică Românaș de odinioară de la „Cuvântul Moldovenesc”, care participase activ la acțiunea de naționalizare a școlii basarabene în 1917 – sfârșită cu complexa izbândă datorată și îndărătniciei ostașului moldovean – care, după însăși mărturisirea lui Nicolae Iorga, neprețuit serviciu a adus cauzei românești în momentul din 1917 de la Iași când oștirea rusă – cuprinsă de duhul revoluționar, plănuia înlăturarea – și poate mai mult decât atât – a Regelii noastre...

D. V. Toni (Viața Basarabiei, 1944, nr. 3-4)

După Unire, a fost deputat de Bălți (1918-1932) în toate parlamentele țării. A fost senator de Bălți, subsecretar de stat la Industrie și Comerț (1932). A colaborat la: *Moldovanul, Glasul țării, Cuvânt moldovenesc, Neamul românesc, Moldova de la Nistru, Sburătorul, Cuget românesc, Viața Basarabiei, România, Pagini basarabene, Convorbiri literare* ș.a.

A mai semnat: Nică Românaș, Ion Câmpeanu ș.a.

O mostră de poezie patriotică o găsim publicată chiar în anul 1918 în momentul Unirii Basarabiei. Aceste versuri simple la prima vedere, trădează palpitatea unui suflet care nu numai că credea în ceea ce înfăptuiește, dar era convins că durează o faptă măreață ce va dăinui peste veacuri.

Bucură-te Românie!
Astăzi soarele răsare,
Strălucind din cer feeric
Pe pământul Basarabii:
Raza lui mânduioare
Izbăvește astăzi slabii,
De jug, lanțuri și-ntuneric!

Bucură-te Românie,
Căci azi Steagul tricolor, –
Roșu-galben și albastru,
Din divina-i măreție,
Flutură deasupra noastră,
Falnic și liberător!

Istoria însă a făcut o cotitură în 1940, care a durat până în 1990 și totuși revenirea definitivă la textul poeziei lui Ion Buzdugan încă nu s-a produs.

Opera lui în mare parte poetică este compusă din:

Miresme din stepă (1922); *Țara mea* (1928); *Păstori de timpuri* (1942); *Permanența românității în Basarabia*. Viața Basarabiei, 1940, nr.7-8. A tradus din opera lui A.Pușkin: *Țigani, Evgheni Oneghin* (București, 1967) ș.a.

Referințe critice: Țane, N. Poetul Ion Buzdugan. Viața Basarabiei, 1933, nr.3; Boboc, Mihai. Recenzie. Viața Basarabiei, 1937, nr.11, Recenzie la cartea: Buzdugan, Ion. Păstori de timpuri: Poeme. București, Ed.Casei Școalelor, 1937; Luțcan, Vasile. Recenzie. Viața Basarabiei, 1937, nr.7-8.: Recenzie la cartea: Buzdugan, Ion. Metanii de luceferi: Poezii. (1943).

Distincții: Ordinul Regele Ferdinand I în grad de Comandor, Medalia Regele Ferdinand I cu spade și panglică ș.a.”

De fiecare dată când întâlnesc în presă sau în monografia numele lui Ion Buzdugan, mi-aduc aminte și de cazul care a avut loc la Primul Congres al Învățătorilor din Basarabia, în luna martie 1917, când conducătorul gubernial responsabil de învățământ G. Miasoedov a declarat în plenul ședinței că moldovenii n-au dreptul să învețe limba lor, fiindcă ei sunt un popor ca și samoezii și limba lor n-are decât 300 de cuvinte și atunci, din sală s-a ridicat furios un soldat, ținând în mâini o biblie și a spus asistenței: „această biblie este în limba noastră, în limba moldovenească, pentru ea sunt suficiente cuvinte, deci limba noastră poate fi studiată în școală și trebuie studiată în școală și noi vom deschide în Basarabia școli naționale”. Asistența a înmărmurit, fiindcă fața îndârjită a soldatului nu lăsa nici un loc pentru îndoială, dacă va fi nevoie vor fi utilizate toate mijloacele, dar copiii moldoveni vor învăța în limba mamei.

Peste un an, tot în luna martie, în ziua când se vota Unirea, secretarul Sfatului Țării, Ion Buzdugan a ținut un discurs fulminant demonstrând intransigența basarabenilor și ferma lor hotărâre de a se uni cu Patria-mamă. El fără ezitare și-a pus semnătura pe Actul Unirii, pe onorabilul loc de secretar al Parlamentului Basarabiei. Și chiar dacă dispariția lui s-a produs într-un anonim aproape desăvârșit, legenda despre existența unui poet, care a fost ministru, și care a fost soldat, continuă să bântuie prin cărți și prin inimile basarabenilor.

Primul zbor

Lidia Codreanca

M.Gh. Cibotaru la 70 de ani

Eram la vârsta primului zbor. A primei mele publicații când îmi părea că trecătorii deja mă recunosc pe stradă. Câtă senină naivitate ! Dar ce înălțare și descătușare interioară! Cât optimism !

Eram la vârsta când aveam nevoie de fiecare atitudine binevoitoare, de încurajarea și susținerea cuiva. Recunosc că nu am fost răsfățată cu asemenea atitudini. Dar la momentul oportun am avut-o pe cea mai necesară și mai responsabilă dintre toate. În lumea scrisului m-a lansat, m-a încurajat și mi-a dat și un nume literar scriitorul Mihail Gh.Cibotaru. E primul scriitor cu care am stat de vorbă în viața mea. Încă din anii de școală aveam o pioșenie aparte față de oamenii din lumea scrisului. Câte emoții și pregătiri imaginare au anticipat prima întrevedere cu Dumnealui ! Aveam o nuvelă în manuscris, recomandarea profesorului universitar Anatol Ciobanu și un car de emoții când am trecut pragul acelei instituții «Casa presei», unde își avea sediul redacția revistei «Moldova».

Nu știu dacă am reușit să rostesc «Bună ziua!», Dumnealui a sărit de după birou, foarte binevoitor și degajat, cu un zâmbet deschis, zicându-mi să trec, să iau loc, să-i spun ce-mi place să citesc... Era un om foarte simplu, accesibil și corect. A luat nuvela și mi-a zis să-i telefonez a doua zi. Am telefonat și m-a chemat imediat la redacție. Era primul meu examen. Ce va zice oare ? A zis că bucată e bună, dar e cam mare. Poate aduc ceva mai scurt. Nu aveam nimic mai mult. Atunci să mai scriu. Despre ce să scriu ? Îmi părea tema satului și a copilăriei epuizată. Despre oameni să scriu, buni, răi, așa cum îi cunosc.

– Bucata asta rămâne la mine. Când mai aduci altele, decidem ce facem. Văd că poți scrie, ai un fin simț al limbii, dar vreau să mă convingi...

N-am îndrăznit să-l întreb de ce era nevoie să-l conving și m-am gândit în sinea mea că nu m-a crezut că eu am scris nuvela. Nu publicasem nici un rând, nu aveam nimic altceva scris... Am înțeles că și pe mine era bine să mă conving de responsabilitatea acestui pas.

M-am zbuțuit puțin despre ce să scriu. Despre oameni buni, oameni răi... Am trecut pe hârtie niște bancuri auzite de la alții, ca să dezvolt cumva tema propusă. Dar nu eram convingătoare, nu credeam în acele caractere. Și numai când am înșiruit pe foaie plecarea mea în lume, însoțită de tata și sfaturile sale, despărțirea de sat ...atunci m-am convins. Asta sunt eu. Era firesc, autentic, neprefăcut.

După ce le-a citit, iar m-a chemat să stăm de vorbă. Alesese pentru a fi publicate trei nuvelete dintre cele proaspete, deși eu țineam la cea dintâi. Erau deja citite și redactate de către stilistul redacției. Mi-a zis că văd dacă sunt de acord cu schimbările făcute. Desigur că nu eram de acord ! Apăruseră niște cuvinte străine, niște întorsături de frază nefirești pentru felul meu de a spune și am îndrăznit să zic că nu-mi place ! Știam nuveletele pe dinafară ca pe niște versuri. Pentru mine cuvintele sunau într-un fel anume, aveau o muzică interioară, chiar și în proză. Nu s-a uimit deloc de reacția mea. Simțeam că era de acord cu mine. A zâmbit la fel de binevoitor și mi-a spus:

– Nu e bine că le știi pe de rost, nu vei putea redacta niciodată textul matale...

Apoi m-a condus la fotografia redacției și mi-a făcut o poză artistică. Ce mai ! Nu voi uita acea atmosferă. Urma să fie publicată la rubrica « Debut ». Venisem și cu pseudonimul de-a gata. Dumnealui ezita:

- De ce Codreanca ?
- Pentru că sunt din zona codrilor și lumea din satele de la câmp ne spun codreni. Și-mi sunt nespuse de dragi locurile noastre deluroase și împădurite.
- Poate Codru să-ți zicem.
- Nu.
- Poate Delacodru ?
- Nu.
- Fie, te botezăm Codreanca.

Creșteam de bucurie. Pe atunci doar eu aveam să port acest nume. Dacă știam cât de molipsitor va

fi peste ani (și formație de dansuri, și băuturi alcoolice, și salamuri, și denumiri de sate), rămâneam la numele meu neaoș, basarabenesc...

Cu domnul Mihai Gh.Cibotaru am colaborat pe parcursul anilor. Am avut și alte apariții în revista «Moldova». L-au bucurat cărțile mele de proză. L-a întristat cea de versuri.

– Mata proză trebuie să scrii ! Era gelos pe poezie.

M-a încântat întotdeauna firescul și omenia Domniei sale. Posturile nu l-au schimbat. Pe când era ministru al culturii l-am întâlnit la un salon de

carte. L-am găsit la fel de accesibil și dornic de comunicare. Cu același regret și sfat de totdeauna:

– Nu lăsa proza !

Nu pot ști care va fi voia Domnului. Nu știu dacă voi îndreptăți sau nu acea încredere.

– Până atunci,enerate și sfătos, neobișnuit de firesc și accesibil, Mihail Gh.Cibotaru, vreau să Vă mulțumesc din toată inima pentru că ați avut cel mai responsabil rol în devenirea mea literară, mi-ați lansat primul zbor...

La mulți ani !

Un talent exceptional, un destin neîmplinit

Iurie Colesnic

Originară din Chișinău, Arionescu-Baillayre Lidia a fost una dintre primele basarabence care a riscat să facă carieră artistică. Este cunoscut faptul că în lumea artiștilor plastici, femeile sunt acceptate cu greu, considerându-se că această ocupație este prea grea pentru o ființă gingașă precum este femeia.

Ei acceptă femeia ca model și nu ca model de artist. La mijloc e o mare eroare. Acest punct de vedere este greșit.

Perceperea culorii, momentul cel mai important în artele plastice la femeie este deosebit. Aranjarea unei compoziții este cu totul specifică grație faptului ei de a fi și de a vedea.

Simțul formei la fel are nuanțe pe care bărbații nu le pot atinge. Excluderea femeii din acest circuit artistic este pur și simplu o risipă de experiență umană, nejustificată prin nimic.

Caracterizarea pe care i-o face criticul Tudor Stăvilă în cartea *Arta plastică modernă din Basarabia* (Chișinău, 2000) este instructivă:

„...Prin anii '30-'40, realismul tradițional al artei ruse este preluat prin finețea „Stilului 1900”, prin atracția permanentă pentru simbol și pentru sonoritatea coloristică a gamei. Plasticienii basarabeni, care au activat în această epocă, aveau un cerc restrâns de motive și predilecții pentru o anumită modalitate de tratare, care în final determină maniera picturală a fiecăruia.

L. Arionescu-Baillayre este o excepție în acest sens. Operele inițiale – „Portretul lui A. Baillayre” și „Portretul fiului” (anii 1900) sunt într-o gamă coloristică sonoră cu tușe de culoare mari și energice, care amintesc, prin tratare, pânzele lui F. Maleavin. O deosebită măiestrie picturală marchează portretul lui A. Baillayre, ce se impune prin originalitatea compozițională și prin efecte coloristice deosebite. Dar în „Portret feminin” (1904) și „Natură statică” (1900) pictorița utilizează procedeele plastice de expresie caracteristice neoimpresioniștilor francezi.

Noi însă trebuie să cunoaștem mai multe detalii din viața artistei pentru a ne putea forma o opinie clară și argumentată despre opera ei.

Pentru enciclopedia *Femei din Moldova* (2000) am întocmit următorul articol din puținele date biografice care ne-au stat la dispoziție:

„Arionescu-Baillayre, Lidia (22.II.1880, Chișinău – 1923, Chișinău), pictoriță.

Studii de specialitate la Școala de Desen din Chișinău (atel. pictorului V.Okușko), Academia de Arte din Sankt-Petersburg (atel. lui I.Dmitriev-Kavkazski).

Lucrări: portretul lui A.Baillayre (1904), Portret de femeie (1904), Natură statică cu pahar (1910), Portretul fiului (1910) ș.a.

A preferat în pictură neoimpresionismul și postimpresionismul.

Expoziții: Sankt-Petersburg, Vilno (1903-1910), Chișinău (1908, 1920, 1923) cu naturi statice și portrete.

A fost soția pictorului Auguste Baillayre și împreună au întreprins o călătorie în Olanda unde el și-a făcut studiile și de aici vine deschiderea ei deosebită pentru arta modernă. Ea a fost elevă într-o școală academică, dar contactul cu mediul artistic evoluat i-a modificat substanțial criteriile artistice. Și dacă nu era moartea ei prematură, în timp am fi descoperit un autor cu spirit de avangardă.

A fost mama pictoriței Tatiana Baillayre și ea remarcabilă în arta plastică românească.

A avut un potențial artistic de invidiat, o sensibilitate cum mai rar se întâlnește dar n-a avut noroc. O boală incurabilă a topit-o treptat ducând-o în mormânt. Și în felul acesta, un capitol întreg din arta plastică basarabească a rămas neterminat.

În căutarea vocației...

Lidia Codreanca

Un caracter puternic păstrat până la venerabila senectute. O perseverență și o forță de muncă de invidiat. O imensă dragoste pentru litere. Dacă asperitățile o fi creând caracterul omului, apoi se pare că de-a lungul vieții Domniei Sale anume acestea și dragostea de litere s-au ținut alături.

Îl văd elev de clasa a III-a la Liceul „Al. Donici” din Chișinău predând ore particulare ca să-și facă un ban de cheltuială, pentru a achita taxa, pentru a-și procura o haină... Nu-și ia bacalaureatul odată cu toți absolvenții de liceu, tot din lipsa banilor. „Se cerea o taxă de 1500 de lei pentru remunerarea examinatorilor invitați de la București și de la Iași”. L-a susținut toamna, scutit fiind de această taxă la intervenția directorului Macovei.

A fost tentat să se ducă la medicină având o rudă medic. Dar, după multe ezitări, a învins dragostea de litere.

– Ca să fii medic, trebuie să ai caracter tare, să fii aspru, dur cu omul bolnav. Dar eu sunt milos, când văd cum suferă cineva mă doare... de asta nu m-am dus la medicină.

Pe când își făcea planuri cum să se ducă la București, oraș mare și necunoscut, își amintește de Eminescu și de Cernăuți.

– Mă duc la Universitatea din Cernăuți.

Îl văd student în sălile de studii savurând cursurile profesorilor Procopovici și Nandriș, despre care își amintește cu mare căldură. Ambii au jucat un rol decisiv în formarea sa lingvistică. Procopovici a fost acela care a descoperit spiritul de cercetător-filolog al absolventului Nicolae Corlăteanu, propunându-i ca temă pentru teza de licență „Relațiile dintre Codicele Voronețean și Psaltirea Șcheiană”.

– Pușcariu l-a invitat pe fostul său discipol Procopovici la Cluj și nu l-am mai văzut.

Dar ce poveste nostalgică auzi despre Nandriș! Studentul Corlăteanu și tânărul profesor Nandriș, devenit deja personalitate la 30 de ani, au fost foarte apropiați în toți acei ani de studii. Dar și acela a plecat la Londra și nu l-a mai văzut...

După Cernăuți, licențiat al Facultății de Drept cu mențiunea „cum laude” și al Facultății de Litere și Filozofie – „magna cum laude”, tânărul absolvent Nicolae Corlăteanu se pomenește în căutarea unui loc de muncă în satul de baștină Caracui. Era vara anului 1940.

Peste o lună de zile, apare în sat un reprezentant al stăpânirii ruse pentru a alege un nou primar. Pe lista aceluia la postul de primar „candidau vreo 6-7 persoane”. La întrebarea ofițerului: „Pe cine credeți că ar fi bine să-l alegem primar?” țărani au răspuns: „Pe Corlăteanu! Are carte bună, două facultăți”. Când a aflat ofițerul ce facultăți are și unde le-a absolvit, i-a zis tăios: „Du-te acasă!”.

– Ei, dacă n-am fost bun de primar, mă gândeam ce să fac?

Se sfătuiește cu mama și cu cele două mătuși și se duce la Chișinău, la bunul său director de liceu Ion Macovei, poate îl ajută cumva. Acela l-a încurajat să vină peste o lună, când se vor deschide niște cursuri organizate de ruși și conduse de I.D. Ciobanu. Peste o lună nu-l mai găsește pe Macovei, fostul director al Liceului „Al. Donici” și inspector general școlar. Nimeni nu vroia să-i spună unde este. După mai mulți ani de zile a aflat că Ion Macovei fusese arestat.

Este îndemnat să se ducă la Direcția de Învățământ a Căilor Ferate. „Acolo sunt repartizări la sate”.

– Șeful Direcției de Învățământ, un rusnac mic de statură și beat turtă, îmi zice „Poedeș v Oknițu!”.

Cam așa a început cariera pedagogului Nicolae Corlăteanu. La Ocnița a predat româna în clasa a VIII-a numai un an de zile. Într-o zi se pornise la Chișinău și, pe când se întreba nedumerit de ce o fi întârziind atât de mult trenul, a auzit pe cineva: „S-a început războiul!”.

– Toți fugeau care și încotro, trenurile nu circulau. Unul de la „încă nu te vede” mi-a arătat revolverul și mi-a zis: „Pleacă de aici!”. Știi ce-i „încă nu te vede”? Un militar din aceia de la N.C.V.D.

În câteva ore trebuia să decidă încotro se refugiază cu tânăra soție care aștepta copil. Se cunoscuseră în acel an la Ocnîța, ea venită fiind acolo după absolvirea Universității Pedagogice din Saratov.

O lună de zile au mers cu trenul de la Ocnîța până la Balașov, unde locuiau părinții soției. Tatăl-socru, directorul unei școli primare, l-a privit cu neîncredere: „Și ce-ai să faci în Balașov?”. Într-o zi i-aduce o veste bună: „Avem un post de profesor de germană!”.

A predat și germana (pe care o știa din cei șase ani de liceu, apoi de la facultate) în acel orașel din Rusia. Dar numai un semestru, pentru că este mobilizat în armata rusă. La o uzină de tancuri, în Nijnii Taghil.

– De la filologie am ajuns la tancuri!

Pe un frig de 40 de grade. Departe de oraș, în pădure. 12 ore de serviciu și 12 ore acasă. De mâncare li se dădea numai de două ori pe zi... De această corvoadă l-a salvat o scrisoare a ministrului învățământului din Basarabia, evacuat la Bogoruslan, care cerea superiorilor uzinei ca „Nicolae Corlăteanu să fie eliberat din lucru.” „Nicego, podojdioș poka voina koncitsea.” Totuși, după acel demers, peste o lună a fost eliberat.

Acolo, în regiunea Sverdlovsk, a mai avut o tentativă, să facă matematica la Universitatea din

Sverdlovsk, pentru a-și găsi un rost în acele împrejurări. Și-a adunat manualele necesare, dar îndată se dezamăgește, a înțeles că este totuși departe de matematica superioară...

Abia după ce s-a retras la Bogoruslan, oraș din Rusia, unde era refugiat Institutul de Lingvistică de la Chișinău, au luat capăt peregrinările viitorului cercetător și savant în căutarea vocației sale.

– Iată vezi ce istorie! îmi zice zâmbind.

...L-am lăsat să-și depene firul vieții, așa cum și-l amintește, fără să-l întrerup. Și mă gândeam că domnul academician Nicolae Corlăteanu și-a creat caracterul și acele calități de muncă de invidiat (de care ziceam la început) anume atunci, în anii fragedei tinereții, care l-au făcut să înțeleagă precoce că **vivere est militare**... Atunci lupta cu greutățile, acum cu bătrânețile.

Am ales anume aceste crâmpoie, dragă cititor, pentru că mi-au părut pe cât de evocatoare, pe atât și de zguduitoare în căutarea de sine a acestei mari personalități basarabene despre care, de-a lungul anilor, s-a scris foarte mult. Îi mulțumesc veneratului meu **professor professorum** pentru confesiunile încredințate și îi urez din toată inima multă sănătate și cât mai multe zile senine, pline de bucuria recunoștinței din partea discipolilor Domniei Sale, despre care vorbește cu mare drag totdeauna...

Vivant professores! sau Din confesiunile Marelui singuratic...

Lidia Codreanca

(Nicolae Corlăteanu la 90 de ani)

– Am ajuns la o vârstă la care nu toți ajung. Câți dintre studenții mei nu mai sunt...

De mult nu mai iese la plimbare ca pe timpuri. De mult aleile parcurilor i-au uitat pașii. Nu-l mai întâlnești îngândurat și dornic de comunicare prin parcul din Valea Morilor sau cel de la Sculeni. Își poartă bătrânețea ca pe o povară prin cele patru odăi ale locuinței, unicul însoțitor al pașilor neascultători fiindu-i numai bastonul.

Ne-a apropiat Latina vulgară. Acea latină pe care am audiat-o odinioară în cadrul cursului Dumnealui de la Facultate și din care și azi îmi mai sună melodioasele frânturi ale încăpățânatului gramatic Probus: „**calida non calda, senatus non sinatus, tristis non tristus...**”

Cu un an și ceva în urmă m-a surprins mult o solicitare a Domniei Sale la telefon:

– Mata vrei să fii coautor cu mine?

Acest an de colaborare mi-a arătat o altă fațetă a distinsului, eruditului și distantului de odinioară profesor universitar. Fațeta interioară, cea a sufletului pe care nu o deschizi ușor. Am descoperit un om în etate, bolnav și singur. Singur cu scrisul. Singur cu amintirile. Singur cu bastonul.

– Și pe sora mea o chema Lida. Ea m-a crescut.

Cu această frază mă întâlnește de fiecare dată când îi răspund cine sună la ușă. Se luminează mult când îi treci pragul. Este la fel de amabil să-ți ofere cavaleriește un loc să te așezi, să aibă pe masă doar ceea ce va constitui obiectul discuției: mănunchiuri de foi îngălbenite, scrise pe ambele părți și bine aranjate, niște reviste sau alte publicații recente. Este la fel de dornic de comunicare ca pe timpuri. Încântă și te lasă perplex voința de muncă, ordinea, perseverența Domniei Sale în cercetare, dragostea și meticulozitatea față de cuvânt. Vezi în față un om care a trăit doar pentru știință. Se bucură enorm pentru fiecare apariție editorială, pe care nu le are atât de des. Îmi spune că în această viață s-a străduit să facă doar ceea ce a crezut de cuviință că aduce un real folos oamenilor, să le educe copiii.

– Studenții pentru mine au fost mai ceva decât copiii proprii. Pe parcursul anilor am avut mulți studenți. Aproape toți au ajuns bine instruiți și poate că astăzi ei scriu mai bine decât mine și eu mă bucur.

Pe nimeni n-a vorbit de rău niciodată. Primul pe lista studenților Dumnealui este totdeauna Anatol Ciobanu...

– Lista asta pe care o am e ca o „evanghelie”, aici sunt toate promoțiile de studenți pe care le-am avut.

Unii îl vizitează adesea. Alții l-au uitat. Unii l-au elogiat, alții l-au criticat. Nu pot fi toți la fel. Așa e viața și oamenii din jur. Iar viața unui savant-profesor e cu totul deosebită.

– Legătura aceasta dintre student și profesor este foarte delicată. Dacă se creează, ea are, poate, o importanță mai mare decât legătura cu părinții. Nu toți sesizează acest lucru. Studentului tu îi transmiți ceea ce ai pe suflet. E aproape ca o legătură de rudenie.

Rămâne îngândurat țintind cu ochii masa din fața noastră pe care odihnește tihnit bastonul și ochelarii vechi cu rame groase...

– Copiii mei au alte specialități. Ei nu pot să guste rodul muncii mele și să-l prețuiască...

Povestește cu încântare de calitățile și buna pregătire medicală a nepotului Dumnealui, de al cărui ajutor are acum mare nevoie. Veneratul academician nu mai este cel de odinioară sau cel de ieri, care practica nu doar promenadele îndelungate pe la zori, ci și sportul.

– Sportul m-a ajutat mult. Mi-a plăcut badmintonul. De când nu mai umblu la sport, m-am ramolit.

Ziceam că am găsit o nouă fațetă a distinsului meu profesor. Am descoperit un om simplu, accesibil. Un suflet deschis de copil. M-a încântat cât de mult iubește caii. Încă din copilărie.

– Calul, când te trânteste, se uită la tine.

În biblioteca Dumnealui, cu sute de volume vechi, cărora nu le știe numărul, ediții rare, în toate limbile pe care le cunoaște, adunate pe parcursul vieții, iese în ochi o panoramă întregă de poze cu cai. Se luminează când dă cu ochii de ele.

– Toți îmi sunt dragi!

A început să-i adune de pe când își făcea serviciul militar la artilerie.

– Eu îi țin minte pe toți. Îmi plac caii. Ia-ți unul care vrei.

Îl apreciază.

– Cal frumos. Toți îs frumoși.

Elegantul birou de lângă unicul geam ce privește spre pragul bisericii Sfântul Nicolae, birou la care a muncit ani în șir și pe care acum îl străjuiește doar privirea Dumnealui din portretul de vizavi, executat de un student pe nume Plămădeală, rămâne trist și tăcut la ieșirea noastră. Stăpânul său de mult și-a mutat locul de lucru la masa din salon. Mai aproape de pat.

Îndrăznesc să-l întreb cum și-ar dori să fie sărbătorit la cei 90 de ani.

– N-aș vrea să fie multă gălăgie. Vreau mai modest și mai pentru suflet. Mai degrabă m-aș duce undeva, cum ne duceam pe timpuri, când eram mai în puteri, cu Țopa, cu Maria Cosniceanu și alți oameni de suflet... undeva la pădure... cu plăcinte...

Meditează înviorat de amintiri, dar știe că nu se mai poate.

Venerate **professor professorum**, vă mulțumesc enorm pentru dragostea și fidelitatea ce o purtați științei noastre filologice, foștilor Dumneavoastră discipoli, pentru imensa și profunda Dumneavoastră operă pe care ne-o lăsați nouă tuturor, pentru lecția de viață ce am luat-o de la Dumneavoastră. În aceste zile aniversare vă urez din toată inima multă sănătate, liniște și cât mai multă lumină și recunoștință din partea tuturor celor care vă cunosc.

Un soldat de gardă păzind copilăria

Iurie Colesnic

Este greu de explicat acest fenomen basarabean. Aici între aceste două râuri Prut și Nistru, parcă ar fi concentrată o energie deosebită, unde se plămădesc viitorii artiști. Culoarea venită de la acest soare puternic de Sud, verdele venit din iarbă, albastrul venit din cer și negrul venit din sol nu sunt decât culorile unui curcubeu aruncate peste această palmă de pământ.

Atunci când pictorii noștri merg peste hotare, ei își uimesc confrății în primul rând prin această magie coloristică pe care o stăpânesc, care știu s-o dirijeze. Noi ne-am obișnuit să-i enumerăm pe basarabeni care au făcut artă mare rămânând acasă, însă prea puțin cunoaștem opera acelor care în virtutea intemperiiilor istoriei au știut să se afirme și pe alte meleaguri, fiind de fapt mesagerii noștri spirituali.

Elena Uță-Chelaru, născută în Chișinău, într-o casă modestă orășenească din preajma Bisericii Ciuflea, dintr-un neam de cărturari cum a fost bunicul Gavriil Bezviconi și un neam de scriitori cum a fost tatăl ei, profesorul Gheorghe Uță.

A copilărit la Chișinău și a asimilat acea duioșie moldovenească care se resimte în toate lucrările de mai târziu ale artistei. Iar biografia ei de creație este una care face onoare întregii arte românești.

Uță-Chelaru, Elena (14.II.1930, Chișinău), pictoriță.

Studii: Liceul teoretic din Piatra-Neamț, Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” (1956). Este nepoata lui Gheorghe Bezviconi.

Din 1973 a lucrat anual în Italia – la Modena și Roma.

Membră Honoris Causa a Academiei Internaționale „Mario Gori” – Gela (Italia), Academiciană de merit a Academiei Internaționale de Litere, Știință și Artă „Pontzen” (Napoli), membră onorifică a Academiei Internaționale „Lutece” din Paris.

Expoziții: personale – în România (București (1964, 1968, 1972, 1976, 1979, 1982), Iași (1985), Tulcea, Piatra-Neamț (1986), Vaslui (1985), Bârlad (1985)) și în străinătate – Roma (1970, 1974, 1991), Modena (1978), Napoli (1972), Belgia (1990) ș.a.; expoziții de grup – Italia, Israel, Rusia (1969), Franța (1970), Italia (1971), San Marino, Italia, Austria (1973), Italia, Cehoslovacia (1974, 1975, 1977), Italia (1981) ș.a.

Achiziții: în muzee și colecții de artă din România, Italia, Belgia, Austria, Israel, San Marino.

Distincții: Premiul C.I.A.C. pentru pictură și Cupa de Argint Aldo Moro (Roma), Medalia de Argint a Academiei Europene de Artă (Charleroi – Belgia), Medalii de Vermeil (Paris), Premiul Cocoșul de platină al Academiei Waleone de Artă (Charleroi).

Bibliografie: 1. D.A.R.C.; 2. Artiste plastice din România. București, 1996; 3. Chișinău. Enciclopedie; 4. E.F.M.

Aprecierea ei s-a făcut în două planuri: planul artei românești și planul internațional.

Planul românesc îl putem defini prin cele scrise de istoricul de artă Adriana Botez-Crainic:

„... Artistă cu forță plastică deosebită, cu temperament de o puternică vitalitate, pictorița Elena Uță-Chelaru a adus în peisajul artistic românesc universul viu, strălucitor, al paletei sale solare.

...Expresie a temperamentului său eclatant, incandescențe cromatice sunt juxtapuse dezinvolt cu roșuri incendiare, albastruri strălucitoare, delimitate de aplombul negrurilor. Puse cu tușe vie, îndrăzneță, plajele abundant pigmentate fac să trăiască formele construite viguros, structurile arcuite sau interferate logic.

...Dacă problemele de morfologie plastică puse de pictoriță pot constitui obiectul unor analize riguroase, mai greu poate fi prins în cuvinte

farmecul ascuns înăuntrul formelor sau culorilor tablourilor ei.”

Planul internațional însă este definit de aprecierile criticului italian Carlo Emanuele Bugatti:

„... Parisul Elenei Uță-Chelaru este Parisul unei românce din București, după cum Parisul lui Tamburi este Parisul unui maestru al școlii romane.

Cu alte cuvinte, Elena Uță-Chelaru, confruntându-se cu fascinantele lumi picturale ale Europei contemporane, își pune peste tot pecetea personalității sale – lucru care nu se întâmplă prea des.”

Aici însă, în această biografie de creație lipsește cea mai importantă apreciere, cea mai scumpă viziune pentru noi, opinia criticii de artă basarabene. Fiindcă este foarte greu să fii profet în țara ta. A fost premiată la un salon de artă și a venit la Chișinău unde ne-am întâlnit și de atunci încolo

atelierul ei din centrul Bucureștiului, din clădirea Fundației Brătianu, l-am vizitat zeci de ori. Acolo mi-a transmis o bună parte din arhiva marelui istoric Gheorghe Bezviconi care a fost unchiul ei, dar ceea ce este mai important am avut timp să discutăm pe îndelete despre trecutul Basarabiei, despre prezentul ei și foarte puțin despre viitorul ei.

Elena Uță-Chelaru pentru mine se asociază cu un soldat care a fost pus de gardă cu mulți ani în urmă și el nu poate părăsi postul nicidecum, nu fiindcă nu ar vrea, ci, în primul rând, din motivul că acest post este nu numai onorific, este un post de avangardă dincolo de care începe necunoscutul, iar ea, în această avangardă, reprezintă un fragment din copilăria ei, din Chișinăul ei, din Basarabia care a fost odată. Și ea știe exact că atâta timp, cât stă la post sunt șanse ca istoria să dea dreptate și acestei palme de pământ dintre Prut și Nistru în care se nasc mari creatori.

2475 ani de la nașterea lui Socrate

Socrate

or 432 BC

Andrei Vartic

motto:

"... eu susțin mereu că sunt profan deplin în toate științele, în afară de una singură - știința iubirii. În această știință eu mă consider mai iscusit decât oricare alt om, atât din timpurile vechi, cât și din cele prezente." Socrate, citat de Platon în „Feag”, IV, p. 75.

Doamnelor și domnilor!

Acest simpozion nu s-ar fi adunat, probabil, dacă în anul 432 BC nu ar fi trăit la Atena un tânăr frumos, Charmides, unchiul viitorului filosof Platon, care avea o puternică durere de cap tocmai în ziua când Socrate s-a întors de la bătălia de la Potideea. Ne uităm, deci, la ceștile aburinde de cafea, la preafrumoasele doamne ale Bibliotecii Naționale din Republica Moldova, care ne-au invitat să ne înfățișăm aici sufletele (dacă nu le-am înfățișa ce am căuta la o revedere cu Socrate?) și parcă nu-ți vine a crede ce văd ochii: într-o micuță, necunoscută și modesta țară românească de la gurile Dunării, o bibliotecă (dar una coșcogea, adică cea Națională) s-a gândit să-i facă un parastas spiritual unuia din cei mai mari filosofi ai acestei lumi - lui Socrate. Și când? Te apucă fiorii când te gândești la acest “când” (scuzați-mi, doamnelor și domnilor, ciudățenia acestor sintagme neștiințifice!), chiar îți apleci neputincios fruntea în fața atotputerniciei lui, cât n-ai fi de bărbătos, fiindcă el își țese nestingherit de nimeni urzirea în care încap fără probleme și cei 2400 de ani care au trecut de la condamnarea la moarte a filosofului, dar și vremile noastre dezechilibrate care, iartă-mă, Socrate, dacă greșesc!, au adus la putere de 2,36 ori mai mulți tirani decât a avut Critias, tirani care judecă azi nu numai filosofii, dar și copii ce spun în stradă versuri de Eminescu.

Să-i mulțumim deci Bibliotecii Naționale pentru această învăluire spirituală a impasului geo-politic de la gurile europene ale Dunării, și să purcedem curajos în anul 432 BC, când la Potideea, în nordul Greciilor (sic!) se dădeau primele lupte din crâncenul și lungul război peloponesian. Și purcedem încolo nu din cauza războaielor, mâncale-ar Lethe, ci fiindcă la acele lupte a participat curajos și tânărul metafizician atenian Socrate (avea aprox. 36-38 de ani și îi plăcea sa spună: “...suntem încă prea tineri pentru a lămuri un lucru atât de însemnat”, vezi Protagoras, în [1], p. 428). Războiul ateniienilor cu spartanii nu și-a atins în acea bătălie ambițiile de dominație a Eladei, dar faptul socratizării luptei de la Potideea e de o importanță deosebită pentru cercetarea filosofică, nu pentru cea a artei războiului. Fiindcă Socrate se întoarce de la acel război înaripat nu de artele militare, ba chiar nu este nici măcar cutremurat de strășnicia războiului sau de perspectiva unui război frăticid căruia nu i se vede capătul, nu dă nici o importanță vitejiei pe care a demonstrat-o personal în acele lupte, cum vom arăta, ci de întâlnirea pe care a avut-o acolo, la Potideea, în iarna anului 432 BC, cu unul din “medicii lui Zalmoxis, care se zice că stăpânesc meșteșugul de a te face nemuritor”. [1]

Reîntors la Atena, marele, dar încă tânărul filosof aleargă imediat la palestra Taurului, una din palestrele cele mai vestite ale Atenei, situată, cum arată cercetările, chiar în zona sacră (vezi, Charmides, primul alineat: “M-am întors în ajun, asupra serii, din tabăra de oști de la Potideea și, cum reveneam după un lung răstimp, m-am îndreptat bucuros către locurile unde eram obișnuit să-mi petrec vremea. Am intrat, așadar, în palestra

lui Taureas, cea din fața templului regal, și am găsit acolo o mulțime de lume...), și nu-și poate ogoi sufletul până nu le povestește prietenilor, indirect, desigur, ce a aflat de la acel medic. Folosind prilejul oferit de tânărul Charmides, pe care, cum am arătat “de capo”, tocmai îl durea foarte tare capul, Socrate spune, că da, el are o buruiană de leac pentru durerile de cap al lui Charmides, dar ea acționează numai împreună cu un anume descântec (textual: *εποδαί*, termen contestat chiar și de Platon, atunci când *εποδαί* era înțeles ca descântec magic folosit de medicina mai veche; astfel se lămurește faptul că în Theaitetos și Menon însuși Platon re-numește cu acest termen maieutica, (textual: *μοσιρεα*) adică metoda de cercetare a lui Socrate) pe care l-a învățat de la un oarecare trac la Potideea. Așa apare, aparent întâmplător, pretextul pentru a se relata atenienilor (dar mai ales posterității!!!) cunoștințele superioare ale acelui medic, cunoștințe ce pun limite clare domeniului de manifestare al omului și arată diferența categorică dintre sofia, proprie oamenilor, și *σοφροσύνη*, calitate a zeilor (vezi Alkibiade, I, unde se arată că noțiunea de dreptate se formează în suflet. și care parte a sufletului creează premisele unei vieți drepte, întrebă Socrate? Este acea parte sau calitate a sufletului care în dialog este numită cu termenul intraductibil *σοφροσύνη*. Ce este *σοφροσύνη*? Mai întâi este cunoaștere de sine, spune Socrate, apoi anume acea cunoaștere de sine care este cunoașterea divinului din noi, și, al treilea, este principiul cu ajutorul căruia deosebim binele de rău, adică tocmai acea cunoaștere care ne permite să înțelegem dreptatea și să conducem corect oamenii).

Nu intrăm aici în detalii (am făcut-o în altă parte, vezi Weg and WWW. A Portrait of the World with Heidegger, [II]), fiindcă timpul acestui simpozion ne impune drastic limitele sale de filosofare. Ba și cafeaua, ce aburește acum pe mese, își pierde calitățile de agheasmă spirituală dacă nu e consumată fierbinte. Să recapitulăm în câteva propoziții, pentru a fi digerată mai ușor, mesajul medicului lui Zalmoxis,

transmis de Socrate atenienilor (nu uităm, pentru a vedea cum au evoluat lucrurile și în domeniul politic în acești 2400 de ani, că printre acei atenieni se afla și Critias, viitorul cap al tiraniei ateniene, cât și Charmides, unchiul lui Platon, pe atunci un preafrumos și deștept tânăr, cum am arătat, care are cumplite dureri de cap și pe care Socrate e hotărât să i le lecuiască cu un mic amănunt, cel al deschiderii sufletului: peste ani Charmides va face parte din grupul celor 30 de tirani, conduși de Critias [vezi în acest sens [III] mai ales pentru superbe note ale marelui cercetător rus A. F. Losev]):

1) la Potideea, în anul 432 BC, a avut loc o întâlnire “neformală” dintre Socrate și unul din “medicii lui Zalmoxis”; întâlnirea l-a copleșit atât de tare pe Socrate, care era încă la vârsta căutărilor sale filosofice, încât întorcându-se la Atena, s-a îndreptat “bucuros” spre palestra Taurului, poate cea mai vestită la acel timp, ca să relateze atenienilor anume această întâlnire (și mai puțin știrile de ultimă oră de la război);

2) medicul trac îi relatează lui Socrate că regele lor, Zalmoxis, care este și zeu (pe noi ne interesează aici și micul amănunt al timpului la care se face relatarea - “Zalmoxis, regele nostru, care e zeu”, adică este vorba, probabil, de un Zalmoxis care e rege și zeu chiar atunci când avea loc întâlnirea); îi învață pe ei (pe geto-daci?) că “nu trebuie să încercăm a vindeca ochii fără să vindecăm capul, ori capul fără să ținem seama de trup, tot astfel nici trupul nu poate fi însănătoșit fără suflet”;

3) “medicii greci... nu se ridică până la întregul de care ar trebui să-l îngrijească”, fiindcă ei nu înțeleg că pentru a se lecu partea, trebuie să lecuim mai întâi întregul;

4) lecuirea întregului se face mai ales prin îngrijirea sufletului;

5) sufletul se îngrijește cu anumite descân-tece și aceste descân-tece nu sunt altceva decât “rostirile frumoase”;

6) lecuind sufletul “deschidem calea sănătății și către cap, și către trupul tot” fiindcă “Din asemenea rostiri se iscă în suflete *σοφροσύνη*, iar odată cu această ieșire la iveală și participare (cum să nu-ți amintești aici de DASEIN-ul lui Heidegger?), calea sănătății se deschide lesne și către cap, și către trupul tot”;

7) nimeni nu poate fi însă lecuțit cu această metodă, mai spunea medicul lui Zalmoxis, până nu-și înfățișează sufletul, fie el “bogat, frumos, ori de neam ales”;

8) Socrate chiar i-a jurat medicului lui Zalmoxis (textual: “...i-am jurat și sunt dator să-i dau ascultare.”) să nu lecuiască pe nimeni cu acele descân-tece (deci ele i-au fost transmise lui Socrate!!! - împreună cu iarba de leac) până bolnavul nu-și înfățișează, adică deschide, sufletul (“...nu prea am ce să fac pentru tine, Charmides, dragule, dacă nu-ți înfățișezi sufletul...”);

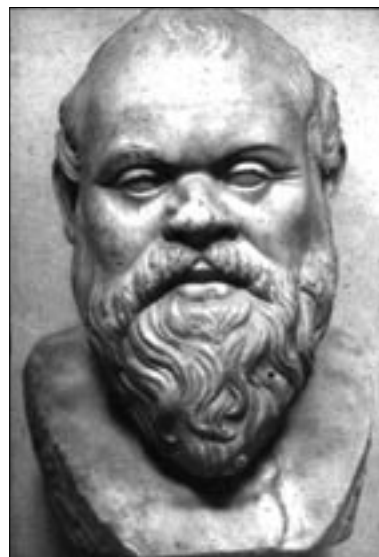
9) Socrate nu-l lecuiește pe Charmides, fiindcă este provocat de Critias la altă discuție (cea despre rosturile înțelepciunii) care amâna mereu înfățișarea sufletului lui Charmides.

Recapitulând, susținem că Socrate ne demonstrează în acest mic discurs zalmoxian că zeii pot intra în domeniul de ființare al omului mai ales prin suflet, ba chiar ni se arată și condiția în care lucrul acesta se poate realiza - sufletul trebuie să fie curat, să fie sănătos, să se deschidă pentru curățenie și sănătate. Anume în acest caz, și numai în acesta, se isca în sufletele omenești divina σοφροσύνη, care deschide nu numai calea sănătății fizice a omului, ci și pe cea care îi permite omului să se cunoască pe sine, să cunoască divinitatea care vrea să-l ajute ca să se ferească de primejdii, și să deosebească binele de rău, și să participe astfel la buna rânduire a societății. Încă și mai importantă este concluzia aparent modernă, dar formulată precis de Socrate, privitoare la relația dintre structura întregului și cea a părților din care întregul se compune. Mai mult decât atât: din relatarea medicului lui Zalmoxis reiese că întregul poate să treacă spontan într-o calitate net superioară: aceea prin care divinul participă la devenirea omului. Din tot ce ne este relatat în acest mic discurs se vede că divinul, care se manifestă prin σοφροσύνη a fost cunoscut de Socrate și tocmai el era Daimonul care îl păzea de suferințe și catastrofe și îl povățuia cum să deosebească binele de rău, dar asta înseamnă că Socrate și-a înfățișat cuiva sufletul ca să fie descântat măcar cu una din rosturile frumoase ale medicilor lui Zalmoxis... Cui și unde și-a înfățișat sufletul filosoful atenian Socrate?

Ne-am ocupat în altă parte și de provocarea viitorului tiran Critias din Charmides [II], de aceea trecem la dezlegarea subiectului propus, revenind la problema "de cap" (sic!) a comunicării. În baza datelor recente despre civilizația carpato-dunăreană (e vorba mai ales de cele arheologice, vezi [IV, V, VI]) noi susținem că Socrate s-a întâlnit special la Potideea cu unul din "medicii lui Zalmoxis" fiindcă îl interesa în mod fundamental alt mic amănunt abia schițat în Charmides, cel care arată în materia în care erau specialiști acei medici, adică nemurirea. Cine ca cine, dar Socrate (cel asemuit de mulți exegeți moderni cu Buddha), care era atunci la vârsta maturizării filosofice, care încerca cu disperare să lămurească din punct de vedere moral, adică din punctul de vedere al conviețuirii reale în societate, problema morții și a vieții, acel Socrate dinainte de Potideea, avea toate pânzele curiozității sale de geniu umflate până la limita limitelor pentru a ajunge la acea întâlnire și pentru a afla de la cei care cunoșteau cu certitudine „meșteșugul de a te face nemuritor” taina vieții și a morții, taina ființării omului pe Pământ, taina adevărului cu care zeii l-au „însărcinat” pe om. Cele aflate l-au influențat atât

de categoric pe Socrate, încât de aici, adică de la Potideea (și să remarcăm un amănunt de excepție, Platon la acea vreme încă nu se născuse!), încolo, adică până la anul 399 BC (adică aprox. 33 de ani, Platon avea atunci 28 de ani), el nu se mai teme categoric de moarte, lucru pe care l-a și repetat tot timpul, surzând, în luna de după condamnare, îmbărbătându-și prietenii în acea lună într-un mod cum n-a mai văzut Atena. Ba chiar mai mult: felul cum s-a purtat la proces, cum a provocat procesul, cum a refuzat să evadeze (deși chiar și cei care i-au cerut moartea ar fi închis ochii) demonstrează că el nu numai că nu se temea de moarte, ci chiar și-o dorea cu toată puterea. Mai corect ar fi chiar să spunem că el își dorea moartea anume la 399 BC, și-o dorea cu toată puterea sufletească de care era capabil. De ce spunem acest "anume" vom arăta în altă parte, și la timpul potrivit, vorba lui Timaios [VII], acum având prioritate anul 432 BC.

Mai mult: analiza atentă a dialogurilor socratice (adică timpurii) ale lui Platon arată că Socrate și-a construit discursurile sale morale mai ales în baza tezelor aflate de la medicul lui Zalmoxis: relația divinului cu omul și a omului cu divinul, participarea divinului la devenirea omului, rostul omului în structura divinului, iscarea paradoxală a σοφροσύνη-î în suflet, curățenia sufletului, drumul spre înțelepciune și spre iubire, calea spre sănătate fizică și spirituală, deosebirea binelui de rău, binefacerea, rugăciunea, pietatea, virtutea, dreptatea, descântecul de tip εφοδαί, adică cuvintele sigure, bune sau rosturile frumoase și, în fine, drumul spre nemurire. Iată ce constituie baza majorității raționamentelor lui Socrate din dialogurile de tinerețe ale lui Platon. Fără să negăm importanța colosală a mediului cultural atenian la formarea și devenirea lui Socrate trebuie acum să recunoaștem că această devenire a fost orientată spre punctele-cheie ale filosofiei lui anume la Potideea și tocmai de acel misterios „medic al lui Zalmoxis”, căruia, probabil, Socrate i-a și înfățișat sufletul pentru a intra în „contact neformal” cu divini-

tatea, cu Zeul care era mereu împreună cu el și pentru credința de care a fost condamnat la moarte.

Ca să dezlegăm mai lesne nodul cercetării noastre, trebuie să amintim aici, cum bine se vede, și cele trei capete de acuzare în baza cărora atenienii (cei drept, cu o majoritate de numai 60 de voturi din vreo 500) au votat condamnarea la moarte a lui Socrate. Unul din cei mai mari gânditori ai tuturor timpurilor era vinovat în fața cetății fiindcă:

- a) nu cinstea zeii cetății;
- b) născocea alți zei (el susținea că are un daimon ocrotitor care nu se desparte de el niciodată și care îl oprea întotdeauna când era pe punctul de a face un rău);
- c) corupea tineretul.

Dacă lămurim cu atenție toate aceste trei celebre capete de acuzare, (devenite în 2400 de ani curat mitice) se vede bine că poporul Atenei avea destule motive ca sa-l judece pe marele Socrate, ba chiar sa-l condamne la moarte. Mai întâi: fiindcă necinstind zeii cetății el dă râma cu autoritatea lui urieșească referințele istorico-religioase și mitice ale cetății și provoca astfel decăderea morală a cetățenilor și, ca urmare, căderea Atenei. Al doilea: fiindcă născocind alți zei crea o situație religioasă tensionată în polis și astfel se creau premisele pentru a ruina Atena. Și, în fine, al treilea, fiindcă în modul cel mai serios el îi căuta pe cei mai buni tineri ai polisului, le descoperea adevărurile cu care au fost „însărcinați” de zei și îi „corupea” astfel pentru o altfel de viețuire morală, provocând un posibil război civil între tinerii și bătrânii polisului.

Iarăși, nu este aici locul să lămurim anume problema acestor „capete”. Faptul la care vrem să atragem atenția Domniilor Voastre în mod deosebit este că Socrate cu adevărat credea în alt Zeu, altul decât zeii Atenei. Și cum Atena avea sute de zeități se pune cu seriozitate întrebarea ce fel de „alt zeu” era acest „daimon” al lui Socrate, dacă nu făcea parte din uriașul Panteon al grecilor (cât era ca Socrate să spună la proces că povățuirea i-o face zeița Atena sau Apolon?). De când acest Zeu sau Daimon l-a „însărcinat” pe Socrate cu „persoana” sa divină și de ce grecii erau supărați atât de tare pe acest nou zeu?

Răspunsul, se pare, este (sic!!!) unul: fiindcă daimonul acesta nu era un simplu zeu nou al Atenei, ci un zeu străin, ba chiar unul urât cu înverșunare de Atena. Faptul că nu este numit de însuși Socrate, că nu i-a rămas numele în mărturiile anticilor sau în dialogurile lui Platon, se explică tot prin această înverșunare, dar și prin discursul lui Socrate din palestra Taurului. Mai întâi, cel care i-a vorbit lui Socrate de un nou Zeu (mai corect de felul cum acest zeu se manifesta într-un suflet curat prin σοφοσύνη) ce cunoaște taina nemuririi era „medicul lui Zalmoxis”;

dar acel medic susținea că știe mai multe decât grecii în materie de cunoaștere (știa a lecui partea prin lecuirea întregului, felul cum divinul poate participa la însănătoșirea fizică și spirituală a omului și mai cunoștea meșteșugul de a te face nemuritor, și asta, fiți de acord, e știința cea mai râvnită de către om chiar din clipa apariției sale pe pământ) și cum putea un barbar să fie mai deștept decât grecii? Apoi: Socrate a jurat acelui medic (nu se mai cunoaște alt caz de jurământ al lui Socrate!) și era „dator” (nu se mai cunoaște alt caz de îndatorire spirituală a lui Socrate!) să-și țină jurământul. De ce îi era dator cuiva Socrate, marele înțelept al tuturor timpurilor? Cui îi era dator? Cui i-a jurat? Pe ce a jurat, în ce condiții și de ce a mers la compromisul acesta care îi limita drastic și felul de a conviețui cu atenienii, dar și pe cel de a-și naște în libertate „însărcinările”? Parcă-l auzim chiar și pe Platon pufnind: „Socrate a jurat unui trac? Unui barbar care-i socoate pe greci mai inferiori decât tracii? Nu se poate una ca asta!”

Să intrăm și noi acum în pielea unui grec înfumurat și să întrebăm: ce adevăr sau blestem, sau descântec a pus acel trac peste sufletul lui Socrate că el s-a lepădat atât de radical și de zeii Atenei, și de libertatea sa proverbială? Putea oare barbarul căruia i-a jurat Socrate să fie mai prejos decât Socrate în virtuțile filosofiei? Nu cumva tocmai prin virtuțile sale superioare, medicul lui Zalmoxis i-a arătat lui Socrate alte dimensiuni ale Universului, dimensiuni care delimitau clar domeniul Zeului și cel al omului (în fond două domenii paralele, care nu se pot intersecta), dar și secanta prin care și omul poate ajunge pe domeniile zeilor și zeii puteau să pozeze în oameni? Or, dacă Socrate are meritele pe care i le recunoaște și cinstește întreaga umanitate, se pune cu seriozitate întrebarea și despre „medicul lui Zalmoxis”, care l-a influențat atât de categoric.

Pentru a răspunde onorabil și la această întrebare trebuie să revenim la Potideea, în anul 432 BC. Ce s-a mai întâmplat acolo? Anticii povestesc, mai întâi, despre o meditație neobișnuită (pentru lumea greacă!) a filosofului: a stat o noapte întreagă fără să miște măcar un deget, iar dimineața s-a închinat și a mulțumit Soarelui. Ce urmărea Socrate prin nemișcarea ceea? Cerul înstelat? Sau, poate, medita nimicul, ca Buddha, de care nu-l despărțeau prea mulți ani? Ce urmărea Socrate prin închinarea păgână în fața Soarelui? Al doilea: la Potideea filosoful Socrate a mers cu picioarele desculțe pe gheață (acest mic amănunt aruncă o lumină deosebită și asupra meditației neobișnuite a lui Socrate: faptul că a stat nemișcat o întreagă noapte de iarnă, când apa era înghețată, vorbește despre o înfruntare anahoretică, inițiativă a condițiilor extremale). De ce trebuia să facă lucrul acesta? Pentru fala în fața grecilor? Categoric, nu, fiindcă nu pomenește personal despre acest mers desculț

pe gheață; nimic despre aceste fapte neobișnuite și provocatoare; ba chiar și acesta e al treilea amănunt important întâmplat la Potideea, și în lupte Socrate a fost deosebit de viteaz, adică a înfruntat curajos moartea, nu i-a fost frică de moarte, doamnelor și domnilor, a și fost decorat pentru vitejie, dar a cedat medalia lui Alkibiade.

Acum, la trecerea atâtor ani (2400 cum ne povățuiește categoric denumirea simpozionului nostru), se vede cu ușurință că aceste trei praguri pe care le-a trecut Socrate la Potideea fac parte mai repede dintr-un ritual de inițiere, decât dintr-un simplu moft al unui filosof atenian, fie el și genial. Dar inițiere în ce? Prezența medicului lui Zalmoxis la Potideea, faptul că Socrate i-a jurat și că era dator să respecte jurământul, demonstrează influența categorică pe care a avut-o acel medic asupra destinului de mai departe al filosofului atenian, ne dă chiar și răspunsul la întrebările acestei cercetări, cât de provocator și aparent imposibil ar fi el: la Potideea unul din cei mai mari filosofi ai tuturor timpurilor, cel asemuit astăzi cu Buddha, adică atenianul Socrate, a fost inițiat în zalmoxism.

Totul demonstrează că la palestra Taurului nu mai vorbea cu atenienii tânărul filosof atenian ce plecase la război ca să-și facă datoria față de patrie, ci... un adevărat medic de-al lui Zalmoxis. Totul arată că Socrate aflase la Potideea „meșteșugul de a te face nemuritor”, dar și regulile pe care trebuia să le respecte cu strășnicie dacă dorea ca acest meșteșug să fie viabil. Lucrul acesta era posibil (adică intrarea în nemurire) și mai este posibil și acum, atâta timp cât nemurirea ne interesează și astăzi la fel de tare ca și atunci, și, iată, doamnelor și domnilor, priviți, se răcește cafeaua și puțin sorb din amărăciunea ei, deși e delicioasă!!! fiindcă nemurirea e mai dulce, dar, asta e!, drumul spre ea se obține numai și numai prin apariția miraculoasă a divinului în sufletul omenesc, minune care se întâmplă prin lecuirea întregului ce lecuiește de la sine partea, prin lecuirea sufletului cu anumite „rostiri frumoase” pe care Socrate le cunoștea, dar pe care nu le-a mai spus atenienilor (fiindcă Charmides nu și-a deschis sufletul lui Socrate, iar fără deschiderea asta, cum am arătat, Socrate nu putea spune „rostirea frumoasă” pe care a învățat-o de la trac). Și nu o putea face pentru că a jurat și, în virtutea aceluia jurământ strașnic, chiar și Socrate, repetăm, cel asemuit cu Buddha, era obligat să tacă.

Lui Socrate nu-i plăcea să călătorească. Cutreiera tihnit Atena în căutarea cetățenilor care vroiau să nască adevărurile cu care au fost „însărcinați”... Participarea la luptele de la Potideea reprezintă probabil unica lui călătorie dincolo de zidurile Ateinei, o călătorie foarte mare pentru acele timpuri, fiind vorba de aprox. 300 de kilometri, făcuți încă

pe mare. Cât n-ar fi de justificate metafizic fugile de condamnările la moarte ale lui Platon sau Aristotel, la baza lor sta motivarea cea mai simplă și cea mai omenească: frica de moarte. Iată că Socrate demonstrează la anul 399 BC că frica de moarte poate fi învinsă fiindcă există nemurirea în lăcașul Zeului, există drumul real spre nemurire și el constituie una din treptele cele mai importante și ale cunoașterii, și ale devenirii, și ale mântuirii. Dar pentru a realiza acest lucru, pentru a intra pe drumul care te duce spre nemurire, trebuie să te lecuiești prin înfățișarea sufletului, prin deschiderea lui totală făcută unui medic de-al lui Zalmoxis. Mai mult decât atât, sintagma provocatoare de la finele discursului lui Socrate de la proces (vezi Platon, „Apărarea lui Socrate”, [1], p. 44) demonstrează că filosoful era conștient de faptul că moartea este o bucurie, iar nașterea este ce? Nu cumva o plângere?

Cităm din Platon, care-l citează pe Socrate: “Dar acum e timpul să plecăm: eu să mor, iar voi să trăiți. Care dintre noi se îndreaptă spre un bine mai mare, nu știe nimeni altul decât Zeul”. Care Zeu? Un Zeu atenian? Categoric, nu! Dar care altul? Ipoteza noastră este că acest Zeu misterios pentru care Socrate a fost condamnat la moarte și pentru care moare cu bucurie în anul 399 BC, nu este altcineva decât Zalmoxis. Realizând tot ce a putut realiza aici, pe pământ, în al 72-lea an, Socrate a plecat luminos și bucuros (așa cum a și revenit în Atena de la Potideea) la Zeul sau, acolo unde va trai veșnic, acolo unde va fi nemuritor. El a făcut cu bucurie pasul acesta, îmbărbătându-i pe cei apropiați într-un mod care strălucește, iată, de 2400 ani: refuzând să fugă din închisoare; el a realizat asta fiindcă însuși Socrate era unul din “medicii lui Zalmoxis”, fiindcă jurase credința acestui Zeu și fiindcă numai moartea prin sacrificiu, o dată la cinci ani (vezi, în Istorie, relatarea lui Herodot despre credința în nemurire a geților și despre felul cum ei plecau la zeul lor, la Zalmoxis) duce un suflet curat și sănătos pe domeniile Zeului. Faptul că nu a lăsat nimic scris în plină epocă de cucerire a lumii de către Atena anume prin scris, este încă un mic amănunt „dacic”, deosebit de important, al ipotezei noastre (dacă ar fi scris tratatele sale, spun unii exegeți, ar fi fost mai ușor să-și organizeze apărarea).

Socrate, fiul sculptorului Sophroniskos și al Phaineratei, moașă ateniană, a fost primul filosof din lume, spune Diogene Laertis [VIII], care a început să vorbească deschis despre modul de viață al oamenilor și este primul filosof condamnat la moarte prin judecată. Nu-i plăcea să călătorească, continuă istoricul, ci rătăcea toată ziua prin Atena căutând să discute cu cineva, dar nu pentru al convinge sau pentru a-i dovedi ceva, ci pentru a ajunge prin discuție la adevăr, pentru a-i arăta omului adevărurile cu care a fost „însărcinat” și a-i ajuta să

le nască (de unde și numele metodei de cercetare a lui Socrate, maieutica, de la verbul a moși).

Faptul că Socrate nu ne spune deschis că s-a interesat pe la 432 BC de nemurire, că a practicat meditația la Potideea, că s-a închinat răsăritului de Soare, că a mers pe gheață cu picioarele desculțe, că a înfruntat cu vitejie moartea în război, că cerea deschiderea sufletului pentru lecuire, că a fost învinuit de cinstirea unui Zeu străin Atenei, că a corupt tineretul pentru o altfel de viață comunitară, bazată mai ales pe principiile atotputernice ale iubirii (în care, cum se vede din motto el era cel mai mare specialist al lumii!) demonstrează (provocăm și noi cât mai modest opinia publică din lumea metafizicii) că Socrate era un "medic al lui Zalmoxis". Anume în acest caz polisul avea toate motivele să voteze ce a votat, fiindcă "coruperea" în zalmoxism a tinerilor din Atena de o autoritate atât de mare ca Socrate, înseamnă realizarea unei revoluții spirituale, crearea unei noi Atene, asemănătoare, poate, cu misteriosul regat daco-getic al lui Zalmoxis, unde acesta era la 432 BC "rege și zeu". Și cine știe, poate chiar acel misterios rege care era și zeu (să nu uităm că la 432 trecuse abia vreo 60 de ani de la presupusa moarte a lui Pytagoras, cu Zalmoxis pe undeva prin preajmă) avuse mai multe pricini să încerce anume prin Socrates să schimbe ordinea socială din Atena, care se îndrepta în acele timpuri cu pași uriași spre sfârșitul epocii sale de aur?

„Cu cât omului îi trebuie mai puțin pentru viață, cu atât el este mai aproape de zei”, spunea Socrate. Platon, în virtutea arhicunoscutului șovinism grecesc, a făcut tot ce a putut, inclusiv a creat o Academie, ca să dovedească parcă contrariul. Pare verosimilă, așadar, ipoteza unor exegeți că primul academician al lumii nu este și autorul unor dialoguri de tinerețe, zise socratice, atribuite lui, printre care ar fi și „Charmides”. Acceptăm această ipoteză, dar motivarea noastră este alta: în acest dialog se recunoaște existența unor traci mai deștepți și mai culți decât grecii, ba și a unui zeu trac atotputernic, altul decât cei ai Atenei, ba chiar și faptul că acești traci ar cunoaște „meșteșugul de a te face nemuritor”, lucru greu de mestecat chiar și de Platon (care accepta volens nolens știința preoților egipteni, dar aceea aveau în spatele lor piramidele). Se poate însă presupune că și Platon putea să reia acest dialog direct de la Socrate însuși și să nu fi avut cutezanța de a-l redacta (ca și alte dialoguri de tinerețe). Se mai poate presupune că un altcineva, un anonim, deja după moartea lui Socrate, a păstrat evenimentul scriind un dialog de tip platonian pentru a-i da importanță și pentru a-l pune mereu în atenția posterității (din care facem parte și noi, modeștii participanți la acest simpozion!). Oricum, nu doar Platon, ci și alte surse antice grecești susțin că filosoful atenian Socrate (pus de modernii noștri lângă Buddha – repetăm mereu lucrul acesta

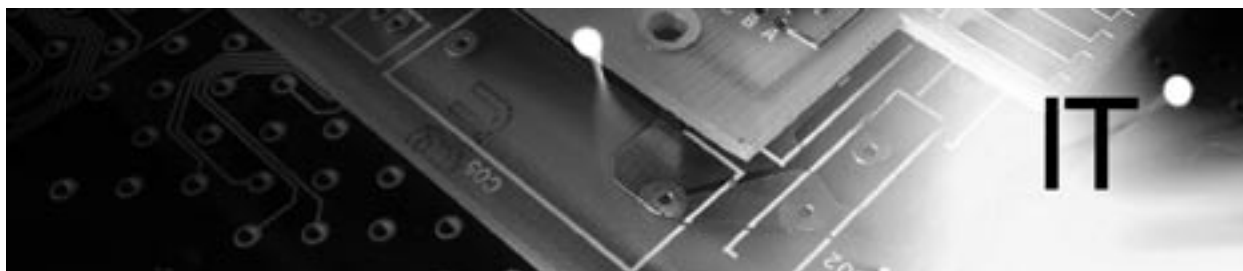
pentru a nu ne îndepărta prea tare de importanța lui Socrate la urzirea destinului omului mai ales acum, în Globalizare, când maieutica poate deveni o foarte valoroasă știință de aflare a adevărului cu care a fost „însărcinat” omul pe acest pământ) a fost la Potideea, că a meditat o noapte fără să se miște, că s-a închinat răsăritului de Soare, că a mers desculț prin zăpadă, că a luptat fără frică de moarte și că a refuzat, în floarea vârstei de bărbat atenian (care nici nu putea să fie altfel decât folos) o distincție militară pentru curajul din lupte, preferând să se întoarcă la Atena modest, simplu, fără onoruri și să se apuce imediat, cu mult risc pentru viața lui (dar unde nu este risc, nu este nici devenire) de capul întunecat al lui Critias (pentru a-i demonstra că omul are limite și că unica sofie care poate armoniza aceste limite cu ființa omenească este credința în σοφοσύνη-a zeilor).

Dar pentru a face să se nască aceste „însărcinări” nu este de ajuns timpul acestei comunicări, pe care astăzi ni l-a moșit atât de maieutic Biblioteca Națională. Moartea a fost cu adevărat un prilej de mare bucurie pentru Socrate (a plecat la zeul lui într-un an însemnat de Zeu, cum vom arăta în altă parte), un motiv de a-i îmbărbăta cu lumina mântuirii pe cei care rămâneau să-i ducă cauza și, astfel, simpozionul nostru, care și-a ținut lucrările în una din cele mai neînsemnate țări ale lumii, merită cu certitudine să aibă loc tocmai în această modestă țară românească de la gurile Dunării, țară micuță și simplă, dar curajoasă foc, fiindcă, iată, suflarea ei se ține pe linia de plutire a globalizării doar prin forța ei morală, atât de pământeană, oglindită la fel ca și cea a Rusiei sau SUA, în puterea miraculoasă a cerului înstelat, atât de zguduit și el de nesfârșire. Mulțumim.

Referințe:

- [I] Platon, Opere, vol. I, Editura Științifică, București, 1977, p. 155-233;
- [II] A. Vartic, Weg und WWW. A Portret of the World with Heidegger, Basarabia, Chișinău, 1999;
- [III] Platon, Dialoghi, Akademia nauk SSSR, Mîsli, Moskva, 1986;
- [IV] A. Vartic, Fierul-piatra, Dacii-timpul, Basarabia, Chișinău, 1977;
- [V] A. Vartic, Magistralele tehnologice ale civilizației dacice, Basarabia, Chișinău, 1997;
- [VI] A. Vartic, Drumul spre Kogaionon, Basarabia, Chișinău, 1998;
- [VII] Platon, Opere, vol. VII, Editura Științifică, București, 1993, p. 257-262;
- [VIII] Diogen Laertskii, O jizni, uceniiah i izreceniiah znamenitih filozofov, Akademia nauk SSSR, Mîsli, Moskva, 1979, str. 109-118.

Comunicare rostită pe 29 mai 2002, la simpozionul "2400 ani de la moartea lui Socrate" organizat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Raport

privind evaluarea proiectelor de extindere a serviciilor pentru beneficiarii bibliotecilor publice (perioada 2000 - 2003)

Natalia Cheradi

Introducere. Biblioteca publică ca instituție trebuie să ofere accesul egal la informație și cunoaștere și să activeze în spiritul democrației. În societatea informației acest rol este accentuat pentru că biblioteca publică trebuie să sprijine utilizatorii în navigarea prin fluxul crescut de informații.

Conceptia privind biblioteca publică presupune totuși un rol mai activ în relația cu cele trei politici de bază privind societatea informațională, întrucât biblioteca publică poate fi văzută și ca un centru de învățare a tehnologiei informației, dotată cu echipamentul și suportul pentru dezvoltarea aptitudinilor în utilizarea tehnologiei avansate.

Noile resurse de informație pot fi de asemenea folosite pentru dezvoltarea culturală și economică a comunității. Cele mai active biblioteci publice din Republica Moldova au convins cetățenii și administrația publică locală de faptul că ele pot oferi servicii eficiente ca răspuns la nevoile comunității. Dar majoritatea bibliotecilor publice sunt mult în urmă. Pentru a putea răspunde la provocări, ele trebuie să-și redefinească și să stabilească strategii pentru cerințele de azi, în schimbare. Bibliotecile publice din Moldova au pășit pe această cale mai mult din inițiative individuale, formulate în strategii și finanțate de către Fundația SOROS (în situația unei finanțări deplorabile a organizațiilor din cultură).

Starea proiectelor prezentate în acest raport, în general, și capacitatea bibliotecilor de a pătrun-

de în sfera modernizării activității informaționale, impun o evaluare a serviciilor prestate utilizatorilor. Plecând de la ideea că biblioteca publică trebuie să constituie factorul-cheie în implementarea locală a democrației și a societății informației am considerat oportună ieșirea pe teren pentru a înregistra etapele parcurse și a decide împreună cu echipele din proiecte dezvoltarea viitoare. Am încercat o privire generală asupra proiectelor realizate în biblioteci din diferite zone ale Republicii Moldova și am formulat propuneri privind valorizarea potențialului informațional și formarea de noi atitudini pentru activitatea de servire a cetățenilor.

Statutul proiectelor. Granturile au fost acordate bibliotecilor de către Fundația SOROS în perioada anilor 2000 – 2003. Proiectele susținute cuprind toate aspectele actuale ce țin de modernizarea activităților bibliotecare prin elaborarea unor strategii de organizare a accesului populației la instrumente și servicii informaționale. Totodată aceste proiecte au avut menirea de a sprijini biblioteca publică în adaptarea ei la schimbările mediului și în oferirea noilor oportunități pentru ca cetățenii să aibă un rol mai activ în societate.

Strategiile au fost necesare pentru:

- a asigura acces, în spiritul democrației, la toate informațiile deținute de biblioteca publică;
- a oferi oportunități de studiu și recreare;

- a asigura instruirea cetățenilor pentru lucrul cu computerele și cu echipamentul și sistemele de care au nevoie;
- a diversifica oferta serviciilor informaționale;
- a promova resursele și serviciile informaționale.

Obiectivul final, în contextul societății informaționale, este oferirea accesului la orice tip de informație, pentru oricine, oricând și oriunde. Noile tehnologii informaționale oferă această posibilitate, dar trebuie depășită dependența foarte mare de mediile tradiționale.

Aceste proiecte au un impact semnificativ și asupra bibliotecilor, pentru că acestea au fost obligate să-și reevalueze propriile instrumente de lucru, procedurile, standardele și, chiar, modul de prezentare a informațiilor și să realizeze cu succes rolurile de bază ale bibliotecii: centru cultural; centru educațional și de învățământ; centru de informare generală; centru social.

Pe plan general bibliotecile publice își orientează activitatea către colectarea, organizarea, prelucrarea și diseminarea informațiilor pe diverse medii. Analiza serviciilor de bibliotecă demonstrează modificarea conținutului acestora:

- dezvoltarea colecțiilor de referință și a materialelor multimedia;
- acces la informație, indiferent de forma în care este înmagazinată;
- acces la rețeaua Internet și suport tehnic pentru navigare în rețea și pentru căutarea informației;
- stații de lucru pentru utilizator;
- oportunități de învățare și formare continuă;
- facilități pentru diverse acțiuni educaționale, culturale și loisir;
- activități de instruire (acces la Internet, introducere în Windows);
- servicii noi de procesare a informațiilor, comunicare electronică și de furnizare electronică a documentelor;
- organizarea accesului la baza de date „Jurist”;
- crearea bazelor de date proprii;
- crearea de home page;
- prestarea serviciilor contra plată;
- elaborarea și editarea buletinelor de informare, ziarelor locale;
- introducerea serviciilor noi de informare (informația comunitară culturală, politică, socială, piața forței de muncă, informația de afaceri);
- oferirea serviciilor speciale (handicapați vizuali, motorii, minorități culturale, deținuții instituțiilor penitenciare);
- facilități speciale pentru copii, minorități culturale și pentru vârstnici (studierea limbilor,

- cluburi pe interese, ludotecă, jocuri cognitive, videosalon);
- activități de promovare a resurselor și a serviciilor în mass-media locală;

Bibliotecile publice oferă aceste servicii în strânsă colaborare cu școli, colegii și alte instituții locale care reprezintă grupuri principale de utilizatori, în ideea de a răspunde nevoilor de informare a comunității. Biblioteca în majoritatea cazurilor (cu excepția Bibliotecii publice Târnova), a devenit un furnizor de informație comunitară în funcție de mărimea și de nevoile comunității locale și oferă servicii speciale diferitelor grupuri țintă.

Aceste servicii variază plecând de la informația de afaceri, informația de sprijin a administrației locale și ajungând la serviciu pentru etnici și alte grupuri minoritare ca cei cu deficiențe vizuale și cei handicapați, oferind oportunități și programe de formare continuă și instruire. Aceasta presupune sprijinirea tuturor formelor de educație, care cuprind și educația permanentă în formele sale actuale, precum și accesul la echipamente și dezvoltarea abilităților pentru a le utiliza. Bibliotecile prin implementarea proiectelor de extindere a serviciilor sprijină cultura locală și viața socială.

Depinde foarte mult de condițiile locale ca biblioteca publică să poată să găzduiască diferite feluri de activități: instruire, studio audio și video etc. Biblioteca poate fi un factor activ în viața socială și culturală a comunității locale organizând expoziții, conferințe, reuniuni și sprijinind organizațiile non-guvernamentale locale.

Biblioteca publică trebuie să devină mai flexibilă și mai multifacțată instituție care să poată organiza accesul membrilor comunității la resursele informaționale moderne. Evaluarea proiectelor a demonstrat că acest lucru poate fi realizat cu succes, dar sunt și biblioteci care nu au rezolvat încă aceste probleme.

Variatatea problemelor la nivelul dezvoltării impune strategii de schimbare, foarte diferite, care depind de caracteristica comunității locale, competența personalului și sprijinul administrației publice locale.

Strategiile aplicate. În procesul de realizare a proiectelor s-au identificat următoarele etape:

- procurarea, testarea și adaptarea echipamentului și a resurselor la cerințele comunității servite;
- școlarizarea personalului și a utilizatorilor;
- conectarea la Internet;
- introducerea noilor servicii.

Primul demers al activității de extindere și diversificare a serviciilor informaționale, bibliotecile

evaluate l-au realizat prin procurarea echipamentelor necesare și a resurselor informaționale (ediții de referință, colecții de CD, baza de date „Jurist”). Dotarea cu echipamente a permis crearea rețelei locale de calculatoare, conectarea la Internet, organizarea posturilor de lucru pentru utilizatori, instalarea aparatelor de copiere, listare, fax și alte echipamente .

În toate bibliotecile managerii proiectelor cu sprijinul administrației locale au efectuat schimbări în structura bibliotecii înainte de a începe realizarea proiectelor. A fost organizată reparația localurilor, securizarea spațiilor, instalarea sistemelor de încălzire, instalarea liniilor telefonice, procurarea mobilierului.

Toate proiectele au avut drept scop extinderea proceselor educative, creșterea volumului de informații la nivel local, schimbarea modelului tradițional al serviciilor informaționale. Am constatat că în rezultatul implementării proiectelor a crescut numărul de beneficiari și numărul de vizite. Datorită procurării unei colecții de literatură în limba română s-au produs modificări în programele de studiu ale disciplinelor predate în instituțiile de învățământ din Comrat.

Bugetele proiectelor au fost utilizate conform planurilor aprobate. În legătură cu trecerea la gestiunea financiară de la consiliu județene la consilii și secții raionale, bibliotecile din Anenii Noi și Gura Bâcului nu au reușit să procure baza de date „Jurist” și să elaboreze propriile pagini Web.

Conform contractelor încheiate între biblioteci și firmele distribuitoare de echipamente și a bazei de date „Jurist”, furnizorii asigură beneficiarului servicii de instalare, implementare, școlarizare și asistență tehnică. În opinia noastră etapa de procurare și instalare a echipamentelor a cerut mai mult timp din cauza că managerii proiectelor nu aveau cunoștințe suficiente și experiență în acest gen de activitate.

Orice venit realizat de echipa proiectului din serviciile contra plată aparține bibliotecii și poate fi cheltuit pe echipamente, cursuri de instruire, consumabile etc. Persoanele angajate pentru asistența tehnică în mod constant oferă consultanță bibliotecarilor și utilizatorilor.

Impresia generală despre utilizarea echipamentelor și accesul la bazele de date și Internet este bună. Managerii proiectelor sunt conștienți de responsabilitățile pe care le au în fața utilizatorului și au o viziune clară despre ceea ce mai au de realizat. Organizarea proiectelor este condusă de personal care poate forma o echipă pentru realizarea obiectivelor propuse. În cazul Bibliotecii publice Văsieni după finisarea proiectului au fost lansate două noi.

Putem cu certitudine afirma că obiectivele proiectelor practic sunt realizate. Sunt câteva instituții care pot deveni centre de excelență, modele de implementare reușită a serviciilor informaționale. Există numai o bibliotecă dintre instituțiile evaluate care nu a reușit să organizeze accesul membrilor comunității la informație și a stagnat în acest sens, greșind din start strategia de implementare (Biblioteca publică Târnova).

Structura și organizarea serviciilor. Un aspect foarte important al introducerii noilor servicii este legat de dezvoltarea unei culturi organizaționale, care încurajează implicarea și responsabilitatea personală. Există o schimbare generală în majoritatea bibliotecilor evaluate, dar o cultură dinamică orientată pe proiect, care urmărește o eficiență și competență ridicată am observat-o doar la câteva biblioteci.

Una dintre cele mai importante concluzii a analizei realizate este aceea că dezvoltarea tehnologică este legată de noile servicii și de o schimbare rapidă a culturii interne. Acest lucru poate fi sesizat foarte clar în Biblioteca publică raională Orhei, Biblioteca publică raională Strășeni și Centrul Academic Internațional „Eminescu”, unde implicarea și responsabilitatea personală include și responsabilitatea managerială și economică.

În momentul de față, bibliotecile lucrează pentru a deveni centre informaționale complexe, centre de educație permanentă. Ele organizează și furnizează informații, creează baze de date locale și le pun la dispoziția utilizatorilor; în același timp oferă acces la alte baze de date.

Majoritatea utilizatorilor bibliotecii solicită publicațiile și resursele informaționale oferite în cadrul acestor proiecte. În discuțiile noastre ei au menționat că sunt satisfăcuți pentru că pot găsi informații de ultimă oră; au posibilitate să utilizeze produse multimedia; pot realiza copii și să listeze informația găsită în baze de date, CD și Internet.

Tinerii, în special, preferă sursele de informații proiectate într-un mod distractiv, de exemplu materiale informative, clipuri muzicale, jocuri, filme etc. Există tot mai numeroși utilizatori care preferă materialele tipărite informațiile pe CD și multimedia. Generația tânără cunoaște limba engleză mai bine, dar când este vorba despre informație specializată, toți utilizatorii preferă limba maternă. Un alt gen de probleme legate de limbă este dificultatea de a folosi limbajul adecvat pentru regăsirea corectă a informațiilor în baza de date.

Colaborare. Biblioteca publică locală se dezvoltă în funcție de necesitățile locale. Se pleacă de la o viziune mai largă asupra bibliotecii publice ca partener activ în apărarea democrației, oferind

acces nelimitat la toate resursele documentare și informaționale. Am constatat că comunitățile servite și administrația locală recunosc rolul bibliotecilor publice în dezvoltarea socială. Bibliotecile participă foarte activ la inițiativele și programele locale. Ca exemplu de schimbare a atitudinilor datorită implementării proiectelor pot servi următoarele activități:

- colaborare bună cu autoritățile locale, consiliile raionale (Anenii Noi, Baraboi, Comrat, Cricova, Gura Bâcului, Lozova, Ochiul Alb, Orhei, Strășeni, Telenești, Tvardița);
- întreținerea Internetului și actualizarea bazei de date „Jurist” sunt plătite de administrația locală (Anenii Noi, Baraboi, Bravicea, Comrat, Lozova, Ochiul Alb, Orhei, Strășeni, Tvardița);
- obținerea unităților de ingineri din bugetul primăriilor (Anenii Noi, Bravicea, Centrul Academic Internațional „Eminescu”, Lozova, Orhei, Strășeni, Telenești, Tvardița);
- finanțarea de către primării a abonării și a dezvoltării colecțiilor (Baraboi, Bravicea, Comrat, Lozova, Ochiul Alb, Telenești, Tvardița);
- colaborarea cu ONG-urile din localitate (Baraboi, Gura Bâcului, Ochiul Alb, Văsieni);
- securizarea bine organizată a sălilor de calculatoare (Baraboi, Cahul, Ochiul Alb);
- sponsorizarea activităților culturale și de instruire de către organizațiile din localitate (Comrat, Telenești);
- atragerea voluntarilor pentru asistența tehnică (Cricova, Ochiul Alb);
- colaborarea internațională (Centrul Academic Internațional „Eminescu”);
- colaborarea cu Corpul Păcii (Gura Bâcului, Ochiul Alb, Telenești, Tvardița);
- organizarea activităților comune cu IATP (Orhei, Ungheni);
- obținerea altor surse de finanțare pentru dezvoltarea accesului la informație (Telenești, Văsieni).

Obstacole. Majoritatea bibliotecilor publice evaluate au o serie de obstacole în implementarea noilor tehnologii și se află totuși mult în urmă în domeniul dezvoltării tehnologiei din următoarele cauze:

- finanțare inadecvată;
- lipsa cunoștințelor în domeniul informatic;
- lipsa instruirii și a oportunităților de dezvoltare profesională;
- atitudinea neschimbată a personalului încadrat în sfera de servire a utilizatorilor;
- nesiguranța privind formularea strategiilor și alegerea soluțiilor adecvate.

Este important de subliniat faptul că responsabilitatea pentru dezvoltare nu revine doar bibliotecilor, ci și administrației locale.

Observații:

1. Lipsește instrumentul managerial – evaluarea la fiecare etapă. În majoritatea cazurilor bibliotecile scriu rapoarte doar la cererea Fundației SOROS.

2. Am constatat lucrări neefective numai la Biblioteca publică Târnova. Posibilitățile oferite de grant au fost ratate de această instituție. Din păcate nici administrația locală, nici administrația școlii, unde este găzduită biblioteca nu au înțeles misiunea și obiectivele proiectului.

3. Există dificultăți în relația cu administrația locală (Cahul, Dondușeni, Târnova, Ungheni, Văsieni).

4. Utilizarea neadecvată a echipamentelor și a resurselor, de ex. copiatorul bibliotecii Târnova este luat la primărie; echipamentul în întregime al Bibliotecii regionale a Gagauziei este stocat în cabinetul directorului, calculatorul Bibliotecii Centrale pentru copii Comrat este instalat în cabinetul metodic, ceea ce creează probleme mari de acces pentru utilizatori.

5. Nu sunt selectate adrese utile și alte informații necesare satisfacerii intereselor utilizatorilor (Anenii Noi, Cahul, Comrat, Cricova, Dondușeni, Tvardița, Ungheni).

6. În unele cazuri introducerea serviciilor contra plată și realizarea lor la un preț exagerat au un caracter forțat. Uneori, chiar și serviciile tradiționale de care cetățenii au beneficiat anterior gratuit sunt prestate contra plată. Acest fapt poate fi explicat prin aceea că Internet-ul este plătit din contul special extrabugetar (Anenii Noi, Cahul, Dondușeni, Gura Bâcului, Tvardița).

7. În legătură cu trecerea la gestiunea financiară de la consiliu județene la consilii și secții raionale, unele biblioteci nu au putut să utilizeze bugetele planificate (Anenii Noi, Gura Bâcului).

8. Sunt ținute incorect evidența și controlul încasării și a utilizării mijloacelor speciale (Gura Bâcului).

9. Nu întotdeauna managerul bibliotecii atrage personalul bibliotecii în realizarea obiectivelor proiectului (Anenii Noi).

10. Bibliotecarii nu au cunoștințe suficiente și nu pot lucra în Internet, nu știu să realizeze lucrări de procesare a informațiilor.

11. Nu este reflectată informația despre CD-urile deținute în listele informative, în catalogul publicațiilor etc. (Anenii Noi, Cricova, Dondușeni).

12. Regimul foarte redus de funcționare a bibliotecii (Anenii Noi).

13. Materialele promoționale au fost realizate numai la începutul proiectului (Anenii Noi, Cahul, Dondușeni, Gura Bâcului, Ungheni).

14. Nu este constituit sistemul de orientare și înștiințare a utilizatorului în spațiul de lectură și informare în Comrat.

15. Nu sunt actualizate resursele proprii: pagina Web (Cahul, Ungheni); bazele de date

cu informații pe profilul Centrului de informare și documentare, de ex. antreprenoriat, agricultură (Dondușeni, Ungheni).

16. Utilizarea foarte frecventă a calculatoarelor pentru jocuri distractive.

Concluzii:

1. Satisfacerea nevoilor comunității locale devine din ce în ce mai complexă când avem în vedere diferite grupuri-țintă, chiar la un nivel foarte general. Motivul menținerii unei game largi de nevoi la diferite niveluri este că majoritatea bibliotecilor publice nu pot satisface toate aceste nevoi în mod corespunzător. Ele trebuie să-și ordoneze sarcinile în ordinea priorităților și să-și coordoneze acțiunile, să coopereze cu alte instituții și cu administrația publică locală.

2. Granturile acordate de către Fundația SOROS au fost administrate corect (cu excepția Bibliotecii publice Târnova).

3. Toate activitățile legate de implementarea proiectelor au necesitat din partea bibliotecilor și administrațiilor locale un efort, susținut atât financiar, cât și uman.

4. Ceea ce merită a fi subliniat este faptul, că nu este de ajuns să fie biblioteca dotată cu tehnică și resurse, ci este necesară o reorganizare a bibliotecii, precum și calificarea personalului, angajat în realizarea proiectului.

5. Este îmbucurător faptul că aproape în toate bibliotecile personalul este bine organizat, tinde spre obținerea de noi cunoștințe, înțelege importanța și necesitatea colaborării și întotdeauna este gata să acorde ajutor reciproc.

6. Implementarea strategiilor continue. Aspectele vulnerabile ale dezvoltării accesului la informație sunt finanțarea inadecvată și problemele de instruire a personalului.

Recomandări:

1. Bibliotecile publice care au beneficiat de granturile Fundației SOROS Moldova trebuie să organizeze accesul nelimitat la medii noi și să instruiască utilizatorii în folosirea lor. Pe termen lung, biblioteca publică ar trebui să producă și să publice informație (prin intermediul paginilor Web), ar trebui să ofere acces la distanță la resurse informaționale proprii și să furnizeze documente electronice.

2. Managerii proiectelor trebuie să aibă o imagine clară despre limitele prestațiilor contra plată și să organizeze accesul gratuit la CD-uri și programe de procesare a textelor.

3. De inițiat un program de instruire și auto-instruire în fiecare bibliotecă care să reflecte toate aspectele organizării accesului la informație. Organizarea instruirii la nivel local și cu invitația formatorilor.

4. Personalul tehnic trebuie să continue munca asupra paginilor Web și prezentării informațiilor privind resurse noi. Finisarea lucrărilor ce țin de prezentarea datelor bibliografice pe pagina Web.

5. Organizarea sistemului de orientare în bibliotecă (indicatori, lista serviciilor etc.).

6. Dezvoltarea modalităților de informare cu privire la resurse, documente, informații și servicii oferite. Crearea unui set de informare a beneficiarilor (inscripții, scheme de amplasare a serviciilor, pliante, ghiduri, buclele, fluturași etc.)

7. Diseminarea informațiilor privind experiența reușită la diferite foruri.

8. Activitățile realizate în cadrul proiectului trebuie să aibă o continuitate (instruire, cursuri de limbă română, etc.).

9. Instalarea echipamentului în zona de servire a utilizatorului (Comrat).

10. Elaborarea listelor de adrese utile și reflectarea informațiilor privind CD-urile deținute în instrumentele de informare.

11. Reglementarea serviciilor contra plată (regulament, nomenclator, determinarea costurilor). Flexibilitatea prețurilor.

12. Utilizarea activă a instrumentelor noi pentru activitățile specifice de bibliotecă (evidență, catalogare, secretariat etc.).

13. Utilizarea mai activă a Internetului și a facilităților lui.

14. Pentru realizarea efectivă a funcției de control este nevoie de evaluarea mai frecventă a proiectelor.

15. Aplicarea unui management adecvat la Biblioteca publică Târnova. Angajarea personalului necesar pentru realizarea obiectivelor proiectului.

16. Dezvoltarea relațiilor de colaborare și parteneriat.

17. Dezvoltarea centrelor create după încheierea perioadei de acordare a granturilor prin susținerea administrației locale, programelor comune cu ONG-urile, proiectelor de dezvoltare, sponsorizărilor, filantropiei.

Recomandări pentru

Asociația Bibliotecarilor din Moldova

1. Organizarea activităților speciale de instruire (Atelier „Implementarea serviciilor informaționale pentru comunitate”, ținut de dr. L. Kulikovski și care să pună în discuție toate problemele ce țin de activitatea de implementare a proiectelor, aspecte manageriale și financiare, oferta de servicii, prestarea serviciilor contra plată, promovarea serviciilor etc.)

2. Elaborarea și editarea ghidului „Biblioteca publică locală: serviciu de informare generală și specială”, care să reflecte principalele momente din activitatea bibliotecii în sprijinul comunității (Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”).

3. Organizarea instruirii bibliotecarilor privind utilizarea calculatorului, procesarea programelor și navigare Internet (ȘBM).

4. Crearea rețelei bibliotecilor care beneficiază de granturi pentru extinderea serviciilor. Organizarea grupurilor de discuții și difuzarea informației

prin poșta electronică, buletin de informare, newsgroup-uri, site-ul ȘBM etc.

5. Organizarea conferinței naționale „Rolul bibliotecii publice în Educația pentru cetățenie democratică ” (Anul European al cetățeniei prin educație, 2005).

6. Organizarea vizitelor de informare în bibliotecile care au experiență reușită în realizarea proiectelor de implementare a serviciilor noi și de extindere a accesului la informație.

7. Realizarea studiilor privind impactul bibliotecilor publice în diferite domenii, care dovedesc faptul că bibliotecile îndeplinesc o varietate de funcții în societatea modernă (în colaborare cu catedra de Biblioteconomie și Asistență Informațională).

8. Stimularea voluntariatului „biblioteconomic”. Studenții specialității Biblioteconomie și Asistență Informațională ar putea să realizeze practica de producție în bibliotecile din teritoriu cu scopul acordării ajutorului în organizarea serviciilor și în instruirea personalului pentru lucrul cu computerele, elaborarea materialelor promoționale etc.

Lista proiectelor evaluate:

1. **Sala Multimedia**, Biblioteca publică raională Anenii Noi, director proiect Elena Cebotari (2002);

2. **Promovarea serviciilor informaționale în mediul rural**, Biblioteca publică Baraboi, director proiect Claudia Postovan (2001);

3. **Crearea spațiului Multimedia**, Biblioteca publică Bravicea, director proiect Angela Zatic (2003);

4. **Sala de lectură Multimedia**, Filiala Copii a Bibliotecii raionale Cahul, director proiect Rodica Dermenji (2001);

5. **Integrarea tineretului găgăuz în viața socială a Moldovei**, Biblioteca regională a Gagauziei, Comrat, director proiect Tatiana Deli (2003);

6. **Dialog cu tineretul**, Biblioteca Centrală pentru copii, Comrat, director proiect Vasilisa Pometcova (2001);

7. **Serviciile de bibliotecă pentru deținuții instituțiilor penitenciare**, Filiala Cricova a Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”, director proiect Angela Olărescu (2000);

8. **Educația permanentă a utilizatorilor din comunitate**, Filiala Cricova a Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”, director proiect Angela Olărescu (2003);

9. **Crearea mini-mediatecii din Dondușeni**, Biblioteca publică orășenească Dondușeni, director proiect Liuba Dănuță (2001);

10. **Centrul informațional de antreprenoriat**, Biblioteca publică orășenească Dondușeni, director proiect Liuba Dănuță (2003);

11. **Eminescu electronic**, Centrul Academic Internațional „Eminescu”, director proiect Elena Dabija (2003);

12. **Acces nelimitat la informație pentru toți**, Biblioteca publică Gura Bâcului, director proiect Nadejda Dudnic, (2003);

13. **Persoane în dificultate, acces la informațiile și serviciile bibliotecii, acțiuni unde copii și tineri cu handicap diferit pot comunica cu alți copii**, Biblioteca publică Lozova, director proiect Tatiana Nicolaescu (2003);

14. **Extinderea serviciilor pentru beneficiarii bibliotecii publice**, Biblioteca publică Ochiul Alb, director proiect Larisa Ababii (2003);

15. **Crearea sălii Multimedia pentru copii**, Filiala pentru copii a Bibliotecii publice raionale Orhei, director proiect Zinaida Adamachi (2000);

16. **Extinderea accesului la informație a utilizatorilor CID Orhei**, Biblioteca publică raională Orhei, director proiect Lidia Sitaru (2003);

17. **Centrul de Informații Comunitare**, Biblioteca publică raională Strășeni, director proiect Nadejda Pădure (2001);

18. **Extinderea serviciilor pentru beneficiarii bibliotecii publice**, Biblioteca publică Târnova, director proiect Maria Cecan (2003);

19. **Crearea Sălii de lectură și divertisment pentru copii**, Biblioteca publică raională Telenești, director proiect Maria Furdui (2001);

20. **Sprijin info-cultural, comunicare și agrement pentru adolescenți și tineri**, Biblioteca publică raională Telenești, director proiect Maria Furdui, (2003);

21. **Centru comunitar de informare și documentare Tvardița**, Biblioteca publică Tvardița, director proiect Maria Slavova (2003);

22. **Centrul Informațional Agrar**, Biblioteca publică raională Ungheni, director proiect Victoria Bernic (2001);

23. **Sprijin socio-educational și consultanță privind implementarea inițiativelor locale**, Biblioteca publică Văsieni, director proiect Elena Vântu (2002).

cheradi@lib.ase.md

Consortiul

eIFL Direct Moldova: Silvia Ghinculov

Întrebări și răspunsuri

Ce este eIFL Direct?

eIFL Direct – Electronic Information For Libraries Direct - informația electronică pentru biblioteci. Este un proiect comun al Institutului pentru o Societate Deschisă, Budapesta - Open Society Institute (OSI) și EBSCO Publishing. EBSCO este la moment unul dintre cei mai mari furnizori de reviste în format tradițional și electronic. eIFL Direct vă oferă peste 8000 de reviste, ziare și buletine de știri full-text, de asemenea, peste 2300 de ediții de referință: ghiduri și broșuri din domeniile social și umanistic. eIFL oferă accesul și la o bază de date medicale (Medline). Toată informația se distribuie în format electronic tuturor țărilor participante la proiect prin rețeaua OSI.

De ce OSI a ales pentru colaborare în eIFL Direct compania EBSCO?

OSI Budapesta a publicat o invitație de participare la tender pentru toate companiile care se ocupă de editarea revistelor în format electronic. La invitație au răspuns 7 companii. Experții OSI au selectat pentru examinare ulterioară 3 companii. Propunerile lor au fost mai departe evaluate de către două echipe profesioniste: rusă și engleză. Evaluarea se făcea după peste 25 de criterii. Experții au exprimat univoc o părere că anume EBSCO este acea companie care oferă cel mai larg spectru de servicii în acest domeniu la moment. Recomandările lor au fost susținute și de șefii departamentului Informare al OSI, iar ulterior acceptate de către Direcția OSI.

De ce este atât de important acest proiect?

Accesul la cea mai actuală informație este de o importanță exclusivă pentru studenți, instituții de cercetare, de asemenea pentru guverne și politicienii din orice țară. Din păcate, multe biblioteci din Europa Centrală și de Est, Africa și alte regiuni ale globului nu dispun de mijloace bănești suficiente pentru a se abona la un număr mare de reviste în format electronic. Astăzi, datorită inițiativei eIFL, acestea au posibilitatea să acceseze un număr imens de reviste științifice în format electronic din întreaga lume.

Cine va dirija activitatea eIFL Direct în țara mea?

Fiecare fundație națională desemnează un special responsabil pentru lucrul cu bibliotecile, promovarea și marketingul proiectului și menținerea legăturilor cu OSI Budapesta.

Ce organizații pot adera la Consorțiu?

Următoarele instituții și organizații din țările respective sunt invitate să adere la Consorțiu: bibliotecile naționale, academice, științifice și de cercetare, medicale, publice, organizații non-profit, care sunt deschise publicului larg și activitatea cărora este susținută de către Fundația SOROS, bibliotecile, care deservește Ministerul Culturii, Educației, Tehnologiilor, Sănătății sau alte ministere care sunt gata să susțină dezvoltarea proiectului.

La ce baze de date este oferit accesul în cadrul eIFL Direct?

Acest proiect oferă informații din revistele cu profil umanistic și social și, de asemenea, din medicină, științe exacte, tehnologii etc. Fiecare bibliotecă participantă poate să-și aleagă o combinație de baze de date. Accesul la ele este oferit prin Internet sau pe CD-uri și DVD-uri. Bibliotecile pot să opteze pentru ambele modalități de livrare. (DVD este un mediu relativ nou, avantajul lui față de CD constă în faptul că pe acesta se poate păstra un volum de informație de 28 ori mai mare, decât pe CD. Pentru a-l utiliza, este nevoie de un dispozitiv special "DVD-ROM", care nu este prea costisitor).

În ce limbi sunt prezentate revistele?

La etapa actuală revistele oferite de EBSCO sunt în limba engleză. Cu toate acestea, ele sunt colectate din întreaga lume și pe lângă aceasta, în site-ul eIFL este montat un translator în limbile spaniolă, germană și franceză, ceea ce permite utilizatorilor, cunoscători de limbile respective să consulte articolele EBSCO. Luând în considerare preferințele fiecărei țări, începând cu anul 2000, EBSCO completează bazele sale de date cu ediții care sunt solicitate de beneficiarii eIFL din țara res-

pectivă. Din anul 2002 s-a început colectarea datelor în limbile regionale pentru a le include în eFL. Un exemplu este apariția bazelor de date rusești. OSI este preocupată de găsirea unui program care ar permite traducerea automată în limba rusă din engleză. În legătură cu unele dificultăți juridice, revistele de medicină, care sunt incluse în Comprehensive MEDLINE plus full-text nu pot fi supuse traducerii în limba rusă.

Care sunt condițiile?

OSI a ajuns la următoarea înțelegere cu EBSCO în privința condițiilor de colaborare:

- un număr nelimitat de instituții sus-menționate în fiecare țară pot adera la Consorțiu;
- fiecare instituție poate oferi acces nelimitat beneficiarilor săi;
- un număr nelimitat de utilizatori;
- instruirea gratuită a bibliotecarilor, colaboratorilor fundațiilor naționale și OSI;
- consultații telefonice și prin e-mail în limbile rusă și engleză;
- termenul minimal al contractului - 1 an.

Care va fi costul?

Pentru fiecare țară participantă există un preț de abonare aparte. Stabilitatea acestui preț este garantată pentru o perioadă de trei ani. Pentru fiecare țară prețul este diferit.

Fundațiile naționale OSI vor căuta să găsească sprijin financiar din partea ministerelor, guvernelor și întreprinderilor private, pentru a ajuta organizațiile participante la achitarea costurilor de abonament. Aceasta înseamnă că pentru fiecare bibliotecă cheltuielile nu vor fi prea mari, mai ales dacă vom compara procurarea acestor reviste în format tradițional. Fundația SOROS națională sau regională vă oferă toate informațiile referitoare la costul abonării, în funcție de câte mijloace financiare au fost atrase din partea guvernului și a altor surse.

Cum poate biblioteca mea să adere la Consorțiu?

Este nevoie să completați formularul electronic de pe site-ul Consorțiului: <http://search.epnet.com>. Intrați și înregistrați-vă biblioteca. Vă rugăm să completați toate câmpurile, altfel sistemul nu va accepta cererea dumneavoastră. Informația va fi prelucrată de către experții EBSCO din SUA și, după oferirea accesului, o să primiți un mesaj e-mail cu informații referitoare la serviciile EBSCO de care puteți să beneficiați.

Ce să fac dacă biblioteca mea deja se abonează la EBSCO?

În acest caz reprezentanții EBSCO vă vor contacta pentru a discuta condițiile concrete. Orice

credite pe care le aveți la dispoziție pot fi utilizate pentru procurarea altor produse ale companiei EBSCO.

Ce să fac, dacă biblioteca mea este deja abonată la un alt sistem de livrare a revistelor în format electronic?

În acest caz, decizia vă aparține. Probabil ați putea beneficia de serviciile EBSCO la un preț mai mic, decât cel al unui alt furnizor. Dar, desigur, nu vă vom cere să renunțați la serviciile altui furnizor. Varianta ideală ar fi, dacă v-ar permite bugetul, să vă abonați și la EBSCO în calitate de serviciu suplimentar.

Care este termenul minimal de abonare la EBSCO a unei biblioteci?

Termenul minimal al unui contract este de 1 an. Data reînnoirii contractului este data de 1 ianuarie a fiecărui an.

Ce va fi în cazul când biblioteca va decide să nu se mai aboneze în continuare?

Dacă biblioteca dvs. va hotărî să nu se mai aboneze în continuare, ea poate să lase în posesia ei toate discurile CD și DVD care au fost recepționate până la acel moment.

Trebuie bibliotecile să dea preferință versiunii WEB sau celei CD/DVD pentru abonare?

Vă recomandăm să vă alegeți ambele variante de abonare, pentru că versiunea CD/DVD este convenabilă pentru țările în care conectarea internet este inadecvată sau costul telecomunicațiilor este prea înalt. Versiunea WEB, bineînțeles, prezintă un mijloc mai modern de accesare a EBSCO, dar ne dăm seama că prețul telecomunicațiilor poate fi prea ridicat pentru unele instituții ca ele să poată utiliza constant această versiune. În acest caz versiunea WEB va fi folosită pentru dublarea CD-urilor.

Cum vor fi furnizate discurile?

EBSCO le va trimite o dată la trei luni pe adresa sediului fundației naționale în țara respectivă. După aceea colaboratorii OSI le vor repartiza pentru fiecare bibliotecă care participă la proiect.

Care sunt condițiile tehnice minimale pentru accesarea versiunii WEB a bazelor de date? Care sunt cerințele de sistem pentru accesul la EBSCOhost?

Windows - orice IBM sau PC, compatibil cu: 386 CPU + (de preferință 486) 8 MB RAM 5 MB spațiu liber pe hard disc. Versiunea Microsoft Windows 3.1 sau ulterioare SLIP/PPP sau conexiunea directă Internet TCP/IP Programul EBSCOhost Cookies trebuie să fie activat Browser-ul necesar: Netscape 3.0+ sau Internet Explorer 3.0+ Se

recomandă: Microsoft Internet Explorer 4.0+ sau Netscape 4.0+

Care sunt condițiile tehnice minimale pentru accesarea bazelor de date pe CD sau DVD?

Pentru lansarea EBSCO CD, configurarea calculatorului dvs. trebuie să corespundă următoarelor cerințe minime: IBM compatibil 386 + (de preferință 486-66MHZ +). Windows 3.1, Windows 95 sau Windows NT (N.B.: la utilizarea Windows 3.1 stația trebuie să lucreze în regimul extins 386) 15 MB sau 15000000 bytes pe hard disc 8 MB RAM (se recomandă 16 MB RAM) dispozitivul CD-ROM.

Este nevoie ca fiecare bibliotecă să semneze un contract cu EBSCO sau OSI?

Veți vedea că, înainte să vă abonați la serviciile acestui web-site, vi se va cere să bifați punctul care anunță că sunteți de acord cu condițiile impuse de EBSCO. Dacă nu sunteți de acord cu aceste condiții, abonarea nu va fi permisă.

Se vor face acțiuni de instruire?

Se va lansa un serviciu de consultanță curentă unde veți putea să trimiteți, prin e-mail întrebările dvs. În afară de aceasta, la Moscova (pentru țările CSI) se vor oferi consultații în limbile rusă și engleză. Numărul de telefon va fi anunțat în viitorul apropiat. EBSCO de asemenea are un listserv, în cadrul căruia în mod regulat se difuzează informația cu privire la modificările care se produc în structura serviciilor oferite de EBSCO. Pentru a vă abona, trimiteți un mesaj pe adresa e-mail: Majordomo@epnet.com Nu completați câmpul cu tematică! Introduceți "subscribe ebSCO_web@epnet.com", în primul rând al scrisorii. Vă rugăm să nu activați "signature lines".

Ce să fac în cazul când biblioteca nu are e-mail și nici acces la Internet?

Majoritatea relațiilor între EBSCO și biblioteca DVS se vor realiza prin e-mail. În afară de aceasta, procedura de abonare se va efectua mult mai eficient prin completarea formularului de pe site-ul eIFL Direct. Dacă nu aveți e-mail sau acces la Internet, trebuie să completați formularul de abonare pe hârtie și să-l trimiteți prin fax. Formularul îl puteți lua de la biroul local al Fundației Soros. Evident, dacă nu aveți acces la Internet, veți putea beneficia doar de versiunea CD sau DVD a produselor EBSCO.

Care sunt fazele implementării proiectului eIFL Direct?

Reieșind din faptul că procesul de instruire va trebui să cuprindă peste 40 de țări și, deci, câteva sute sau chiar mii de instituții, realizarea proiectului este împărțită în 4 faze.

Ce este eIFL Direct Moldova?

Consortiul eIFL Moldova activează pe lângă Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova. Consortiul eIFL Direct Moldova s-a format din 17 biblioteci naționale, academice, specializate, universitare, publice, bibliotecile organizațiilor nonguvernamentale; reprezintă o organizație benevolă, care a încheiat un Memorandum de Acord și este condusă de un președinte și consiliu.

Care sunt informațiile de contact?

Președinte Consortiul eIFL Direct Moldova dr. Silvia Ghinculov
Tel./Fax: 24 26 63, E-mail: gsilvia@lib.ase.md
Secretar: Natalia Cheradi
Tel.: 22 98 81, E-mail: cheradi@lib.ase.md

SUMMARY

AGORA

- Horia-Roman PATAPIEVICI.
The post-modern reading (4).....3

OUR GUEST

- „Libraries have to be a part of the human being's happiness". (Dialog with the American librarian John J. Cole).....6

SYMPOSIUM

- 2004 Bibliological Year: Libraries and Democracy
Barbara CONATY.
Libraries: the basis for the democracy.....10
Nina NEGRU.
The democracy and the wooden language.....14
Tatiana MUNTEANU.
Integrating libraries in the process of the setting up the democratic society: the case of the Public Law Library.....17
Vera OSOIANU.
Digitization between politics and culture.....20
Tatiana PANAGHIU.
The librarian and the open access to the collections: experiences and problems.....22
Petru RACU, Ana SOFRONI.
Library and information services in the relation with the copyright.....24
Ludmila COSTIN.
Libraries and librarians in the context of the transition to the information society.....26
Tatiana COSTIUC.
The group portrait of our generation.....29

STONES FOR THE LIBRARY TEMPLE

- Umberto ECO.
From the Internet to Gutenberg.....31

GLOBAL VILLAGE

- Sincere answers of Brewster Kahle.....39
Gordon FLAGG. Google at Gate.....41
Gordon FLAGG.
Google and the libraries in the huge digitization partnership.....44
CALIMERA Guide:
the legal and the law problems.....46

THEORY AND PRACTICE

- Ecaterina ZASMENCO.
The role of the university libraries in the modernization of the education system in the context of Bologna Process.....53

- Ala PANICI.
Standardization of the bibliographical records according to new tendencies in the cataloguing the information resources.....58
Jean-BAPTISTE SOUFRON.
Political importance of Wikipedia project: the only real encyclopedia of our days.....60
John Carlo BERTOT,
Charles R. McCLURE, Joe RYAN.
New financial resources are crucial for the technological services.....63
Veronica GHEȚU.
Conducting "information techniques and technologies" phenomenon in the university library.....66

BIBLIOSOPHY

- Alexe RĂU.
ALEPH in front of the mirror (4).....69

BIBLIOFUTUROLOGY

- Vera OSOIANU.
The library of the future: new outlines on the old basement.....72

CULTURAL ANNIVERSARIES

- Iurie COLESNIC.
The poet who has been the minister and the minister who has been the soldier.....80
Lidia CODREANCA.
The first flight.....82
Iurie COLESNIC.
An exceptional talent, an unfulfilled destiny.....84
Lidia CODREANCA.
Looking for the vocation.....85
Lidia CODREANCA.
Vivant professors! from the confessions of the Great solitary.....86
Iurie COLESNIC.
A guardian for the childhood.....89

MAGISTER DIXIT

- 2475 anniversary of Socrate
Andrei VARTIC. Socrate or 432 BC.....91

IT

- Natalia CHERADI.
The evaluation report on projects for extending services for users of public libraries (period 2000-2003).....97
Silvia GHINCULOV.
eIFL Direct Moldova Consortium: questions and answers.....103

СОДЕРЖАНИЕ

АГОРА

Хория-Роман ПАТАПИЕВИЧ.
Постмодернистское чтение (4).....3

НАШ ГОСТЬ

„Библиотеки должны быть составной частью человеческого счастья” (Диалог с американским библиотековедом Джоном Д. Колем).....6

СИМПОЗИУМ

Библиотечный год – 2004: Библиотеки и демократия

Барбара КОНАТИ.
Библиотеки: основа Демократии.....10
Нина НЕГРУ.

Демократия и пустословие.....14
Татьяна МУНТЯНУ.

Интегрирование библиотек в процессе создания демократического общества: на примере Публичной библиотеки права.....17
Вера ОСОЯНУ.

Оцифровывание между политикой и культурой.....20
Татьяна ПАНАГИУ.

Библиотекарь и свободный доступ к полке: опыт и проблемы.....22
Петру РАКУ, Анна СОФРОНИ.

Библиотечно-информационные услуги в соотношении с авторским правом.....24
Людмила КОСТИН.

Библиотеки и библиотекари в контексте перехода к информационному обществу.....26
Татьяна КОСТЮК.

Групповой портрет нашего поколения.....29

КАМНИ ДЛЯ ХРАМА БИБЛИОТЕКОВЕДЕНИЯ

Умберто ЭКО.
От Интернета к Гутенбергу.....31

ВСЕМИРНОЕ СЕЛО

Откровенные ответы от Бревстера Кахла.....39
Гордон ФЛЭГГ.

Google y Gate.....41
Гордон ФЛЭГГ.

Google и библиотеки в гигантском партнерстве оцифровывания.....44
Гид Калимера: проблемы закона и права.....46

ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Екатерина ЗАСМЕНКО.
Роль университетских библиотек в модернизации образования в контексте Болоньского процесса.....53

Алла ПАНИЧ.

Стандартизация библиографических описаний в аспекте новых тенденций каталогизации информационных ресурсов. Выборочная терминология.....58

Жан-Баптист СУФРОН.
Политическая значимость проекта Wikipedia: единственная настоящая Энциклопедия наших дней.....60

Джон Карло БЕРТОТ,
Чарльз Р. Мак КЛЭР, Джо РАЯН.
Новые источники финансирования – поворотный момент в автоматизации услуг.....63

Вероника ГЕЦУ.
Управление феноменом «техника и информационные технологии» в университетской библиотеке.....66

БИБЛИОСОФИЯ

Алексей РЭУ. ALEPH перед зеркалом (4).....69

БИБЛИОФУТУРОЛОГИЯ

Вера ОСОЯНУ.
Библиотека будущего: новые контуры на старом фундаменте.....72

ЗНАМЕНАТЕЛЬНЫЕ ДАТЫ

Юрий КОЛЕСНИК.
Поэт, который был министром, и министр, который был солдатом.....80

Лидия КОДРЯНКА.
Первый полёт. К 70 – летию М. Г. Чиботару.....82
Юрий КОЛЕСНИК.

Выдающийся талант, неисполненная судьба..84
Лидия КОДРЯНКА.

В поисках призвания.....85
Лидия КОДРЯНКА.

Vivant professores! или Исповедь Великого одиночки.....86
Юрий КОЛЕСНИК.

Солдат на страже детства.....89

MAGISTER DIXIT

2475 лет от рождения Сократа
Андрей ВАРТИК.
Сократ или 423 год до нашей эры.....91

ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ

Наталия КЕРАДИ.
Отчет об оценке проектов по расширению услуг для пользователей публичных библиотек (с 2000 по 2003 год).....97

Сильвия ГИНКУЛОВ.
Консорциум eIFL Direct Moldova: вопросы и ответы.....103

